

<36608493320010

GESCHIEDENIS

DER

LEIDSCHE HOOGESCHOOL,

TWEEDE DEEL.

GESCHIEDENIS

DER

LEIDSCHE HOOGESCHOOL,

VAN HARE OPRIGTING, IN DEN JARE 1575,
TOT HET JAAR 1825,

DOOR

MATTHIJS SIEGENBEEK.

Met Portretten.

II. DEEL.

TE LEIDEN,
BIJ S. EN J. LUCHTMANS,
MDCCCXXXII.

VOORBERIGT.

Eindelijk verschijnt het tweede en laatste Deel mijner Geschiedenis der Leidsche Hoogeschool. *Hetzelve heeft eene grootere uitgebreidheid verkregen, dan ik mij had voorgesteld; en het was mij daarom dubbel aangenaam, dat de Heeren Uitgevers en ik besloten hadden, om de* Toevoegselen en Bijlegen *met eene merkelijk kleinere letter, dan* de Geschiedenis, *te doen drukken. Hierdoor toch alleen werd het mogelijk, aan de belofte gestand te doen, om dit werk met twee Deelen te doen afloopen. Intusschen durf ik mij vleijen, dat de* Biographische Lijst van Curatoren, Hoogleeraren enz., *welke het grootste gedeelte van dit boekdeel inneemt, voor allen, die in de Leidsche Hoogeschool en hare geschiedenis belang stellen, geen onbehagelijk toevoegsel zal wezen, en hunne goedkeuring mij dus ruime belooning zal geven voor den arbeid, aan hare zamenstelling besteed.*

De portretten der beroemde en in veler aandenken nog levende Hoogleeraren, PESTEL *en* TOLLIUS, *zullen, naar ik vertrouw, mijnen lezeren mede hoogst welkom wezen.*

De

VOORBERIGT.

De afbeeldingen dezer mannen, wier gelaat nog nimmer in plaat uitging, zijn naar de oorspronkelijke en hoogst gelijkende schilderijen, onder hunne nabestaanden en afstammelingen berustende, die dezelve daartoe met verpligtende heuschheid verstrekt hebben, geteekend en in steendruk gebragt door onzen bekwamen stadgenoot, L. SPRINGER, *op eene wijze, welke hem van de dankbaarheid van allen, die genoemde verdienstelijke geleerden gekend en hooggeacht hebben, verzekerd mag doen zijn.*

Ik eindige dit Voorberigt met betaling van den tol mijner erkentelijkheid aan mijnen geleerden Vriend, den Heer Mr. J. T. BODEL NIJENHUIS, *die mij, niet slechts in de verbetering der proeven van mijn werk, getrouwelijk bijgestaan, en mij daarbij meermalen vele belangrijke aanwijzingen gedaan heeft, maar van wien men ook de opgave der, door schilder- of graveerkunst voor ons bewaarde, afbeeldingen van Curatoren, Hoogleeraren, Lectoren en Regenten, mitsgaders de vervaardiging van een naauwkeurig Register op het gansche werk moet dank weten.*

GESCHIEDENIS
DER
LEIDSCHE HOOGESCHOOL.

TWEEDE BOEK,

Behelzende eene nadere beschrijving der onderscheidene inrigtingen, tot bevordering der letteren en wetenschappen bij dezelve voorhanden.

Openbare Boekerij.

Terstond na de instelling der Hoogeschool, gevoelde men het nut en de noodzakelijkheid, dat zij van eene Boekerij voorzien werd. De wensch daartoe werd reeds uitgedrukt in het ontwerp van statuten voor dezelve, 't welk door de vroegst benoemde Hoogleeraren, op uitnoodiging van WILLEM I, aan dien Vorst werd medegedeeld. Op het aangeven van LUDOVICUS CAPELLUS, die, van Grasmaand tot Oogstmaand des jaars 1575, het Hoogleeraarambt der Godgeleerdheid bekleedde, dat te *Middelburg* eene schoone boekerij voorhanden was,

van de Abdij dier stede afkomstig, en eene andere binnen *Ter Vere*, welke aldaar in kleine achting en schier zonder toezigt was, wendden Curatoren en Burgemeesteren zich tot zijne Prinselijke Excellentie, met het verzoek, dat Hoogstdezelve de overbrenging van beide boekerijen naar de nieuw opgerigte Hoogeschool wilde uitwerken; doch dit verzoek bleef zonder het gewenschte gevolg. Even vruchteloos was eene andere poging, door hen te werk gesteld, ter bekoming van de Bibliotheek, die de Graaf van Holland op het Hof in 's Hage had, als waartegen zich het Hof, of de Rekenkamer, verzette. Men begreep dus, bij den toenemenden bloei der Hoogeschool, de oprigting eener Bibliotheek uit eigene middelen te moeten tot stand brengen. Gering, intusschen, waren, gelijk zich denken laat, de beginselen derzelve, even als die der Hoogeschool. Den eersten grond leide, naar 't schijnt, een geschenk, door WILLEM I aan dezelve gedaan, van een belangrijk werk, in VIII Deelen in folio, *Biblia regia* geheeten, waarbij, volgens sommigen, nog de *Talmud* gevoegd was. Dit voorbeeld van vorstelijke milddadigheid vond weldra navolging; waardoor, alsmede door van tijd tot tijd gedane aankoopen, het getal van boeken, met den aanvang des jaars 1585, reeds zoozeer was toegenomen, dat men begreep de-

zel-

zelve onder behoorlijk toezigt te moeten stellen. Op den eersten van Lentemaand dan des genoemden jaars, werd de eerste Curator der Hoogeschool, de beroemde JAN VAN DER DOES, tot Opzigter over hare Boekerij of *Bibliothecaris* aangesteld, op eene jaarwedde van *f* 300., met bijgevoegde verpligting, om de historie van Holland in de Latijnsche taal en in proza te beschrijven; eene taak, waarvan hij zich, gelijk men weet, met grooten lof gekweten heeft. Eene niet onaanzienlijke verrijking viel der Bibliotheek ten deel, door de gunstige beschikking van den Hoogleeraar der Godgeleerdheid, JOANNES HOLMANNUS *secundus*, die, bij zijn overlijden op den 26 van Wintermaand des jaars 1586, zijne boekverzameling, als een erfgoed, aan dezelve achterliet. Der meldinge waardig is insgelijks de aankoop en daarop gevolgde uitgave van het Handschrift der *Antiquitates* van MARTINUS SMETIUS, waarvan het ons niet onbelangrijk voorkomt, de geschiedenis hier kortelijk in te lasschen.

De genoemde SMETIUS, te *Westwinkel* bij *Brugge* geboren, had, van den jare 1545 tot 1551, te Rome en door Italie een' grooten schat van *Inscriptiën* en oudheden verzameld, en die, na zijne terugkomst in het vaderland, in orde geschikt. Van deze verzameling, op verzoek van zijnen vriend MARCUS LAUWERIJN, Heer

van Watervliet, een afschrift makende, had hij het ongeluk van niet alleen de door hem vervaardigde dubbelden, maar ook alle uit Italië medegebragte *Inscriptiën*, op een en vijftig na, door eenen brand, in zijne woninge ontstaan, te zien verteren. Waarschijnlijk zou hij, door deze ramp mismoedigd, alle hoop op herstelling van het geleden verlies hebben opgegeven, zoo niet de herhaalde aansporing en ernstige bede van zijnen vriend hem ten laatste had overgehaald, om op nieuw handen aan het werk te slaan. Met groote moeite en niet zonder merkelijke onkosten, meerendeels door LAUWERIJN gedragen, van alle kanten de noodige bouwstoffen hebbende bijeengezameld, bragt SMETIUS, in den jare 1565, een werk der *Inscriptiën* tot stand, 't welk hij aan zijnen vriend opdroeg en ter hand stelde. Dan, gelijk de rampspoedige schrijver, door woeste krijgsknechten aangegrepen, als Prediker der Hervormde leer, of althans daarvoor gehouden, zijn leven te Brussel door den strop moest eindigen, zoo scheen ook aan zijn werk andermaal het lot der vernietiging beschoren. LAUWERIJN namelijk, wegens de ontstane onlusten uit de Nederlanden naar Frankrijk willende vlugten, en nevens zijnen eigenen penningschat ook het handschrift van SMETIUS met zich voerende, werd op den weg door eene Engelsche

of

of Staatsche partij uit Ostende overvallen en beroofd. Hierdoor kwam het handschrift van SMETIUS in handen van een' Engelsch' Hopman, en werd naar Engeland overgevoerd, waar het, tot geluk voor de nagedachtenis van den schrijver en ten nutte der wetenschappen, aan VAN DER DOES te koop aangeboden en door dezen, ten behoeve der Leidsche Bibliotheek, gekocht werd. Dezelfde geleerde bevorderaar der wetenschappen bragt ook te weeg, dat het eerlang door den druk aan de geletterde wereld werd medegedeeld, over welke uitgave LIPSIUS het toezigt hield, terwijl Curatoren, door aan den drukker, FRANCISCUS RAPHELINGIUS eene som van *f* 500 toe te leggen, een deel der daartoe gevorderde, aanzienlijke onkosten droegen.

In hetzelfde jaar 1587, waarin het werk van SMETIUS naar de boekerij der Hoogeschool overkwam, werd dezelve, door de zorg van den meergenoemden Bibliothecaris, met een aantal belangrijke Grieksche en Latijnsche werken vergroot, welke uit de verzameling van den Hoogleeraar B. VULCANIUS, die, bij zijn leven, zich van zijne meeste gedrukte boeken ontdeed, voor eene som van *f* 355. werden aangekocht. Intusschen deed de toenemende uitbreiding der Bibliotheek meer en meer de behoefte gevoelen, om dezelve van een behoorlijk vertrek ter

bewaringe der boeken te voorzien. Tot dusverre was hiertoe eene kamer achter de Universiteit afgezonderd, later, naar 't schijnt, tot de woning van den opziener over den Kruidhof getrokken. De ongeschiktheid en bekrompenheid van dit lokaal had reeds lang den wensch naar eene betere bewaarplaats doen ontstaan; doch het hield tot het jaar 1591 aan, eer ter vervulling van dien wensch ernstige pogingen werden te werk gesteld. Toen namelijk werd door Burgemeesteren van Leiden een besluit genomen, dat de kerk der gefaliede Bagijnen, op kosten der Universiteit, tot eene boekzaal zou worden in gereedheid gebragt, en ter uitvoering van dit besluit eene bijzondere commissie benoemd, tot welke ook de Secretaris J. VAN HOUT behoorde. Aan de zorg en ijver van dezen onvermoeid werkzamen en kundigen man, die, onder anderen, ook in de bouwkunde zeer ervaren was, heeft men het voornamelijk dank te weten, dat de zaal der boekerij, na verloop van drie jaren, in den jare 1594 voltooid, en nagenoeg in dien staat gebragt was, waarin wij die, tot voor weinige jaren, gekend hebben. De kosten, hieraan besteed, bedroegen, volgens eene nette aanteekening van denzelfden VAN HOUT, eene som van *f* 4630:2:— Nu werd eerlang de openbare boekverzameling naar de nieuwe bewaarplaats overgebragt, en door

PE-

PETRUS BERTIUS, toen Onderregent van het Staten-collegie, volgens het ontwerp van den meergenoemden VAN HOUT, in orde geschikt. De gemelde BERTIUS vervaardigde, bij die gelegenheid, mede eene lijst der voorhanden zijnde boeken, welke in den jare 1595 bij den drukker der Universiteit, FR. RAPHELINGIUS, in een dun boekdeeltje, in klein 4°., het licht zag, onder den titel van: *Nomenclator auctorum omnium, quorum libri vel manuscripti, vel typis expressi exstant in Bibliotheca Academiae Lugduno-Batavae, cum epistola de ordine ejus atque usu, ad nobiles et magnificos Academiae Curatores et Consules*, en daarom te meer onze opmerking verdient, omdat dezelve aan den verdienstelijken Secretaris VAN ROIJEN, bij de opmaking van zijn belangrijk rapport omtrent de Bibliotheek, onbekend schijnt te zijn geweest. Uit het gezegde blijkt reeds, dat de verzameling te dien tijde niet zeer aanzienlijk was, waarvan de volgende bijzonderheden, die mij der inlassching niet geheel onwaardig voorkomen, ons nog nader overtuigen kunnen. Eerst vindt men eene opgave der *Theologische boeken* in folio, in drie klassen verdeeld, welke een aantal van achttien, vrij ruim gedrukte bladzijden beslaat. Hierop volgt eene lijst der *Juridische*, en daarop eene der *Medische* boeken, in hetzelfde formaat, iedere van

 wel-

welke nog geen volle twee bladzijden inneemt. Eenigzins grooter is de lijst der *Historische* boeken in folio, als die ruim zes bladzijden beslaat. De hierop volgende *Wijsgeerige* werken, in hetzelfde formaat, nemen ruim vier bladzijden in, waarna de *Mathematische*, mede in folio, op ruim anderhalve bladzijde, en eindelijk de *Letterkundige en die tot de kennis der talen behooren*, in hetzelfde formaat, insgelijks op nog geen twee volle bladzijden staan opgeteekend. Nu volgt eene opgave der werken, tot onderscheidene wetenschappen betrekking hebbende, in kleiner formaat, 4°. namelijk, 8°. en 16°., waarvan het genoeg zal zijn te zeggen, dat dezelve weinig meer dan zeven bladzijden beslaat. De geheele Catalogus wordt besloten met eene lijst der schriften, door Hoogleeraren of andere Leden der Hoogeschool in het licht gegeven. Hoe klein van uitgebreidheid intusschen, zoo als uit het gezegde ten overvloede blijkt, de Bibliotheek ook wezen mogt, bewijst echter de belangrijkheid der werken, die daarin, vooral in het vak der Godgeleerdheid en der oude Letterkunde en Geschiedenis voorkomen, dat de verzamelaars eene zeer goede keuze wisten te doen. — De lofwaardige Secretaris VAN HOUT bekroonde zijne verdiensten omtrent de Bibliotheek, door aan dezelve de werken van den vermaarden PHILIPPUS A LEIDIS ten geschenke

ke te geven, die, tot dus verre schier geheel in de duisternis begraven, door zijne zorg weder aan het licht werden gebragt. Nog verdient hier melding, dat volgens eene aanteekening van denzelfden VAN HOUT, van de grondlegging der Bibliotheek tot het begin des jaars 1596, de aankoop van boeken en andere noodwendigheden eene som van *f* 3802: 16. bedragen had.

Inmiddels was, reeds in den jare 1593, het toezigt over de Boekerij van den Curator VAN DER DOES, die, ten gevolge zijner benoeming tot Raadsheer in den Hoogen Raad, naar den Haag moest verhuizen, op deszelfs aanbeveling, door die van Rector en Senaat ondersteund, op zijnen oudsten zoon, deelgenoot van zijnen roem, gelijk van zijnen naam, overgegaan, die echter, zoo om andere redenen, als inzonderheid om zijn vroegtijdig overlijden in den aanvang des jaars 1597, weinig tot bevordering van haren luister kon toebrengen. Tot zijn' opvolger in het toezigt over de boekerij werd de Hoogleeraar der Historiën P. MERULA benoemd, die, tot aan zijn overlijden in den jare 1607, dezen post met grooten lof heeft waargenomen, en, zoo door de voordragt van gepaste aanmoedigingen tot het doen van geschenken, als door belangrijke aankoopen, de Bibliotheek grootelijks vermeerderd heeft. Tot de diensten, door hem bewezen, moet bovenal geteld worden, het opmaken van

een' geschreven' Catalogus, dien hij, als tot een kostelijk legaat, in het jaar van zijn afsterven, aan Curatoren heeft overgeleverd, en waarin hij met veel naauwkeurigheid heeft aangeteekend die Handschriften, vergelekene (*gecollationeerde*) en met geleerde aanmerkingen verrijkte boeken en eerste drukken van verscheidene auteuren, waarin, te zijnen tijd, het kostbaarste deel der openbare Boekerij bestond, met bijvoeging van kleine randschriften, of, en van wie die voortreffelijke stukken vereerd of gekocht waren. Hieruit blijkt, dat een groot deel dier stukken, door aankoop, gekomen was uit de boekerijen van FRANCISCUS NANSIUS, GERARDUS FALCOBURGIUS en andere geleerden.

Na het overlijden van MERULA, werd het toezigt over de Bibliotheek, bij besluit van den 31 van Oogstmaand des jaars 1607, opgedragen aan DANIEL HEINSIUS, die, toen slechts zes en twintig jaren oud zijnde, reeds een' grooten naam in de geletterde wereld verkregen had, en in dezen post, tot groot nut der Bibliotheek, zes en veertig jaren werkzaam is geweest. In de eerste jaren zijner bediening, met name in den jare 1609, werd de openbare boekerij aanzienlijk vermeerderd door de edelmoedigheid van den beroemden J. J. SCALIGER, die, daaraan zijne verzameling van Handschriften, en onder deze vele Oostersche, tot een dierbaar aandenken

ken zijner genegenheid, achterliet. Nog werd, bij den openbaren verkoop zijner boekerij, door de zorg van HEINSIUS, een groot aantal van gedrukte werken op die der Hoogeschool overgebragt. Zoo groot was de ijver, door den genoemden Bibliothecaris, vooral gedurende de eerste twintig jaren zijner bediening, ter verrijking van den openbaren boekenschat door belangrijke aankoopen aan den dag gelegd, dat Curatoren het meermalen raadzaam en noodig achtten, dien ijver door onderscheidene bepalingen in te binden. In den jare 1611, toen op de auctie van wijlen HADRIANUS JUNIUS nog verscheidene stukken werden aangekocht, was ten behoeve der Bibliotheek reeds de voor die tijden aanmerkelijke som van meer dan *f* 10,000 te koste gelegd; waaruit men kan opmaken, dat dezelve in waarde en uitgebreidheid grootelijks was toegenomen. De Bibliothecaris HEINSIUS bewees derhalve aan de Hoogleeraren en verdere letteroefenaars binnen Leiden eene zeer gewigtige dienst, door het vervaardigen van een' gedrukten Catalogus der Bibliotheek, welke, in den jare 1612, bij JAN PAETS JACOBSZ te voorschijn kwam. De eerste Catalogus toch, door P. BERTIUS in den jare 1595 bezorgd, was, uit hoofde der aanzienlijke vermeerdering van het aantal boeken en Handschriften, geheel onbruikbaar geworden; en het raadplegen der houten borden, die aan

de

de boekenkasten los aanhingen en aan beide kanten beplakt waren, met eene geschrevene lijst der boeken, in die kassen ingeschikt en met kleine koperen kettingen aan de planken vastgehecht, was, uit den aard der zake, aan veel ongemak onderhevig, ofschoon het gebruik dier houten borden nog tot na het jaar 1685 geduurd heeft. Jammer voorzeker is het, dat van dien Catalogus geen enkel exemplaar heeft kunnen ontdekt worden, als waardoor men over den toenmaligen staat der Bibliotheek met meer juistheid zou kunnen oordeelen. In den jare 1615 (om van min belangrijke aankoopen te zwijgen) verkreeg de openbare Boekerij weder eene merkelijke aanwinst door de toevoeging der nagelatene Grieksche en Latijnsche Handschriften en eigen schriften van den vermaarden Hoogleeraar B. VULCANIUS, welke van deszelfs eenigen broeder en erfgenaam FR. VULCANIUS, voor eene som van ƒ 1200, werden overgenomen.

Tot voor weinig tijds, was de studie der Oostersche talen, buiten de Hebreeuwsche, aan de Hoogeschool schier geheel verwaarloosd, als die men oordeelde meer tot sieraad van geleerdheid, dan tot wezenlijk nut te strekken. Geheel anders dacht hierover de groote SCALIGER, door wiens aansporing een geleerd Gorkummer, met name THOMAS ERPENIUS, ter beoefening dier talen krachtig was opgewekt. Door de benoeming

ming van dezen tot Hoogleeraar derzelve in den jare 1613, werd eene heilzame verandering in dezen tot stand gebragt, en bijzonder de beoefening der Arabische taal krachtig bevorderd. Met groote moeite en kosten, bragt die uitmuntende geleerde niet slechts een groot aantal Oostersche werken uit de Levant bijeen, maar rigtte ook, voor eigene rekening, eene Orientaalsche drukkerij op, waarop hij verscheidene dier werken liet drukken. Na zijn te vroegtijdig overlijden in den jare 1624, werd de aanzienlijke verzameling van Oostersche boeken en Handschriften, door hem nagelaten, aan Curatoren te koop aangeboden; doch, hoewel tot dien koop besloten, en daartoe eene som van ruim ƒ5000 bepaald werd, had dezelve nogtans (om welke reden is mij niet gebleken) geenen voortgang. Men droeg evenwel zorg, dat de drukkerij door den toenmaligen drukker der Universiteit, ISAECK ELSEVIER, werd overgenomen, en dat ook in het berigtschrift van BONAVENTURA en ABRAHAM ELSEVIER, die hem, in den jare 1626, in het genoemde ambt opvolgden, de bepaling werd ingelascht, dat de meergemelde drukkerij, ten nutte der Universiteit, binnen Leiden zou moeten blijven. Zij is dan ook, schier altijd, met het ambt van Academie-drukker, in het geslacht der ELSEVIERS gebleven tot het jaar 1713, toen dezelve, ten gevolge der bankbreuk van Mr.

Mr. A. ELSEVIER, in het openbaar verkocht is, zonder dat Curatoren het, wegens de schaarschheid der geldmiddelen, toen geraden achtten, dezelve voor de Academie aan te koopen.

Hadden de beoefenaars en voorstanders der Oostersche letterkunde zich met grond beklaagd over het mislukken der onderhandelingen ter overneming van den boekenschat van ERPENIUS, ten behoeve der openbare boekerij, zij vonden voor die verijdeling hunner wenschen geene geringe vergoeding, toen de opvolger van genoemden geleerde, de vermaarde GOLIUS, in den jare 1625 verlof bekomende, om, voor rekening der Universiteit, eene reis naar de Levant te doen, tevens gemagtigd werd, om voor eene aanmerkelijke som te Aleppo en elders Oostersche handschriften, ten behoeve der Bibliotheek, aan te koopen. Het gevolg hiervan was, dat hij, in den jare 1629 teruggekeerd, een' aanzienlijken voorraad van Oostersche boeken met zich voerde, welke, met de kosten der reize, der Universiteit op eene som van f 4500 te staan kwam. De overgifte van de lijst dezer boeken en het geringe gebruik, dat men, wegens de gedurige en bijna dagelijksche vermeerdering der boeken, van den vroegeren Catalogus had, deden Curatoren, van tijd tot tijd, op de vervaardiging van een' nieuwen Catalogus ernstig

aan-

aandringen, welke, reeds in 1636 voltooid, eerst in 1639 was afgedrukt, en met het jaarmerk van 1640 te voorschijn kwam. Uit dezen Catalogus, waarvan nog een afdruksel voorhanden is, blijkt het, dat de Bibliotheek toen in het bezit was van 489 Handschriften, van 350 gecollationeerde of beschrevene boeken en 2278 gedrukte werken, te zamen een getal uitmakende van 3117 werken. Voorts zij, bij deze gelegenheid, nog gemeld, dat, gedurende het leven van den geleerden en werkzamen GOLIUS, die in den jare 1667 overleed, de Bibliotheek, van tijd tot tijd, door belangrijke aankoopen van Oostersche werken verrijkt werd. Van eene nog veel aanzienlijker verrijking, die zij omstreeks het laatstgenoemde jaar ontving, zullen wij in 't vervolg spreken. Thans keeren wij tot den tijd van HEINSIUS en de naastvolgende jaren kortelijk terug.

De genoemde Bibliothecaris, aan wien de openbare Boekerij, gelijk ons reeds vroeger bleek, groote verpligtingen had, bleef wel, gedurende zijn leven, met den titel en de voordeelen van dit ambt vereerd, maar werd in den jare 1653, wegens zijne hoog geklommen jaren, van de daaraan verbondene werkzaamheden ontslagen, welke op den jeugdigen Hoogleeraar der welsprekendheid, A. THIJSIUS, werden overgebragt. Deze, die, bij het overlijden van zijnen voorgan-

ganger in den jare 1655, met den hem vroeger toegestanen titel ook de voordeelen van het Bibliothecaris-ambt verbonden zag, kreeg, reeds bij zijne eerste aanstelling, in last, om met den eersten het maken van een' volledigen Catalogus ter hand te nemen; een werk, dat, gelijk ons in 't vervolg blijken zal, eerst vele jaren later tot stand kwam. Onder de diensten, door THIJSIUS bewezen, mag hier niet onvermeld blijven, dat hij door zijn voorstel aanleiding heeft gegeven, dat Curatoren, op den 8 van Slagtmaand des jaars 1653, het besluit namen, om van de Staten van Holland te verzoeken, dat zij, bij het verleenen van octrooi op eenig werk den drukker mogten gelasten, om daarvan een gebonden exemplaar op de Leidsche Bibliotheek te leveren. Waaraan het zij toe te schrijven, dat een zoo heilzaam besluit, vele jaren achtereen, zonder werking gebleven is, ben ik buiten staat op te geven; dit alleen is zeker, dat het tot den 5 van Wintermaand des jaars 1679 aanhield, eer de Staten van Holland besloten, een dergelijk bevel ten nutte der openbare Boekerij van deze Hoogeschool uit te vaardigen. Doch, daar THIJSIUS, waarschijnlijk het voorbeeld voor oogen hebbende, dat daarvan, tot merkelijk nut der Koninklijke Bibliotheek, reeds voorlang in Frankrijk gegeven was, het eerst dit denkbeeld geopperd heeft, kwam het mij met den Heer

VAN

VAN ROIJEN, in zijn belangrijk rapport over de Bibliotheek, billijk voor, daarvan ter zijner eere hier gewag te maken. Tot hiertoe werd de Bibliotheek slechts, bij voorkomende gelegenheden, door meer of min aanzienlijke aankoopen verrijkt, zonder dat daartoe eene vaste som bepaald was; doch, in den jare 1654, vonden Curatoren geraden, eene som van *f* 300 jaarlijks tot den aankoop der noodige boeken te bestemmen, onder voorwaarde nogtans, dat de Bibliothecaris over het gebruik dier penningen vooraf het goedvinden van Curatoren en Burgemeesteren zou innemen.

De tijdorde brengt mij thans ter vermelding van eene zaak, die met de geschiedenis der Bibliotheek, wel niet regtstreeks, maar echter zijdelings, in te naauw verband staat, om dezelve hier met stilzwijgen voorbij te gaan. Een neef namelijk van den straks vermelden THIJSIUS, met name Mr. JOANNES THIJSIUS, die in Wijnmaand des jaars 1653, nog geen dertig jaren oud zijnde, binnen Leiden overleed, vond goed, de vrij aanzienlijke boekverzameling, door hem bijeengebragt, ten algemeenen nutte achter te laten; ten welken einde hij, bij zijnen uitersten wil, gelastte, dat zijne erfgenamen, aan wie hij den Academischen Senaat in het beheer voor de boekerij toevoegde, dezelve in een afzonderlijk huis, onder toezigt van een' daartoe te stellen

persoon, zouden doen bewaren, en op gezette dagen voor alle lieden van letteren open stellen, tot dit een en ander eene som beschikkende, uit welke hij tevens wilde, dat de Bibliotheek, van tijd tot tijd, zou vermeerderd worden. Ten gevolge hiervan werd, in den jare 1654, eene huizing op den hoek der Groen-Hazengracht binnen Leiden aangekocht, waarin, na de noodig gekeurde vertimmeringen, de boekerij, in het volgende jaar, behoorlijk geplaatst werd, en waarvan de voorgevel, nevens het jaartal 1656 en ter zijde het wapen van den stichter, een opschrift bevat, luidende: JOHANNIS THIJSII BIBLIOTHECA. In deze huizinge werd sedert, en wordt nog heden de voornoemde Bibliotheek onder bijzonder toezigt bewaard, en strekt ook thans nog, hoewel zeldzamer, dan misschien vroeger plaats had, ten gebruike van Hoogleeraren en andere beoefenaars der wetenschappen. De eerste Catalogus dezer boekerij werd in het jaar 1677 gedrukt, en bevat een getal van 1626 werken; de tweede verscheen in den jare 1739, en houdt 1771 werken in, waaruit blijkt, dat dezelve, binnen een tijdbestek van 62 jaren, slechts met het geringe getal van 145 werken vermeerderd is.

De Bibliothecaris THIJSIUS, gedurende wiens ambtsbediening verder niets meldenswaardigs plaats had, werd in den jare 1665, toen hij

op

op den 25 van Louwmaand overleed, in deze waardigheid opgevolgd door den beroemden J. F. GRONOVIUS, Hoogleeraar in de Grieksche taal en geschiedenissen. Niet lang na deszelfs benoeming, werd aan Curatoren de hoogst welkome tijding gebragt, dat de Heer LEVINUS WARNERUS, Resident van den Nederlandschen Staat bij de Ottomannische Porte, een man zeer kundig in de Oostersche talen, en die vele jaren, met een wetenschappelijk doel, door het Oosten gereisd, en daarbij, van tijd tot tijd, van de zijde dezer Hoogeschool aanmoediging en ondersteuning gevonden had, den geheelen schat der door hem verzamelde Oostersche boeken en handschriften, bij uitersten wil, aan hare boekerij ten geschenke besproken had. Dit onwaardeerbaar geschenk, 't welk, tegen het einde des jaars 1668, naar Leiden overkwam, bestond in een getal van 223 gedrukte werken, en 958 Handschriften in onderscheidene Oostersche talen, benevens 14 Grieksche Handschriften, en zette aan de Bibliotheek zoo groot een' luister bij, dat hetgeen de Hoogleeraar D. HEINSIUS, in zijne lijkrede op SCALIGER, had durven zeggen, dat dezelve, verrijkt met het legaat van Orientaalsche handschriften, haar door dien Vorst der geleerden gemaakt, met alle andere Bibliotheken om den voorrang mogt dingen, thans, met volle regt, op haar mogt worden toegepast.

Dubbel gevoelde men, bij de aankomst van dezen schat, de grootheid van het verlies, onlangs door het afsterven van den geleerden Oosterling GOLIUS geleden, daar er niemand gevonden werd, evenzeer als hij geschikt, om denzelven in orde te brengen en ten algemeenen nutte te doen strekken. Men verzuimde intusschen niet, zijn gemis in dezen, zoo veel mogelijk, te vergoeden, door een' geleerd' Predikant, met name THEODORUS PETREUS, van Amsterdam te ontbieden, ten einde, nevens zekeren CHIAGIJN LANDI, een' Armenisch' Christen, die eenige jaren vroeger, op voorspraak van wijlen Prof. GOLIUS, gebruikt was, om voor de Universiteit eenige zeldzame Arabische, Perzische en Turksche Handschriften af te schrijven, den Catalogus van dit overkostelijk legaat op te maken; eene taak, waarvan zij zich, tot genoegen van hunne lastgeveren, kweten.

Inmiddels had zich ook de Bibliothecaris GRONOVIUS, die, gedurende den tijd zijner bediening, door verstandige aankoopen niet weinig tot vermeerdering der Bibliotheek heeft toegebragt, met het vervaardigen van een' nieuwen Catalogus der Grieksche en Latijnsche boeken bezig gehouden; een werk, door zijnen voorganger THIJSIUS, die daartoe, gelijk ons vroeger bleek, was aangezocht, aan hem ter voltooijing overgelaten. Doch ook deze uitmuntende geleerde,

de, wiens overlijden de Hoogeschool reeds op den 28 van Wintermaand des jaars 1671 te betreuren had, mogt dit werk niet ten einde brengen. De Hoogleeraar der Godgeleerdheid en Kerkelijke geschiedenissen, FR. SPANHEIM, die, op den 9 van Wijnmaand des jaars 1672, tot opvolger van GRONOVIUS in het toezigt over de Bibliotheek benoemd werd, droeg, op dringende aanbeveling van Curatoren, zorg, dat de lang verbeide Catalogus in den jare 1674 het licht zag. Zelve echter liet hij over den arbeid alleen het oog gaan, terwijl dezelve, wat de Oostersche boeken en Handschriften aangaat, door zekeren BOOTS, en, wat betreft de Grieksche, Latijnsche en verdere boeken, mitsgaders het in orde brengen van het gansche ligchaam der Bibliotheek, door ABRAHAM BERKELIUS, Rector der Latijnsche scholen te Delft, verrigt werd, die door de uitgave van STEPHANUS *de urbibus* en andere werken in de geleerde wereld met lof bekend is, en, als een geliefd leerling van Prof. GRONOVIUS geweest zijnde, welligt, in diens tijd, tot dit werk reeds gebruikt werd. Deze vierde Catalogus der openbare boekerij, welke door den Heer SPANHEIM, op den 29 van Wijnmaand des genoemden jaars, met eene plegtige redevoering, getiteld: *Bibliothecae Lugduno-Batavae nova auspicia*, als 't ware, ingewijd werd, doet ons haren schat kennen,

 als

als te dien tijde bestaande uit 3725 gedrukte werken en 1702 handschriften, te zamen een getal van 5427 werken uitmakende; waaruit, bij vergelijking met den laatst voorgaanden Catalogus, in 1640 uitgegeven, blijkt, dat de Bibliotheek, sedert dat jaar, met een getal van 2310 zoo handschriften, als gedrukte boekwerken verrijkt werd. Even na het afdrukken, doch nog voor de uitgave van den Catalogus, werd te Amsterdam een kistje met handschriften van LEVINUS WARNERUS ontdekt, 't welk, als het eigendom der Universiteit erkend, door den Heer Pensionaris en Secretaris VAN BURGERSDIJK, ten behoeve derzelve werd overgenomen. Dewijl de zich daarin bevindende boeken niet op hunne regte plaats konden gebragt worden, is de lijst derzelve afzonderlijk achter den Catalogus gevoegd.

Na het overlijden van den beroemden N. HEINSIUS op den 7 van Slagtmaand des jaars 1681, werd deszelfs nagelatene, voor het vak der Grieksche en Latijnsche letterkunde belangrijke boekverzameling, in het volgende jaar, door zijne erven aan Curatoren te koop aangeboden. Doch deze, die, niet lang te voren, zich verpligt gerekend hadden, in het beheer der Academische zaken merkelijke bezuinigingen in te voeren, vonden geraden, dit aanbod beleefdelijk van de hand te wijzen. Zij besloten nogtans den Catalogus der genoemde boeke-

ke-

kerij te stellen in handen van de Hoogleeraren SPANHEIM en JAC. GRONOVIUS, ten einde hun die boeken op te geven, welke, naar hun oordeel, boven andere voor de Bibliotheek behoorden aangekocht te worden. Ten gevolge hiervan is dan ook werkelijk, bij de openbare verkooping der meergenoemde boekerij, eene som van *f* 631 : 9 : ten behoeve der Universiteit besteed, waarvoor men verkregen heeft 61 werken in folio, 90 in 4° en 61 in 8°, te zamen een getal van 212 werken uitmakende.

Schoon de Bibliotheek nu, reeds sedert eene eeuw, onder toezigt geweest en telkens aangegroeid was, had men echter, tot hiertoe, verzuimd, een bepaald berigtschrift voor den Bibliothecaris vast te stellen, maar zich vergenoegd, met deszelfs pligten, in algemeene bewoordingen, te omschrijven. Eindelijk werd men, in den aanvang des jaars 1683, te rade dit verzuim te herstellen, en noodigde den Bibliothecaris SPANHEIM uit, om een ontwerp van een dergelijk berigtschrift op te maken; 't welk, na behoorlijk onderzoek en daarop gevolgde goedkeuring, nog in den loop deszelfden jaars werd vastgesteld.

In den jare 1691, werd tot eene aanmerkelijke vertimmering van de zaal der Bibliotheek besloten, terwijl tevens tot het toezigt over dezelve, gedurende den tijd dier vertimmering,

de later zoo wijd vermaarde HERMANNUS BOERHAAVE, toen student aan deze Hoogeschool, benoemd werd. Aanleiding tot het gemelde besluit gaf de hoogst belangrijke aankoop der kostbare verzameling van boeken en handschriften, door wijlen ISACUS VOSSIUS nagelaten, waarvan wij thans de bijzonderheden, voor zoo verre die van eenig algemeen belang te achten zijn, kortelijk zullen opgeven.

De genoemde geleerde, eenige overgeblevene zoon van den uitmuntenden G. J. VOSSIUS, wiens boekerij reeds zeer aanmerkelijk was, had, in dienst der vermaarde Zweedsche Koningin CHRISTINA, vele jaren achtereen Europa doorgereisd, ten einde voor haar van overal handschriften en zeldzame boeken bijeen te brengen. Bij die gelegenheid, had hij ook veel kostbaars voor zichzelven verzameld; en, toen naderhand de zaken der genoemde Vorstin, door hare veranderlijkheid en andere driften, merkelijk in verwarring waren geraakt, zoodat VOSSIUS zijne uitgeschotene penningen niet kon terug bekomen, had hij gezorgd zich door boeken schadeloos te stellen. Door dit een en ander had hij zich eenen boekenschat verkregen, die met regt vorstelijk mogt heeten. Nog bij zijn leven, had hij zijnen wensch te kennen gegeven, dat die schat, na zijn overlijden, bijeen mogt blijven, en ten dien einde gelast, dat dezelve aan de

Uni-

Universiteit van Oxford, Leiden, Cambridge of de Doorluchtige School van Amsterdam te koop zou worden aangeboden. Toen hij derhalve, op den 21 van Sprokkelmaand des jaars 1689, te Windsor in Engeland, welks Koning hem, in den jare 1673, tot Kanonnik dier plaats benoemd had, uit het leven was gescheiden, bood zijn broeders zoon, G. J. VOSSIUS, Raadsheer in den Raad van Vlaanderen in Zeeland, dien hij, nevens deszelfs zuster, tot erfgenaam gesteld had, de boekerij van zijnen Oom aan de Universiteit van Oxford te koop aan. Hier toonde men zich wel niet ongenegen, om dit aanbod te aanvaarden, en loofde voor de gansche verzameling, met uitzondering alleen van familie-stukken, eene som van 2800 ponden sterlings uit, die men niet onduidelijk liet zien, des noods, tot 3000 te willen verhoogen, doch verbond daaraan zulke voorwaarden, waaruit VOSSIUS vreesde, dat voor hem, in een vreemd land, groote moeijelijkheden mogten oprijzen. Hij besloot derhalve, van deze onderhandeling af te zien, en wendde zich, met het begin des jaars 1690, bij geschrifte tot den beroemden Staatsman en voorstander der Wetenschappen, H. VAN BEVERNINGH, toen Curator der Leidsche Hoogeschool, hem de boekerij van zijnen Oom, of in haar geheel, of de Handschriften afzonderlijk, voor die Hoogeschool te koop aanbiedende, met bijvoeging,

ging, dat die van Oxford hem voor de gansche verzameling 3000 pond sterlings geboden hadden. Genoemde Curator gaf van dit aanbod weldra opening aan zijne medebestuurders der Universiteit; waarop goedgevonden werd, den Catalogus, dien men, volgens gedane aanwijzing van VOSSIUS, uit den Haag bekomen had, in handen van de Hoogleeraren SPANHEIM, TRIGLAND en JAC. GRONOVIUS te stellen, ten einde Curatoren met hunnen raad in dezen voor te lichten. Na bekoming van het over 't geheel gunstig advijs der genoemde Hoogleeraren en van nadere ophelderingen, zoo van VOSSIUS zelven, als van een' vertrouwd' persoon in Engeland, door wien SPANHEIM verzocht was, zich omtrent den staat der Bibliotheek, en inzonderheid der Handschriften te doen onderrigten, loofde eindelijk de Heer VAN BEVERNINGH, bij missive van den 11 van Hooimaand 1690, in naam van Curatoren, eene som uit van *f* 33000 voor de gansche verzameling van boeken en handschriften, zoo als dezelve op den Catalogus vermeld waren; welke uitloving door den Raadsheer VOSSIUS, nog in den loop derzelfde maand, zoo voor zichzelven als zijne zuster, werd aangenomen. In de daarvan gemaakte overeenkomst werd, onder anderen, bepaald, dat, ingevalle, tegen verwachting, eenige stukken mogten blijken te ontbreken, de waarde daarvan, volgens de scha-

schatting van onpartijdigen, van den koopprijs zou worden afgetrokken. Na de noodige goedkeuring op het verrigte en de vereischte volmagt tot ligting eener som van *f* 33000 ten laste der Universiteit, onder voorwaarde dat de verkoop der dubbelden, op de Bibliotheek voorhanden, in mindering zoude gebragt worden, van de Staten van Holland bekomen te hebben, bewerkten Curatoren tevens door tusschenkomst der genoemde Staten, dat, van wege de Staten-Generaal, den Heer VAN CITTERS, hunnen afgezant bij het Engelsche hof, werd aangeschreven, om van den Koning verlof te vragen tot den vrijen uitvoer der gekochte boekerij, mitsgaders, om door zijnen Secretaris of iemand anders te verzorgen, dat dezelve, op de beste en zekerste wijze, herwaarts werd overgebragt. Gemelde afgezant kweet zich, met gewenscht gevolg en de meeste zorgvuldigheid, van dezen dubbelen last. De handschriften werden in eenige kisten, langs onderscheidene wegen, naar deszelfs woning te Londen verzonden, en aldaar één voor één overgegeven en, als 't ware, toegeteld aan zijnen Secretaris, den Heer THOMAS BODE, gelijk ook later aan denzelven de gedrukte boeken te Windsor, één voor één, vertoond en afgeleverd zijn; voor welke moeite hij met eene gouden medaille, een gepast opschrift voerende, vereerd werd. Door de zorg van meergenoemden

den afgezant werden vervolgens alle boeken in drie en dertig balen en twee kistjes behoorlijk ingepakt, en op 's Lands oorlogschip *Reigersberg* naar deze landen overgevoerd, waar zij, na eene overvaart van vijf dagen, op den 13 van Wijnmaand 1690 aankwamen. — Op den 21 derzelfde maand werd de kostbare verzameling te Leiden ontvangen, waar men, bij de ontpakking, met genoegen bevond, dat dezelve droog en geheel onbeschadigd was overgekomen. Men maakte dan ook geene zwarigheid, om de door VOSSIUS getrokkene wissels, ten bedrage van ƒ21,000, te voldoen. Doch weldra meende men gegronde redenen te hebben, om zich over deze gereede voldoening te beklagen. De Hoogleeraren SPANHEIM namelijk, TRIGLAND en JAC. GRONOVIUS, de Bibliotheek en bijzonder de Handschriften naauwkeurig onderzocht hebbende, bragten daarover een verslag uit, volgens 't welk de waarde derzelve naauwelijks de helft van den koopprijs bedragen zou. Het gevolg hiervan was, dat over den geslotenen koop tusschen Curatoren en den Raadsheer VOSSIUS een regtsgeding ontstond, 't welk, begonnen zijnde in Bloeimaand des jaars 1691, eerst in dezelfde maand des jaars 1705 geëindigd is. Niemand zeker zal van mij verwachten, dat ik den ganschen loop van dit langwijlig en voor de Academie hoogst schadelijk regtsgeding, 't welk eerst voor het Hof van Holland,

land, en later voor den Hoogen Raad gevoerd werd, in zijne bijzonderheden ontvouwe. Alleen zij, tot opheldering van den staat des geschils, hier met een woord gemeld, dat, volgens een meer uitvoerig verslag, door genoemde Hoogleeraren, verscheidene jaren later, ingeleverd, ten einde in regten te dienen, de Catalogus, ten aanzien der Handschriften en gecollationeerde boeken, met een' bedriegelijken zwier gesteld was, welke daarvan veelmeer deed verwachten, dan het, bij onderzoek, bleek te zijn. Dit werd, bij het genoemde verslag, in acht onderscheidene punten aangetoond, en op grond daarvan de waarde der gezamenlijke Handschriften op weinig meer dan ƒ5700 berekend; welke som, gevoegd bij die van ruim ƒ8000, waarop de gedrukte boeken, reeds terstond, door drie Leidsche Boekhandelaars geschat waren, de waarde der gansche verzameling op nog geen volle ƒ 14000 bragt. VOSSIUS daarentegen beweerde, in de zamenstelling van den Catalogus volkomen ter goeder trouw gehandeld te hebben, als waarin hij de opgave van wijlen zijnen Oom gevolgd was, en niets gedaan had, dan 't geen, bij het opmaken van dergelijke Catalogussen, gebruikelijk was, gelijk hij door onderscheidene bewijzen en getuigenissen zocht te staven. Zonder de wederzijdsche gronden te beoordeelen, vergenoegen wij ons met het berigt, dat door

de

de eindelijke uitspraak van den Hoogen Raad, gedaan den 20 van Wintermaand des jaars 1704, aan Curatoren hun verzoek tot vernietiging van den aangeganen koop ontzegd werd, met verklaring, dat de Raadsheer VOSSIUS volstaan mogt met zijn aanbod, om, naar de letter der overeenkomst, de boeken te vergoeden, die op den Catalogus stonden, en blijken zouden te ontbreken. Ter voorkoming der nieuwe moeijelijkheden, welke uit het laatste, weinig bestemde gedeelte van deze uitspraak konden oprijzen, werd tusschen Curatoren en den genoemden Raadsheer, op den 23 van Bloeimaand des jaars 1705, eene overeenkomst getroffen, waarbij de laatste zich vergenoegde met, in stede van eene som van ƒ 2119.8.— welke hij, wegens renten als anderzins, te vorderen had, slechts ƒ 1628 te ontvangen, en te gelijk nog eenige werken van belang aan de Universiteit overgaf. Hierdoor werd eindelijk aan de Bibliotheek het bezit van eenen boekenschat verzekerd, welks waarde men later op zoo hoogen prijs leerde stellen, dat men, volgens de aanmerking van den kundigen Secretaris VAN ROIJEN, zich verheugde, dat het kostgevoerde regtsgeding niet gewonnen, en die kostbare verzameling verloren, maar veeleer de laatste gewonnen, en het eerste, ofschoon met de kosten, verloren was. Die kosten intusschen waren zeer aanmerkelijk, daar zij, volgens de

Le-

berekening van denzelfden, weinig minder dan *f* 12000 bedroegen. Dubbel derhalve was het te beklagen, dat Curatoren, die in den jare 1692, tot afsnijding van alle verdere geschillen en behoud der boekerij, aan VOSSIUS eene som van *f* 26000 geboden hadden, zich ongezind hadden verklaard, om die som, volgens den eisch van VOSSIUS, met nog *f* 2000 te vermeerderen, als door welke weigering, naar verzekering van meergenoemden Secretaris, eene schade van wel *f* 15000 veroorzaakt werd. Men kan, dit lezende, het den Hoogleeraren SPANHEIM, TRIGLAND en GRONOVIUS naauwelijks vergeven, dat zij, door hun ongunstig verslag, tot een zoo hoogst nadeelig regtsgeding aanleiding gaven, en moet zich over dat verslag te meer verwonderen, omdat, gelijk uit vele bewijzen blijkbaar is, de Engelschen spoedig berouw hadden, dat zij de boekerij van VOSSIUS niet voor zich behouden hadden, ja waarschijnlijk de ontvoering van dien schat zouden hebben trachten voor te komen, indien daarmede, van onze zijde, geen zoo groote spoed gemaakt was (*).

Gedurende het geschil over de verzameling van VOSSIUS hadden, met opzigt tot de Bibli-

(*) Zie de *Authentieke geschiedenis van den aankoop der Bibliotheek van* Is. VOSSIUS, *voor de Academie te Leiden*, in de *Mnemosyne* van de Heeren Mr. H. W. en B. F. TYDEMAN, V. D. bl. 259 en volgg.

bliotheek, eenige bijzonderheden plaats, welke hier niet onvermeld mogen blijven. De eerste is de aanstelling van CASIMIRUS OUDIJN tot extraordinaris Custos der boekerij, welke tegen het einde des jaars 1694 plaats had; eene zaak, op zichzelve van minder gewigt, maar die haar belang ontleent van den persoon, aan wien de genoemde post werd opgedragen. Deze namelijk, geboortig van Mezières aan de Maas, was Monnik van de orde der Praemonstranten van St. Michiel, en door eene aanhoudende oefening zeer bedreven in de Kerkelijke Geschiedenissen. Procurator zijnde in een Klooster van Bucille in Champagne, had hij het geluk van, toevalliger wijze, bij den Franschen Koning LODEWIJK XIV bekend en in gunst te raken. De Koning namelijk, in den jare 1680 in deze omstreken reizende, kreeg lust, om in het gemelde Klooster het middagmaal te houden. De oppersten van het Klooster, hiervan onderrigt en hunne onmagt kennende, om den Vorst behoorlijk te ontvangen, hadden zich zoek gemaakt; weshalve de overgeblevene Monniken, op de komst des Konings, zich tot OUDIJN vervoegden, die, van alles onkundig, in zijne cel zat te studeren, hem aanzeggende, dat hij zijne Majesteit met eene aanspraak moest begroeten. OUDIJN, deze aanzegging zeer koel ontvangende, kwam dadelijk uit zijne cel te voorschijn, en sprak den Vorst

Vorst op eene zoo gepaste en bevallige wijze toe, dat deze, daarover getroffen en verstaande dat de man ongemeen ervaren was in de Kerkelijke Historien, terstond bevel gaf, om hem bij zijne Bibliotheek te Parijs te gebruiken. Door eene zoo gunstige gelegenheid tot voorzetting zijner studien krachtig aangespoord, zond hij, in den jare 1680, een toevoegsel in het licht der Kerkelijke schrijvers, door den Kardinaal BELLARMIJN overgeslagen. Hierdoor behaalde hij veel roem, maar berokkende zich tevens, en misschien ook door zijne vrolijke en spottende geaardheid, veel nijd en haat. Het gevolg hiervan was, dat men hem van overhelling tot de gevoelens der Hervormden verdacht maakte, en daardoor wist te bewerken, dat hij Parijs tot gevangenis kreeg. Deze stad, hem vroeger te ruim, viel hem thans te eng; weshalve hij het op vlugten zette, en, op den 26 van Wijnmaand des jaars 1690, te Leiden aankwam. Hier vervoegde hij zich tot SPANHEIM, als Hoogleeraar in de Kerkelijke Historien, die, met medewerking van den Burgemeester D. VAN ALPHEN *Simonsz.*, den Hoogleeraar TRIGLAND en den Predikant D. KNIBBE, eenige jaren, voor zijn onderhoud zorgde, en ten laatste door zijne aanbeveling uitwerkte, dat Curatoren hem, gelijk wij boven meldden, in den jare 1694, tot buitengewoon' Custos der Bibliotheek aanstelden. Dezen post nam hij, met ge-

trouwheid, waar, tot het jaar 1717, toen hij in den ouderdom van 79 jaren, zijne studien en zijn leven eindigde, hebbende de Bibliotheek met drie of vier boeken vereerd, en in handschrift nalatende zijn werk *de auctoribus Ecclesiasticis*, 't welk naderhand te Leipzig, in drie deelen in folio, te voorschijn kwam.

In het vertrouwen, dat deze uitweiding, hoewel misschien tot de geschiedenis der Bibliotheek niet regtstreeks behoorende, echter den meesten lezeren niet ongevallig zal zijn, ga ik over ter vermelding van eene andere bijzonderheid, welke zeker niemand hier zou willen missen. Ik bedoel het kostbaar legaat, door den beroemden natuurkenner CHRISTIAAN HUYGENS, bij uitersten wil, aan de Bibliotheek gemaakt, en op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1697 ter kennisse van Curatoren gebragt. Bij hetzelve werd de Bibliotheek verrijkt met 's mans nagelatene Mathematische Schriften, bestaande in negen ingebondene boeken, gemerkt met de letters A tot I, en voorts in vele tractaten; welke hij onder handen had, mitsgaders met verscheidene Pakketten brieven, tot opschrift hebbende *Literae doctorum* of *eruditorum*, en eindelijk met de Fransche brieven van de Heeren LEIBNIZ en den Marquis DE L'HOSPITAL, nevens de antwoorden van HUYGENS op dezelve. De Mathematische Schriften wilde hij, dat in

in handen zouden gesteld worden van de Hoogleeraren DE VOLDER te Leiden, en FULLENIUS te Franeker, ten einde die stukken, welke zij daarvoor geschikt keurden, en waarvan hij zelf eenige aanwees, op de beste wijze ter drukpers te bezorgen; aan welken last genoemde Hoogleeraren, wien daarvoor eene edelmoedige belooning was toegelegd, na verloop van drie jaren, voldeden. De oorspronkelijke stukken keerden hierop, volgens den wil des overledenen, tot de Bibliotheek terug, waar zij, nevens het verdere gedeelte der kostbare nalatenschap, nog heden bewaard worden (*).

Na het overlijden van den Hoogleeraar SPANHEIM, op den 18 van Bloeimaand des jaars 1701, werd, op den 8 van Oogstmaand deszelfden jaars, tot zijn' opvolger in het toezigt over de Bibliotheek de Hoogleeraar der Wijsbegeerte WOLPHERDUS SENGUERDUS benoemd; eene be-

(*) Eene breedere beschrijving van dien schat vindt men in den gedrukten *Catalogus* der Bibliotheek van het jaar 1716, pag. 351—357. Hoeveel daaruit, zoo ten nutte der Wetenschappen, als inzonderheid tot opheldering der verdiensten van onzen onsterfelijken landgenoot, te ontleenen valt, kan blijken uit de belangrijke verhandeling van den beroemden Hoogleeraar J. H. VAN SWINDEN *over Huygens als uitvinder der slinger-uurwerken*, met de daartoe behoorende *Bijlagen*, te vinden in het III D. van de *Verhandelingen der Eerste Klasse van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut* enz.

benoeming, waarin meer bijzondere gunst, dan achtgeving op het nut der Bibliotheek, schijnt gegolden te hebben. Dit althans is zeker, dat hij, gedurende al den tijd zijner bediening, weinig of geene aankoopen gedaan, en dus naauwelijks eenig gebruik gemaakt heeft van het besluit van Curatoren van 1681, waarbij eene jaarlijksche som van ƒ 300 tot vermeerdering der Bibliotheek was vastgesteld. Hij heeft echter, in de eerste jaren, zich niet onverdienstelijk gemaakt door de moeite, welke hij zich, met goed gevolg, gegeven heeft tot het terugbekomen der boeken en handschriften, welke zijn voorganger SPANHEIM, in den laatsten tijd zijner bediening, op al te lossen voet had uitgeleend. Bij die gelegenheid werd ook, in den jare 1702, de zoo vermaarde TIBERIUS HEMSTERHUIS, toen nog Student te Groningen, van daar ontboden tot het nazien en collationeren der Oostersche Handschriften; van welken arbeid, tot genoegen zijner lastgeveren volbragt, volgens getuigenis van den Secretaris VAN ROIJEN, te zijnen tijde nog een Catalogus overig was, met eenige aanteekeningen van dien toen jeugdigen geleerde voorzien. Voorts vond men geraden, in 't vervolg, met meerdere zorgvuldigheid tegen het verspreiden en verloren gaan der boeken te waken, en vervaardigde, ten dien einde, een nieuw berigtschrift voor den Bibliothecaris, 't welk in

den

den jare 1709 werd vastgesteld, en waarbij, onder anderen, eene tweejarige recensie der Bibliotheek bepaald werd.

De gesteldheid der openbare Boekerij, na het eindigen van het regtsgeding, tegen den Raadsheer VOSSIUS gevoerd, en den volbragten verkoop der dubbelden ten gevolge van het vroeger besluit der Staten van Holland, maakte het zamenstellen van een' nieuwen Catalogus derzelve allezins noodzakelijk. Tot dit werk werd, nevens den Bibliothecaris, de Hoogleeraar JACOBUS GRONOVIUS verzocht en gemagtigd; welke beide mannen hetzelve, in twee jaren, ten einde bragten, en, ten blijke van het genoegen hunner lastgeveren, ieder met een geschenk van honderd Dukatons vereerd werden. De Boekhandelaar VAN DER AA, die zich reeds vroeger tot het drukken van dezen Catalogus had aangeboden, toonde zich daartoe ook thans bereid, doch onder voorwaarde, dat het hem vrij zou staan, de rangschikking der boeken zoodanig te maken, als hij meenen zou, met zijne belangen meest overeen te komen. Als hij nu hiertoe vrijheid verkregen, en, ten gevolge daarvan, in de schikking, door de voornoemde Hoogleeraren ontworpen, merkelijke veranderingen gemaakt had, hebben deze niet alleen geweigerd, zich met de zorg voor het drukken van den Catalogus op eenigerhande wijze in te laten,

ten, maar ook niet gewild, dat hunne namen in het voorberigt zouden vermeld worden. Het werk is nogtans ondernomen; en, nadat het gedeelte, betreffende de Hebreeuwsche boeken en verdere verzameling van Oostersche stukken, op de Bibliotheek voorhanden, door den Hoogleeraar HEIMAN, met toevoeging van den Lector SCHAAF, bearbeid was, is ten laatste de Catalogus, in den jare 1716, in folio te voorschijn gekomen.

Van het kostbare geschenk der beweegbare hemelsfeer, in den jare 1710 aan de Bibliotheek gedaan, hebben wij, in het I Boek dezer *Geschiedenis*, reeds gewag gemaakt. Hier zij alleen nog gemeld, dat de bekwame en kunstige werkmeester BERNARD VAN DER CLOESEN dit voortreffelijk werktuig, onder toezigt en volgens den raad van den Hoogleeraar s'GRAVESANDE, niet slechts in elkander gesteld, maar ook aanmerkelijk verbeterd heeft, en dat zoo daaraan, als aan het behoorlijk onderhouden van hetzelve, tot het jaar 1741, van tijd tot tijd, eene som van ruim *f* 2000 is te koste gelegd.

Ik mag insgelijks niet voorbij, hier eenigzins breeder, dan vroeger reeds geschiedde, melding te maken van het belangrijk legaat, waardoor de beroemde Hoogleeraar J. PERIZONIUS, bij zijn overlijden in den jare 1715, de Hoogeschool voor altijd aan zich verpligt heeft.

Hare

Hare boekerij namelijk werd, door zijne beschikking, verrijkt met zijne schoone verzameling van handschriften en zeer zeldzame eerste drukken van oude Grieksche en Latijnsche Schrijveren, mitsgaders van gecollationeerde uitgaven van verscheidene Kerkvaderen: welke verzameling, door bezorging van Curatoren, in eene getraliede kast behoorlijk werd ingeschikt, terwijl boven dezelve het afbeeldsel van den gever, door den vermaarden C. DE MOOR geschilderd, geplaatst werd. Bij dit legaat voegde hij nog eene som van ƒ 20,000, ten einde daaruit, van tijd tot tijd, jongelingen van goede hoop, die zich aan de letteren wilden toewijden, volgens zijn voorschrift te laten studeren, onder toezegging eener jaarlijksche som van ten minste ƒ 300 voor den tijd van zeven jaren, en uit de overige penningen gestadige aankoopen te doen van zeldzame boeken of groote werken. Tot uitvoerders van dezen zijnen laatsten wil benoemde hij de tijdelijke Hoogleeraren in de Grieksche en Latijnsche Letterkunde, die hij wilde, dat elkanderen in het beheer van dit legaat geregeld afwisselen, en daarvan jaarlijks rekening zouden doen aan den Rector der Hoogeschool en deszelfs Assessoren. Groot was het nut, door deze edelmoedige erfmaking sedert gesticht, zoo ter aankweeking van voortreffelijke geleerden, als ter vermeerdering van de openbare Boekerij; een nut, dat, ofschoon,

ten gevolge der aanzienlijke vermindering, welke 's Lands rentebrieven onder de Fransche overheersching getroffen heeft, in merkelijk geringere mate, dan vroeger, ook nog heden ten dage blijft voortduren.

Ik heb boven reeds aangemerkt, dat de Bibliothecaris SENGUERDUS zich, gedurende den loop zijner bediening, weinig of niet op den aankoop van boeken heeft toegelegd, waarvan de oorzaak voornamelijk in zijn gebrek aan letterkundige kennis schijnt gelegen te zijn geweest. Van daar dat Curatoren, die zich vroeger reeds, bij de weinige aankoopen, ten behoeve der Bibliotheek gedaan, van de hulp van anderen bediend hadden, in de laatste jaren van zijn toezigt over dezelve, meer en meer den raad en de voorlichting van den kundigen en ijverigen Hoogleeraar P. BURMAN, sedert 1715 opvolger van den beroemden PERIZONIUS, begonnen in te nemen. Met name werd hij, in den jare 1722, door hen gebruikt, om uit het *Museum Lipsianum*, dat toen in den *Haag* geveild werd, een goed deel der handschriften en stukken, door LIPSIUS zelven geschreven, in te koopen. Onder dezen inkoop waren ook begrepen drie of vier deelen van Brieven, door en aan LIPSIUS geschreven; 't welk (om dit in 't voorbijgaan te melden) genoemden Hoogleeraar aanleiding heeft gegeven tot de uitgave dier voor de letterkundige

geschiedenis hoogst belangrijke *Sylloge Epistolarum*, welke niet lang daarna, in V Deelen in 4°., is te voorschijn gekomen, en waarin, nevens de gemelde brieven, ook die van N. HEINSIUS vervat zijn, hem door zijnen neef C. CLUSIUS, Raad der Stad Leiden verstrekt, mitsgaders die van J. F. GRONOVIUS, hem door deszelfs kleinzoon A. GRONOVIUS mededeeld.

Na het overlijden van den Bibliothecaris SENGUERDUS in Louwmaand des jaars 1724, werd de Hoogleeraar P. BURMAN, tot blijdschap van allen, die enkel het nut der Hoogeschool voor oogen hielden, op den 23 der volgende maand, tot zijn' opvolger benoemd. Hoezeer hij zich door deze benoeming vereerd rekende, bleek niet onduidelijk uit de stoffe der Redevoering, door hem gekozen ter gelegenheid, dat hij, op den 17 van Herfstmaand des jaars 1725, het hem opgedragen Hoogleeraarschap der Dichtkunde aanvaardde, als wanneer hij, tot verwondering van velen, die een Latijnsch dichtstuk van hem gewacht hadden, zijne hoorders onderhield *over de Bibliotheken en Bibliothecarissen* (*de Bibliothecis et Bibliothecariis*): welke redevoering echter, om redenen, niet gedrukt is. Ter gelegenheid van zijne aanstelling, werd ook het vroegere Berigtschrift voor den Bibliothecaris, volgens het ingenomen gevoelen van Rector en Senaat, eenigermate veranderd. De ge-

Octrooijen zou worden toegezonden. Van dit besluit heeft de Bibliothecaris BURMAN zich met zooveel ijver bediend, dat daardoor vele, en onder deze verscheiden kostbare werken op de Bibliotheek gebragt zijn.

Tot lof van voornoemden Bibliothecaris moet hier insgelijks met een woord vermeld worden, dat hij de aanrader geweest is van een nuttig besluit, door Curatoren in den jare 1730 genomen, waarbij onder anderen bepaald werd, dat hij, die een handschrift, of eenige uitgave met *collatien* of de aanmerkingen van een' geleerde verrijkt, ten gebruike had ontvangen, verpligt zou zijn, bij de uitgave van het werk, waartoe hij zulk een stuk gebezigd had, van de hem verleende gunst met gepaste erkentelijkheid te gewagen, en de Bibliotheek der Universiteit met een behoorlijk ingebonden exemplaar van zijn werk te vereeren. Hoezeer namelijk aan eene, in zich zelve zoo billijke, vordering door velen te voren, uit eigene beweging, voldaan was, ontbrak het echter niet aan voorbeelden van zulken, die verzuimd hadden dezen pligt der dankbaarheid te vervullen; weshalve BURMAN te regt begreep, tegen dat verzuim in het toekomende, zoo veel mogelijk, te moeten waken. Ook heeft de ondervinding, naderhand, het gepaste en heilzame van dezen maatregel genoeg bewezen.

De grootste verdiensten intusschen van genoemden

den geleerde omtrent de Bibliotheek zijn gelegen in de verstandige zorg, die hij gedragen heeft tot hare verrijking met belangrijke werken, zoo door het doen van jaarlijksche aankoopen, waarvan, sedert den tijd zijner bediening, t' elken jare eene naauwkeurige opgave in de Handelingen van Curatoren voorkomt, als door het vragen van buitengewone toelagen, zoo dikwerf zich eene bijzonder gunstige gelegenheid ter vermeerdering van den boekenschat voordeed. In 't bijzonder verdient hier melding de aanwinst van een groot getal Handschriften en oude en eerste uitgaven, ten bedrage van omtrent *f* 2000, door zijne bezorging, in den jare 1730, verkregen bij de openbare veiling der aanzienlijke boekverzameling van den Haagschen Burgemeester HULS, en die van CRENIUS. Hieronder (om dit in 't voorbijgaan op te merken) bevonden zich ook negen of tien zoo handschriften, als oude uitgaven van VIRGILIUS en deszelfs uitlegger SERVIUS; welker overbrenging op de openbare boekerij misschien wel als de aanleiding te beschouwen is tot de nieuwe uitgave van dien dichter, door BURMAN, in zijne laatste jaren, ondernomen en volbragt, of althans geacht mag worden die onderneming merkelijk bevorderd te hebben. Voorts zij nog met een woord berigt, dat uit de Boekerij van den grooten BOERHAAVE, in den jare 1738 overleden, verscheidene treffelijke, zoo me-

Medische als Botanische, gedrukte en met de hand geteekende boeken, ter waarde van ruim *f* 500, werd aangekocht. In 't geheel werd, volgens de aanteekening van den Secretaris VAN ROIJEN, gedurende het Bibliothecarisschap van BURMAN, eene som van ruim *f* 8000, met de beste vrucht, ten behoeve der Bibliotheek te koste gelegd.

Wij zijn thans gevorderd tot den tijd, waarin de genoemde Secretaris, wiens belangrijk verslag ons tot hiertoe voornamelijk tot gids verstrekt heeft, na het overlijden van den Hoogleeraar BURMAN op den 31 van Lentemaand des jaars 1741, met het provisioneel toezigt over de Bibliotheek is belast geweest. Zijne verdiensten omtrent dezelve bepalen zich niet enkel tot het naauwkeurig historisch overzigt van haar begin, haren voortgang en gedurigen aanwas, door hem gegeven, maar zijn, ook in andere opzigten, op hoogen prijs te schatten. Om niet te zeggen, dat het nieuwe en vierde berigtschrift voor den Bibliothecaris en de hem ondergeschikte boekbewaarders, op den 3 van Bloeimaand vastgesteld, de rijpe vrucht van zijn onderzoek en zijne voorlichtingen was, zij hier gedacht aan de loffelijke moeite, welke hij zich gaf, om niet slechts eene volledige lijst op te maken van degenen, die van den aanvang af, het zij bij hun leven, het zij bij erfmaking, de Bibliotheek met

eeni-

eenige zeldzame en fraaije werken vereerden, met bepaalde aanwijzing van de stukken zelve, maar ook om alle die giften na te zien en, voor zooverre zulks verzuimd was, daarin met eigene hand de namen der geveren op te teekenen. Daar dit echter ten aanzien der menigte van stukken, door de Heeren J. J. SCALIGER, L. WARNERUS en J. PERIZONIUS, aan de Bibliotheek gelegateerd, een al te omslagtige en tijdroovende arbeid zou geweest zijn, liet hij drie repen drukken, inhoudende: *Ex legato Illustris viri* JOSEPHI SCALIGERI; *Ex legato viri Amplissimi* LEVINI WARNERI; *Ex legato viri Clarissimi* JACOBI PERIZONII; welke repen hij, in zijne tegenwoordigheid, op elk der gelegateerde werken deed opplakken. Groot en lofwaardig was insgelijks de moeite, door hem besteed, om de verwarring te doen ophouden, welke in het kostbaarste deel der Bibliotheek, de verzameling der Oostersche Handschriften namelijk, daaruit ontstaan was, dat men de naamlijst derzelve in den Catalogus van 1716 niet, gelijk in dien van 1674, naar het getal der boeken of banden, maar naar dat der onderscheidene stukken of verhandelingen, waarvan somwijlen meerdere in éénen band vervat waren, opgemaakt, en aan ieder dier stukken een afzonderlijk nommer gegeven had. Hieruit was tusschen beide naamlijsten een verschil van eenige honderd

derd nommers geboren, en te gelijk eene groote moeijelijkheid gerezen in het opzoeken der stukken, tot de verzameling behoorende: waarvan het gevolg was geweest, dat men, bij de recensie der Bibliotheek, die, sedert eenigen tijd, om de vier jaren geschiedde, dit gedeelte derzelve altijd had afgezonderd. Dan, hoezeer ik meende de dienst, in dezen door den wakkeren Secretaris VAN ROIJEN bewezen, niet geheel onvermeld te mogen laten, wil ik echter de aandacht mijner lezeren niet vermoeijen, met deze zaak, die, zonder merkelijke uitvoerigheid, bezwaarlijk met genoegzame duidelijkheid kan worden voorgesteld, in alle hare bijzonderheden open te leggen. Alleen zij nog met een woord gezegd, dat, bij deze gelegenheid, de hulp van den naderhand beroemd gewordenen J. J. REISKE, die zich tot voorzetting vooral zijner Oostersche Studiën, te dien tijde, te Leiden onthield, werd ingeroepen tot het opmaken van een' geschreven Catalogus, waardoor het nazien van den Oosterschen letterschat gemakkelijker werd gemaakt.

Met meerdere belangstelling zullen mijne lezers, waarschijnlijk, de berekening vernemen van de kosten, sedert de oprigting der Bibliotheek tot den aankoop van boeken besteed, en het getal van werken en boekdeelen, in den jare 1741 op dezelve voorhanden; welke berekening wij me-

mede aan de onvermoeide nasporingen van meergenoemden Secretaris te danken hebben. De slotsom dier nasporingen is, dat, tot aan den tijd der inlevering van zijn rapport op den 11 van Oogstmaand des jaars 1741, tot het voorgemelde einde was te koste gelegd eene som van *f* 90,997, en dat, te dien tijde, op de Bibliotheek gevonden werden 2770 Handschriften en 8534 gedrukte werken, te zamen bedragende een getal van 11304 werken; 't welk, naar schatting van VAN ROIJEN, op omstreeks 25000 boekdeelen zal uitkomen. Nog doet hij ons opmerken, dat, sedert het jaar 1674 tot 1741, de Boekerij met 5877 werken vermeerderd, en dus voor de helft vergroot werd. Voorts meent hij, op de kostbaarheid der legaten van SCALIGER, WARNER en PERIZONIUS acht gevende, de waarde der geheele boekverzameling op tweemaal honderd duizend Guldens te mogen schatten; eene berekening, waarvan het buiten ons bestek ligt, de meerdere of mindere gegrondheid te onderzoeken. Dit alleen meenen wij, met toestemming van alle onze lezeren, te mogen verzekeren, dat de Secretaris VAN ROIJEN zich omtrent de Bibliotheek hoogst verdienstelijk heeft gemaakt, en derhalve, met het grootste regt, door Curatoren, ten bewijze hunner erkentelijkheid, met een stuk zilver ter waarde van vijfhonderd Guldens vereerd werd,

voorzien van een toepasselijk opschrift, 't welk door den Hoogleeraar OUDENDORP ontworpen was.

Weinige maanden na het overlijden van den laatsten Bibliothecaris BURMAN, werd het toezigt over de openbare Boekerij aan een' geleerd' ingezeten van Leiden buiten het getal der Hoogleeraren, met name A. GRONOVIUS, zoon van JACOBUS, en kleinzoon van JOHANNES FREDERICUS GRONOVIUS, beide weleer sieraden der Leidsche Hoogeschool, opgedragen. Van dezen Bibliothecaris meen ik, met grond, te mogen zeggen, dat hij zijnen post, met ijver en getrouwheid, heeft waargenomen, en door eene verstandige besteding der vaste jaarlijksche toelage voor de Bibliotheek, en der penningen, die hem, bij voorkomende geschikte gelegenheden, nog bovendien tot hare verrijking werden toegestaan, haren boekenschat niet weinig vermeerderd heeft. Ook werd die schat, gedurende den tijd van zijn bestuur, door aanzienlijke giften en erfmakingen merkelijk vergroot. Tegen het einde des jaars 1743 kwam, met den kostbaren voorraad van marmeren gedenkstukken der Grieksche en Romeinsche Oudheid, door den Heer PAPENBROEK, bij uitersten wil, aan de Academie vereerd, te gelijk een aantal van door hem verzamelde Handschriften en gecollationeerde boeken tot dezelve over, welke aan hare boekerij een nieuw sieraad

toe-

toevoegden. Dan bovenal merkwaardig is de verrijking, welke de Bibliotheek, in den jare 1756, verkreeg door de gunstige beschikking van een' geleerd' Boekhandelaar in 's Gravenhage, met name PROSPER MARCHANT, die zijne voortreffelijke boekverzameling, vele zeldzame stukken en belangrijke werken voor letterkunde en hare geschiedenis bevattende, bij uitersten wil, aan deze Hoogeschool tot een aandenken zijner genegenheid achterliet. Vier jaren later gaf een Engelsch Kapitein, met name RICHARD HARRIS, haar een soortgelijk, hoewel min kostbaar, bewijs van genegenheid, door haar tot erfgenaam van zijne Engelsche boeken en eenige historische penningen te maken (*).

In het jaar 1770, werd de beroemde Hoogleeraar D. RUHNKENIUS aan den reeds hoog bejaarden opziener GRONOVIUS toegevoegd, tot wiens opvolger hij, vier jaren later, benoemd werd. Het genoemde jaar bragt der Hoogeschool, en bijzonder hare boekerij nog een ander hoogst gewigtig voordeel aan. Een letterminnend inwoner van Leiden namelijk, Mr. G. RIEMERSMA geheeten, stelde, in dat jaar, den Academischen Senaat tot erfgenaam van een groot deel zijner aanzienlijke nalatenschap, 't welk hij wilde, dat bij-

(*) Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 75.

bijzonder ten nutte der Bibliotheek zou komen; doch, daar de aanvaarding dezer erfenis, wegens zekere, in den uitersten wil voorkomende, bepalingen, aan vele zwarigheden onderhevig was, werd eerlang met deszelfs bloedverwanten eene schikking getroffen, volgens welke eene som van zestienduizend Guldens, onder de vier Faculteiten, gelijkelijk, te verdeelen, tot verrijking van den openbaren boekenschat werd uitgekeerd. Intusschen deed de aanhoudende vergrooting van dien schat, meer en meer, de behoefte gevoelen, om naar eene ruimere bewaarplaats voor denzelven om te zien; doch de ernstige overleggingen, welke hieromtrent, reeds in den jare 1773, bij Curatoren gehouden werden, bleven niet alleen voor het tegenwoordige, maar ook, hoezeer dikwijls hervat, nog een' zeer geruimen tijd hierna, zonder gevolg. Dit bragt echter geene verflaauwing toe aan den ijver van den waakzamen opziener RUHNKENIUS, om voor de gedurige aanvulling en vermeerdering der Academische boekerij te zorgen, waartoe Curatoren niet in gebreke bleven, hem, bij voorkomende gunstige gelegenheden, door buitengewone toelagen behulpzaam te zijn. Dus werden, in den jare 1778, twee afdrukselen van het Romeinsche Wetboek (*Corpus Juris*) weleer door den beroemden SCHULTING gebruikt, en met een' onwaardeerbaren schat van geleerde aanteekeningen ver-

rijkt,

rijkt, van de erven van den Hoogleeraar RUCKER, in wiens bezit zij tot dus verre geweest waren, voor eene som van *f* 2000 ten behoeve der Bibliotheek aangekocht (*). Desgelijks stelden Curatoren, in de jaren 1779, 1782 en 1784, den Bibliothecaris op eene onbekrompene wijze in staat, om, bij de openbare veiling der rijke boekverzamelingen van de Heeren J. J. SCHULTENS, VAN ALPHEN, P. BURMAN, *de Jonge*, J. A. ERNESTI, en J. SCHRADER, van welke de meesten zich in de geleerde wereld een' grooten naam verwierven, de openbare Boekerij met een aantal merkwaardige Handschriften en voortreffelijke boekwerken te verrijken. Niet minder groot was de aanwinst, die zij, in den jare 1785, door de zorg van haren geleerden opziener en de edelmoedigheid van Curatoren, verkreeg ter gelegenheid van den openbaren verkoop der aanzienlijke verzameling van handschriften en gedrukte werken, door de beroemde GRONOVIUSSEN bijeengebragt (†). In hetzelfde jaar werd de Bibliotheek tot erfgenaam gesteld van Mr. LODEWIJK CHASTELAIN LOUISZ., uit wiens

(*) Zie over deze aanteekeningen en hare waarde de *Praefatio* van den Hoogleeraar SMALLENBURG voor het I D. der door hem bezorgde en met eigene aanmerkingen verrijkte uitgave van dezelve, ten titel voerende: ANT. SCHULTINGII *Notae ad Digesta seu Pandectas*, pag. IX—XI.

(†) Vergelijk de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 76 et 77.

wiens nalatenschap, onder beheer van Curatoren gesteld, jaarlijks zulke boeken moesten worden aangekocht, als de Hoogleeraren van de Faculteit der Regtsgeleerdheid, Geneeskunde en Wijsbegeerte nuttig en noodig zouden keuren, met bijgevoegde bepaling, dat, zoo een belangrijk Handschrift, tot een dier vakken behoorende, mogt voorkomen, dit, met onderling goedvinden, aangekocht, en daartoe de inkomsten van meerdere jaren zouden besteed kunnen worden. Nog had genoemde Heer, bij uitersten wil, gelast, dat zijne Fransche Regtsgeleerde boeken niet verkocht, maar op de openbare boekerij zouden geplaatst worden. Een ander lid van hetzelfde geslacht, met name Mr. CORN. CHASTELAIN, gaf, in den jare 1787, mede een bewijs van zijne genegenheid voor de Hoogeschool, door aan hare boekerij, bij uitersten wil, het *Amboinsch Kruidboek* van RUMPHIUS in XV Deelen in folio ten geschenke na te laten. — Dan bovenal was het jaar 1790 merkwaardig door de vele en belangrijke toevoegselen, die de Bibliotheek in hetzelve verkreeg. Door de milddadigheid van Curatoren werd eene som van tweeduizend Guldens bestemd, om, bij de openbare veiling der zeer uitgebreide en door geheel Europa vermaarde boekverzameling van een' voornaam' koopman te Amsterdam, CREVENNA geheeten, ten behoeve der Academische boekerij

be-

besteed te worden; en toen, ten gevolge van eenige mislukkingen, slechts de helft dier som aldaar werd te koste gelegd, werd het overige gedeelte bestemd, om van eene zich voordoende gelegenheid gebruik te maken tot den aankoop van eenige belangrijke werken, de Botanie en Natuurlijke Historie betreffende, van welke de Bibliotheek, tot hiertoe, schaars voorzien was. Nog werd zij, in datzelfde jaar, door twee zeer kostbare geschenken verrijkt. Het eerste had zij te danken aan de edelmoedigheid van den geleerden Predikant CORN. OUDENDORP, die haar in het bezit stelde van den rijken schat van handschriften en met geleerde aanteekeningen voorziene boeken, tot de bibliotheek van wijlen zijn' beroemden vader FRANCISCUS OUDENDORP behoorende, onder welke niet weinige de vruchten van diens eigene belezenheid en oordeelkunde behelsden (*). Geene mindere waarde had de gift van den Thesaurier-Generaal VAN DER HOOP. Deze namelijk,

(*) Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 79. Een der merkwaardigste gedeelten van dien schat bestond in den rijken voorraad, door OUDENDORP tot eene volledige uitgave der werken van APULEJUS bijeengebragt, waarvan het eerste deel, in den jare 1786, door bezorging van den beroemden RUHNKENIUS het licht had gezien. Met verlangen zag de geleerde wereld de voortzetting der door OUDENDORP toebereide uitgave te gemoet; doch RUHNKENIUS, door onderscheidene omstandigheden verhinderd dat verlangen te bevredigen, liet de volbrenging dier taak aan anderen over. Eindelijk werd dezelve door den geleerden J. BOSSCHA opgevat, en, in den jare 1823

lijk, door erfenis bezitter geworden van vele nagelatene Handschriften en beschrevene gedrukte boeken van den onsterfelijken T. HEMSTERHUIS, leide zijne genegenheid voor deze Hoogeschool op het luisterrijkst aan dag, door hare boekerij met dien onwaardeerbaren schat te verrijken (*).

Sedert verliepen er verscheidene jaren, gedurende welke ik, ten aanzien der Bibliotheek, niets merkwaardigs vind aangeteekend. Doch, in den jare 1799, verkreeg dezelve, na het overlijden van haren laatstgenoemden opziener, den beroemden D. RUHNKENIUS, eene zeer belangrijke aanwinst. De boekerij namelijk van dien geleerde werd, onder billijke voorwaarden, ten behoeve van deszelfs nagelatene weduw en dochteren, met die der Hoogeschool vereenigd, en daardoor tevens de kostbare voorraad van handschriften en met geleerde aanteekeningen voorziene boeken, door hem nagelaten, op dezelve over-

823, met grooten lof volvoerd door de uitgave der verdere schriften van APULEJUS, in II Deelen. Zie over die uitgave en de verdiensten van BOSSCHA omtrent dezelve de *Bibliotheca Critica nova* van mijne geëerde ambtgenooten J. BAKE, J. GEEL, H. A. HAMAKER en P. HOFMAN PEERLKAMP, vol. I. p. 86. et seqq.

(*) Over de waarde van dien schat leze men de belangrijke Voorrede van den Hoogleeraar J. GEEL, geplaatst voor het I D. der *Anecdota Hemsterhusiana*, uit de nalatenschap van dien Geleerde door hem in het licht gegeven. Een gedeelte van dien schat werd later, door aankoop, het eigendom der Hoogeschool. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 77.

overgebragt. Voorts werd, in dat zelfde jaar, de wijd vermaarde opvolger van RUHNKENIUS in het onderwijs der oude Letterkunde, D. WIJTTENBACH, in deszelfs plaats, tot opziener over de openbare Boekerij benoemd. Nog werd, in dat zelfde jaar, eene vrij aanmerkelijke som bestemd tot den aankoop van boeken, de Botanie en Natuurlijke Historie betreffende, waartoe mede, in het volgende jaar, de gunstige gelegenheid werd te baat genomen, welke zich, bij de openbare veiling der in die vakken rijke boekverzameling van wijlen den Hoogleeraar VAN ROIJEN, opdeed. Desgelijks werd, in het jaar 1800, geen onbeduidend aantal van zeldzame drukken en belangrijke verzamelingen ter uitgave van oude schrijveren, uit de boekerijen van wijlen de geleerde mannen L. VAN SANTEN en P. BONDAM afkomstig, tot den aanzienlijken voorraad, daarvan op de Bibliotheek voorhanden toegevoegd (*). Doch vooral verdient hier melding hetgeen, in het jaar 1801, ten haren nutte verrigt werd. Reeds in den jare 1773, had men, gelijk ons vroeger bleek, de behoefte gevoeld om voor de Bibliotheek eene ruimere bewaarplaats aan te leggen. Doch de raadplegingen, daarover gehouden en sedert meermalen her-

(*) Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 78.

hervat, bleven geheel zonder vrucht, of hadden althans geen ander gevolg, dan dat er een uitgewerkt ontwerp, met raming der noodige kosten, gevormd werd tot oprigting van een geheel nieuw Academisch gebouw ten behoeve inzonderheid der Bibliotheek; doch welk ontwerp, wegens de meer en meer toenemende onrust der tijden en den verachterden staat van 's Lands geldmiddelen, geheel werd ter zijde gelegd. Ook thans waren de omstandigheden vooral niet gunstiger, om een zoo grootsch ontwerp ter uitvoering te brengen. Men besloot derhalve, daar de behoeften der sedert grootelijks vermeerderde Bibliotheek dringend voorziening vorderden, een min kostbaar middel daartoe te baat te nemen, en kocht te dien einde een paar huizen, op de Papegracht, aan, waarvan het aanzienlijkste, van ouds onder den naam van *Hof van Zessen* bekend, althans een gedeelte van den boekschat zou kunnen bevatten. Schier gelijktijdig werd door Curatoren een besluit genomen, waarvan men zich nog weldadiger vruchten ten nutte der Hoogeschool beloven mogt. Ten gevolge daarvan werd de beroemde Hoogleeraar M. TYDEMAN, die thans, buiten openbare betrekking, te Kampen woonde, op billijke voorwaarden herwaarts genoodigd, om eenen beredeneerden Catalogus der openbare boekerij, waarvan de laatst uitgegevene naamlijst, met het aanhangsel slechts tot het jaar 1741 loopende, schier geheel onbruik-

bruikbaar was geworden, te vervaardigen; eene taak, tot welker waardige volbrenging hij, wegens de zeldzame en uitgebreide kundigheden, die hij zich, bijzonder ook in het vak der letterkundige geschiedenis, verworven had, meer dan iemand, bevoegd was. Gelijk deze benoeming van de waakzame zorg van Curatoren voor de belangen der Bibliotheek getuigt, zoo draagt daarvan insgelijks hunne bereidvaardigheid blijk, om de pogingen van haren geleerden opziener ter vermeerdering van hare schatten te ondersteunen. Dus stelden zij (om van den aankoop eener belangrijke verzameling van Brieven van inlandsche Geleerden, in den jare 1804, niet te gewagen) den Bibliothecaris, in den jare 1806, door eene onbekrompene toelage in staat, om uit de kostbare nalatenschap van den letterkundigen Heer M. RÖVER vele zeldzame en voortreffelijke stukken tot den Academischen voorraad toe te voegen. In hetzelfde jaar, bezorgden zij aan de Hoogeschool ook het eigendom der Handschriften van de drie beroemde SCHULTENSEN, onder welke inzonderheid door hen aanzienlijk verrijkte woordenboeken voor de Grieksche en Oostersche talen uitmuntten. Drie jaren later, werden ook nog de Handschriften van GROTIUS over het N. Testament aan den voorraad van merkwaardige Handschriften, op de Bibliotheek voorhanden, toegevoegd.

Twee jaren later werd, gelijk men weet, ons Va-

Vaderland, dat, tot hiertoe, ten minste eenigen schijn van onafhankelijkheid behouden had; in het reuzen ligchaam van het alles verzwelgende Fransche Keizerrijk ingelijfd. Het zal gewisselijk niemand bevreemden, dat, gedurende den tijd der daarop gevolgde vernedering en onderdrukking, de boekerij der Leidsche Hoogeschool geene vermeerdering bekwam. Veeleer zal men, niet zonder verwondering, verstaan, en het tevens voor eene stoffe van groote blijdschap houden, dat zij voor de roofzucht onzer overheerscheren, die men weet, dat zich mede tot voorwerpen van kunst en wetenschap uitstrekte, beveiligd bleef. De eer hiervan komt deels aan de waakzame zorg van haren beroemden opziener, deels, en wel voornamelijk, aan de beschermende hoede van den toenmaligen Rector der Hoogeschool, den Hoogleeraar BRUGMANS, toe. — Na de gezegende herstelling van ons volksbestaan, en vooral na de luisterrijke herschepping der Hoogeschool in den jare 1815, werd, gelijk voor alles wat tot verhooging van haren roem dienen kon, zoo ook voor de aanvulling en verrijking der boekerij, met onbekrompene edelmoedigheid, zorg gedragen. Jaarlijks werden door den Koning aanmerkelijke sommen ten haren behoeve toegestaan, welke deels ten algemeenen nutte aangewend, deels over de verschillende Faculteiten, naar eene billijke evenredigheid, verdeeld werden. Hierdoor werd de openbare boek-

schat

schat gedurig met vele belangrijke werken, in onderscheidene wetenschappen, vermeerderd. Ook strekte de waakzame zorg van Curatoren zich tot zulke vakken uit, waarin, tot hiertoe, weinig of niet voorzien was. Met name geldt dit ook omtrent de Vaderlandsche Letterkunde, waarvoor althans zooveel gezorgd werd, dat de voornaamste voortbrengselen, tot dezelve behoorende, op de Bibliotheek niet langer te vergeefs gezocht worden.— Voorts was men, reeds van den aanvang, bedacht, om, door gepaste maatregelen, in het geregeld beheer van dezelve en de behoorlijke rangschikking van haren schat te voorzien, en het groote werk der vervaardiging van een' nieuwen Catalogus, waartoe door den onvermoeiden arbeid van den geleerden M. TYDEMAN de grondslagen op het voortreffelijkst gelegd waren, zooveel mogelijk, te bevorderen. Te dien einde werd de kundige en ijverige Hoogleeraar J. VAN VOORST, reeds in den jare 1816, aan den hoog bejaarden Bibliothecaris WIJTTENBACH in het opzigt over de Academische boekerij toegevoegd, en na deszelfs overlijden in den jare 1820, onder den titel van eersten Bibliothecaris, in hetzelve bevestigd. Uitstekend zijn de diensten, door dien voortreffelijken geleerde aan de Bibliotheek bewezen. Aan zijne zorg toch is het voornamelijk dank te weten, dat er eene volkome Alphabetische naamlijst der boeken, op dezelve voorhanden, vervaardigd, en de noodige schikkingen beraamd wer-

werden, om ook eene wetenschappelijk geraugschikte naamlijst in het licht te doen verschijnen. Door zijne krachtdadige medewerking, kwam ook, eindelijk, de zoo lang vergeefs gewenschte vergrooting der Academische Boekenzaal tot stand. De arbeid daartoe, in den jare 1819 begonnen, was in het volgende jaar voltooid, en twee jaren later was die, welken de behoorlijke rangschikking der boeken vereischte, reeds in zoo verre volbragt, dat de Bibliotheek ten algemeenen gebruike kon worden opengesteld, waarvan de de openbare aankondiging, op last van Curatoren, den 20 van Wijnmaand des jaars 1822, door den eersten Bibliothecaris VAN VOORST, met eene gepaste Latijnsche rede, in de groote gehoorzaal der Academie geschiedde. Kort daarna verkreeg de genoemde Hoogleeraar een' kundig' en ijverig' medehelper in zijn belangrijk werk in den Heer J. GEEL, Ph. Th. Magister et Litt. Hum. Doctor, bij Koninklijk besluit tot tweeden Bibliothecaris aangesteld, en later met den titel van Professor honorarius vereerd. Reeds in den jare 1821, was de Bibliotheek vermeerderd door een aanzienlijk legaat van den vermaarden oudheidkenner JOANNES IN DE BETOUW, op den 20 van Slagtmaand des genoemden jaars overleden. De belangrijke verzameling van Handschriften, door CHRISTIAAN HUYGENS aan de Bibliotheek vereerd, waarvan wij boven gewaagden, en die, reeds in

den

den jare 1809, door een merkelijk aantal van papieren, tot dien grooten natuurkenner betrekkelijk, en uit de nalatenschap van den Heer A. J. ROIJER afkomstig, niet weinig vergroot was, werd, in den jare 1822, nog meer uitgebreid door het geschenk eener zeer aanzienlijke menigte van Brieven, door onzen geëerbiedigden Koning aan de Academische boekerij gedaan, en bestaande uit acht deelen in folio, brieven bevattende van onderscheidene aanzienlijke en geletterde mannen aan CONSTANTIJN HUYGENS, den vader van CHRISTIAAN; uit de briefwisseling van dezen met zijne broeders CONSTANTIJN en LODEWIJK, alsmede met zijnen zwager DOUBLET, Heer van St. Annaland; en eindelijk uit eigenhandige brieven van CHR. HUYGENS aan onderscheidene geleerden van zijnen tijd, welke, grootendeels, tot antwoord strekken op hunne brieven, door hem zelven bewaard, en, volgens het vermelde op bl. 34 en 35, bij uitersten wil aan de Bibliotheek vermaakt. Ook later werd zij door edelmoedige geschenken aanmerkelijk verrijkt, onder welke, inzonderheid, melding verdient dat van eene volledige verzameling van alle klassische dichteren en prosaschrijveren, welke het nieuwere Italie heeft opgeleverd, door Heeren Curatoren aan dezelve gedaan.

Aca-

Academische Kruidhof.

Bij den toenemenden bloei der Hoogeschool, gevoelde men meer en meer het hooge belang, ja de volstrekte noodzakelijkheid, om, ten nutte van de beoefenaars der Geneeskunst, eenen openbaren Kruidhof aan te leggen. De Verzorgers der Hoogeschool verzochten derhalve, op den 17 vanLentemaand des jaars 1587, hunne ambtgenooten, de Burgemeesters der stad, om bij hare Règering te willen uitwerken, dat de ledige gronden achter het Academie-gebouw, die men reeds vroeger tot het aanleggen van eenen Kruidhof bestemd had, te dien einde en tevens tot het bouwen van een woonhuis voor den Hoogleeraar der Kruidkunde aan de Hoogeschool werden afgestaan. Het kostte Burgemeesteren weinig moeite, om van den stedelijken Raad een besluit te verwerven, waarbij de verlangde afstand, op de edelmoedigste wijze, werd toegestaan. Nu sloeg men eerlang handen aan het werk, en wel met dat gelukkig gevolg, dat, nog voor het einde van dit jaar, een hof aanwezig was, genoegzaam van planten en gewassen voor-

zien

zien, om voor de behoeften van het onderwijs te kunnen dienen. De man, aan wien men de spoedige totstandbrenging eener zoo gewenschte zaak voornamelijk te danken had, was DIRK OUTGERS CLUYT, wien de uitvoering van het ontworpen plan werd opgedragen. Deze, te dien tijde Apotheker te Leiden, kweekte voor dit bedrijf, in zijnen eigenen hof, niet slechts planten, tot geneeskundig gebruik dienende, maar ook zeldzamer gewassen aan, en had zich daardoor, bij groote ervarenheid in alles, wat tot de kweekkunst en de verzorging van eenen hof behoort, geene geringe bedrevenheid in het onderkennen van planten verworven. Grootelijks kwam hem hierbij te stade zijne vriendschappelijke betrekking tot den beroemdsten plantkundige van zijne eeuw, CAROLUS CLUSIUS, wiens hulp en raadgevingen hem tot merkelijk voordeel strekten. Gelijk hij dus tot volvoering der hem opgedragen taak uitnemend bevoegd was, zoo kweet hij zich daarvan met eenen ijver, welke den hoogsten lof verdient, en liet geene middelen, die binnen zijn bereik waren, onbeproefd, om den Academischen hof van de noodige planten te voorzien, en den voorraad daarvan gedurig te vermeerderen. Hij volhardde in dezen loffelijken ijver tot aan zijnen dood, en wist denzelven ook aan zijnen zoon OUTGERS CLUYT mede te deelen. Deze namelijk, van zijne eerste jeugd

af met eene blakende liefde voor de botanische studiën bezield, en daarin reeds vroeg zoo groote vorderingen gemaakt hebbende, als het vaderlijk onderwijs en de verdere te Leiden voorhanden zijnde opleidingen en hulpmiddelen gedoogden, werd door zijnen vader, tot uitbreiding en volmaking zijner kundigheden, en ter opzameling van alle eenigzins merkwaardige planten en gewassen, ook ten nutte van den Academischen Kruidhof, naar Duitschland, Frankrijk, Italie en Spanje gezonden. Op deze reize, welke hij, hoewel, wegens de herhaalde beroovingen, aan welke hij bloot stond, zonder de gewenschte vrucht, zelfs tot Afrika uitstrekte, werd hij niet alleen, volgens het groote doel van zijnen vader, tot een' der bekwaamste kruidkundigen van zijnen tijd gevormd, maar bewees ook, door de herhaalde overzending van belangrijke zaden en planten ter verrijking van den Academischen Kruidhof, aan de Hoogeschool gewigtige diensten, welke door hare Verzorgers, meermalen, met eene voor die tijden vrij aanzienlijke vereering in geld erkend werden.

Naauwelijks was de nieuw aangelegde Kruidhof in dien staat gebragt, dat het onderwijs in de Kruidkunde met vrucht kon gegeven worden, of Curatoren droegen, bij besluit van den 4 van Herfstmaand des jaars 1587, dat onderwijs aan GERARDUS BONTIUS, Hoogleeraar der Geneeskunst,

kunst, op, die hetzelve ook, nevens het onderwijs in andere wetenschappen, tot de Geneeskunst behoorende, met grooten lof heeft waargenomen tot aan zijn overlijden in den jare 1599. Curatoren begrepen, intusschen, voor de bevordering der botanische studiën, en in 't bijzonder voor de verdere toebereiding en verrijking van den nieuw aangelegden Kruidhof nog meer te moeten doen; waartoe zij geene geringe aanmoediging vonden, in het telkens toenemend getal van Studenten in de Geneeskunst, 't welk, in den jare 1589, reeds zoo zeer was aangegroeid, dat deze Hoogeschool meer kweekelingen voor dat vak telde, dan waarop die van Leuven zich, ten tijde van haren grootsten bloei, had mogen beroemen. Gelijk zij, uit dien hoofde, in het genoemde jaar besloten, den Amsterdamschen Geneesheer PETRUS PAUW, hun, om zijne ervarenheid in alle deelen der Geneeskunst en bijzonder ook in de Kruidkunde, grootelijks aanbevolen, na eenen proeftijd van zes maanden, als buitengewoon' Hoogleeraar aan de Faculteit der Geneeskunst, toen slechts uit twee Hoogleeraren bestaande, toe te voegen, zoo werden zij, twee jaren later, te rade, Dr. BERNARDUS PALUDANUS, te Enkhuizen wonende, een' man, die veel gereisd en eene aanzienlijke verzameling van zeldzame planten en gewassen, mitsgaders van vele andere voorwerpen, tot de Na-

 tuur-

tuurlijke Historie behoorende, bijeengebragt had, op gunstige en vereerende voorwaarden herwaarts te roepen, ten einde de verdere toerusting van den Academischen Kruidhof te verzorgen, en tevens het onderwijs der plantenkunde op zich te nemen. Dan, hoezeer zij grond hadden, om hiervan een gunstig gevolg te verwachten, mogten zij die hoop echter niet vervuld zien. Zij droegen derhalve, bij besluit van den 12 van Bloeimaand des jaars 1592, de bijzondere zorg voor den Academischen Kruidhof op aan PETRUS PAUW, vroeger in datzelfde jaar tot gewoon' Hoogleeraar der Geneeskunst door hen bevorderd, en gaven hem in last, om met de uiterste naarstigheid, van alle oorden en door allerlei dienstige middelen, bijeen te zamelen, wat ter verrijking van denzelven strekken kon, terwijl zij zelve niet verzuimden, alle beoefenaars der Kruidkunde ter mededeeling van hetgeen zij, zonder ongerijf, ontberen konden, dringend uit te noodigen, onder belofte van hunne edelmoeheid dankbaar te zullen erkennen. Met dit een en ander echter nog niet te vrede, besloten zij hunne reeds vroeger aangewende pogingen voort te zetten, om CAROLUS CLUSIUS, boven, op gezag van BOERHAAVE, als den grootsten plantkundige van zijne eeuw door ons voorgedragen, die toen, in reeds merkelijk gevorderden ouderdom, ambteloos te Frankfort leefde,

door

door tusschenkomst van JOAN VAN HOOGELANDE, een' zijner gemeenzaamste vrienden, tot de aanvaarding van het toezigt over den botanischen tuin te bewegen. Het gelukte hun eindelijk, onder toezegging eener aanzienlijke jaarwedde en vrijstelling van alle verpligting tot het geven van onderwijs, nog dit jaar, zijne toestemming in hunnen wensch te verwerven. Reeds vóór zijne overkomst, welke eerst in den herfst van het volgende jaar plaats had, bewees hij, zoo door raadgevingen, als door het overzenden van een groot aantal kostbare zaden, gewigtige diensten, en stelde vervolgens zijne kunde, ondervinding en de uitgebreide betrekkingen, die hij zich allerwege verworven had, met den loffelijksten ijver, te werk ter behoorlijke inrigting en gedurige verrijking van den Kruidhof. Ten gevolge van zijnen raad, namen Curatoren, na het overlijden van den boven met lof vermelden CLUYT, die in den jare 1584, op eene jaarwedde van *f* 400, aan CLUSIUS tot opzigter over den plantentuin was toegevoegd, op den 10 van Oogstmaand des jaars 1598, een besluit, waarbij aan de Hoogleeraren BONT en PAUW het toezigt over het onderhoud en de verzorging van dien tuin, mitsgaders het onderwijs der dusgenaamde *Simplicia* in dier voege werd opgedragen, dat, volgens eene tusschen hen gemaakte verdeeling, de eene op dagen, voor het geven van open-

 baar

baar onderwijs niet bestemd, DIOSCORIDES of eenig ander botanisch schrijver openlijk zou verklaren, de andere één uur 's daags besteden zou, om in den zomer planten, in den winter delfstoffen te vertoonen en uit te leggen. Zoo werden dan, tot bevordering der botanische studien en verzorging en verrijking van den Kruidhof, ter zelfder tijd drie mannen van groote kunde en vermaardheid te werk gesteld, die, hunne pogingen daartoe met gewenschte eenstemmigheid vereenigende, den roem der Hoogeschool, ook in dit opzigt, wijd en zijd verbreidden.

Intusschen besloten Curatoren op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1599, om den Kruidhof van eene galerij te voorzien, waarin men in den zomer zich, bij regen, vertrekken, en in den winter de planten bewaren mogt, die de onguurheden der lucht niet verdragen konden; een besluit, dat in het volgende jaar tot stand kwam. Een jaar later gaf de Hoogleeraar PAUW, die, na het overlijden van zijnen ambtgenoot BONT, alleen met het onderwijs der Kruidkunde belast was, de eerste naamlijst der planten met eene beschrijving van den Hof in het licht, waaruit blijkt, dat deszelfs oppervlakte toen van het Westen tot het Oosten, ter lengte van 133, en van het Zuiden ten Noorden van 103 voeten was uitgestrekt, en dat hij reeds een getal van 800 gewassen bevatte, welke CLUSIUS gedurig met

met nieuwe, vooral met uitlandsche vermeerderde. Hij ging hierin voort tot aan zijn overlijden, 't welk in den jare 1609 plaats had, na welken tijd de Hoogleeraar PAUW alleen het toezigt over den Hof voerde, en, op het door CLUSIUS aangewezen spoor, met de uiterste naarstigheid ter bewaring en vermeerdering van deszelfs schatten werkzaam bleef. Toen ook deze verdienstelijke geleerde, in den jare 1617, der natuur haren tol betaald had, werd het onderwijs der Botanie, waarmede voortaan het toezigt over den Kruidhof bestendig verbonden bleef, aan AELIUS EVERHARDUS VORSTIUS opgedragen, die reeds in den jare 1599, als Hoogleeraar der Geneeskunst, aan BONT was opgevolgd. Onder het bestuur van dezen man, die voor de hem aanbevolen taak uitnemend geschikt was, is de bloeijende staat, waarin hij den Hof ontvangen had, niet achterwaarts, maar veeleer vooruitgegaan. Na zijn overlijden in Wijnmaand des jaars 1624, werd hij, als Hoogleeraar der Kruidkunde en opziener over den Hof, door zijnen zoon ADOLF VORSTIUS opgevolgd. Deze, die in kunde en ijver voor zijnen vader niet behoefde onder te doen, gaf, in den jare 1633, eene naamlijst der planten uit, waarmede de Hof op dien tijd voorzien was, en waarvan het getal tot dat van 1104 was aangegroeid, met bijvoeging van eene lijst der inlandsche, welke

de weiden, zandgronden, moerassen en rivieren, in de omstreken van Leiden, voortbrengen. Na zijnen post nog dertig jaren met lof bekleed te hebben, overleed hij (*) op den 9 van Wijnmaand des jaars 1663, en werd daarin, na eenig tijdsverloop, door FLORENTIUS SCHUYL opgevolgd, die, in den jare 1664, tot Hoogleeraar in de Geneeskunst en, drie jaren later, tot opziener over den Kruidhof werd aangesteld, met welks bestuur hij misschien vroeger, bij voorraad, was belast geweest. Volgens BOERHAAVE (p. 28) werd hij, terstond na den dood van VORSTIUS, tot opziener over den Hof benoemd; doch dat deze opgave minder naauwkeurig is, heb ik uit de Handelingen van Curatoren ontdekt. Ook hem wordt de lof gegeven van, zoo wel door het verrijken van den Hof, als de verklaring der aanwezige planten, goede diensten te hebben bewezen; van welk een en ander blijken voorhanden zijn in de Naamlijst der planten, welke de Hof in den jare 1668 opleverde, door hem in het licht gezonden, en waaruit men leert, dat het getal derzelve, sedert den tijd van

A. VOR-

(*) BOERHAAVE in zijne *Horti brevis historia*, gedrukt voor zijnen *Index alter plantarum* etc. p. 28, geeft den 15 Maart 1663, als den dag van zijn afsterven, op; doch de door mij gedane opgave, welke ook in het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 55 voorkomt, wordt bevestigd door de daarvan gehoudene aanteekening in de Handelingen van den Academischen Senaat.

A. VORSTIUS, door zijne zorg, met ruim 220 vermeerderd was.

Dan nog grootere aanwinst verkreeg de Academische Kruidhof onder het bestuur van ARNOLDUS SIJEN, die, na SCHUYLS overlijden in den jare 1669, in het volgende jaar tot Hoogleeraar der Kruidkunde en opziener over den Hof benoemd werd. Die grootere aanwinst was deels aan de uitstekende vlijt van den nieuwen opziener, deels aan het geluk der tijden dank te weten. Er was namelijk toen, in Europa, eene vurige zucht tot bevordering van de kennis en aankweeking der planten ontstoken. In 't bijzonder waren vele aanzienlijke mannen in ons Vaderland, door liefde tot de wetenschap gedreven, er met den meesten ijver en zonder sparing van kosten op uit, om van alle oorden der wereld bijeen te zamelen, wat den naam van plant mogt dragen. Geen koopvaardij- of oorlogschip schier ging onze havens uit, waarvan de bevelvoerder niet gelast was, om overal zaden, wortels, loten, struiken op te sporen, en die, met zorgvuldigheid bewaard, naar het Vaderland over te brengen. Hier werden zij terstond, naar de natuur van derzelver eigenen grond en luchtstreek, verzorgd, gekweekt en tot wasdom gebragt. Op die wijze werden zoo bijzondere, als openbare hoven binnen Holland op het rijkst versierd, en spreidden, binnen een'

 klei-

kleinen omtrek, het schoonste uit verschillende werelddeelen ten toon. De eerste lichten van het Nederlandsche Gemeenebest, een HIERONYMUS VAN BEVERNINGK, CASPAR FAGEL, SIMON VAN BEAUMONT, WILLEM BENTINCK, en ADRIAAN VAN REEDE, beijverden zich op het zeerst, om de fraaiste en zeldzaamste planten aan te kweeken. Tot alle deze mannen stond de tegenwoordige opziener van den Academischen Hof, die, nog Geneesheer te Gouda zijnde, zelve aldaar eenen rijk voorzienen en door geen' liefhebber onbezocht gelatenen hof onderhouden had, in vriendschappelijke betrekking, en was bij hen, zoo om zijne kunde, als om de beschaafdheid zijner zeden, in groote achting. Dezelfde redenen hadden hem ook de genegenheid der beroemdste kruidkundigen door geheel Europa doen winnen; welk een en ander men ligtelijk begrijpt, dat tot verrijking van den Leidschen Kruidhof gunstig moest medewerken. Doch vooral werden deszelfs schatten grootelijks vermeerderd, nadat PAULUS HERMAN, in den jare 1672, van Batavia was uitgezeild, om, voor rekening van den Lande, Afrika, Indien en Ceilon te bezoeken, ten einde aan zijne zucht ter verzameling van merkwaardige planten en gewassen ruime voldoening te geven, en dezelve door naauwkeurige beschrijvingen nader bekend te maken. Daar hij zich deze hem zoo

wel-

welgevallige taak, op raad van SIJEN en voornamelijk door den invloed van BEVERNINGK, had zien opdragen, dreef erkentelijkheid hem, om jaarlijks aan die beide mannen uitgelezene zaden, wortels en bollen van de fraaiste gewassen toe te zenden. Het grootste deel hiervan kwam ten nutte van den Academischen Hof, welks verrijking BEVERNINGK dubbel ter harte ging, nadat hij, in den jare 1673, tot Curator der Hoogeschool was aangesteld. Deze leed intusschen eerlang een groot verlies door het ontijdig afsterven van SIJEN, die, terwijl hij de botanische studien met kracht bevorderde, op den 21 van Wijnmaand des jaars 1678, te midden van zijne roemrijke loopbaan door den dood werd weggerukt, toen hij nog naauwelijks den ouderdom van 38 jaren bereikt had. Niet lang hierna besloten Curatoren, tot herstelling van het geleden verlies, het Hoogleeraarambt der Genees- en Kruidkunde aan den boven genoemden PAULUS HERMAN op te dragen; doch, daar deze, die toen op Ceilon, tot uitbreiding der plantenkunde en der Natuurlijke Historie in 't gemeen, onophoudelijk, werkzaam was, nog omtrent twee jaren noodig had, eer hij den hem opgedragenen post aanvaarden kon, werd de tijdelijke waarneming daarvan, inmiddels, met den titel en rang van gewoon' Hoogleeraar, aan den Amsterschen Geneesheer, PETRUS HOTTON, toevertrouwd.

trouwd. Deze vervulde denzelven, tot de overkomst van HERMAN, met zoo algemeene goedkeuring, dat Curatoren hem, bij zijn ontslag op den 8 van Oogstmaand des jaars 1680, in de vereerendste bewoordingen voor de bewezene diensten hunnen dank betuigden, met verzekering, dat zij dien, bij elke gelegenheid, door daden zouden betoonen.

Met groote blijdschap werd HERMAN, vroeger reeds als een der grootste kruidkundigen in Europa vermaard, en nu, ten gevolge eener achtjarige reis door Indien, Afrika en Ceilon met een' geheel eenigen schat van kennis en voorraad van planten verrijkt, aan de Leidsche Hoogeschool ontvangen, waar men zich, op goeden grond, beloofde, dat hij de uitnemendste diensten ter bevordering der botanische studien bewijzen zou. Hij vervulde die verwachting ook op het volkomenst, daar hij zich, nacht en dag, bezig hield met het vermeerderen, uitleggen, beschrijven, afteekenen en uitgeven der planten, welke hij in den Hof gevonden, zelve derwaarts gebragt had, of nog dagelijks, van alle oorden, aan haren voorraad toevoegde. Reeds in den jare 1681, vertoonde hij aan de beoefenaars der kruidkunde een aantal van 1537 planten, met bijvoeging der naauwkeurigste waarnemingen, rakende derzelver vermogen en gebruik. Het stond hem intusschen geweldig tegen, dat de ongeregelde beplan-

planting van den Hof tot veel overtolligen arbeid en nuttelooze herhalingen aanleiding gaf, en den leerlingen ontelbare moeijelijkheden in den weg stelde, welke hen van de beoefening der Botanie konden afschrikken. Hij rustte derhalve niet, vóór dat hij, van Curatoren in den jare 1685 verkregen hebbende, dat de grenzen van den Hof, voor de derde maal, aanmerkelijk werden uitgezet, de daarin aanwezige planten, volgens de nieuwelings door MORISONIUS in het licht gegevene voorschriften, in die orde geschikt had, welke hij begreep, dat tot verligting en veraangenaming der botanische studiën dienen kon. Doch 't geen bovenal hier melding verdient is, dat hij, blijkens de door hem uitgegevene lijst, in den jare 1689, een aantal van niet minder dan 3029 planten ter beschouwing kon aanbieden, zoodat derhalve door zijne zorg de voorraad van aanwezige planten, binnen den tijd van acht jaren, nagenoeg verdubbeld was, en hem met regt de lof toekomt van, in een zoo kort tijdsbestek, ter verrijking van den Hof meer te hebben toegebragt, dan zijne voorgangers, in den tijd van ruim honderd jaren, hadden kunnen doen. Ook had hij het genoegen van zijnen ijver door Curatoren krachtig ondersteund te zien, zoo door het toestaan der noodige gelden tot het doen van reizen, het onderhouden van briefwisseling, ruilhandel en wat

dies

dies meer zij, als door het bouwen en behoorlijk toerusten van de noodige bewaarplaatsen en stookkassen tot berging, behoeding en aankweeking der gewassen. Zelve besteedde hij de Academische rusttijden, om nu eens naar Frankrijk, dan naar Engeland, dan naar Duitschland te reizen, ten einde den openbaren plantenschat gedurig te vermeerderen. Welke de heerlijke vruchten hiervan waren, kan, behalve uit het reeds gezegde, nog nader blijken uit de vele botanische schriften, door hem in het licht gezonden, en waarvan de opgave in de *Korte geschiedenis van den Academischen Hof* door BOERHAAVE (*) te vinden is. Eenen man, die aan groote kunde eene zoo onvermoeide werkzaamheid paarde, en bovendien door vele loffelijke eigenschappen uitmuntte, had ieder, ten nutte der wetenschappen en der Hoogeschool, een' hoogen ouderdom toegewenscht; dan, hoezeer ook zijn sterk ligchaamsgestel daarop hoop scheen te geven, werd die hoop echter droevig te leur gesteld door zijn overlijden op den 25 van Louwmaand des jaars 1695, in den ouderdom van nog geen 55 jaren.

Ten einde een zoo zwaar verlies, zooveel mogelijk, te herstellen, benoemden Curatoren, bij

(*) Zie de *Horti brevis historia* voor zijnen *Index alter Plantarum* etc. p. 32.

bij besluit van den 9 van Bloeimaand des gemelden jaars, tot zijnen opvolger dien PETRUS HOTTON, die, vóór de overkomst van HERMAN, zijnen post eenigen tijd met grooten lof had waargenomen. Zoo wel de herinnering daarvan, als de roem, dien hij, na zijn vertrek van Leiden, als opziener over den Amsterdamschen Kruidhof verworven had, strekte hem in dezen, boven anderen, tot aanbeveling. Ook leerde de ondervinding sedert, dat men aan den met regt betreurden HERMAN geen' waardiger opvolger had kunnen geven. Op het voetspoor toch van dezen, spaarde hij geene moeite noch arbeid, om den Academischen Hof gedurig met nieuwe gewassen te vermeerderen, waartoe de groote achting, waarin hij bij de beroemdste kruidkundigen van Europa stond, en de vriendschappelijke betrekkingen, welke hij met hen onderhield, hem ruime gelegenheid aanboden. Daarenboven bragt hij aanmerkelijke verbeteringen te weeg in de orde, waarin de planten door zijnen voorganger geschikt waren; verbeteringen, door BOERHAAVE op zoo hooge waarde geschat, dat hij niet aarzelt de schikking der planten, zoo als die door hem gemaakt was, voor zeer volmaakt te verklaren, en zich grootelijks beklaagt, dat daarvan, noch bij zijn even, noch na zijn overlijden, iets in het licht verscheen.

Na het afsterven van den voortreffelijken HOTTON op den 10 van Louwmaand des jaars 1709, werd de straks genoemde BOERHAAVE, onder den titel van gewoon' Hoogleeraar der Genees- en Kruidkunde, met het onderwijs dier wetenschap en het toezigt over den Academischen Hof belast. Groot en uitstekend waren de diensten, door dien beroemden hervormer der Geneeskunde, dat schitterendst licht der Leidsche Hoogeschool, ook in de gemelde hoedanigheid, bewezen. Reeds in den jare 1710, zond hij eene *Lijst der planten, welke in den Academischen Hof gevonden worden*, in het licht, waarop hij in den jare 1720 eene *Tweede*, merkelijk verbeterde en uitvoeriger bewerkte, *Lijst* in II Deelen in quarto deed volgen, welke in den jare 1727 herdrukt werd (*). Voorts werd de Hof, door zijne zorg, niet slechts, in alle opzigten, in den besten staat onderhouden, maar ook gedurig met zeldzame en merkwaardige planten verrijkt; waartoe de groote roem, dien hij zich door de gansche meer of min beschaafde wereld verworven had, natuurlijk uitnemend te stade kwam. Na twintig jaren lang, ook in deze betrekking, het

(*) Deze lijst, voor welke de reeds meermalen vermelde *Korte geschiedenis van den Hof*, geplaatst is, bevat eene naauwkeurige beschrijving van 4000 soorten, en deed BOERHAAVE onder de geleerde bevorderaars der Kruidkunde eene eervolle plaats verkrijgen.

het uitgebreidste nut gesticht te hebben, besloot hij, in den jare 1729, wegens het klimmen zijner jaren, met het onderwijs in de Scheikunde, ook dat in de Kruidkunde en het daaraan verbondene toezigt over den Hof neder te leggen (*). Op zijne aanbeveling, werd de Leidsche Geneesheer ADRIAAN VAN ROIJEN tot Lector in de Kruidkunde benoemd, en in het volgende jaar ook met het oppertoezigt over den Hof belast, 't welk BOERHAAVE, ter voldoening aan het dringend verzoek van Curatoren, tot nog toe had blijven voeren. Zijn opvolger, die, in den jare 1732, tot gewoon' Hoogleeraar in de Genees- en Kruidkunde bevorderd werd, drukte, op eene loffelijke wijze, het voetspoor van zijnen grooten voorganger. In den jare 1736, had hij het genoegen van den wensch tot vergrooting van den al te bekrompenen Hof, door BOERHAA-

(*) Bij die gelegenheid hield hij op den 28 van Grasmaand eene *Academische rede* (*Sermo Academicus*), waarin hij eene breede opgave doet der kundige en beroemde mannen in onderscheidene landen van Europa, met welke de beoefening der Botanie hem in vriendschap bragt, en de diensten, door elk hunner tot verrijking van den Academischen Hof bewezen, dankbaar vermeldt. Men vindt die redevoering onder zijne *Opuscula omnia*, in den jare 1738 in één Deel in Quarto uitgegeven, waar zij de zevende in rang is. Zie in 't bijzonder p. 56 et 57, waar deskundigen het beslissendst bewijs zullen vinden voor de aanzienlijke verrijking, welke de Academische Hof, door de onvermoeide zorg van BOERHAAVE, verkreeg.

HAAVE reeds vele jaren vroeger geuit (*), op het volkomenst vervuld te zien. In dat jaar namelijk, werd dezelve, door den aankoop en het afbreken van weinig minder dan honderd kleine woningen, tot aan de stads wallen uitgebreid, ten gevolge waarvan hij meer, dan het dubbel van zijne vorige grootte, bekwam. Bij die gelegenheid, werd hij ook met ruimere bewaarplaatsen voor uitheemsche gewassen en andere noodwendigheden voorzien (†). Op deze uitbreiding volg-

(*) In de *Opdragt* namelijk van zijnen *Index alter Plantarum* etc. geschreven in den jare 1719, waar men leest: „ Si „ auderem igitur, unum orarem, *quando ter jam fundum a* „ *condito Horto*, protulistis, ad moenia denique urbana exten- „ dere eum ut velitis." Wanneer men op de onderhaalde woorden behoorlijk acht geeft, en daarbij bedenkt, dat, volgens het verhaal van BOERHAAVE zelven in zijne *Horti brevis historia*, p. 31, de derde vergrooting, in den jare 1685, onder het bestuur van HERMAN plaats had, zal men ontdekken, dat, ten tijde van den eerstgenoemden, de grenzen van den Hof niet werden uitgezet. De Hoogleeraar KESTELOOT heeft zich derhalve vergist, wanneer hij, in de *Aanteekeningen* op zijne fraaije *Lofrede* op BOERHAAVE, bl. 145 meldt, dat de Leidsche kruidtuin, in diens tijd, *tweemaal is vergroot geworden*. Dezelfde misslag is ook door den Hoogleeraar H. C. VAN DER BOON MESCH begaan in de *Aanteekeningen* op zijne keurige *Lofrede* op S. J. BRUGMANS, bl. 356, waar hij zegt, dat de Academische tuin, ten tijde van BOERHAAVE, *naar zijnen wensch*, *meer dan eenmaal vergroot is*. Men vindt de eerste der genoemde *Lofredenen* in het IV, de andere in het VII D. van de *Werken der Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen*.

(†) Zie over deze vergrooting VAN MIERIS *Beschrijving van Leiden*, II D. bl. 549.

volgde natuurlijk, door de zorg van den geleerden opziener VAN ROIJEN, eene verlegging van den Hof, en met dezelve eene verbeterde rangschikking der daarin gekweekte planten en gewassen, waarbij het nieuwe licht, dat de beroemde LINNAEUS daarvoor onlangs, met toejuiching van alle kundigen, had doen opgaan, dankbaar ten nutte werd gemaakt. Over de verdiensten van dezen arbeid kan men oordeelen uit de nieuwe lijst van planten, door VAN ROIJEN, in den jare 1740, in het licht gezonden onder den titel van *Florae Leidensis Prodromus, exhibens plantas, quae in horto Academico Lugduno-Batavo aluntur.*

Had BOERHAAVE, in de Opdragt van zijne Tweede Lijst, in den jare 1720 uitgegeven, niet geschroomd den Bezorgeren der Hoogeschool te verzekeren, dat hunne plantentuin voor geen' anderen ter wereld behoefde onder te doen, noch ten aanzien van het getal der daarin gekweekte gewassen, noch van de schoonheid van vele derzelve, noch van de gepaste en beknopte rangschikking, VAN ROIJEN was er met de meeste zorgvuldigheid op uit, dat die roem, onder zijn bestuur, ongeschonden bleef. Na hetzelve, vele jaren achtereen, met lof gevoerd te hebben, leide hij het, te gelijk met het onderwijs der Kruidkunde, in den jare 1754 neder, en zag de diensten, in beide betrekkingen door hem bewezen,

op het aangenaamst beloond door de benoeming van zijnen zoon DAVID VAN ROIJEN tot zijnen opvolger. Onder dezen, die door zijne kunde en werkzaamheid de op hem gevallen keuze volkomen regtvaardigde, viel, met opzigt tot den Kruidhof, niets bijzonder merkwaardigs voor. Ik heb derhalve van den tijd van zijn bestuur alleen te melden, dat de Hof, gedurende hetzelve, niet slechts in den besten staat onderhouden, maar, ook bij voortduring, zoo zeer verrijkt werd, als de gestadige uitbreiding der wetenschap vorderde.

In den jare 1786, toen hij van zijnen post als Hoogleeraar der Kruidkunde en opziener over den Hof, op zijn verzoek, eervol ontslagen werd, bekwam hij tot opvolger den sedert hoogst beroemd gewordenen natuurkenner, S. J. BRUGMANS. Groot en uitstekend zijn, naar de eenstemmige uitspraak van alle kundigen, de verdiensten van dezen in alle opzigten uitmuntenden man, zoo omtrent de botanische studiën in 't gemeen, als in 't bijzonder, omtrent den Academischen Kruidhof. Dezelve namelijk werd, door zijne onvermoeide zorg, onophoudelijk in die mate verrijkt, dat de behoefte eener nieuwe vergrooting zich, hoe langs hoe dringender, gevoelen deed. Hij wendde dan ook zijne beste pogingen aan, om die vergrooting uit te werken, en mogt eindelijk, in den

jare

jare 1816, dezelve met een' gewenschten uitslag bekroond zien. Toen namelijk werden, door de gunstige beschikkingen van onzen edelmoedigen Koning, onder medewerking van het Academisch en stedelijk bestuur, de middelen verschaft, om een aanmerkelijk gedeelte der stads wallen met den vroegeren Academie-tuin te vereenigen, en denzelven daardoor eene veel grootere uitbreiding, dan te voren, te doen verkrijgen. Nu kwam de Hof, binnen den tijd van twee jaren, door de kunde, den ijver en smaak van den ontwerper dezer groote verbetering, in eene geheel vernieuwde gedaante te voorschijn, waarbij nut en bevalligheid zich, in de schoonste overeenstemming, vertoonden. Immers, terwijl de kundige, in de geregelde schikking der planten en gewassen volgens het stelsel van LINNAEUS met de daaraan door PERSOON toegevoegde verbeteringen, aan de eischen der wetenschap volkomen voldaan zag, werd ieder, wie hij zijn mogt, in verrukking opgetogen, wanneer hij den tuin in een' bekoorlijken lusthof herschapen vond, welks kronkelende en met smaak beplante paden hem, onder het toestroomen der liefelijkste geuren, alomme de fraaiste vertooningen en bevalligste gezigten opleverden. Voorts zal het naauwelijks melding behoeven, dat, bij deze gelegenheid, ook voor de vermeerdering en uitbreiding der noodige broei-, stookkas-

sen en bewaarplaatsen op de beste wijze gezorgd werd (*). Het mogt intusschen den voortreffelijken aanlegger van dit werk niet gebeuren, zich in deze zijne nieuwe schepping lang te verlustigen, daar hij reeds den 22 van Hooimaand des jaars 1819, tot onuitsprekelijke droefheid van alle beminnaars der wetenschappen en hoogschatters van uitstekende verdiensten, na eene hevige ziekte van weinige dagen, aan de Hoogeschool, het Vaderland en de geletterde wereld door den dood ontrukt werd. Tot zijn' opvolger ook voor het onderwijs der Kruidkunde en het toezigt over den Academischen hof werd, overeenkomstig den algemeenen wensch, de vermaarde natuurkenner C. G. C. REINWARDT, vroeger Hoogleeraar te Harderwijk en laatst te Amsterdam, benoemd; doch, daar deze zich toen, ter volbrenging eener gewigtige wetenschappelijke zending, op Java onthield, en, tot bereiking van het oogmerk derzelve, nog een' geruimen tijd aldaar vertoeven moest, werd inmiddels de zorg voor den plantentuin, met het onderwijs der Kruidkunde, aan den Hoogleeraar der Ontleedkunde, G. SANDIFORT, opgedragen.

Hoogst

(*) Zie over deze vergrooting de vroeger aangehaalde *Lofrede* van den Hoogleeraar VAN DER BOON MESCH, bl. 309, 310, en 357, waar ook met lof gewaagd wordt van de groote diensten, door den geleerden kruidkenner NEES VAN ESENBECK, thans Hoogleeraar te *Bonn*, in het aanleggen en versieren van den Academischen tuin bewezen.

Hoogst loffelijk kweet deze zich van de hem toevertrouwde taak, en droeg bovenal de uiterste zorg, dat de luister en rijkdom van den Academischen hof, door BRUGMANS zoo aanmerkelijk verhoogd, geheel ongeschonden bleven. De laatste werd zelfs nog vermeerderd door herhaalde bezendingen van kostbare planten en gewassen, welke REINWARDT, ten behoeve van Leidens Kruidhof, uit Java deed afgaan. Eindelijk mogt de Hoogeschool het genoegen smaken, van dien voortreffelijken man, na eene afwezigheid van zeven jaren, behouden in het Vaderland teruggekeerd, zijnen post als opvolger van den onsterfelijken BRUGMANS in het onderwijs der Schei-, Kruidkunde en Natuurlijke Historie, op den 3 van Bloeimaand des jaars 1823, met de gebruikelijke plegtigheid te zien aanvaarden. Daar het bestek dezer Geschiedenis zich niet verder dan tot het begin des jaars 1825 uitstrekt, blijve de vermelding der schoone vruchten, welke hieruit voor de bevordering der natuurkundige wetenschappen in 't gemeen, en in 't bijzonder voor de verfraaijing en verrijking van den openbaren plantentuin alreede ontsproten zijn, en, bij de vervulling onzer wenschen voor de verlenging van 's mans leven, nog verder ontspruiten zullen, den toekomenden beschrijver van de lotgevallen dezer Hoogeschool overgelaten.

M u-

Museüm van Natuurlijke Historie.

De beoefening van de natuurlijke Historie werd, langen tijd, bij deze Hoogeschool zoo niet geheel verwaarloosd, althans weinig ter harte genomen. Men vindt wel, toen in den jare 1598, bij besluit van Curatoren, het toezigt over den Academischen tuin en het onderwijs der Kruidkunde aan de Hoogleeraren G. BONT en P. PAUW werd opgedragen, bij dat besluit aan een' hunner ook de verpligting opgelegd, om, in den winter, dagelijks een uur tot het vertoonen en uitleggen van delfstoffen te besteden; doch, gelijk dit op zich zelve van weinig beduidenis was, zoo is mij later geen bewijs voorgekomen, dat eene dergelijke verpligting aan iemand werd opgelegd. Veelmin was men bedacht, om een' afzonderlijken leerstoel voor het onderwijs der Natuurlijke Historie in te stellen. Zoo lang een dergelijke leerstoel ontbrak, kon ook de aanleg van een eigenlijk gezegd Kabinet voor die wetenschap naauwelijks in aanmerking komen. Men ontving echter gaarne merkwaardige voorwerpen, tot opheldering der Natuurlijke Historie strekkende, waarmede onderscheidene goedgunners der Hoogeschool dezelve, reeds van de vroeg-

vroegste tijden af, begiftigden, en die deels in een vertrek, tot den Kruidhof behoorende, deels, en wel voornamelijk, op het Anatomisch theater bewaard werden. Onder de aanzienlijke mannen, die het hunne tot die verzameling toebragten, wordt ook JOAN MAURITS, Graaf van Nassau, genoemd, die, van het jaar 1637 tot 1644, Landvoogd van Braziliën was, en, gedurende dien tijd, veel zeldzaams en opmerkelijks ten behoeve der Hoogeschool van daar overzond. Ook werden er, van tijd tot tijd, Hoogleeraren der Geneeskunst gevonden, die de studie der Natuurlijke Historie bij hunne leerlingen krachtig aanmoedigden. Inzonderheid geldt dit van den grooten BOERHAAVE, van wien ik in de Handelingen van Curatoren vermeld vinde, dat hij, in den jare 1719, het welgevallig aanbod deed, om de aanzienlijke verzameling van zeegewassen en vreemde dieren, die hij, op zijne kosten, uit alle oorden had bijeengebragt, onder behoorlijk bewijs dat dezelve zijn eigendom was, ten Academischen gebruike te doen strekken. Met dit aanbod verbond hij het voorstel, om bij de Admiraliteiten aanzoek te doen tot het nemen der vereischte maatregelen, ten einde de Hoogeschool van zeldzame voorwerpen, tot de Natuurlijke Historie behoorende, wier beoefening toen meer dan ooit bloeide, voorzien mogt worden. Hoewel

mij daarvan geene stellige blijken zijn voorgekomen, mag men echter met grond aannemen, dat het voorstel van eenen man, als BOERHAAVE, niet zonder uitwerking gebleven is. Doch, wat hiervan ook zij, dit is zeker, dat men, eerst omstreeks het midden der achttiende eeuw, met ernst bedacht werd op het aanleggen van een Naturalien-Kabinet, dat aan de vorderingen der wetenschap eenigermate beantwoordde, en bij elders voorhanden zijnde verzamelingen niet te verre achterstond. Door het gunstig bestel van den toenmaligen Stadhouder, Prins WILLEM IV, en de bestuurders der Oost- en Westindische Maatschappijen, beijverden zich de bevelhebbers onzer volkplantingen in Oost en West, eenige jaren achtereen, om, door het overzenden van zeldzame en merkwaardige voorwerpen, het Academisch Kabinet te verrijken. De voorname bevorderaar van dit werk was WILLEM, Graaf van *Bentinck Rhoon*, toen eerste Curator der Hoogeschool, welke, ook in andere opzigten, groote verpligtingen aan hem heeft. Zelve deed hij, in den jare 1751, der Academie geen onaanzienlijk geschenk van eenige mineralen en andere voorwerpen, de Natuurlijke Historie betreffende. Schier gelijktijdig bragt hij te weeg, dat het toezigt over het aangelegde Kabinet aan den Hoogleeraar der Wijsbegeerte en Wiskunde J. N. S. ALLAMAND werd op-

opgedragen, wien, twee jaren later, in den met lofbekenden J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ, een ondergeschikt opziener over hetzelve werd toegevoegd. Sedert was men ernstig bedacht, om niet alleen langs den boven aangewezenen weg, maar ook door andere middelen, de Academische verzameling tot meerdere volkomenheid te brengen. Tegen het einde des jaars 1754, werd dezelve vermeerderd door den aankoop van eene kostbare menigte van versteeningen, mineralen, edele gesteenten enz. welke een liefhebber der Natuurlijke Historie, met name C. ZUMBAG DE KOESFELT, had bijeengebragt. Het hield echter nog tot het jaar 1773 aan, eer men besloot eenen bijzonderen leerstoel voor het onderwijs der Natuurlijke Historie in te stellen, welke, onder den titel van Lector, aan den bovengenoemden J. LE FRANCQ VAN BERKHEIJ werd opgedragen. Intusschen ging de Hoogleeraar ALLAMAND voort, met het Kabinet, aan zijne zorg vertrouwd, gedurig te vermeerderen, en ondervond hierbij, van de zijde van Curatoren, de noodige hulp. Ten bewijze van dit laatste kan strekken, dat, in den jare 1785, eene belangrijke verzameling van zeegewassen, door den beroemden Hoogleeraar HAHN nagelaten, voor eene vrij aanmerkelijke som ten behoeve der Hoogeschool werd aangekocht. Twee jaren later, werd dezelve ook

in

in het duurzame bezit gesteld van den schat van natuurlijke voorwerpen, door den Hoogleeraar ALLAMAND voor zichzelven bijeengebragt. Reeds lang had hij dien schat edelmoediglijk ten algemeen gebruike doen strekken; doch, na zijn overlijden in het aangewezene jaar 1787, bleek het uit eenen brief van zijne nagelatene Weduwe, dat dezelve tot een blijvend eigendom der Hoogeschool bestemd was: welk uitstekend bewijs van welwillendheid Curatoren begrepen, door een gepast opschrift in de Latijnsche taal tot kennis der nakomelingschap te moeten brengen (*). Het oppertoezigt over het Kabinet, werd, na den dood van ALLAMAND, te gelijk met het onderwijs der Natuurlijke Historie, den Hoogleeraar BRUGMANS aanbevolen, die, in het vorige jaar, tot het onderwijs der Kruidkunde herwaarts geroepen was. Dat door deze aanstelling de beoefening der Natuurlijke Historie krachtig bevorderd werd, behoeft zeker mijne aanwijzing niet. Ook het Kabinet werd, door de zorg van zijnen nieuwen opziener, wel van tijd tot tijd vermeerderd; doch een zamenloop van verschillende omstandigheden was oorzaak, dat deszelfs uitbreiding geen' gelijken tred hield met de

(*) Zie dit opschrift in de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 89 et 90.

de reusachtige voortgangen, welke de kennis der onderscheidene deelen van het uitgestrekte rijk der natuur, sedert den leeftijd van ALLAMAND, maakte, en de waarde, die het vroeger misschien bezeten had, merkelijk verminderde, ja schier geheel verloren ging. Het was voor de regering van onzen geëerbiedigden Koning bewaard, in de hieruit ontstane behoefte op eene luisterrijke wijze te voorzien. Hoe zulks geschiedde, verdient, om het gewigt der zake, hier wat breeder vermeld te worden.

Bij den vrede, na de tweede en volkomene bevrijding van Europa, door den roemrijken veldslag bij Waterloo, in den jare 1815, met Frankrijk gesloten, was onder anderen bepaald, dat de verzamelingen van kunst en wetenschap, welke uit de landen, vroeger of later door het geweld der Fransche wapenen overheerd, als roofgoed waren weggevoerd, aan derzelver voormalige, wettige bezitters zouden worden teruggegeven. Ten gevolge hiervan, begreep onze Koning mede zijn regt van eigendom te moeten doen gelden op het rijke en alom vermaarde Kabinet van Natuurlijke Historie, door wijlen zijnen Vader, Prins WILLEM V, bezeten, 't welk, na de verovering van het oud Nederlandsche Gemeenebest in den jare 1795, door de Franschen naar Parijs was overgebragt. De last, om hetzelve terug te vorderen, werd door den Vorst aan

aan den Hoogleeraar BRUGMANS opgedragen, die zich van deze, om vele redenen, hoogst moeijelijke taak, met zoo veel beleid, ijver en een' zoo gewenschten uitslag, kweet, dat het Kabinet, nog voor het einde des jaars 1815, niet slechts ongeschonden, maar door verstandige ruiling zelfs tot hoogere volkomenheid gebragt, tot zijnen wettigen eigenaar terugkeerde (*). Deze, aan de Leidsche Hoogeschool, de stichting van den doorluchtigsten zijner voorzaten, een uitstekend bewijs van zijne hooge gunst willende geven, bestemde het herkregen Kabinet tot een echt koninklijk geschenk voor dezelve, als waardoor hij wist, dat eene harer voornaamste behoeften vervuld zou worden. De openbare aankondiging van dit grootmoedig besluit geschiedde, ter gelegenheid van de plegtige inwijding der, als tot een nieuw en heerlijker bestaan herboren, Hoogeschool, op den 8 van Slagtmaand des jaars 1815, en strekte natuurlijk niet weinig, om de dankbare feestvreugde te verhoogen der talrijke schaar, die zich tot bijwoning dier plegtigheid vereenigd had. De Hoogleeraar BRUGMANS, met het oppertoezigt over de kostbare ver-

(*) Zie de *Lofrede op* S. J. BRUGMANS door den Amsterdamschen Hoogleeraar H. C. VAN DER BOON MESCH in het VII D. van de *Werken der Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen*, bl. 307—309.

verzameling belast, zorgde weldra, dat dezelve, in een daarvoor ingerigt gebouw, naar eene wetenschappelijke orde behoorlijk gerangschikt, en ten toon gesteld werd, terwijl hij tevens den voorhanden zijnden schat tot opheldering van het onderwijs der Natuurlijke Historie, op de voortreffelijkste wijze, dienstbaar maakte. Ook liet hij niets onbeproefd, om, overeenkomstig de bedoelingen van den Koninklijken stichter van dit Museüm, hetzelve meer en meer tot eenen trap van volkomenheid op te voeren, welke niets te wenschen overig zou laten. In 't bijzonder was het mineralogisch gedeelte van hetzelve nog voor eene merkelijke uitbreiding vatbaar. Om hierin te voorzien, verwierf hij, op zijn voorstel, van den Koning gereedelijk volmagt tot den aankoop van het voortreffelijk Kabinet van Mineralen, door den beroemden BRUCKMAN te Brunswijk weleer verzameld. In den zomer van het jaar 1818, ondernam hij tot dat einde eene reis naar Duitschland, op welke hij niet alleen, ter plaatse zelve, den gewenschten aankoop, op gunstige voorwaarden, tot stand bragt, maar ook voor zichzelven een' rijken schat van waarnemingen en opmerkingen, voor het Museüm vele belangrijke voorwerpen bijeenzamelde. Het gemelde Kabinet, weldra herwaarts overgebragt, werd door de onvermoeide vlijt van BRUGMANS terstond met het Museüm vereenigd, 't welk, van

van nu af, met eene verzameling van delfstoffen prijkte, die, zoo door hare voortreffelijke rangschikking naar het stelsel van den geleerden HAUY, als door haren rijkdom en volledigheid, de bewondering van alle kundigen wekte. Doch deze gewigtige dienst was, helaas! eene der laatste, welke BRUGMANS aan het Museüm bewijzen mogt, daar hij, gelijk wij vroeger gemeld hebben, reeds in het jaar 1819, door een' plotselijken dood uit zijne roemrijke en algemeen nuttige loopbaan werd weggerukt. Gelukkig intusschen bleef de geest, die hem bezielde, bij de genen, die onder hem tot het Museum in betrekking stonden, levendig en werkzaam. Ook 's Vorsten milddadigheid omtrent hetzelve was, in geenen deele, uitgeput. Het jaar 1820 leverde hiervan bovenal de schitterendste blijken. In dat jaar namelijk werd, volgens Koninklijk besluit, het Museüm van Natuurlijke Historie, door den Hoogleeraar REINWARDT, vóór zijn vertrek naar de Indien, te Amsterdam op openbare kosten aangelegd, met dat te Leiden vereenigd, 't welk, van nu af, met den titel van *Koninklijk Museum* vereerd, tot eene algemeene verzamelplaats bestemd werd van alles, wat tot opheldering van den geheelen omvang der Natuurlijke Historie strekken kan. Daarenboven werd het door geheel Europa beroemde Kabinet van vogelen, visschen enz., door

den

den geleerden Heer TEMMINCK met groote moeite en kosten bijeengebragt, door aankoop op 's Rijks kosten, daaraan toegevoegd, en genoemde Heer zelve tot Directeur van hetzelve aangesteld, met volmagt om deszelfs schatten, door alle gepaste middelen, gedurig uit te breiden en te vermeerderen. Hoe voortreffelijk zich genoemde Heer, door een aantal kundige medehelpers ondersteund, van de hem aanbevolene taak kweet, daarvan blijve de melding den toekomenden Geschiedschrijver der Hoogeschool opgedragen.

Academisch Kabinet voor de Ontleedkunde.

Reeds kort na de oprigting der Hoogeschool, gevoelde men de noodzakelijkheid, om voor het onderwijs der Ontleedkunde zorg te dragen. Hetzelve werd, in den jare 1587, aan GERARD BONT, een' der eerste Hoogleeraren in de Geneeskunst, toevertrouwd. Ter bevordering daarvan werd, in den jare 1593, door de Staten van Holland een besluit genomen, waarbij de lijken der misdadigers, die, in den wintertijd, binnen hun gewest, met den dood gestraft werden, ter beschikking van den Leidschen Hoogleeraar der Ontleedkunde gesteld werden; welk besluit later, eenige malen, hernieuwd werd. Doch het hield tot het jaar 1597 aan, alvorens er, op openbare kosten, eene geschikte plaats werd toebereid, om de lijken te ontleden, en, bij het houden der Anatomische lessen, ten toon te stellen. In het genoemde jaar werd, onder het bestuur van den toenmaligen hoogst verdienstelijken Hoogleeraar der Ontleedkunde, PETRUS PAUW, in die behoefte op eene voldoende wijze voorzien, en tot dat einde een vertrek in het benedenste deel van het Kerkgebouw der gefaliede Bagijnen afgezonderd, en behoorlijk in-

ge-

gerigt. Dan nog veel langere tijd verliep er, alvorens er bij de Hoogeschool eene verzameling van Anatomische voorwerpen voorhanden was, die aan haren luister eenigermate beantwoordde. Er werden wel, van vroege tijden af, verschillende Anatomische Préparaten, dieren en andere min bekende voorwerpen tot de Natuurlijke Historie behoorende, ook verscheidene, die door kunst waren nagebootst, in het voor de Ontleedkunde toegeruste vertrek bijeengebragt en bewaard; vele reizigers, uit afgelegene gewesten des aardbodems teruggekeerd, beijverden zich wel, om de Academie met zeldzame, door hen aangebragte voorwerpen te begiftigen, die in het genoemde vertrek werden ten toon gesteld; gelijk, dit met name, geschiedde door de aanzienlijke mannen DAVID LE LEU DE WILHEM, Raad van den Prins en het Hof van Braband, ADRIAAN PAUW, Curator der Hoogeschool, en JOH. BAPT. BARTOLOTTI, die mummiën en andere merkwaardigheden ten geschenke hebben gegeven. Doch, wat de eigenlijk gezegde Anatomische Préparaten aangaat, de verzameling daarvan was, langen tijd, onbeduidend, en van weinig of geene waarde. Eerst omstreeks het midden der zeventiende eeuw, verkreeg dezelve eenige belangrijkheid door de edelmoedigheid van een' aanzienlijk' man, met name LODEWIJK VAN BILS, Heer van *Coppensdamme*,

Bonen enz., Bailluw van de stad en het gebied van *Aardenburg*, die aan de Hoogeschool een merkelijk aantal van verschillende Anatomische Préparaten, welke voor dien tijd voortreffelijk mogten heeten, en vele geraamten van onderscheidene dieren ten geschenke gaf: een geschenk, 't welk den toenmaligen Hoogleeraar der Ontleedkunde, JOANNES VAN HORNE, van zoo groote waarde en nuttigheid voorkwam, dat hij begreep, de gedachtenis van den gever door een gepast opschrift te moeten vereeuwigen.

Doch de voorname en eigenlijke grondslag tot het zoo luisterrijk Anatomisch Kabinet, waarop de Hoogeschool zich thans beroemen mag, werd eerst in den jare 1719 gelegd. Toen namelijk werd dezelve, door de gunstige beschikking van wijlen den beroemden Hoogleeraar der Ontleedkunde, JOHANNES JACOBUS RAU, in het bezit gesteld van den kostbaren voorraad van Anatomische Préparaten, dien deze, gedurende vele jaren, met ongeloofelijke moeite en groote kosten, ten zijnen gebruike vervaardigd en bewaard had. Curatoren, de waarde van dit geschenk erkennende, lieten op het Anatomisch theater de noodige kassen ter behoorlijke berging en tentoonstelling daarvan vervaardigen, en droegen aan RAUS uitmuntenden leerling en opvolger, B. S. ALBINUS, de taak op, om de verzameling in eene wetenschappelijke orde te rang-

rangschikken, en daarvan eene naauwkeurige lijst op te maken. Deze, om de verwarring, die bij het overbrengen ontstaan was, en het gemis van alle aanwijzing omtrent de natuur en het doel der onderscheidene voorwerpen, hoogst moeijelijke taak werd door ALBINUS op eene wijze volbragt, die de goedkeuring van alle kundigen wegdroeg. De lijst zelve, die de vlijt en kunde, in dezen door hem betoond, te gelijk met de waarde der verzameling, in het licht stelde, kwam in den jare 1725 te voorschijn, verrijkt met eene beschrijving van het leven en de verdiensten van haren vroegeren bezitter, bijzonderlijk ten aanzien van die kunstbewerking, welke ter wegneming van den steen vereischt wordt.

Dan eene nog veel aanmerkelijker uitbreiding verkreeg het Academisch Kabinet der Ontleedkunde, na het overlijden van den straks genoemden ALBINUS in den jare 1770. Deze man, gedurende eene halve eeuw een der doorluchtigste sieraden van onze Hoogeschool, en die, gelijk bekend is, de Ontleedkunde en Physiologie, zoo door zijn onderwijs, als zijne schriften, meer dan iemand, bevorderd heeft, had eene talrijke en hoogst voortreffelijke verzameling van Anatomische Préparaten bijeengebragt, waarvan hij gewoon was, zich tot opheldering zijner Physiologische lessen te bedienen. Cu-

ratoren begrepen derhalve die kostbare verzameling, ten behoeve der Hoogeschool, te moeten aankoopen, ten einde alzoo het onherstelbaar verlies, door den dood van haren bezitter geleden, althans eenigermate voor dezelve te vergoeden. Om zeker te zijn, dat die schat hun niet ontging, bestemden zij daartoe de aanzienlijke som van veertienduizend Guldens, en hadden het genoegen, dat dezelve hun voor minder dan de helft dier som ten deel werd. Tot hiertoe waren de voorwerpen, die, vóór de tijden van RAU, op het Anatomisch theater geplaatst waren, hoezeer ook, voor het grootste deel, of door verloop van tijd bedorven, of bij den tegenwoordigen staat der wetenschap onbruikbaar geworden, nog altijd op hetzelve bewaard gebleven. Dan nu werd hetzelve van de meeste dier voorwerpen, als van een' nutteloozen ballast, gezuiverd, en zoo door die zuivering, als de verdere toebereiding van hetzelve ter waardige ontvangst van het aangekochte Kabinet, geheel vernieuwd. Het is dan ook voornamelijk van dezen tijd af, dat de Anatomische verzameling, bij de Hoogeschool voorhanden, als eene der rijkste verzamelingen van dien aard in Europa, vermaardheid verkreeg. Die vermaardheid bekwam nog eene merkelijke uitbreiding, toen Curatoren, in den jare 1784, voor eene som van omstreeks vijfduizend Guldens, ten behoeve der Hoogeschool, ook het

het Anatomisch Kabinet hadden aangekocht, 't welk wijlen de beroemde Hoogleeraar GUALTHERUS VAN DOEVEREN, met groote moeite en kosten, ten zijnen bijzonderen gebruike had bijeengebragt. De hooge waarde der Academische verzameling, aan welke nog die van zieke beenderen, uit de nalatenschap van den Leidschen Geneesheer, A. LEDEBOER, aangekocht, werd toegevoegd, bewoog eerlang Curatoren, om den waardigen opvolger der beide ALBINUSSEN in het onderwijs der Ontleedkunde, den Hoogleeraar E. SANDIFORT, uit te noodigen tot het vervaardigen eener naauwkeurige beschrijving van dezelve, door afbeeldingen der merkwaardigste voorwerpen opgehelderd. De genoemde Hoogleeraar nam deze belangrijke taak volgaarne op zich, en volbragt dezelve, volgens de hem eigene onvermoeide werkzaamheid, met al dien spoed, welken hare uitgestrektheid en de noodige zorg voor de nette uitvoering der afbeeldingen gedoogde. Zoo kwam in den jare 1793, op openbare kosten, een werk in II Deelen in folio te-voorschijn, onder den titel van *Museum Anatomicum Academiae Lugduno-Batavae, descriptum ab* EDUARDO SANDIFORT, 't welk, zoo door de voortreffelijkheid van zijnen inhoud, als door de netheid van zijne uiterlijke gedaante, met name ook door de keurigheid der daarbij gevoegde afbeeldingen, aan den luister der Hoogeschool ten volle beantwoordde. Na

eene voor de letterkundige geschiedenis hoogst belangrijke *Inleiding*, behelzende een naauwkeurig en oordeelkundig verslag van het leven en de verdiensten der Hoogleeraren, die, van de oprigting der Hoogeschool af, de Ontleedkunde bij dezelve onderwezen hebben, bevat het eerste Deel eene beschrijving van de afzonderlijk bewaarde verzamelingen der Hoogleeraren RAU, ALBINUS en VAN DOEVEREN, en daarna eene nog uitvoeriger en in verschillende klassen verdeelde beschrijving van een groot aantal voorwerpen, voornamelijk tot opheldering der ziektekunde strekkende, waarin ook veel gevonden wordt, dat door den geleerden schrijver aan het Anatomisch Kabinet werd toegevoegd, of uit zijne eigene waarnemingen ontleend is. Het tweede Deel bestaat enkel uit afbeeldingen, bijzonderlijk van voorwerpen, tot het pathologisch deel der Academische verzameling behoorende, als waartoe de schrijver meende, in het belang der wetenschap, zich, bij voorkeur, te moeten bepalen. Niet ongaarne zal men voorts vernemen, dat Curatoren, zich verheugende, van een werk tot stand gebragt te zien, 't welk zij te regt oordeelden, dat tot duurzamen roem der Hoogeschool verstrekken zou, den verdienstelijken schrijver een aanzienlijk stuk zilvers, van een gepast opschrift in de Latijnsche taal voorzien,

tot

tot een blijvend aandenken hunner erkentelijkheid, vereerden (*).

Dat onder het bestuur van den man, die daarvan eene zoo voortreffelijke beschrijving leverde, het Anatomisch Kabinet in den besten staat bewaard bleef, en, ten gevolge van zijne onvermoeide werkzaamheid ten nutte der wetenschappen, vele belangrijke toevoegselen verkreeg, zal wel geene herinnering behoeven. Ook liet men geene gepaste gelegenheid voorbijgaan, om hetzelve door aankoop te verrijken, en tot meerdere volkomenheid te brengen. Zoo werd, in den jare 1807, de verzameling van Anatomische voorwerpen, door den Haarlemmer Geneesheer ROQUETTE nagelaten, aan hetzelve toegevoegd. Ook mag ik niet geheel onvermeld laten het geschenk, door den te vroeg overledenen Geneesheer en Natuurkenner, J. C. KNEPPELHOUT, aan hetzelve gedaan van een uit was zeer kunstig geboetseerd menschenhoofd en hals, waarvan de ontbloote zijde de spieren, vaten, zenuwen en verdere deelen vertoont, zoo als dezelve door de ontleding van den beroemden J. P. MECKEL zigtbaar werden gemaakt (†).

De

(*) Zie het opschrift medegedeeld in de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 111.

(†) Men vindt dit geschenk vermeld in de *Oratio* etc. van

De vermelding van dit geschenk, 't welk, sedert het jaar 1819, het Kabinet versiert, heeft mij tot den tijd gebragt, waarin hetzelve, zoo naar het uiterlijke als innerlijke, eene hoogst aanmerkelijke verfraaijing en uitbreiding bekwam. In het genoemde jaar namelijk, werd eindelijk de grondslag gelegd tot de vergrooting der Academische boekzaal, waarvan de behoefte reeds voor eene halve eeuw gevoeld was. Bij de geheel nieuwe inrigting en aanzienlijke uitbreiding, welke aan het gebouw, waarin de boekerij tot hiertoe geplaatst was, ten dien einde zou worden toegebragt, begreep men ook voor het Anatomisch Kabinet, dat daarin mede was bewaard geworden, de vereischte zorg te moeten dragen. Terwijl dan het bovenste deel van het vernieuwde en vergroote gebouw ter waardige ontvangst der boekerij werd ingerigt, werd het benedenste gedeelte, behalve van de noodige vertrekken tot het geven van onderwijs en het doen der gevorderde ontledingen, van eene zeer ruime en nette zaal voorzien, geschikt om het Anatomisch Kabinet, in daartoe nieuw vervaardigde kassen, behoorlijk ten toon te stellen. De aanleg van deze nieuwe zaal was van te grooter belang en noodzakelijkheid om de hoogst

den aftredenden Rector Magnificus M. S. DU PUI, p. 7, gedrukt in de *Annales Academiae Lugduno-Batavae*, a. 1819—1820.

hoogst belangrijke vermeerdering, welke het Kabinet omtrent dezen tijd ontving. De beroemde Hoogleeraar BRUGMANS namelijk, in den jare 1819 aan de Hoogeschool en de wetenschappen door eenen onvoorzienen dood ontrukt, had ten zijnen gebruike een Kabinet van voorwerpen, tot de Natuurlijke Historie, maar voornamelijk tot de vergelijkende Ontleedkunde behoorende, bijeengebragt, 't welk door alle kundigen op hoogen prijs geschat werd. De waakzame zorg van Curatoren, door de edelmoedigheid van onzen geëerbiedigden Koning ondersteund, was oorzaak, dat deze kostbare verzameling voor de Hoogeschool bewaard bleef. Gelijktijdig schier werd haar Kabinet, door aankoop, mede met dat van wijlen den vermaarden Amsterdamschen Hoogleeraar BONN verrijkt, 't welk vooral door eene belangrijke verzameling van zieke beenderen uitmuntte. Met eenen dubbelen schat van zoo groote waarde vermeerderd, had het Academisch Kabinet thans eenen graad van volkomenheid verkregen, waardoor hetzelve geacht kon worden met de beroemdste verzamelingen in Europa gelijk te staan, zoo niet dezelve te overtreffen. Er was bovendien, volgens het bovengemelde, thans eene bewaarplaats voor hetzelve toebereid, die aan de waarde en luister van hetzelve beantwoordde. Er ontbrak derhalve niets, dan dat uit de vroegere afzonder-

der-

derlijk bewaarde verzamelingen, in vereeniging met die van de Hoogleeraren BONN en BRUGMANS, een groot, wetenschappelijk gerangschikt geheel gevormd, en, op eene behoorlijke wijze, in de kassen ten toon gespreid werd. De uitvoering dezer omslagtige en moeijelijke taak vorderde eenen man, die aan eene hooge mate van kunde en naauwkeurigheid eene onvermoeide werkzaamheid paarde. Gelukkig vond men deze vereischten op het volkomenst vereenigd in den waardigen zoon en opvolger van den beroemden E. SANDIFORT, den Hoogleeraar G. SANDIFORT, die de genoemde taak, hem door Curatoren opgedragen, binnen een kort tijdsbestek, op eene wijze volbragt, welke hem de goedkeuring en bewondering van alle kundigen deed verwerven. Dezelfde verdienstelijke Hoogleeraar hield zich ingelijks bezig met de zamenstelling van een derde Deel van het *Museum Anatomicum*, door zijnen vader in het licht gezonden, waarvan het beschrijvend gedeelte, geschikt om de waarde der Anatomische verzamelingen van BRUGMANS en BONN nader in het licht te stellen, reeds in den jare 1828 is te voorschijn gekomen.

Aca-

Academisch Ziekenhuis of Nosocomium.

Tot het jaar 1636, was aan deze Hoogeschool geenerlei inrigting voorhanden, om de Studenten in de Geneeskunde in de practijk dier wetenschap te oefenen. Het gevolg hiervan was, dat zij, na de voltooijing hunner studiën, genoodzaakt waren, met groote kosten buiten 's lands, bijzonder naar Italie en Frankrijk, te gaan, om aldaar de gasthuizen te bezoeken. Om dit nadeel en ongemak voor het vervolg weg te nemen, en niet minder om te verhoeden, dat de jeugdige beoefenaars dier wetenschap zich, bij voorkeur, naar de nieuwelings opgerigte Hoogeschool van Utrecht mogten begeven, waar de benoemde Hoogleeraar der Geneeskunst, die te gelijk gewoon Geneesheer der gasthuizen aldaar was, bij zijne inwijdings-redevoering het houden van practische oefeningen had aangekondigd, deed de kundige en ijverige Hoogleeraar O. HEURNIUS, in het boven genoemde jaar, aan Curatoren het voorstel tot het maken der noodige schikkingen, om de Studenten in de Geneeskunde voortaan mede in de practijk te oefenen. Curatoren vraagden hierover

ver het gevoelen der Hoogleeraren, tot de Faculteit der Geneeskunde behoorende, die, bij een kort daarna ingeleverd advijs, de zaak zelve grootelijks aanprezen, en voorts een ontwerp omtrent hare totstandbrenging voordroegen, nagenoeg overeenkomende met hetgeen door HEURNIUS was ingediend. Dit ontwerp werd door Curatoren goedgekeurd, en ten gevolge daarvan door hen besloten, dat de practiserende Hoogleeraren der Geneeskunde tweemaal ter weke, des woensdags namelijk en zaturdags, en voorts zoo dikwerf eenig buitengewoon geval zulks raadzaam zou maken, hunne kweekelingen bij het ziekbed in de Gasthuizen zouden voeren, en door gepaste aanwijzingen in de practijk der Geneeskunst oefenen. Tot bevordering van het nut dezer inrigting werden, bij hetzelfde besluit, twee stads-doctoren en een stedelijk heelmeester benoemd, om den Hoogleeraren alle noodige mededeelingen en inlichtingen te doen en te geven, en hun verder in het opleiden der Studenten behulpzaam te wezen. De eerste Hoogleeraren, wien deze taak, bij geregelde beurtwisseling van drie tot drie maanden door hen waar te nemen, werd opgedragen, waren, zoo ik meen, (want in het besluit staan hunne namen niet uitgedrukt) de voorsteller O. HEURNIUS, en EWALDUS SCHRÈVELIUS. Uit een stuk van lateren tijd, (het jaar 1666) bij MIE-

RIS

RIS vermeld (*), blijkt voorts, dat deze instelling, welke den naam van *Collegium Medico-Practicum* voerde, van den beginne af, bepaaldelijk aan het St. Cecilia-Gasthuis te Leiden verbonden werd, waar twaalf bedden ten dien einde moesten voorhanden zijn, en tevens een vertrek was afgezonderd tot opening der lijken, uit welker bezigtiging eenige merkwaardige opheldering voor de ziektenkunde te wachten was. Het schijnt echter, dat die bepalingen niet steeds behoorlijk werden in acht genomen; althans vindt men bij denzelfden VAN MIERIS (†) een later besluit van Curatoren vermeld, waarbij, op voordragt van den Curator BEVERNINGH, nevens Burgemeesteren gemagtigd om de gelegenheid van het bovengenoemde Gasthuis op te nemen, en met Regenten van hetzelve te onderhandelen over het plaatsen van een meerder getal van zieken of gekwesten ten nutte van het Academisch onderwijs, dan tot hiertoe geschied was, ten gevolge ook der ingewonnen bedenkingen van den Hoogleeraar L. SCHACHT, werd vastgesteld, dat, in 't vervolg, een getal van twaalf bedden tot het voorschrevene einde zou worden afgezonderd, die tot geen ander oogmerk

(*) Zie de *Beschrijving van Leiden* door F. VAN MIERIS, I D. bl. 179.

(†) Zie de straks aangehaalde plaats.

merk zouden mogen gebruikt, en met een onderscheidend nommer moeten geteekend worden; dat de Hoogleeraren, met den hun toegevoegden Geneesheer en Heelmeester, daartoe te allen tijde vrijen toegang zouden hebben, om hunne kweekelingen aldaar in de practijk te oefenen, en dat, eindelijk, mede eene bekwame plaats zou worden ingeruimd tot opening der lijken van zulken, die aan eene opmerkelijke ziekte overleden waren: welk laatste echter niet, dan met voorkennis van Regenten en onder toestemming van Burgemeesteren, geschieden mogt. Nog vóór den genoemden Hoogleeraar SCHACHT, die, wegens zijnen ijver om zijne kweekelingen bij het ziekbed te voeren en aldaar te onderwijzen, door BOERHAAVE geprezen wordt, en, zoo ik meen, dit practisch onderrigt met zijnen ambtgenoot C. DRELINCOURT deelde, was hetzelve mede aan de Hoogleeraren J. A. VAN DER LINDEN en F. DE LE BOE SYLVIUS opgedragen. Later werden de Hoogleeraren G. BIDLOO en F. DECKER insgelijks tot onderwijzers bij het *Collegium Medico-Practicum* aangesteld. Doch nimmer bloeide deze inrigting heerlijker, en bragt weldadiger vruchten voort, dan ten tijde der beroemde Hoogleeraren H. BOERHAAVE en H. OOSTERDIJK SCHACHT. Zij verkreeg echter, in hunnen tijd, geene grootere uitbreiding; alleen vind ik dat de twaalf bedden

den toen in twee zalen verdeeld waren, waarvan de eene voor mans, de andere voor vrouwen bestemd was (*). Na het overlijden van den tweeden en laatst verstorvenen der straks genoemde Hoogleeraren in den jare 1744, werd het practisch onderwijs, door hem en zijnen grooten ambtgenoot met zoo veel vrucht gegeven, schoon in naam tot het jaar 1780 nog altijd voortgezet, inderdaad geheel verwaarloosd, en geraakte deze gansche zoo heilzame instelling in volslagen verval. Volgens getuigenis toch van den naauwkeurigen VAN ALPHEN, die in den jare 1784 schreef, werd er, na den vierden van Bloeimaand des jaars 1745, geen enkele zieke in eene der twee gemelde zalen meer opgenomen, terwijl de weinige kranken, die zich toen aldaar nog bevonden, tot hunne herstelling of hunnen dood, alleen door de Stads Geneesheeren bezocht werden (†). In den jare 1787 eindelijk besloten Curatoren, weinige dagen nadat de beroemde Hoogleeraar N. G. OOSTERDIJK, in de Redevoering *over het*

(*) Zie het vervolg van Mr. D. VAN ALPHEN op de meergemelde *Beschrijving van Leiden* door F. VAN MIERIS, III D. bl. 41*—45*, waar de laatst genoemde bijzonderheid, op bl. 42* opgegeven, en voorts de geheele instelling en vooral het nut, ten tijde der genoemde Hoogleeraren, door dezelve te weeg gebragt, zeer breedvoerig beschreven wordt.

(†) Zie het straks aangehaalde III D. bl. 47*.

het moeijelijke ambt van een' beoefenaar der Geneeskunst (*de ardua Medicinae exercendae provincia*), met welke hij de waardigheid van Rector Magnificus der Hoogeschool nederleide, het gemis van een Academisch ziekenhuis, als een hoogst schadelijk gebrek, had voorgedragen, door eene hun toegestane toelage van zes-duizend Guldens voor den tijd van tien jaren daartoe in staat gesteld, een zoodanig Ziekenhuis op te rigten, en droegen de taak, om de Studenten in de Geneeskunst aldaar in de practijk derzelve te oefenen, aan den straks genoemden Hoogleeraar, en zijnen ambtgenoot, den geleerden en in de praktijk zeer ervarenen N. PARADIJS, op. Omstreeks tien jaren later, hadden bij Curatoren ernstige raadplegingen plaats, om deze inrigting ook tot bevordering van de praktijk der Heel- en Vroedkunde dienstbaar te maken, welke, in den jare 1799, tot die rijpheid gekomen waren, dat door hen een afzonderlijk huis werd aangekocht, in 't welk, ten nutte der studerende jongelingschap, niet slechts zieken, maar ook lijders, die heelkundige hulp behoefden, en zwangere vrouwen werden opgenomen. Voor dit laatste oogmerk werd de Hoogleeraar der Heel- en Vroedkunde, de vermaarde M. S. DU PUI, mede tot onderwijzer bij deze nu uitgebreide instelling benoemd, terwijl aan de reeds vroeger daarbij aangestelde

de Geneesheeren ook bekwame Heelmeesters werden toegevoegd. Hierdoor werd tevens gelegenheid geopend, tot een nuttig gebruik der voortreffelijke werktuigen tot oefening der heelkunst, door de edelmoedige erfmaking zijner verzameling van die werktuigen, welke de Hoogleeraar F. B. ALBINUS, in den jare 1778, der Hoogeschool gedaan had, bij dezelve voorhanden, en sedert, in den jare 1782, nog aanmerkelijk vermeerderd door de overneming van die, welke de Hoogleeraar E. SANDIFORT ten zijnen gebruike had bijeengebragt. Later, met name in den jare 1817, werd deze belangrijke instelling, door de edelmoedigheid van onzen geëerbiedigden Koning, nog merkelijk uitgebreid, en voor het vroegere, een veel grooter huis, dat tot dus verre tot Weeshuis der Walsche Gemeente binnen Leiden gediend had, aangekocht; van welke uitbreiding de Hoogeschool, door den ijver der daarbij dienst doende Hoogleeraren, nog heden de weldadige vruchten plukt.

Kabinet van Werktuigen tot beoefening der Natuurkunde.

Schoon de Natuurkunde tot de wetenschappen behoorde, in welke, reeds vroeg, bij deze Hoogeschool onderwijs gegeven werd, is mij echter, vóór het jaar 1675, geen stellig bewijs voorgekomen, dat het genoemde onderwijs van ophelderende proeven vergezeld ging. In dat jaar namelijk vinde ik, dat de Hoogleeraar B. DE VOLDER tot het onderrigt der Proefondervindelijke Natuurkunde werd toegelaten. Sedert werd natuurlijk ook voor de bijeenbrenging der noodige werktuigen tot dat einde gezorgd, en daarvoor eene behoorlijke bewaarplaats aangewezen. Zoo kwam mij, op het jaar 1706, eene lijst van werktuigen voor, die op het *Theatrum Physicum* voorhanden waren, en vond ik, op het jaar 1724, de benoeming van den beroemden Hoogleeraar W. J. 'S GRAVESANDE tot bestuurder van hetzelve vermeld. Dan, eerst na het overlijden van den genoemden Hoogleeraar, en wel in het jaar 1742, werd de Academische verzameling tot eenen staat gebragt, aan de waardigheid der Hoogeschool beantwoordende, door den aankoop van die, welke de verstorvene Hoogleeraar, een der grootste lichten in zijne wetenschap, ten zijnen gebruike had bijeengebragt.

Hier-

Hierop besloten Curatoren, in den jare 1743, eene nieuwe kamer tot bewaring der Physische werktuigen, met eene plaats tot het houden van lessen over de Natuurkunde, door proeven opgehelderd, te doen bouwen; welk besluit sedert ook ten uitvoer gebragt werd (*). Van nu af was men ook bedacht, om het Kabinet, van tijd tot tijd, met zulke werktuigen te verrijken, als de vorderingen der wetenschap noodzakelijk maakten. Zoo lees ik, dat, in den jare 1783, voor eene aanzienlijke som eene volkomene Electriseermachine werd aangekocht, en dat, in den jare 1788, eene som van *f* 300 werd toegestaan, om, bij de openbare veiling van het Kabinet van wijlen den Hoogleeraar ALLAMAND, de noodig gekeurde aankoopen voor de Academische verzameling te doen. Later ging men hiermede voort; en vooral werd, na de luisterrijke herstelling der Hoogeschool in den jare 1815, ook voor dit deel der wetenschappen op eene onbekrompene wijze gezorgd. Ook werd ter bewaring van het Kabinet eene nieuwe en ruimere plaats bestemd, terwijl de vroegere bewaarplaats tot een Chemisch Laboratorium en gehoorzaal ter voordragt van die wetenschap, vroeger met den Kruidhof verbonden, werd afgezonderd.

(*) Zie MIERIS, II D. bl. 347 enz. waar men leest, dat boven de deur van het *Theatrum Physicum* het jaar 1674, als dat van deszelfs stichting, en het jaar 1743, als dat van deszelfs vergrooting, was opgegeven.

Verzameling van Werktuigen voor de Sterrekunde, en Sterretoren.

Het onderwijs der Sterrekunde werd, eerst later, aan deze Hoogeschool, met ernst, ter harte genomen. In de vroegste tijden vond ik daarvan zelfs geen spoor; eerst tegen het einde der zeventiende eeuw, kwamen mij daarvan bewijzen voor, en, zoo ik meen, was de beroemde Hoogleeraar B. DE VOLDER, zoo niet de eerste, althans een der eersten, door wien hetzelve gegeven werd. Ik besluit dit vooral daaruit, dat ik, met het begin der achttiende eeuw, de eerste melding van eene verzameling van Astronomische werktuigen heb aangetroffen (*). Er was echter toen nog geen afzonderlijke leerstoel voor het onderwijs der Sterrekunde ingesteld; maar hetzelve werd onder den algemeenen naam van Natuurkunde begrepen. De eerste, die den titel van Hoogleeraar der Sterrekunde voerde, was de

(*) Van het geschenk van een te dien tijde hoog geprezen werktuig, *Sphaera movens* geheeten, 't welk in den jare 1710 aan de Hoogeschool vereerd werd, is het noodige reeds gezegd in het I Deel dezer *Geschiedenis*, bl. 257 en 258.

de vermaarde 's GRAVESANDE, wiens aanstelling bij deze Hoogeschool, in den jare 1717, plaats had. Hem volgde, in den jare 1742, de insgelijks vermaarde Hoogleeraar LULOFS op, die mede den titel van Hoogleeraar der Sterrekunde voerde. In het volgende jaar, vind ik gewag gemaakt van een aantal Astronomische werktuigen, door eene deftige Weduwe, met name GARAMA, aan de Hoogeschool vereerd. In den jare 1782, ten tijde van LULOFS opvolger ook in het vak der Sterrekunde, den beroemden D. VAN DE WIJNPERSSE, vermaakte de Heer J. VAN DE WAL zijn groot Telescoop met zijn gansche Observatorium aan de Hoogeschool, welker gebouw, waarschijnlijk bij die gelegenheid, het eerst van een' Sterretoren voorzien werd. Die toren echter geraakte, bij verloop van tijd, zoodanig in verval, en was voor de vorderingen der wetenschap zoo weinig berekend, dat de ijverige Hoogleeraar VAN BEECK CALKOEN, in den jare 1803, aan Curatoren het voorstel deed ter oprigting van een' nieuwen Sterretoren, en het ontwerp daartoe bij hen inleverde. Dit voorstel en ontwerp werden wel in ernstige overweging genomen, doch ik vinde niet, dat daarop eenig besluit gevallen is; 't geen, voor een gedeelte althans, misschien aan het weinige jaren later gevolgde vertrek van genoem-

den Hoogleeraar naar de Hoogeschool van Utrecht is toe te schrijven. De verbindtenis van den Franeker Hoogleeraar G. EKAMA aan deze Hoogeschool, welke in den jare 1812 plaats had, strekte niet weinig tot verlevendiging van de studie der Sterrekunde; doch, hoezeer ook genoemde Hoogleeraar verscheidene goede werktuigen daarvoor met zich voerde, bleef hem echter tot vervulling van zijne wenschen nog veel over. Zoo lang het juk der Fransche overheersching ook op deze instelling van letteren en wetenschappen drukte, was aan de vervulling dier wenschen niet te denken; doch, bij de luisterrijke herschepping, welke haar, in het laatst des jaars 1815, met alle inrigtingen van hooger onderwijs in ons Vaderland, ten deel werd, zag de Heer EKAMA aan zijn verlangen ter meerdere volmaking van 't geen tot het onderwijs en de beoefening der Sterrekunde dienstig is, op eene onbekrompene wijze, voldaan. Hij voelde zelfs zijne vreugde in top gevoerd, door het geschenk van een' grooteren en meer volkomenen Telescoop, dan tot hiertoe in ons Vaderland gevonden werd, waarmede 's Konings edelmoedigheid, in den jare 1817, de oudste Hoogeschool des rijks vereerde, en tot welks waardige plaatsing, onder zijn toezigt, een nieuwe Sterretoren, niet verre van den vroe-

ge-

geren, op het Academie-gebouw werd opgerigt. In hoe verre intusschen het waar zij, gelijk vele deskundigen verzekeren, dat dit werktuig aan de groote verwachtingen, die men van hetzelve, billijker wijze, had opgevat, minder beantwoordt, is iets, dat, uit den aard der zaak, geheel niet tot onze beoordeeling behoort.

Museüm van Oudheden.

Dit Museüm is zijnen oorsprong verschuldigd aan de edelmoedige gifte van den Heer GERARD VAN PAPENBROECK, bij zijn leven meermalen President-Schepen te Amsterdam. Deze aanzienlijke voedsterheer der kunsten en wetenschappen, aan wien ook het Amsterdamsche Athenaeum de fraaije geschilderde afbeeldingen van beroemde en geleerde mannen te danken heeft (*), waarmede de wanden van deszelfs gehoorzaal prijken, leide zijne genegenheid voor deze Hoogeschool op het ondubbelzinnigst aan den dag, door dezelve, na zijn overlijden in den jare 1743, bij uitersten wil, in het bezit te stellen der kostbare verzameling van steenen gedenkstukken der Grieksche en Romeinsche Oudheid, die vroeger het sieraad geweest waren van zijne hofstede Papenburg bij Velzen. Curatoren, dit geschenk met regt op hoogen prijs stellende, droegen dadelijk zorg, dat hetzelve in het middelvertrek van een nieuw gebouw, aan

(*) Zie WAGENAARS *Beschrijving van Amsterdam*, II D. bl. 370 en 371.

aan den onlangs vergrooten Academischen Kruidhof toegevoegd, op eene waardige wijze werd ten toon gesteld, en lieten door den Hoogleeraar F. VAN OUDENDORP, van wiens hulp en raad, gelijk van die van hunnen verdienstelijken Secretaris, DAVID VAN ROIJEN, zij zich in dezen voornamelijk bediend hadden, een gepast opschrift in de Latijnsche taal vervaardigen, 't welk tot dankbare vereeuwiging der nagedachtenis van eenen man, die door zijn geschenk der Hoogeschool eenen haar tot hiertoe ontbrekenden luister had toegevoegd, in het gemelde vertrek geplaatst werd. Nadat het een en ander in gereedheid was gebragt, hield de genoemde Hoogleeraar, mede op wensch van Curatoren, op den 27 van Herfstmaand des jaars 1745, in de groote gehoorzaal der Hoogeschool, eene plegtige redevoering, waarin hij eerst, in keurige taal en met klem van redenen, het nut betoogde, uit het raadplegen van oude opschriften en gedenkstukken voor alle deelen van de studie der Grieksche en Romeinsche Oudheid te ontleenen, en voorts, met gepasten zwier, de waarde van het legaat van PAPENBROECK en den lof van deszelfs edelmoedigen gever vermeldde. Op deze Redevoering, welke nog ditzelfde jaar in het licht verscheen, liet hij, een jaar later, eene *korte beschrijving* volgen der *oude gedenkstukken*, tot dit legaat behoorende,

wel-

welke in twee deelen onderscheiden is. In het eerste deel worden die gedenkstukken, als grafsteenen, altaren, lijkbussen en meer dergelijke, beschreven, die van eenige Grieksche of Latijnsche opschriften voorzien, of met letteren gemerkt zijn, en te zamen een getal van zes en tachtig stukken uitmaken: het tweede deel bevat de beschrijving der marmeren standbeelden, grootere en kleinere afbeeldsels, hoofden enz. van Goden, Godinnen, beroemde mannen of vrouwen enz. ten getale van zestig tot de verzameling behoorende.

Het voorbeeld, door PAPENBROECK gegeven, wekte weldra navolging. Nog vóór dat de straks vermelde *Redevoering* en *Beschrijving* het licht zagen, vereerde een geleerd Amsterdamsch Predikant, met name PETRUS HOLLEBEEK, der Hoogeschool zes marmeren afbeeldingen, hem vroeger uit Smyrna toegezonden, welke men aan het slot der meergenoemde *Beschrijving* vermeld vindt. Ook leest men aldaar (*), dat een deftig en letterminnend burger van Amsterdam, met name JERONIMO DE BOSCH, grootvader van den beroemden Latijnschen dichter en letterkundige van dien naam, een marmeren borstbeeld van Agrippina, 't welk hij, bij de open-

(*) Pag. 67. Zie ook de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 96.

openbare veiling der verdere kunst-verzameling van PAPENBROECK, gekocht had, der Hoogeschool ten geschenke zond, aan welke hij meende dat het door zijnen vorigen eigenaar mede was toegedacht. Later verflaauwde wel de zucht, om der Hoogeschool gelijke bewijzen van welwillendheid te geven; doch er werden er nogtans van tijd tot tijd gevonden, die haar Oudheidkundig Kabinet met belangrijke toevoegselen verrijkten. De voornaamste derzelve, ten getale van elf, zijn door den Hoogleeraar TE WATER, met veel naauwkeurigheid en geleerdheid, beschreven in het *Aanhangsel* op zijn bekend *verhaal der lotgevallen van de Leidsche Hoogeschool, gedurende de* 18 *eeuw* (*). Als schenkers van dezelve worden door hem vermeld de Heeren J. FREMEAUX, de Hoogleeraar ALLAMAND, de Graaf DE HOCHEPIED, Consul van den Staat te Smyrna, van wien meerdere stukken afkomstig zijn, Mr. BOLLAERT, J. VAN DER VECHT, Predikant te Smyrna, en een deftig Leidsch ingezeten, met name LEONARD DE MAIJNE, in de kelder van wiens woning op de Breede-straat een merkwaardige steen gevonden werd, voorzien van een Latijnsch opschrift, dat tot de tijden van Septimius Severus en ons Vaderland betrekking heeft, en waarover

(*) Zie *Narratio* etc. p. 155—179.

over de uitvoerige aanteekening van genoemden Hoogleeraar verdient nagelezen te worden (*). Na het overlijden van OUDENDORP, tot wiens leeftijd alle de voornoemde geschenken nog behoorden, verliep er een zeer geruime tijd, alvorens men bedacht was, om, tot bevordering der Oudheidkundige studiën, bij de reeds aanwezige eenige nieuwe hulpmiddelen te voegen. In 't bijzonder geldt dit omtrent het aanleggen van een Kabinet van Oude Penningen, waartoe, eerst in den jare 1796, door den ijver van den geleerden Curator L. VAN SANTEN de grond gelegd werd. Binnen kort was die verzameling reeds zoo aanmerkelijk, dat men, in den jare 1799, besloot, den Oudheidkundigen G. J. VOORDA, broeder der twee beroemde Regtsgeleerden van dien naam, tot opziener over het Penning-Kabinet aan te stellen. Schoon hij deze benoeming beleefdelijk van de hand wees, nam hij echter gereedelijk de taak op zich, om den voorhanden zijnden voorraad van Penningen behoorlijk te rangschikken, en daarvan eene naauwkeurige lijst te vervaardigen; voor welke dienst hij, in den jare 1800, met een aanzienlijk boekgeschenk vereerd werd.

In den tot hiertoe beschrevenen staat bleef de Academische verzameling van Oudheden tot na de

(*) Zie pag. 166—179.

de herschepping der Hoogeschool onder het bestuur van onzen geëerbiedigden Koning. Toen namelijk werden Curatoren, door 's Vorsten edelmoedigheid ondersteund, niet slechts op hare uitbreiding, maar ook op hare aanwending ten nutte der letteren en wetenschappen bedacht. Ter bevordering van een en ander oogmerk hielden zij, met regt, de instelling van een' afzonderlijken leerstoel voor het vak der Oudheidkunde noodzakelijk. Op hun voorstel werd dezelve, in den jare 1818, opgedragen aan den Harderwijkschen Hoogleeraar der Oude Letterkunde C. J. C. REUVENS, die, reeds dadelijk, door de fraaije en belangrijke Redevoering *over den lof der Oudheidkunde* (*Archaeologie*), waarmede hij zijnen post, op den 24 van Wijnmaand des genoemden jaars, aanvaardde, een overtuigend bewijs gaf, hoe uitnemend hij voor denzelven berekend was. In die Redevoering was het hem reeds vergund, dankbaar gewag te maken van eene aanzienlijke vermeerdering, welke het Penning-Kabinet verkregen had door het geschenk eener rijke verzameling van afdrukselen in zwavel der Penningen, welke in het Koninklijke Munt-Kabinet te Parijs bewaard worden, door den kunstrijken MIONNET vervaardigd (*). Sedert werd het

(*) Zie zijne *Oratie* pag. 19 et 28, gedrukt in de *Annalen* dezer Hoogeschool voor het jaar 1818—1819. Het getal dezer

het Museüm van Oudheden door den onvermoeiden ijver van den kundigen en met jeugdig vuur bezielden Hoogleeraar, wien het opzigt over hetzelve was aanbevolen, de bereidwillige medewerking van Curatoren en 's Vorsten milddadigheid, van jaar tot jaar, aanmerkelijk uitgebreid en verrijkt. Ook werd eerlang eene geschiktere bewaarplaats voor hetzelve toebereid, 't geen te meer noodig was, omdat het vertrek in den Academischen Kruidhof, waar het legaat van PAPENBROECK tot hiertoe bewaard was, bij de aanzienlijke uitbreiding van dien Hof, voor deszelfs behoeften onmisbaar was geworden. Er werd dan, tot berging der Oudheidkundige verzameling, in de nabijheid van het Museüm der Natuurlijke Historie een nieuw gebouw opgerigt, werwaarts die verzameling, in den jare 1821, werd overgebragt. Bij die gelegenheid, werd zij door den geleerden opziener in zeven deelen op die wijze onderscheiden, dat de *Kunstwerken* van de enkele *opschriften*, en beide van de *Penningen*, en, onder de kunstwerken, de *Oostersche* van de *Grieksche* en *Romeinsche*, en de *Grieksche van den oudsten* tijd van *de latere* werden afgezonderd, en ein-

afdrukselen beloopt nagenoeg twintigduizend. Zie de aanteekeningen achter de *Oratio Rectoralis* van den Hoogleeraar J. CLARISSE in de *Annales* voor het jaar 1821—1822. pag. 56.

eindelijk aan de *Lijkbussen*, *Grafsteenen* enz., zoo *Grieksche*, als *Romeinsche*, eene bijzondere plaats werd toegewezen. Alle de meer of min belangrijke toevoegselen, welke het Museüm, volgens het boven reeds vermelde, na de aanstelling van den Heer REUVENS, van jaar tot jaar, verkreeg, hier in bijzonderheden op te geven, zou eene te omslagtige taak wezen, welker volbrenging niet ligt iemand mijner lezeren van mij zal vorderen. Genoeg zij het derhalve, eenige der voornaamste hier kortelijk te vermelden, en, voor het overige, den begeerigen naar nader onderrigt te verwijzen tot de opgaven, die de Hoogleeraar REUVENS zelve daarvan, van tijd tot tijd, gedaan heeft, en de aftredende Rectoren der Hoogeschool achter hunne, in de Jaarboeken gedrukte, Redevoeringen dankbaar geplaatst hebben (*). In de jaren 1819, 1820 en 1821, werden van Londen en Parijs gypsen afdruksels herwaarts ontboden der marmeren overblijfselen van den Tempel van Theseus en het beroemde Parthenon te Athene en meer andere, die, tot deze eeuw toe, naauwelijks

(*) Zie in de *Annales* van het jaar 1821—1822 de *Oratio* van den Hoogleeraar J. CLARISSE, pag. 33—36, in die van het jaar 1823—1824 mijne *Oratio*, pag. 43—45, en in die van het jaar 1824—1825 de *Oratio* van den Hoogleeraar G. SANDIFORT tot viering van het vijfde halve eeuwfeest der Hoogeschool, pag. 39 et 40.

lijks meer, dan bij name, bekend waren. In het laatstgenoemde jaar, verkreeg het Museüm mede eene aanzienlijke vermeerdering door de edelmoedigheid van den Heer Mr. J. O. ARNTZENIUS, die aan hetzelve zijn Kabinet van Romeinsche Penningen en verderen Oudheidkundigen voorraad ten geschenke gaf. De werkzame ijver van de Heeren J. E. HUMBERT en ROTTIERS bragt, van tijd tot tijd, uit Tunis in Afrika, uit Griekenland en Italie, vele kostbare gedenkstukken der Grieksche, Romeinsche, Egyptische en verdere Oostersche Oudheid aan, welke door koop aan de Academische verzameling werden toegevoegd. Onder deze zijn (om van een groot, gaaf en met veel kunst bewerkt marmeren standbeeld van Trajanus en vele andere kunstgewrochten niet te gewagen) bijzonder merkwaardig eenige stukken, met Punische opschriften voorzien, welke op den grond van Carthago gevonden werden, en welker verklaring den, in het vak der Oostersche Letterkunde, beroemden Hoogleeraar HAMAKER tot belangrijke historische ontdekkingen aanleiding gaf. Niet minder merkwaardig in hunne soort zijn vele gedenkstukken der Indische Oudheid, door de zorg van den Hoogleeraar REINWARDT, voor het meerendeel op openbaar gezag, in het jaar 1822, uit Java herwaarts overgebragt, en waarvan eenige ook door hem en den Heer HULFT

VAN

VAN HOORN der Academie vereerd werden. Dezelve bestaan uit meer dan dertig steenen afgodsbeelden, onder welke uitmunten het mansgroote afbeeldsel van den God *Brama* en een kleiner, doch uitnemend schoon, vrouwelijk afbeëldsel, dat de Godin *Lacsjmia* schijnt voor te stellen. Behalve de reeds genoemden, maakten zich ook, door het toezenden van geschenken van meerdere of mindere waarde, omtrent het Museüm en de Hoogeschool verdienstelijk, zoo eenige binnen- en buitenlandsche Genootschappen, als de Heeren FALCK, Ambassadeur van dezen Staat in Engeland, de Zee-Officier COERTSEN, de beroemde Oudheidkenner WESTENDORP, Predikant te Losdorp, en niet het minst van allen, de geleerde opziener van het Museüm zelve.

Het tot dusverre gemelde betreft enkel de verrijkingen, die het Museüm van Oudheden tot het begin des jaars 1825, het tijdperk, waarmede onze geschiedenis eindigt, verkregen heeft. Reeds toen bezat hetzelve, tot opheldering zoo der Grieksche en Romeinsche, als der Oostersche Oudheid in haren vollen omvang, waaraan de werkzame en veelomvattende geest van den Hoogleeraar REUVENS het, van den beginne af, mede dienstbaar zocht te maken, zoo veel zeldzaams en voortreffelijks, dat de verzameling met vele buitenlandsche verzamelingen

van dien aard, zoo niet in uitgebreidheid, dan toch in waarde, kon wedijveren. Doch sedert bekwam hetzelve, door den ijver van zijnen opziener en de Koninklijke milddadigheid, nog veel aanzienlijker toevoegselen en vermeerderingen, waardoor inzonderheid dat gedeelte van hetzelve, 't welk de Egyptische Oudheden bevat, eenen trap van volkomenheid bereikte, welke naauwelijks iets meer te wenschen overlaat.

Museüm van Fraaije Kunsten.

Dit Museüm, geschikt om de Academische jongelingschap tot gevoel voor het schoone en verhevene in de kunsten op te leiden, bestaat, voor een gedeelte, uit afgietsels in pleister van de schoonste overblijfselen der Grieksche kunst, voor een gedeelte uit eene prentverzameling, meerendeels tot hetzelfde einde ingerigt. Hetzelve staat geheel onder opzigt van den, in schilder- en teekenkunst hoogst ervarenen, Heer D. P. G. HUMBERT DE SUPERVILLE, aan wien hetzelve zijne, voor het doel uitnemend passende, inrigting en tentoonstelling eeniglijk te danken heeft, en die, met onvermoeiden ijver, tot deszelfs verrijking èn nuttige aanwending werkzaam is. Wij zullen omtrent de twee bovengemelde afdeelingen afzonderlijk eenig nader berigt aan onze lezers mededeelen.

De verzameling van oude Pleister-beelden, allen naar de oorspronkelijke afgedrukt, nam haren aanvang in Hooimaand des jaars 1815. Ten gevolge van een gunstig besluit van Zijne Majesteit, onzen geëerbiedigden Koning, en on-

der ijverige medewerking van den toenmaligen Rector der Hoogeschool, den beroemden Hoogleeraar KEMPER, werden eenige der schoonste meesterstukken van de Grieksche beeldhouwkunst, met name de *Apollo van Belvedere*, de *Torso*, de *Venus de Medicis*, de *Gladiator* (*zwaardvechter*) en vele andere standbeelden, busten en geknotte overblijfselen, herwaarts overgebragt. Deze eerste verzameling groeide weldra, door de welwillendheid van den aanzienlijken ambtenaar, met de zorg voor het openbaar onderwijs in Nederland belast, en die van Heeren Curatoren, mitsgaders door den werkzamen ijver van haren bovengenoemden opzigter, derwijze aan. dat deze te rade werd, reeds in den jare 1817, eene beredeneerde Lijst van dezelve in het licht te zenden, en in het voorberigt niet schroomde te verklaren, dat zij weldra classisch volkomen zou wezen, in die beteekenis, dat zij alleen het voortreffelijkste zou bevatten van 't geen de tijd van de oude kunst voor ons bewaard heeft, en daardoor aan haar groote doel, het opwekken, voortplanten en onderhouden van den smaak en de liefde voor het schoone, zou beantwoorden. De lijst heeft natuurlijk zekere bepaalde rangschikking der voorwerpen, doch bij de plaatsing zelve, wilde de Heer HUMBERT niet, dat eenig systema heerschen, maar het gevoel alleen daar-

daarover zou beschikken. De lijst is in vier afdeelingen onderscheiden, waarvan de eerste de groote Godheden, als *Jupiter*, van wien het beroemde kolossaal hoofd hier voorhanden is, *Apollo*, wiens heerlijk standbeeld, als overwinnaar van Python, wij reeds vermeld hebben, *Eros* of *Cupido*, *Mars* en de overige Goden, verder de Godinnen, met name *Juno*, van welke insgelijks het kolossale hoofd, dat van *Ludovici* geheeten, en volgens WINKELMAN het schoonste bekende hoofd van die Godin, hier gevonden wordt, de beroemde *Venus de Medicis*, boven reeds vermeld, en de overige Godinnen; de tweede de Godheden van minderen rang, als de *Gratiën*, *Musen*, *Nymphen*, *Faunen*, *Tritons*, de derde de Helden en halve Goden, als *Hercules*, *Theseus* en dergelijken, de vierde eindelijk de beroemde mannen der Oudheid, als *Homerus*, *Plato*, *Demosthenes*, *Hippocrates*, *Euripides* en vele anderen bevat. De laatste afdeeling werd voornamelijk tot de verzameling gebragt, als eene betamelijke hulde aan de groote mannen, die ons den weg van het schoone en de deugd hebben aangewezen. Verder is de lijst (om bij het gezegde nog dit te voegen), die in groot formaat gedrukt is, zoodanig ingerigt, dat de linker bladzijde de namen der oude kunststukken, met eenige aanmerkingen, de tweede, in vier kolommen, eene

aanwijzing behelst van de plaats, waar zich het oorspronkelijke bevindt, waar en wanneer hetzelve gevonden werd, den naam, het vaderland en den leeftijd van den kunstenaar, en de stof, waaruit hetzelve vervaardigd werd. Aan den voet der bladzijden vindt men eenige korte aanteekeningen geplaatst, geschikt, om de waarde der kunststukken aan den lezer nader bekend te maken. Sedert de uitgave der Lijst werd de verzameling nog verrijkt met den vermaarden groep van *Laocoon*, de fraaije *Mnemosyne* en het kleine standbeeld van *Euripides*, *met de naamrol zijner Treurspelen achter zich;* en, na het jaar 1825, kwam daarbij nog het beroemde standbeeld van *Niobé met hare dochter*. Dit weinige zij voor ons oogmerk genoeg omtrent de eerste afdeeling van het Museüm: gaan wij thans tot de tweede, de verzameling der prenten, over.

Deze verzameling is haren oorsprong verschuldigd aan de edelmoedigheid van den Heer A. J. ROIJER, volgens wiens uiterste wilsbeschikking, nevens vele belangrijke Handschriften, boven op bl. 63, vermeld, ook de door hem bijeengebragte prenten en platen, in den jare 1809, aan deze Hoogeschool kwamen. De verzameling, eerst aan de Bibliotheek verbonden, werd, volgens besluit van Curatoren, in den jare 1823, met die der oude pleisterbeelden vereenigd,

nigd, en, even als deze, onder bewaring en toezigt van den Heer HUMBERT gesteld, daar zij wijselijk begrepen, dat dezelve, op die wijze, meer nut tot aankweeking van echten kunstsmaak zou kunnen aanbrengen. Het eerste werk van dien ijverigen kunstvriend en kunstbeoefenaar was, van de verzameling, in een voor de kunst min gelukkig tijdperk bijeengebragt, datgene af te zonderen, wat voor het aangeduide oogmerk geheel ongeschikt was, maar vooral ook dezelve zoodanig aan te vullen en in zulk eene orde te brengen, als haar aan de bevordering van dat oogmerk, het eenige, dat men zich bij eene Hoogeschool, den kweekhof van alle nuttige en schoone kunsten en wetenschappen, mag voorstellen, het best kon doen beantwoorden. Overeenkomstig hiermede, werd de verzameling, waarvan wij eerlang eene naauwkeurige, door hem vervaardigde, lijst mogen te gemoet zien, in drie groote hoofdafdeelingen door hem onderscheiden, waarvan de eerste bestemd is voor het algemeene overzigt van de geschiedenis der kunst, en, als platen-verzameling, die der schilderkunst, omdat men onderstelt, dat platen doorgaans naar schilderijen vervaardigd worden; de tweede voor het aesthetisch gedeelte der kunst is aangelegd, als bevattende de meesterstukken van de voornaamste schilders, onder welke zeven, met name LEONARDO DA

VINCI, ALBERT DURER, MICHEL ANGELO, RAPHAËL, RUBENS, POUSSIN en REMBRANDT, als sterren der eerste grootte, schitteren, tot welke alle overige kunstenaars en kunstgewrochten *critisch* worden teruggebragt of verwezen; de derde eindelijk eene keuze bevat van alle de verschillende wijzen van graveren sedert de beoefening dier kunst. Dit werd noodig gekeurd, omdat het de graveerkunst is, die ons de schilderkunst vertaalt, en het belangrijk is om te zien, in hoeverre zij, als op zich zelve staande kunst, beschouwd kan worden. Als eene vierde hoofdafdeeling, doch in doel en aanleg geheel afgescheiden van de overige, als waarbij kunstwaarde weinig of niet in aanmerking komt, kan eindelijk nog beschouwd worden eene belangrijke verzameling van prenten en portretten, tot de Vaderlandsche Historie betrekkelijk, tot welker bijeenbrenging de eerste bezitter zich veel moeite gegeven had, en die gewisselijk bij de oudste Hoogeschool van Nederland, zoo rijk in allerlei hulpmiddelen van kunst en wetenschap, niet ontbreken mogt. Het levendig besef hiervan maakt ook den kundigen opzigter dezer prentverzameling evenzeer bedacht, om dit gedeelte van dezelve te verrijken, als hij er natuurlijk, met den meesten ijver, op uit is, om de overige gedeelten daarvan, die meer bijzonder dienen, om den smaak voor het schoone

in

in de kunst op te wekken, tot steeds grootere volkomenheid te brengen, waartoe 's Konings edelmoedigheid en de welwillende zorg van Heeren Curatoren hem krachtig behulpzaam is.

Ten besluite zij nog gemeld, dat aan den ingang van het Museüm, 't welk thans in een afzonderlijk gebouw op het Rapenburg nabij de Groen-Hazegracht geplaatst is, een zeer gepast Grieksch opschrift uit Plato gelezen wordt, waarvan de zin hierop uitkomt, dat deze plaats aan het schoone is toegewijd, opdat den jongelingen, daar, als in een gezond verblijf, verkeerende, alles, wat hun van de schoone gewrochten tot het gezigt of het gehoor mogt komen, tot voordeel mogt strekken, even als eene lucht, die, uit gelukkige streken, gezondheid aanbrengt.

In-

Inrigtingen tot bevordering der Land-huishoudkunde.

Weinige jaren na de oprigting van een' leerstoel voor de genoemde wetenschap, welke bij de nieuwe wet op het hooger onderwijs, tegen het einde des jaars 1815 in werking gebragt, plaats had, werd de grond kort buiten de Witte poort, weleer tot eene Stads Maliebaan bestemd, tot eenen tuin voor de Land-huishoudkunde aangelegd. Desgelijks werd de grondslag gelegd tot eene verzameling van werktuigen, daartoe dienende. Deze verzameling was echter, in den jare 1822, toen de tegenwoordige Hoogleeraar der Land-huishoudkunde, de Heer G. WTTEWAALL, zijnen post aanvaardde, nog slechts in hare eerste beginselen. Daar hij het intusschen van hoog belang keurde, dat Kabinet, zoo veel mogelijk, tot volkomenheid te brengen, drong hij er bij het Academisch en algmeen bestuur, met gewenschten uitslag, op aan, dat voor het vak der Land-huishoudkunde jaarlijks eene toereikende som werd afgezonderd; doch, daar deze som, bij de aanzienlijke uit-

uitgaven, voor de Academische instellingen vereischt wordende, niet groot genoeg zijn kon, om beide den tuin en het kabinet van werktuigen te gelijk tot merkelijke volkomenheid te brengen, bewilligde men, van de zijde des bestuurs, gereedelijk in zijn voorstel, om dezelve, vooreerst, grootendeels tot volmaking van het laatste te besteden. Het kwam namelijk den Heer WTTEWAALL voor, dat het nuttig, ja noodzakelijk is, om het wetenschappelijk onderwijs in de verschillende takken van landbouw en veeteelt, zoo veel mogelijk, te verzinnelijken. Dit kon, naar zijn oordeel, niet beter geschieden, dan door middel eener verzameling van werktuigen, zoo veel mogelijk, van natuurlijke grootte, bij akkerbouw, moestuin en veeteelt, zoo hier te lande, als elders, in gebruik; voorts van eene verzameling van houtsoorten, van zaden, gedroogde planten en eenige platen; welke laatste meestal of verschillende vruchtsoorten, of onderscheidene rassen van dieren voorstellen. Eene dergelijke verzameling achtte hij te meer noodzakelijk, omdat, door middel der uitvoerigste beschrijving van eene plant, een zaad, eene houtsoort, een werktuig, van die voorwerpen nimmer zulk een helder denkbeeld kan worden medegedeeld, als door de aanschouwing van dezelve, zoo als

zij

zij werkelijk voorhanden zijn, verkregen kan worden.

Het voorname doel van den Hoogleeraar, bij de oprigting van dit Kabinet, was, om daardoor van te meer nut te zijn voor die jonge lieden, die, aan deze Hoogeschool studerende, eigenaars van meer of min uitgestrekte landgoederen zijn, of wenschen te worden; gelijk ook voor diegenen, die zich op de Staats-wetenschappen toeleggen, en zich, uit dien hoofde, met de Land-huishoudkunde, als hulp wetenschap, wenschen bekend te maken. Om in dit oogmerk te kunnen slagen, begreep hij, bij zijne Academische lessen, Land- en Staats-huishoudkunde in een nader verband met elkander te moeten voordragen, dan anders gemeenlijk pleegt te geschieden. Hij verlangde overtuigend te doen zien, dat de drie groote bronnen van onze welvaart, Landbouw, Fabrieken en Koophandel, even nuttig, even belangrijk voor den Staat zijn, en dat het welbegrepen belang van het eene met het welbegrepen belang van het andere niet kan strijden. Om nu deze overtuiging te eerder te doen ontstaan, en voor zijne lessen meerdere belangstelling in te boezemen, begreep hij, de aandacht ook op voorwerpen van Fabriek, Nijverheid en Koophandel te moeten vestigen. Zoo ontstond in hem de gedachte, om het Economisch Kabinet, tevens

vens

vens te doen dienen tot eene Technische Verzameling, gedeeltelijk van voleindigde Fabricacaten, doch voornamelijk van ruwe stoffen, ten einde dezelve des te leerrijker te maken.

Ofschoon nu deze verzameling, ten aanzien der volledigheid, nog veel te wenschen overig mag laten, is dezelve echter, door de ijverige zorg van den Hoogleeraar, de welwillende medewerking van Heeren Curatoren en de edelmoedigheid van Zijne Majesteit, den Koning, thans reeds tot die hoogte gebragt, dat men gerustelijk zeggen mag, dat dezelve de aandacht van deskundigen niet onwaardig is.

Het Kabinet bevat thans ruim vijfhonderd stuks werktuigen voor landbouw en veeteelt, ruim twaalfhonderd verschillende soorten van hout, negenhonderd onderscheidene zaden, dertienhonderd gedroogde planten, en vijfhonderd producten, gedeeltelijk uit het dieren-, meest echter uit het plantenrijk, behalve eenige platen, welke planten, vruchten of dieren voorstellen.

An-

Andere inrigtingen tot bevordering van den bloei der Hoogeschool en der Studiën.

Ik wil onder dit opschrift nog iets naders zeggen omtrent enkele inrigtingen, waarvan, in het eerste Boek, mede reeds melding is gemaakt, doch welker belangrijkheid eenige meerdere ontwikkeling van haren aard en strekking vordert.

De eerste dier inrigtingen is de Academische Vierschaar, terstond na de oprigting der Hoogeschool ingesteld. Ik heb, in het eerste Boek, reeds gemeld, dat de mindere gepastheid dezer instelling, waarvan men, in onze dagen, bij vele leden der hooge Regering schijnt overtuigd te zijn, reeds van den aanvang af, door de Overheid der stad beweerd werd; doch dat WILLEM I, een Vorst, wiens staatkundige wijsheid niemand in twijfel zal trekken, zich met het gevoelen der eerste Hoogleeraren vereenigde, die de oprigting eener afzonderlijke Vierschaar voor de leden der Hoogeschool, op het voorbeeld van andere Academien, als wensche-

schelijk aanmerkten. Ten gevolge van het beslissend gezag van dien grooten Prins, werd dan ook tot de oprigting eener afzonderlijke Vierschaar voor de leden der Academie besloten, en dezelve op eene wijze ingesteld, welke, bij zoo vele andere proeven, van de wijsheid der vaderen de sprekendste getuigenis draagt. Aan het hoofd derzelve werd de tijdelijke Rector Magnificus der Hoogeschool geplaatst. Dezen werden, onder den naam van Assessoren, vier leden van den Academischen Senaat, bij geregelde afwisseling uit iedere der vier Faculteiten te kiezen, toegevoegd. Voorts werden de vier regerende Burgemeesteren der stad, mitsgaders twee leden der Schepensbank, mede in deze Vierschaar gesteld; door welke bepaling aan de stedelijke overheid zelfs een overwegende invloed op de raadplegingen en besluiten dier regtbank werd toegekend. Ten einde de naauwe vereeniging tusschen Stad en Hoogeschool nog meer te bevestigen, en alle schadelijke botsingen te zekerder voor te komen, werd de post van regtvorderaar en openbaren aanklager bij de Academische Vierschaar aan den Stedelijken Hoofd-Officier, onder den naam van *Promotor*, opgedragen. Aan deze Vierschaar waren niet slechts alle Studenten der Hoogeschool en alle beambten bij dezelve buiten de Hoogleeraren, maar ook alle inwoners van Lei-

den, van eenigen Academischen graad voorzien en die, als zoodanigen, van het hun verleende voorregt, om zich als Academie-burgers te doen inschrijven, gebruik maakten, in alle burgerlijke geschillen en lijfstraffelijke zaken onderworpen, zoodat zij voor geene andere regtbank konden geroepen worden; welk laatste echter in gevallen, waarin eenige ongeregeldheid of grooter misdrijf door een lid der Academie, buiten het regtsgebied van Leiden, gepleegd was, wel eens aanleiding tot hevige geschillen tusschen de Academische en andere regtbanken gegeven heeft. Voorts waren de uitspraken dezer regtbank aan geen hooger beroep onderworpen, en had zij niet slechts voor hare vergaderingen, welke, buiten de Academische rusttijden, en, zonder buitengewone gevallen, die ongewone en veelvuldiger bijeenkomsten vorderden, geregeld om de veertien dagen plaats hadden, een afzonderlijk vertrek, maar ook eene bijzondere gevangenis, waarin zoo de beschuldigden bewaakt werden, als de zulken, wien eene kortere of langere gevangenisstraf was opgelegd, hun verblijf hielden. Ook had zij, behalve eenen vasten Secretaris, tevens eenige mindere beampten en, gedurende den meesten tijd althans van haar bestaan, ook eene afzonderlijke wacht tot handhaving der openbare veiligheid en orde. Daar men begreep, de Academische leeraren niet aan

eene

eene regtbank te kunnen onderwerpen, welke, voor een groot deel, uit leden uit hun midden was zamengesteld, en het tevens onvoegzaam keurde, dezelve, door onderwerping aan de stedelijke regtbank, beneden de overige leden der Academie te stellen, werd bepaald, dat zij niet dan voor het Hof van Holland in regten konden betrokken worden. De aldus ingerigte Academische Vierschaar bleef, ook na de groote omkeering van zaken in den jare 1795, tot verwondering van velen, die de openbare afkondiging der regten van den mensch en burger en de algemeene toejuiching der leer van vrijheid en gelijkheid, als een zeker voorteeken van de vernietiging dier regtbank, beschouwden, met geringe veranderingen in stand, hetzij dan, dat de vertoogen van den Senaat ter aanwijzing van hare nuttigheid zooveel vermogten, het zij dat zekere overgeblevene eerbied voor de instellingen der vaderen en bijzonderlijk voor die van een' der eerbiedwaardigste en wijste Vorsten, van welke de geschiedenis gewag maakt, den onsterfelijken grondlegger der Nederlandsche Vrijheid, de toenmalige bewindvoerders van hare afschaffing terughield. Die afschaffing bleef voor den tijd der Fransche overheersching bewaard, en was een der eerste gevolgen van de vereeniging der Leidsche Academie met de dusgenaamde Keizerlijke Uni-

versiteit van Frankrijk, tegen het einde des jaars 1811. De ontwerpers der nieuwe wet op het hooger onderwijs, na de gezegende herstelling van het Vaderland, in het laatste gedeelte des jaars 1815 ingevoerd, hebben wijselijk begrepen, de hernieuwing der Academische regtbank, in hare volle vroegere uitgestrektheid, niet in hun ontwerp te moeten brengen, omdat de veranderde omstandigheden geen' grond gaven, om een' gelijken toevloed van Studenten van allerlei landaard naar deze Hoogeschool, als in de zeventiende, en deels ook in de achttiende eeuw, plaats had, te verwachten, en dezelve nog veel minder als eene toevlugtsoord van geleerden, die elders hunne letteroefeningen niet met de verlangde vrijheid konden voortzetten, gelijk bij hare oprigting te hopen was; zou kunnen dienen; maar het schijnt, dat bij hen, of althans bij de meesten hunner de overtuiging heeft plaats gehad, dat eene naar de veranderde omstandigheden gewijzigde Academische regtbank voor den bloei en de welvaart der Hoogeschool wenschelijk was. Dit toch meen ik te mogen opmaken uit den inhoud van Art. 164, op bl. 52 der genoemde Wet, 't welk woordelijk aldus luidt: » Ten aanzien van het » *forum privilegiatum*, hetwelk dadelijke stu- » denten aan alle de Hoogescholen zullen heb- » ben, zal eene voordragt worden gedaan aan

» de

» de Staten Generaal." — Aan den inhoud van dit artikel is, gelijk men weet, tot hiertoe niet voldaan: buiten twijfel grootelijks in het belang der Hoogleeraren, als die daardoor van vele lasten en onaangenaamheden bevrijd bleven, aan welke zij anders zouden zijn blootgesteld. Of echter het achterblijven dier voordragt evenzeer met de welbegrepene belangen der Academie overeenkome, is iets, dat ik niet even stellig zou durven verzekeren, doch waarvan ik tevens begrijp, dat het nader onderzoek niet tot mijne taak behoort.

Verder werd aan de Hoogleeraren een vrij onbeperkte vrijdom van lands en stedelijke belastingen toegestaan, als waardoor men begreep vooral vreemde geleerden, die anders misschien door de meerdere zwaarte der belastingen binnen Holland zouden worden afgeschrikt, herwaarts te kunnen lokken. Dit voorregt bleef stand houden tot na de omwenteling van het jaar 1795, toen hetzelve, als strijdig met de beginselen van vrijheid en gelijkheid, werd afgeschaft, met toelegging nogtans eener zeer matige schâvergoeding aan de bestaande Hoogleeraren, die op het genot daarvan, als een wezenlijk gedeelte hunner besoldiging, waren aangesteld. Later, met name in het jaar 1802, werden op die schâvergoeding billijker schikkin-

gen gemaakt, waardoor aan alle Hoogleeraren een grooter toevoegsel tot hunne jaarwedde, geëvenredigd aan de meerdere of mindere behoeften van hun huisgezin, verzekerd werd. Ook de Studenten werden met zekere voorregten, als vrijdom van schutterlijke diensten en bepaalde ontheffing van stedelijke belastingen op wijn en bier, begiftigd.

De instelling van het dusgenaamde Staten-Collegie, in den jare 1592, bijzonderlijk strekkende om jongelingen van goeden aanleg, maar met tijdelijke middelen weinig bedeeld, tot de predikdienst bekwaam te maken, werd mede, in het eerste Boek dezer *Geschiedenis*, reeds door mij vermeld. Hier moet ik nog een toen begaan verzuim herstellen, door namelijk met een kort woord te berigten, dat ik in de Handelingen van Curatoren, reeds op het jaar 1579, gewag vond gemaakt van de aanstelling van Mr. VOLCHER WESTERWOLT tot Regent van het Collegie op de Cellebroedersgracht, waarin de steden van Holland en Zeeland hare kweekelingen zouden bestellen, bij voorraad op eene jaarwedde van *f* 150. Meermalen, met name in de jaren 1581 en 1584, kwamen mij voorts dringende aanzoeken van den genoemden WESTERWOLT voor, zoo om verhooging zijner jaar-

wed-

wedde, als inzonderheid, om de inrigting van een beter Collegie, daar het bestaande voor de behoeften niet toereikend was. Hierop werd, voor zoo veel mij gebleken is, door Curatoren geen bepaald besluit genomen, maar wel, in Wijnmaand des jaars 1589, in 't algemeen besloten tot het bouwen van een Collegie voor twaalf Bursalen op de voorgenoemde gracht, 't welk naderhand, met merkelijke uitbreiding van het getal der daarin op te nemen kweekelingen, ten uitvoer werd gebragt. Ten gevolge hiervan namelijk kwam het Staten-Collegie tot stand, welks inwijding op den 6 van Wijnmaand des jaars 1592, ter boven aangeduider plaatse, vermeld werd. Van WESTERWOLT weet ik niets verder te melden, dan dat hij, in den jare 1588, met dankzegging voor de door hem bewezene diensten, van Curatoren een eerlijk, doch hem weinig behagend, afscheid kreeg. Het, op den 6 van Wijnmaand des jaars 1592, plegtig ingewijde Collegie, welks kweekelingen, nevens de lessen van den Regent en Onderregent, ook die der verdere Hoogleeraren bijwoonden, heeft te allen tijde vele voortreffelijke mannen aan de Kerk en den Staat geleverd. Uit de 17 eeuw zal het genoeg zijn, een' G J. VOSSIUS en SAMUEL AMPSING, als Nederduitsch taal-, dicht- en historiekenner gunstig bekend, genoemd te

 heb-

hebben. Als kweekelingen van hetzelfde Collegie noemen wij, op voorgang van den Hoogleeraar TE WATER (*), uit de 18 eeuw de vermaarde mannen, E PALAIRET, P. CURTENIUS, A. 'S GRAVEZANDE, J. T. ELSNERUS, G. J. LETTE, G. KUIPERS en C. G. WOIDE. Ook nog heden zou men mannen van grooten naam in ons midden kunnen aanwijzen, die in dit Collegie gevormd werden. Het getal der kweekelingen, dat, bij de eerste oprigting, 22 bedroeg, was, ten tijde van MEURSIUS, reeds tot 60 vermeerderd, en, ten tijde van FABRICIUS, zoo zeer aangegroeid, dat deze, bij de viering van het derde halve eeuwfeest der Hoogeschool in den jare 1725, verklaren kon, dat hetzelve als eene kleinere Academie vertoonde. Door eene gunstige beschikking der Staten, werden daarin niet slechts Nederlandsche, maar ook eenige jongelingen uit Hongarijen, Polen, Litthauwen en Silesien tot de predikdienst opgeleid (†). Van de intrekking van dit Collegie en deszelfs vervanging door een aantal Landsbeurzen, aan jongelingen van allerlei Godsdienstige Genootschappen en zonder opzigt op de soort

(*) Zie de *Narratio* etc. pag. 103.

(†) Zie FR. FABRICII *Oratio in natalem III Acad. Lugd. Batavae*, pag. 14 et pag. 6 en 7 van de aanteekeningen achter dezelve.

soort hunner letteroefeningen, toe te staan, heb ik in het I Boek reeds gesproken. Hier zij alleen nog gemeld, dat deze instelling bij de Wet op het hooger Onderwijs van het jaar 1825 in dier voege bevestigd werd, dat het getal derzelve op dertig bepaald werd, waarvan tien voor de Godgeleerdheid, twee voor de Regtsgeleerdheid, vier voor de Medicijnen, vier voor de Wis- en Natuurkundige wetenschappen, en tien voor de Wijsbegeerte en Letteren bestemd werden.

Nog moet ik, bij deze gelegenheid, een tweede, vroeger door mij begaan, verzuim herstellen, en ten dien einde kortelijk berigt geven van de oprigting van een gelijksoortig Collegie ten behoeve van de Walsche Hervormde Kerk, welke in de jaren 1605 plaats had. Toen namelijk besloten de Predikanten en Ouderlingen der genoemde Kerk, op de door hen gehoudene Synode, een Collegie te Leiden in te stellen, waarin de Studenten, reeds uit bijdragen hunner Gemeenten onderhouden, of nog verder te onderhouden, bij elkander zouden wonen onder het toezigt van een' bekwamen Opziener, die hen in de Wijsbegeerte en Godgeleerdheid onderwijzen, en tot de predikdienst zou opleiden. Daar de bijdragen der Gemeenten tot de hiertoe vereischte kosten niet toereikend waren, wend-

wendden de leden der Synode zich tot de Staten van Holland en Zeeland, met verzoek, om hun ter voltrekking van dit werk eenigen onderstand te verleenen; aan welk verzoek door dezen ook voldaan werd, door hun, bij voorraad, voor den tijd van acht jaren, eene som van ƒ 800 toe te leggen. Ten gevolge hiervan, verkregen Curatoren op de benoeming van den Regent van dit Collegie mede eenigen invloed, dien zij, bij onderscheidene gelegenheden, in meerdere of mindere mate oefenden. Aan die benoeming hadden mede deel de bestuurders der beurzen, ten behoeve van jongelingen, die zich aan de predikdienst in de Walsche Kerk wilden wijden, door twee aanzienlijke leden derzelve, met name ROMBOUTS en ANTONIUS HALLET, ingesteld; als welke bestuurders, nevens de uitvoerders van den uitersten wil der genoemde mannen, besloten hadden, de door hen begiftigde jongelingen mede naar dat Collegie te zenden. Op den 30 van Bloeimaand des jaars 1606, had de plegtige inwijding van het nieuw opgerigte Collegie plaats; bij welke gelegenheid DANIEL COLONIUS, Predikant te Leiden, en eerst benoemde Regent van hetzelve, zijnen post aanvaardde. Doch van dezen en die na hem dezelfde waardigheid bekleedden, zal in de *Toevoegselen* en *Bijlagen* eenig nader be-

rigt

rigt gegeven worden na de opgave der Regenten en Onderregenten van het Staten-Collegie, die aldaar mede zal voorkomen. Het Collegie, op de Groenhazegracht gevestigd, maakte, een aantal jaren, grooten opgang, en bragt goede vruchten voort; doch sedert, door een' zamenloop van omstandigheden, in verval geraakt, liep het eindelijk, met het begin der achttiende eeuw, zoo geheel te niet, dat Curatoren, in den jare 1725, besloten, het nutteloos geworden gebouw, waarvan zij, in den jare 1638, den eigendom verkregen hadden, te verkoopen, 't welk sedert in een burger-woonhuis veranderd werd (*).

Eindelijk moet ik bij het vroeger gemelde omtrent de erfmakingen der Hoogleeraren BÖCKELMAN en PERIZONIUS tot bevordering der studiën van min vermogende, doch met een' goeden aanleg bedeelde jongelingen, nog het een en ander voegen. Hun voorbeeld namelijk en dat van een' vroegeren begunstiger der Hoogeschool, met name JAC. VAN BROEKHOVEN, bij

(*) Zie MEURSII *Athenae Batavae*, pag. 38 et 39, ORLERS *Beschrijving van Leiden*, bl. 238—241, SOERMANS *Acad. Register*, bl. 126 en 127 en de *Beschrijving van Leiden door* VAN MIERIS en VAN ALPHEN, II. D. bl. 559 en 560.

bij zijn leven Burgemeester van Leiden, die daartoe in den jare 1631 *f* 6000 vaststelde (*), wekte ook anderen op, om een gedeelte hunner nalatenschap tot een gelijk einde te bestemmen. Dus beschikte SAMUEL DE ZEE, die, na vele omzwervingen ter zee en het bezoeken der beide Indiën, van zijne door eerlijke vlijt verworven goederen te Leiden in stille rust leefde, bij uitersten wil, dat eene som van *f* 10,000, die in den jare 1724 tot de Hoogeschool kwam, zou belegd worden, ten einde uit hare inkomsten een zeker getal jongelingen tot de beoefening der Godgeleerdheid op te leiden (†). Ook de Hoogleeraar DE MOOR, die, in den jare 1780, uit het leven scheidde, had eene som van *f* 4000 bestemd, om uit hare inkomsten jaarlijks aan eenige Litthauwsche Studenten onderstand te verleenen, die tot beoefening der Godgeleerdheid herwaarts zouden komen (§). Desgelijks had Vrouwe CORNELIA SCHELLINGER, weduwe van PIETER STEIN, bij zijn leven Raadpensionaris van Holland en Westvriesland en Curator dezer Hoogeschool, wel-

(*) Zie FR. FABRICII *Oratio in natalem III Academiae Lugd. Batavae*, pag. 7 van de Aanteekeningen.

(†) Zie VAN MIERIS enz. *Beschrijving van Leiden*, I D. bl. 358 en 359, en TE WATERS *Narratio* etc. pag. 101.

(§) Zie TE WATERS *Narratio* etc. pag. 101.

welke in den jare 1783 overleed, bij haren uitersten wil bevolen, dat aan een zeker getal jongelingen, zich aan de Leidsche Hoogeschool op letteren en wetenschappen toeleggende, gedurende vijf jaren, eene som van *f* 200 zou worden uitgekeerd (*); eene instelling, welke thans nog in volle werking is.

(*) Zie TE WATERS *Narratio* etc. pag. 101 et 102.

TOEVOEGSELEN

EN

BIJLAGEN.

BIOGRAPHISCHE LIJST

VAN DE

CURATOREN DER LEIDSCHE HOOGESCHOOL EN HUNNE SECRETARISSEN.

I. JAN VAN DER DOES, of (onder welken naam hij in de geleerde wereld meer bekend is) JANUS DOUSA, geboren den 6 van Wintermaand des jaars 1545, stond aan het hoofd der gemagtigden ter bezorging van 't geen tot de instelling der Hoogeschool vereischt werd, en werd sedert, wegens de Ridderschap, tot eersten Voorzitter van hare Curatoren benoemd, welken post hij, tot groot voordeel en luister van dezelve, bekleedde tot aan zijn overlijden op den 8 van Wijnmaand des jaars 1604. Als verdediger van Leiden, gedurende het beleg dier stad in den jare 1574, en als beoefenaar en bevorderaar van letteren en wetenschappen, verwierf hij zich een' onsterfelijken roem. Ik heb alles, wat tot hem behoort, trachten bijeen te brengen in mijne *Laudatio Jani Dousae*, in den jare 1812 uitgegeven, waar men, pag. 45 et 46, ook eene opgave vindt van vroegere en latere schrijvers, die van zijnen lof gewagen. Men voege hier nog bij het tot zijnen lof aangeteekende door den Heer Baron COLLOT D'ESCURY VAN HEINENOORD, in zijn voortreffelijk werk, getiteld *Hollands roem in Kunsten en Wetenschappen*, II D. bl. 48 en bl. 123 en volgg. van de *Aanteek. en Bijdr.* en IV D. 1e St. bl. 146 en volgg. van de *Aant. en Bijdr.* en DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb. der Nederlanden* VIII. 288—297. Zijne, in plaat uitgaan-

de afbeeldingen zijn vrij talrijk; de beste zijn: de groote, door CORNELIS VISSCHER gegraveerd, waarnaar die door HOUBRAKEN in WAGENAARS *Vad. Hist.* D. VI gevolgd is; en eene in zijnen ouderdom, mede door HOUBRAKEN.

II. Mr. GERARD AMELISZ. VAN HOOGEVEEN, mede gemagtigde tot het werk der oprigting, en sedert een der eerste Verzorgeren van de Hoogeschool, was, in beide betrekkingen, tot haar nut met ijver en kunde werkzaam. Eerst vermaard Advocaat in 's Gravenhage, en vruchteloos aangezocht ter bekleeding van den belangrijken post van Advocaat van Holland, aanvaardde hij, in den jare 1564, dien van Pensionaris der stad Leiden, en bewees daarin der stad en het Vaderland gewigtige diensten. Gedurende haar beleg, ten gevolge eener bezending aan den Prins, afwezig, was hij een der voornaamsten, die, van buiten, tot haar behoud krachtig medewerkten. Hij overleed op den 7 van Wintermaand des jaars 1580, in den ouderdom van ruim 56 jaren. Zie verder over hem SOERMANS, *Academisch Register*, bl. 8, het *Staatk. Nederland* door Mr. J. SCHELTEMA I D. bl 481—483, en *Hollands roem* enz. door den Baron COLLOT D'ESCURY VAN HEINENOORD, II D. bl. 126—130 der *Aant. en Bijdr.* bl. 126—130. Afgebeeld door T. MATHAM, waarnaar de plaat in ons eerste deel gevolgd is.

III. Mr. CORNELIS DE CONING VAN BELOIS, de laatste der drie mannen, aan wie eerst de verzorging van het noodige tot oprigting der Hoogeschool, daarna het bestuur van dezelve werd opgedragen, was Burgemeester der stad Delft. Hoezeer hij het vertrouwen van den Prins en de Staten genoot, blijkt niet alleen uit de eer, hem bij de instelling der Leidsche Hoogeschool bewezen, maar ook daaruit, dat hij door hen onder de gemagtigden benoemd werd tot hte werk

der

der Gentsche Vredehandeling in den jare 1576. Volgens SOERMANS werd hij, bij de oprigting van den Hoogen Raad voor Holland en Zeeland, door den Prins tot Voorzitter bij denzelven benoemd; doch, zoo dit berigt op goeden grond steunt, schijnt hij voor die benoeming bedankt hebben, daar als eerste Voorzitter bij hetzelve Hof Mr. J. VAN TRESLONG vermeld wordt (*). In allen gevalle, zou hij dien post slechts kort hebben kunnen bekleeden, daar hij reeds op den 26 van Wintermaand des jaars 1582, het jaar, omtrent welks midden het Hof tot stand kwam, overleed. Zijne afbeelding komt niet dan in de *Alma Academia Leidensis* voor.

IV. Mr. PAULUS BUYS werd, in den jare 1581 tot opvolger van den overledenen HOOGEVEEN in het bestuur der Hoogeschool benoemd. Hij is in de geschiedenis als een der kundigste, werkzaamste en moedigste bevorderaars van de zaak der Godsdienstige en burgelijke vrijheid vermaard, aan welke hij, eerst als Pensionaris van Leiden, tot welken post hij reeds in den jare 1561 werd aangesteld, en naderhand in eene menigte van andere gewigtige betrekkingen, waarin hij door het vertrouwen van den Prins en de Staten geplaatst werd, de belangrijkste diensten bewees. Wegens zijne rondborstigheid en vrijheidsliefde bij LEICESTER en diens aanhang in haat geraakt, werd hij, op last van dezen, zes maanden lang gevangen gehouden, en niet dan na deszelfs vertrek ontslagen. Sedert leidde hij een ambteloos leven op eene ridderlijke hofstede, *Ter Vliet* geheeten, alwaar hij in den jare 1594, in den ouderdom van omtrent 63 jaren, overleed. Zie ver-

(*) Zie BOR, XVII B. II D. bl. 350 en WAGENAARS *Vad. Hist.* VII D bl. 451.

verder over hem C. BURMANNI *Trajectum eruditum*, pag. 56—58, DE CHALMOT, *Biogr. Woord.* V. 98—104. en het *Staatkundig Nederland* van Mr. J. SCHELTEMA, I D. bl. 203—205. Hij is in de *Alma Ac. L.* en door HOUBRAKEN bij WAGENAAR, *Vad. Hist.* VII D. afgebeeld.

V. Jonkheer ABRAHAM VAN ALMONDE was, gelijk zijn voorganger DE CONING, in wiens plaats hij in den jare 1583 optrad, Burgemeester van Delft, en bekleedde voorts ook de waardigheid van Hoog-heemraad van Delfland, lid van Gecommitteerde Raden, en daarna die van Raad in de Admiraliteit te Rotterdam. Hij overleed op den 11 van Louwmaand des jaars 1593, in den ouderdom van ruim 59 jaren. Zie over hem DE CHALMOT, *Biogr. Woord.* I. 157. en zijn afbeeldsel in de *Alma Ac. L.*

VI. Mr. JOHAN VAN BANCHEM, in den jare 1594 tot Curator benoemd, was, sedert de oprigting van den Hoogen Raad in 1582, Lid, en daarna Voorzitter van dat aanzienlijk Geregtshof. Hij schijnt een man van groot beleid en bedaarde wijsheid geweest te zijn; weshalve hij meermalen ter beslechting van moeijelijke geschillen gebruikt werd. Zijn overlijden viel voor op den 29 van Slagtmaand des jaars 1601, toen hij den ouderdom van ruim 61 jaren bereikt had. Zie verder ORLERS *Beschrijving van Leiden*, bl. 344 en 345, en zijne afbeelding in de *Alma Ac. L.*

VII. Mr. JOHAN DE GROOT, vader van den wereldberoemden HUIG DE GROOT, werd in den jare 1594 tot Curator benoemd. Hij was Burgemeester van zijne vaderstad Delft, en later Raadsheer van den Graaf van HOHENLO. Van de waardigheid van Curator schijnt hij (om welke reden is mij niet gebleken) omstreeks het jaar 1617, afstand te hebben gedaan. Voorts wordt hij als een man van geene geringe geleerdheid en een ijve-

ijverig voorstander van letteren en wetenschappen geprezen. Hij bereikte een' hoogen ouderdom, als zijnde eerst op den 16 van Bloeimaand des jaars 1640 uit het leven gescheiden. Zie het *Leven van Huig de Groot* door K. BRANDT, I D. bl. 5 en II D. bl. 272, en zijne beeldtenis in de *Alma Ac. L.*

VIII. Mr. CORNELIS VAN DER NIEUSTAD, die ons, in 't vervolg, ook onder de eerste Hoogleeraren in de Regten zal voorkomen, doch die liever verkoos zich in aanzienlijke regterlijke ambten te laten gebruiken, werd in den jare 1602, toen hij de waardigheid van eersten Raad in den Hoogen Raad voor Holland en Zeeland bekleedde, in plaats van den overledenen Voorzitter van dien Raad VAN BANCHEM, tot Curator aangesteld. Slechts vier jaren was hij, als zoodanig, ten nutte der Hoogeschool werkzaam, als zijnde in den jare 1606, in den ouderdom van ruim 50 jaren, overleden. De *Alma Ac. L.* geeft zijne afbeelding.

IX. Jonkheer ADRIAAN VAN MATHENESSE, Heer van Mathenes, Riviere en Opmeer, werd, wegens de Ridderschap, in den jare 1605, tot eersten of voorzittenden Curator aangesteld, in plaats van VAN DER DOES. Hij was uit een aanzienlijk en in de vaderlandsche geschiedenis met lof bekend geslacht gesproten (*). Zelf handhaafde hij den lof van dat geslacht, door 'Lands belangen, naar zijne inzigten, met ijver en getrouwheid voor te staan; doch, daar die inzigten van die der partij, welke in de jaren 1618 en 1619 de overhand behield, verschilden, werd hij van alle bewind der openbare zaken ontzet, en moest, in den aanvang van het

(*) Zie over hetzelve eene aanteekening van den Hoogleeraar TE WATER in zijne *Historie van het Verbond en de Smeekschriften der Nederlandsche Edelen*, III D. bl. 90 en 91.

het laatstgenoemde jaar, ook zijnen post als Curator verlaten. Hij is de *Alma Ac. L.* afgebeeld.

X. Jonkheer CORNELIS VAN MIJLE, Heer van Mijlen, Dubbeldam enz. Lid der Ridderschap van Holland, werd, tegen het laatst des jaars 1606, met de waardigheid van Curator bekleed. Op het voorbeeld van vele leden van zijn aanzienlijk geslacht, en bijzonder op dat van zijnen Vader ADRIAAN VAN DER MIJLE, een' der uitmuntendste Regtsgeleerden en Staatsmannen van zijnen tijd, zocht ook hij zijne niet geringe kunde en bekwaamheden ten algemeenen nutte aan te wenden. Driemalen diende hij den Staat, met gewenscht gevolg, als afgezant, twee reizen naar Frankrijk, en de derde naar Venetiën. Zijne ongemeene vorderingen in letteren en wetenschappen, en de ijver, waarmede hij voor hare uitbreiding bezield was, bragten hem bij de geleerden van zijnen tijd in groote achting, en deden hem zijnen post, als Verzorger der Leidsche Hoogeschool, met de uiterste getrouwheid waarnemen. Doch, bij de geweldige omkeering in Kerk en Staat, welke in de jaren 1618 en 1619 plaats had, moest hij, als schoonzoon van OLDENBARNEVELDT, in de gevolgen deelen van den haat, tegen dezen en zijn geslacht ontstoken, en had, gedurende het leven van MAURITS, vele onaangenaamheden te verduren. Later werd hij wederom in eere hersteld, en, onder anderen, in den jare 1640, op nieuw met den post van Curator bekleed, waarvan hij, in den aanvang des jaars 1619, ontzet was. Hij mogt echter, in die betrekking, niet lang meer ten nutte der Hoogeschool werkzaam zijn, daar hij reeds in Slagtmaand des jaars 1642, in den ouderdom van ruim 62 jaren, overleed. Zie verder over hem en zijne lotgevallen het *Staatk. Nederland* van Mr. J. SCHEL-

TE-

TEMA, I D. bl. 140—142. en zijne beeldtenis in de *Alma Ac. L.*

XI. Jonkheer JOHAN VAN WASSENAAR EN DUYVENVOORDE, Heer van Duyvenvoorde, Voorschoten, Veur, Sterrenberg enz. verving, wegens de Ridderschap, in het begin des jaars 1619, den afgetreden' VAN MATHENESSE in het bestuur der Hoogeschool; doch werd van dezen post, waartoe hij, volgens de nieuwe verordening der Staten, slechts voor den tijd van drie jaren benoemd was, in den jare 1622, op zijn verzoek, ontslagen. Dat hij in het stuk der Godsdienst gematigde beginselen koesterde, mag men daaruit opmaken, dat hij, in den jare 1617, nevens HUIG DE GROOT, als afgevaardigde naar Zeeland en Dordrecht ging, om de Regeerders van dat gewest en die stad tot eenstemmigheid met de meerderheid der Staten van Holland in het afslaan der Nationale Synode over te halen (*). Hij verloor echter daardoor, in de jaren 1618 en 1619, het vertrouwen niet, maar bleef sedert, gelijk te voren, in gewigtige binnenlandsche bedieningen. Zijn overlijden viel voor in den jare 1645.

XII. Mr. ADRIAEN PAEUW, Ridder, Heer van Heemstede enz. trad mede, in den jare 1619, als Curator op, en bleef in dien post tot het jaar 1627. Hij was een der beroemdste Staatsmannen van zijnen tijd, bekleedde, binnen 's Lands, de aanzienlijkste waardigheden, met name ook die van Pensionaris van zijne geboortestad Amsterdam, en van Raadpensionaris van Holland, en werd tot de gewigtigste buitenlandsche bezendingen gebruikt. Hij overleed op den 21 van Sprokkelmaand des jaars 1653, in den ouderdom van omstreeks 68 jaren, als zijnde in den jare 1585 geboren.

(*) Zie WAGENAAR, *Vaderl. Hist.* X D. bl. 166.

ren. Een breeder verslag omtrent hem en zijne verrigtingen is te vinden in het *Staatk. Nederland* van Mr. J. SCHELTEMA, II D. bl. 173—175, terwijl zijne beeldtenis door P. PONTIUS (in de *Pacificatores Orbis Christiani*), door C. VISSCHER, en door P. TANJÉ (in WAGENAAR, V. H. D. XII) voor ons bewaard is.

XIII. Mr. ROCHUS VAN DEN HONAERT, mede bij de omkeering in Staat en Kerk, welke in de jaren 1618 en 1619 plaats had, tot Curator benoemd, bekleedde dien post tot het jaar 1626. Op den 13 van Lentemaand des jaars 1572, uit een aanzienlijk geslacht te Dordrecht geboren, werd hij, na de voltooijing zijner letteroefeningen, spoedig tot belangrijke eereposten in en wegens zijne vaderstad bevorderd, en, in den jare 1603, tot Raadsheer in den Hoogen Raad aangesteld. Op de Dortsche Kerkvergadering was hij een der Politieke afgevaardigden, en behaalde aldaar, door wijsheid en gematigdheid, grooten lof; welken lof hij, gelijk wij vroeger zagen, in het moeijelijke jaar 1619, als Curator, mede staande hield. Later bekleedde hij tweemalen, wegens den Staat, een buitengewoon gezantschap ter bijlegging van ontstane twisten tusschen de Koningen van Zweden en Polen; waarin hij gelukkig slaagde, en groote eer verwierf. Ter gelegenheid der benoeming van A. PAEUW tot Raadpensionaris van Holland, kwam hij voor dien belangrijken post mede grootelijks in aanmerking. Voorts was hij een ijverig voorstander van letteren en wetenschappen, waarin hij zelf meer dan middelmatig bedreven was, en droeg aan hen, die dezelve met lof beoefenden, groote genegenheid en achting toe. Geen wonder dus, dat zij zoo daarom, als om zijne overige deugden, hem wederkeerig bewijzen van hoogachting en vrienschap gaven. Veelvuldige blijken hiervan zijn, onder anderen, in de

Brie-

Brieven van G. J. VOSSIUS en die van P. CZ. HOOFT voorhanden, welke laatste zelfs zoo grooten prijs op zijn oordeel stelde, dat hij hem de afgewerkte stukken zijner *Nederlandsche Historien*, vóór de uitgave, ter lezing en beoordeeling toezond. Als beoefenaar der Nederduitsche Dichtkunst, heeft VAN DEN HONAERT zich bekend gemaakt door de uitgave van twee Bijbelsche tooneelstukken; met name *Thamar*, en *Moses de Tafelbreker*. Ook ziet van hem eene *Dagtafel van zijn eerste gezantschap* met afbeeldingen het licht. Ten slotte zij nog gemeld, dat hij op den 30 van Louwmaand des jaars 1638 overleden is. Men leze verder over hem BALEN, *Beschr. van Dordrecht*, I 214, 215; het *Vaderl. Woordenboek* van J. KOK, XXI D. bl. 18, het *Staatk. Nederland* van Mr. J. SCHELTEMA I D. bl. 472 en 473, en II D. bl. 592 en het *Biographisch, Anthologisch en Critisch Woordenboek* van WITSEN GEIJSBEEK III D. bl. 232—234, en voege bij de aldaar aangehaalde schrijvers FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. II. p. 1079.

XIV. Jonkheer ADRIAEN VAN SWIETEN, Heer van Swieten enz. Bailluw en Dijkgraaf van Rijnland, kwam mij het eerst, als Curator wegens de Ridderschap, voor op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1622, en bekleedde dien post weinig meer dan twee jaren, toen hij door den dood daarvan werd afgeroepen. Voorts heb ik niets merkwaardigs ten zijnen aanzien kunnen opsporen.

XV. Jonkheer FRANÇOYS VAN AERSSEN, Heer van Sommelsdijk, Lid der Ridderschap van Holland, geboren in 1572, en overleden in 1641, was een der bekwaamste en vermaardste Staatsmannen van zijnen tijd, doch, wegens de vijandschap, welke hij OLDENBARNEVELDT toedroeg, bij velen in ongunst. Hij dien-

de

de den Staat meermalen, als afgezant, en was, ook binnen 's Lands, in de gewigtigste betrekkingen werkzaam. Hij trad in den jare 1624, als eerste Curator, in plaats van den Heer VAN SWIETEN, op, en bekleedde dien post tot omstreeks het jaar 1633, toen hij daarvan afstand deed. Zie verder omtrent hem en zijne verrigtingen het *Vaderl. Woordenboek* van KOK, I D. bl. 74—86 en het *Staatk. Nederl.* van Mr. J. SCHELTEMA, I D. bl. 9—12; terwijl HOUBRAKEN ons bij WAGENAAR V. H. D. X zijne afbeelding geeft.

XVI. Mr. NICOLAES CROMHOUT, Heer van Vrijhoeven en President van het Hof Provinciaal van Holland, verving, in den jare 1626, als Curator, den Heer VAN DEN HONAERT, en bleef in dien post werkzaam tot het jaar 1635. Verdere bijzonderheden zijn mij, ten zijnen aanzien, niet voorgekomen.

XVII. Mr. GILLES DE GLARGES, Heer van Essemes in Henegouwen, Raad en Pensionaris der stad Haarlem, was een der gemagtigden, die, in den jare 1619, door de Staten van Holland tot het werk der zuivering van de Hoogeschool aan Curatoren, op hun verzoek, werden toegevoegd. Hij werd, in den jare 1627, tot Verzorger van dezelve aangesteld, en trad, in den jare 1636, in die hoedanigheid af. Zijn overlijden viel voor op den 26 van Wijnmaand des jaars 1641. Meer kan men van hem vinden in het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 373. De graveernaald van J. SUYDERHOEF heeft ons zijne gelaatstrekken meesterlijk bewaard.

XVIII. Mr. JOHAN VAN MATHENESSE, Heer van Mathenesse, Riviere enz. van het jaar 1634 tot 1640 opvolger van VAN AERSSEN, als Curator wegens de Ridderschap, was een zoon van den vroeger genoemden Curator ADRIAAN VAN MATHENESSE, en verkreeg sedert het jaar 1626, toen hij het eerst in de Ridder-

schap

schap beschreven werd, een gewigtig deel aan het binnenlandsch bestuur, waardoor hij zich grooten lof van bekwaamheid en eerlijkheid verwierf. Ook was hij onder de afgevaardigden tot den Vredehandel te Munster. Hij overleed, in den jare 1653, in den ouderdom van omstreeks 57 jaren, als zijnde in den jare 1596 geboren. Zie verder over hem het *Staatk. Nederland*, II D. bl. 84 en 85, en zijne afbeelding door CORN. GALLE *Junior* in de *Pacificatores Orbis Christiani*.

XIX. Mr. JACOB CATS werd, Pensionaris van Dordrecht zijnde, in den jare 1635, tot Curator der Leidsche Hoogeschool benoemd, welken post hij tot het jaar 1644 bekleedde. Er is over dezen, die, met regt, een der grootste sieraden van Nederland heeten mag, zoo veel geschreven, dat niemand mijner lezeren hier eenig nader berigt omtrent hem verlangen zal. Ook acht ik het onnoodig, eene breede lijst te doen volgen van de schrijvers, die van zijn leven en verdiensten een meer of min uitvoerig verslag gegeven hebben. Men vindt dezelve, onder anderen, vrij volledig in het II D. van het *Biographisch*, *Anthologisch en Critisch Woordenboek* van WITSEN GEIJSBEEK, bl. 31, die zelve ook een uitvoerig en goed bewerkt artikel omtrent hem geleverd heeft. Die lijst is echter nog voor eenige aanvulling vatbaar uit eene door mij gedane opgave in mijne *Beknopte Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde*, bl. 110 en 111. Zeer lezenswaardig is ook eene Academische Verhandeling de JACOBO CATSIO, *JCto*, in den jare 1828, door den Heer Mr. A. G. C. ALSCHE aan de Leidsche Hoogeschool verdedigd. Onder de talrijke afbeeldingen van CATS bekleeden de twee van W. DELFF, die van C. VAN DALEN,

M. MO-

M. MOZIJN, HOUBRAKEN (bij WAGENAAR V. H. XII D.) en P. VELIJN eene eerste plaats.

XX. Mr. JOHAN CAMERLING, Raad en Pensionaris der stad Delft, werd, in den jare 1636, tot Curator der Hoogeschool aangesteld, en behield die waardigheid tot het jaar 1640, 't welk dat van zijn overlijden is geweest. Eenig meerder berigt omtrent hem is te vinden in het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 546.

XXI. Dr. GERARD SCHAEP, SIMONSZOON, Heer van Kortenhoef, Raad en Burgemeester der stad Amsterdam, volgde, in het jaar 1641, den straks genoemden in het bestuur der Hoogeschool op, en bleef tot het jaar 1666, dat van zijn overlijden, in die betrekking werkzaam. Hij genoot niet slechts in zijne vaderstad, waar hij elf malen de waardigheid van Burgemeester bekleedde, een groot vertrouwen, maar zag zich ook met dat van 's Lands hooge Regering vereerd. Zie verder het *Staatk. Nederland*, II D. bl. 282 en 283.

XXII. Jonkheer AMELIS VAN DEN BOUCKHORST, Heer van Wimmenum, werd in den jare 1643, wegens de Ridderschap van Holland, tot Curator benoemd, en bekleedde die waardigheid met lof tot het jaar 1669, waarin hij overleed. Ook als Staatsman, behaalde hij, in verscheidene gewigtige betrekkingen, geen' geringen lof. Zie het *Staatk. Nederland* I D. bl. 148 en 149.

XXIII. Mr. CORNELIS DE BEVEREN, Ridder, Heer van Strevelshouck enz. die, als Curator, in den jare 1644 de plaats van CATS verving, bekleedde niet slechts in zijne vaderstad, Dordrecht, de aanzienlijkste waardigheden, maar had ook zitting in de voornaamste Collegiën van algemeen bestuur, en diende

de

de den Staat meermalen, als buitengewoon Afgevaardigde, met ongemeenen lof. Ook wordt hij als kundig Regtsgeleerde, ijverig voorstander der Dichtkunst, welke hij zelf in het Latijn, Fransch en Nederduitsch niet ongelukkig beoefende, en bijzonder als een grondig kenner der Vaderlandsche geschiedenis en Oudheden geprezen. Hij overleed op den 17 Hooimaand des jaars 1663, in den ouderdom van omstreeks 72 jaren, als zijnde in den jare 1591 geboren. Een jaar vroeger, schijnt hij van zijnen post als Curator afstand te hebben gedaan. Zie verder de *Beschrijving van Dordrecht* door BALEN, I D. bl. 222 (alwaar ook zijne beeldtenis door SUYDERHOEF) en II D. bl. 965 en 966 en het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 92.

XXIV. Mr. JOHAN VAN THILT, die, van het laatst des jaars 1662, tot zijn overlijden, in Slagtmaand des jaars 1679, tot de Verzorgers der Hoogeschool behoorde, staat als Burgemeester van Haarlem en Hoogheemraad van Rijnland vermeld. Verdere bijzonderheden zijn mij omtrent hem niet voorgekomen.

XXV. Mr. CORNELIS DE WITT, Ruwaard van Putten, bekleedde de waardigheid van Curator der Hoogeschool van 1666 af, tot zijn rampzalig uiteinde op den 20 van Oogstmaand des jaars 1672. Hij is uit de Vaderlandsche geschiedenis te zeer bekend, dan dat het noodig zijn zou, hier iets verder bij te voegen. Een beknopt verslag van zijne verrigtingen en lotgevallen komt, onder anderen, voor in het *Staatk. Nederland*, II D. bl. 495—497. Zijne voornaamste afbeeldsels zijn, behalve door HOUBRAKEN (bij WAGENAAR, V. II. XIV D.), door J. VISSCHER, A. BLOOTELING en W. BAILLIE vervaardigd.

XXVI. Jonkheer FREDERIK VAN DORP, Heer van Maasdam, trad, in den jare 1669, als Curator we-

wegens de Ridderschap, op, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden op den 29 van Oogstmaand des jaars 1679. Ook in andere gewigtige betrekkingen, was hij ten algemeenen nutte, met lof, werkzaam. Onder de Nederduitsche dichters verwierf hij zich mede, door de uitgave van een' niet verwerpelijken bundel *Stichtelijke Gedichten*, eene plaats. Zie verder over hem KOKS *Vaderl. Woordenboek* XII D. bl. 624. het *Staatk. Nederland* I D. bl. 291 en 292, en het *Biogr. Anthol. en Crit. Woordenboek der Nederduitsche Dichters van* WITSEN GEIJSBEEK, II D. bl. 208 en 209.

XXVII. Dr. THEODORUS VALLENSIS, Burgemeester der stad Delft, verving, in den jare 1672, als Curator, de plaats van C. DE WITT, doch mogt dien post slechts kort bekleeden, als zijnde reeds in Hooimaand des volgenden jaars overleden.

XXVIII. Mr. HIERONIJMUS VAN BEVERNINGK, Burgemeester van Gouda, binnen welke stad hij, op den 25 van Grasmaand des jaars 1614, geboren werd, was een der bekwaamste en achtbaarste Staatsmannen, op welke Nederland, zich in de zeventiende eeuw, beroemen mogt. Zoo door het loffelijk bekleeden van vele aanzienlijke posten van binnenlandsch bestuur, als inzonderheid van verscheidene buitenlandsche bezendingen, bewees hij aan het Vaderland, in hagchelijke tijden, de gewigtigste diensten, en verwierf voor zichzelven, zoo bij vreemden, als bij zijne landgenooten, een' onsterfelijken roem. Ook als Curator der Leidsche Hoogeschool, waartoe hij in den jare 1673 werd aangesteld, maakte hij zich bijzonder verdienstelijk. Vooral wijdde hij zich, in de laatste jaren van zijn leven, welke hij, van staatszorgen ontslagen, op zijne Hofstede Oud-Teylingen of Lokhorst, niet verre van Leiden, in wijsgeerige rust doorbragt, schier

ge-

geheel aan de bevordering van hare belangen en die der wetenschappen toe, van welke hij zich, steeds, een' kundig' ijverig' voorstander betoond had. Hij overleed op den 30 van Wijnmaand des jaars 1690, in den ouderdom van ruim zes- en zeventig jaren. Zie verder over hem de *Levensbeschrijving van eenige voorname, meest Nederlandsche, mannen en vrouwen*, IV D. bl. 199 en volgg., DE CHALMOT, *Woordenb.* D. III. bl. 48—57, het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 94—96, en de *Verhandeling* over hem door Mr. D. HOOFT, gedrukt in het IV D. van de *Verhandelingen der Tweede Klasse van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut.* In mannelijke jaren en als grijsaard beeldde hem BLOOTELING af, voorts nog H. BARY, en naar hem HOUBRAKEN (bij WAGENAAR, *V. H.* D. XVI.)

XXIX. Jonkheer DANIEL OEM VAN WIJNGAERDEN, Heer van Werkendam enz. werd, in den jare 1679, tot Curator wegens de Ridderschap benoemd, en bekleedde dien post tot het jaar 1688, toen hij op den 9 van Wintermaand, in den ouderdom van ruim 62 jaren, uit het leven scheidde. Ook in andere aanzienlijke betrekkingen, diende hij het Vaderland met lof, en was derhalve waardig, dat de Heer SCHELTEMA hem eene plaats in zijn *Staatkundig Nederland* inruimde. Zie dat werk II D. bl. 573 en 574, en vergelijk het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 14.

XXX. Mr. COENRAAD VAN BEUNINGEN, Burgemeester van Amsterdam, binnen welke stad hij, in den jare 1622, geboren werd, en op den 20 van Wijnmaand des jaars 1693 overleed, werd, in den jare 1680, tot Curator aangesteld, welken post hij in den jare 1690 verliet, ten gevolge zeker van die treurige ongesteldheid van geest, welke hem, in de laatste jaren van

zijn leven, geheel ongelijk deed worden aan zich zelven. Vroeger toch had hij onder de Staatsmannen zijner eeuw, zoo door onkreukbare eerlijkheid en vaderlandsliefde, als door kunde, schranderheid en kloekmoedigheid, heerlijk uitgeblonken, en zich in de gewigtigste betrekkingen, zoo binnen als buiten 's Lands, groote vermaardheid verworven. Zie over hem de *Levensbeschrijving van eenige voorname, meest Nederl. mannen en vrouwen*, III D. bl. 308 en volgg., het *Vaderl. Woordenboek* van KOK, VI D. bl. 518 en volgg. dat van DE CHALMOT, III. D. bl. 6—32. en het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 96—99; en zijne afbeelding door HOUBRAKEN, bij WAGENAAR *V. H.* Dl. XV.

XXXI. JACOB, Graaf VAN WASSENAER, Ridder, Heer van Wassenaar, Obdam en vele andere plaatsen, werd, op den 23 van Lentemaand des jaars 1690, wegens de Ridderschap, tot Curator der Hoogeschool benoemd, en behield die waardigheid tot aan zijn overlijden op den 18 van Bloeimaand des jaars 1714. Hij diende den Staat meermalen, met lof, als buitengewoon afgezant naar onderscheidene Hoven, als dat van Frankrijk, Engeland, Polen, Pruissen en meer andere Duitsche Vorsten. Ook als Krijgsman, en met name als Generaal over de Ruiterij, gaf hij blijken van moed en bekwaamheden. Zie over hem de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 180 en het *Staatk. Nederland*, II D. bl. 449. Hij is door P. SCHENK ten voeten uit afgebeeld.

XXXII. Mr. CORNELIS TERESTEYN VAN HALEWIJN, Raad in den Hove van Holland, en Lid van den Oud-Raad van Dordrecht, was, sedert den 9 van Louwmaand des jaars 1690, Verzorger der Hoogeschool, en bleef in die hoedanigheid, waarin wij hem reeds gunstig leerden kennen, werkzaam tot het

jaar

jaar 1697, 't welk dat van zijn overlijden schijnt geweest te zijn. Ook als Staatsman, behaalde hij grooten lof van eerlijkheid en bekwaamheid, en deelde een' geruimen tijd zeer in de gunst en het vertrouwen van WILLEM III. Doch, in den jare 1693, werd hij mede gewikkeld in de ongenade, welke zijn' broeder SIMON VAN HALEWIJN, wegens geheimen vredehandel met Frankrijk, trof, en hoezeer ook, na eene korte hechtenis, op vrije voeten gesteld, echter van alle Staats- en Stadsbedieningen, met uitzondering van die van Curator der Hoogeschool, ontslagen. Zie het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 416—418.

XXXIII. Mr. HUBERT ROSENBOOM, Heer van 's Grevelsrecht, en Voorzitter van den Hoogen Raad, werd tot Curator benoemd op den 13 van Louwmaand des jaars 1694, en behield die waardigheid tot aan zijn overlijden op den 4 van Wijnmaand des jaars 1722.

XXXIV. HENDRIK VAN BLEISWIJK bekleedde den post van Curator van den 4 van Wintermaand des jaars 1697 tot aan zijn overlijden op den 20 van Oogstmaand des jaars 1703. Volgens SOERMANS, in zijn *Academisch Register*, bl. 15, was hij Burgemeester van Delft, Bewindhebber van de Oost-Indische Compagnie, en afgevaardigde ter Vergadering van de Staten-Generaal.

XXXV. Mr. HERMAN VAN DEN HONERT, geboren in 1645, en gestorven in 1730, bekleedde tot zijnen dood, met lof, den post van Verzorger der Hoogeschool, waartoe hij, op den 21 September des jaars 1703, was aangesteld. Meermalen Burgemeester van zijne vaderstad Dordrecht, verkreeg hij insgelijks een gewigtig deel aan het algemeene bestuur van Holland, en werd ook herhaalde reizen, wegens dat gewest, tot

tot de Vergadering der Staten-Generaal afgevaardigd. Zie verder omtrent hem het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 471.

XXXVI. WILLEM, Baron VAN WASSENAER, Heer van Starrenburg, werd op den 19 van Wijnmaand des jaars 1714, wegens de Ridderschap van Holland, waarvan hij het eerste en oudste Lid was, tot Curator benoemd, en nam dien post loffelijk waar tot het jaar 1723, toen hij op den 6 van Oogstmaand, in den ouderdom van omstreeks 73 jaren, uit het leven scheidde. Verder bekleedde hij, met lof, meer andere aanzienlijke eerambten, met name ook dat van Voorzitter van Gecommitteerde Raden. Vroeger had hij den Staat, ook als Ambassadeur bij het Hof van Frankrijk, gediend, waar wij hem, in den jare 1682, in die hoedanigheid aantreffen (*). Meer kan men ten zijnen aanzien vinden in het *Staatk. Nederland*, II D. bl. 453 en 454.

XXXVII. Mr. CORNELIS VAN VALKENBURGH, Raad, Burgemeester en Hoofdofficier van Haarlem, Hoogheemraad van Rijnland, werd, op den 20 van Slagtmaand des jaars 1722, tot Curator benoemd, welken post hij nog geen zes jaren bekleeden mogt, als zijnde in de eerste helft van 1728 overleden.

XXXVIII. ALBRECHT NICOLAAS, Baron VAN SCHAGEN, Heer van Goudriaan, werd op den 1 van Herfstmaand des jaars 1723, van wege de Ridderschap van Holland, met het bestuur der Hoogeschool belast. Hij overleed op den 23 van Grasmaand des jaars 1727.

XXXIX. JOHAN HENDRIK Graaf VAN WASSENAER, Ridder, Heer van Wassenaar, Obdam en vele

(*) Zie WAGENAAR *Vad. Hist.* XV D. bl. 99.

vele andere plaatsen, Voorzitter van Gecommitteerde Raden, werd, wegens de Ridderschap van Holland, op den 17 van Hooimaand des jaars 1727 tot Curator aangesteld, en bekleedde dien post tot het jaar 1745, toen hij, op den 5 van Sprokkelmaand, uit het leven scheidde.

XL. Mr. JAN TRIP, Heer van Berkenrode, die, volgens de regeringslijsten bij WAGENAAR (*), van het jaar 1707 tot 1731, vijftien malen de waardigheid van Burgemeester van Amsterdam bekleedde, werd op den 16 van Hooimaand des jaars 1728 tot Curator benoemd. Hij overleed in 1732.

XLI. Mr. AREND BRUINSZ. VAN DER DUSSEN, meermalen Burgemeester van Delft, en Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie, werd, op den 15 van Herfstmaand des jaars 1730, tot het bestuur der Hoogeschool geroepen, en verliet dien post met zijnen dood, welke in Hooimaand des jaars 1742 voorviel.

XLII. Mr. CORNELIS SYLVIUS, Burgemeester van Haarlem, en voornaam Lid van de Staten van Holland, door welk gewest hij mede in de Vergadering der Staten-Generaal werd afgevaardigd, bekleedde den post van Curator, waartoe hij, op den 13 van Lentemaand des jaars 1733, werd aangesteld, tot aan zijn overlijden, 't welk op den 1 van Grasmaand des jaars 1738 plaats had. Zie het *Staatkundig Nederland*, II D. bl. 352.

XLIII. Mr. JAN VAN DE POLL, sedert den 18 van Hooimaand des jaars 1738, opvolger van den voorgaanden in het bestuur der Hoogeschool, was een der kundigste en achtbaarste Regenten van Amsterdam, gelijk men daaruit mag opmaken, dat hij, zeer dikwijls en laatstelijk in 1744, de Burgemeesterlijke waardig-

(*) Zie zijne *Beschrijv. van Amsterd.* III D. bl. 304 en 365.

digheid aldaar bekleedde (*). Hij overleed op den 15 van Wijnmaand des jaars 1745.

XLIV. Mr. PAULUS SEBASTIAAN LE LEU DE WILHEM, Heer van Besoijen, tot Curator verkozen op den 6 van Hooimaand des jaars 1738, en in den jare 1759 overleden, staat bij TE WATER, als Burgemeester van Rotterdam, en Dijkgraaf en Baillluw van Schieland vermeld. Zie zijne *Narratio* etc. p. 183.

XLV. WILLEM, Graaf VAN BENTINCK, Heer van Rhoon en Pendrecht, Lid der Ridderschap van Holland, uit welke hij, op den 12 van Sprokkelmaand des jaars 1745, tot Curator der Hoogeschool benoemd werd, maakte zich in die betrekking, waarin hij 29 jaren werkzaam was, bijzonder verdienstelijk. Ook in vele andere aanzienlijke staatsbedieningen, waartoe zijne hooge geboorte en groote bekwaamheden hem den toegang openden, behaalde hij lof. Gewigtig was het deel, 't welk hij had aan de verheffing van WILLEM IV tot Stadhouder van Holland en de overige Nederlandsche Gewesten, in den jare 1747. In het volgende jaar, was hij Ambassadeur van den Staat in Engeland, en een der afgevaardigden tot den vredehandel te Aken. Bijzondere gunsteling van WILLEM IV, bleef hij, tot zijnen dood, bij het Vorstelijk huis van Oranje in achting en vertrouwen. Hij overleed, in 't begin van Wijnmaand des jaars 1774, in den ouderdom van omstreeks 70 jaren. Zie verder over hem de meergenoemde *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 183, het meermalen aangehaalde *Biographisch Woordenboek* van DE CHALMOT, II D. bl. 302—304, en het *Staatkundig Nederland* I D. bl. 78. Zijne af-

(*) Zie WAGENAARS *Amsterdam*, III D. bl. 305 en 306.

afbeelding, door W. VAN SENUS, komt voor in STUARTS *Vaderl. Hist.* III D.

XLVI. Mr. CORNELIS DE WITT, Heer van Jaarsveld, Burgemeester van Dordrecht, en die, gedurende vele jaren, een voornaam deel had aan het binnenlandsche bestuur van Holland, waarbij hij zich zijnen naam waardig betoonde, werd, op den 19 van Slagtmaand des jaars 1745, tot Verzorger der Hoogeschool verkozen, en bekleedde die waardigheid met lof tot aan zijnen dood, welke in den jare 1769 plaats had. Zie verder het *Staatkundig Nederland*, II D. bl. 497.

XLVII. Mr. PIETER STEYN, Raadpensionaris van Holland, werd, op den 3 van Slagtmaand des jaars 1759, tot Curator der Hoogeschool benoemd, in welke betrekking, gelijk in vele andere, hij zich als een' kundig' voorstander der wetenschappen deed kennen. Eerst Secretaris van zijne geboortestad Haarlem, bekleedde hij vervolgens, zoo binnen als van wege die stad, verscheidene eerambten, tot hij, in den jare 1749, tot de aanzienlijke waardigheid van Raadpensionaris van Holland verheven werd, in welke hij ruim 22 jaren, met grooten lof van naarstigheid, eerlijkheid en kunde, werkzaam was, en zich bijzonder omtrent de geldmiddelen van dat gewest zeer verdienstelijk maakte. Geboren in 1706, overleed hij op den 5 van Slagtmaand des jaars 1772. Zie verder het *Staatk. Nederland* II D. bl. 337 en 338. In WAGENAARS *V. H.* D. XX heeft HOUBRAKEN ons zijne afbeelding nagelaten.

XLVIII. Mr. PIETER VAN BLEISWIJK, geboren in 1724, was eerst Raad en Pensionaris van Delft, en van het jaar 1772 tot 1787, toen hij op zijn verzoek ontslagen werd, Raadpensionaris van Holland. Op den 25 van Slagtmaand des jaars 1769, werd hij tot

Curator der Hoogeschool aangesteld; een' post, waartoe hij, als ijverig bevorderaar der geleerdheid en zelve met groote kundigheden toegerust, eene uitnemende bevoegdheid had. Hij overleed op den 29 van Wijnmaand des jaars 1790. Zie verder het *Biographisch Woordenboek* van DE CHALMOT, III D. bl. 140—147 en het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 109 en 110 en II D. bl. 565 en 566. en zijne afbeelding in STUARTS *Vaderl. Hist.* D. III. en het *onmidd. Vervolg* op WAGENAAR, D. III.

XLIX. Mr. JOHAN HOP, geboren in 1709, bekleedde achtereenvolgens, met grooten lof, de gewigtigste bedieningen, als die van Lid van den Hoogen Raad, van Secretaris van den Raad van State, en laatstelijk van Thesaurier-Generaal der Unie, van welken moeijelijken post hij zich in den jare 1769, tot groot leedwezen der Staten, ontsloeg. In 1773 werd hij tot Curator der Hoogeschool benoemd; doch zijn kort daarop gevolgd overlijden stelde de hoop te leur op het vele goede, dat men zich van die benoeming ten nutte der wetenschappen, met regt, beloven mogt. In 't bijzonder wordt hij als beminnaar der Grieksche letterkunde geprezen. Zie verder de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 184 en 185 en de aldaar aangehaalde schrijvers, en het *Staatk. Nederland*, I D. bl. 491 en 492.

L. Mr. WILLEM HUYGHENS, Heer van Honkoop, Raad en Burgemeester van Amsterdam, en Bewindhebber der Oostindische Compagnie, werd, op den 20 van Lentemaand des jaars 1773, tot Verzorger der Hoogeschool gekozen, en behield die waardigheid tot aan zijn overlijden op den 7 van Hooimaand des jaars 1786.

LI. JACOB PHILIP, Baron VAN BOETSELAER,

LAER, Heer van Nieuveen, eerste Lid der Ridderschap van Holland en Voorzitter van het Collegie van Gecommitteerde Raden, werd, wegens de genoemde Ridderschap, op den 18 van Slagtmaand des jaars 1774, tot Curator aangesteld. Hij overleed op den 26 van Grasmaand des jaars 1781.

LII. WIGBOLD JOHAN THEODOOR, Baron VAN DER DOES, Heer der beide Noordwijken enz. Lid der Ridderschap van Holland en met meer andere waardigheden bekleed, welker opgave men vinden kan in de *Narratio* etc. van TE WATER, bl. 185, werd, op den 29 van Zomermaand des jaars 1781, tot opvolger van den laatstgenoemden in het bestuur der Hoogeschool verkozen, en had daaraan deel tot aan zijn overlijden in den jare 1787.

LIII. WILLEM ANNE L'ESTEVENON, Heer van Hazerswoude, Raad der stad Haarlem, en, zoo vóór, als na de groote omwenteling van den jare 1795, met gewigtige Staatsambten bekleed, werd, op den 2 van Oogstmaand des jaars 1786 tot Curator aangesteld, en kort na de straksgenoemde omwenteling, op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1795, in dien post op nieuw bevestigd, doch in 1797 daarvan, op zijn verzoek, ontslagen.

LIV. WILLEM LODEWIJK, Graaf VAN WASSENAER, Heer van Starrenburg, Lid der Ridderschap van Holland, en wegens dezelve Voorzitter van Gecommitteerde Raden van dat Gewest, en die, om van andere eerambten te zwijgen, ook door de Staten-Generaal, als buitengewoon Gezant, naar Rusland werd afgevaardigd, werd, op den 29 van Herfstmaand des jaars 1787, tot eersten Curator benoemd, doch, ten gevolge der groote omwenteling van den jare 1795, welke hem van het Staatsbestuur geheel verwijderde,

bij besluit van den 7 van Sprokkelmaand des genoemden jaars, mede van die waardigheid ontzet.

LV. Mr. PIETER HENDRIK VAN DE WALL, die, op den 2 van Wintermaand des jaars 1790, tot Verzorger der Hoogeschool aangesteld, doch in het begin des jaars 1795, tot leedwezen van alle gematigde hoogschatters van ware verdiensten, van dien post ontzet werd, is overwaardig, dat wij hier eenig kort berigt omtrent hem laten volgen. Op den 8 van Hooimaand des jaars 1737, te Dordrecht uit een deftig geslacht geboren, werd hij, na de allezins loffelijke voltooijing zijner letteroefeningen aan de Hoogeschool te Utrecht, eerst tot Secretaris van Burgemeesteren zijner geboortestad benoemd, en steeg vervolgens, bij trappen, tot de aanzienlijkste waardigheden binnen dezelve, en laatstelijk tot die van Burgemeester op. Ook verkreeg hij weldra een gewigtig deel aan het bestuur der algemeene zaken in Holland, en werd door de Staten van dat Gewest meermalen met de belangrijkste commissiën belast. Twee malen werd hij tot Lid van Gecommitteerde Raden aangesteld, de eerste reize in 1773, de tweede in 1793. In alle staatkundige bedieningen, door hem bekleed, verwierf hij zich, door eerlijkheid, wijsheid, en onvermoeide werkzaamheid, de algemeene hoogachting, het algemeene vertrouwen. Schoon hij onder de burgertwisten, welke, in zijnen tijd, den Nederlandschen Staat beroerden, zijne verkleefdheid aan den gevestigden vorm van regering, door woorden en daden, steeds met rondborstige bescheidenheid aan den dag leide, deed echter de geest van zachtmoedige gematigdheid, waarmede hij zich te allen tijde bezield toonde, hem door alle bedaarde voorstanders van het tegengestelde gevoelen in eere houden. Hij had hiervan eene aangename ondervinding, toen hij, in de onstui-

stuimige dagen der omwenteling van 1795 van alle Staatsambten ontzet, als ambteloos burger, naar zijne vaderstad was teruggekeerd, om aldaar zijne dagen in geletterde en wijsgeerige rust door te brengen. In den jare 1802 nogtans, toen op de vroegere stormen eene gewenschte kalmte gevolgd was, liet hij, sedert eenigen tijd weder in 's Gravenhage woonachtig, zich bewegen, om op nieuw aan het bestuur der openbare zaken deel te nemen, en het lidmaatschap van het Departementaal Bestuur van Holland te aanvaarden. In deze betrekking bewees hij insgelijks den Lande gewigtige diensten, aan welke ook Koning LODEWIJK hulde deed, door hem tot Staatsraad in buitengewone dienst en Ridder van der orde der Unie te benoemen, en zich meermalen van zijnen raad te bedienen.

Op dit verslag van zijn staatkundig leven moeten wij nog iets over zijne werkzaamheden, als geleerde, doen volgen. Deze waren bijzonder aan de opheldering der Vaderlandsche Oudheden en Geschiedenissen gewijd, voor welker beoefening de lust, reeds bij zijn verblijf aan de Hoogeschool, in hem ontvonkt was. Spoedig kwam derhalve het voornemen bij hem op, om de Privilegiën en Handvesten van Dordrecht bijeen te zamelen, en in het licht te geven. Ten voorlooper hiervan diende eene *Verhandeling over de Handvesten van Dordrecht*, welke in den jare 1768 te voorschijn kwam, en door alle bevoegde regteren met toejuiching ontvangen werd. De verzameling zelve werd in den jare 1790 voltooid, en is in III Deelen in folio onderscheiden. Op zichzelve reeds bewees hij, door het bijeenbrengen der *Handvesten*, *Privilegiën*, *Vrijheden en Voorregten* van zijne vaderstad, een werk van zeer groote moeite en omslag, en waartoe eene ongemeene naauwkeurigheid vereischt werd, der Vaderlandsche Oudheid-

en

en Geschiedkunde eene gewigtige dienst; doch hij verhoogde de waarde der verzameling nog grootelijks, door dezelve van geleerde en doorwrochte aanteekeningen te doen vergezeld gaan, en met eene belangrijke Voorrede te verrijken. Behalve dit hoofdwerk, door de kundigste mannen, een' KLUIT, SAXE, TE WATER, VAN WIJN en meer anderen, met de grootste lofspraken vereerd, zijn van onzen VAN DE WALL nog twee kleine oudheidkundige verhandelingen, in het I D. van de *Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, gedrukt. Ten besluite zij nog gemeld, dat hij op den 28 van Bloeimaand des jaars 1808, in den ouderdom van bijna 71 jaren, overleed. Zie verder over hem de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 186 et 187, het *Onomasticon literarium* van SAXE, Part. VIII, p. 317 en 318, en vooral het uitgewerkte Levensberigt, door den eerstgemelden Hoogleeraar van hem gegeven, en uit de *Handelingen* der straks genoemde Maatschappij voor het jaar 1808 overgenomen in den *Alg. Konst- en Letterbode* van dat jaar, bl. 164—170.

LVI. Mr. PIETER PAULUS, in 1754 te Axel, eene stad van het toenmalige staats-Vlaanderen, geboren, een man, in de staat- en letterkundige geschiedenis van het Vaderland vermaard, werd, op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1795, tot Curator benoemd; doch de Hoogeschool mogt van die benoeming weinig vrucht hebben, daar hij, reeds op den 17 van Lentemaand des jaars 1796, door den dood aan haar en het Vaderland ontrukt werd. Zijne groote bekwaamheden openden hem vroeg den toegang tot aanzienlijke eerambten, met name ook tot dat van Raad en Advocaat Fiscaal ter Admiraliteit op de Maze; doch het aandeel, 't welk hij aan de, sedert het jaar 1780, gerezene

staat-

staatkundige twisten genomen had, was oorzaak, dat hij, na de herstelling der oude orde van zaken in den jare 1787, van die waardigheid ontzet werd. Na de omwenteling van het jaar 1795, werd hij, op nieuw, tot het bestuur der openbare zaken geroepen, en in het volgende jaar tot Voorzitter der eerste Nationale Vergadering verkozen, welker opening op den 1 van Lentemaand hij, volgens het bovengemelde, weinig meer dan veertien dagen overleven mogt. Als geleerde en inzonderheid als grondig kenner der Vaderlandsche geschiedenissen en het Nederlandsche Staatsregt, heeft hij zich door de uitgave van verscheidene schriften beroemd gemaakt, onder welke vooral zijne *Verklaring der Unie van Utrecht*, in IV Deelen, door deskundigen op hoogen prijs geschat wordt. Zie verder over hem het *Onomasticon Literarium* van SAXE, Part. VIII. p. 398—400, het *Staatk. Nederland*, II D. bl. 172 en 173 en het *Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door NIEUWENHUIS, V D. bl. 359 en 360. Zijn afbeeldsel is ons door R. VINKELES in het IX D. des *Vervolgs* op WAGENAAR, en door de graveerstift van den kundigen HODGES bewaard.

LVII. Mr. JACOB GEORGE JERONIMO HAHN, zoon van den beroemden Hoogleeraar der Geneeskunde J. D. HAHN, werd, op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1795, tot Curator der Hoogeschool benoemd, bij welker Vierschaar hij vroeger, verscheidene jaren, den post van Secretaris had waargenomen. Op den 16 van Slagtmaand des jaars 1798, werd hij van de genoemde waardigheid, op zijn verzoek, eervol ontslagen. Voorts is het bekend, dat hij, na de omwenteling van het jaar 1795, inzonderheid als lid der Nationale Vergadering, eene aanzienlijke rol op het Staatstooneel speelde, en zich daarbij den lof van eerlijkheid, kunde en on-

baat-

baatzuchtige Vaderlandsliefde verwierf. Hij stierf, in het jaar 1820. In het XXIX D. van het *Vervolg* op WAGENAARS *Vad. Hist.* staat zijne afbeelding.

LVIII. Mr. LOUW VAN SANTEN, een der gelukkigste Latijnsche dichters en beroemdste letterkundigen van zijnen tijd, en die inzonderheid, als uitlegger en hersteller der oude Latijnsche dichteren, uitstekenkende verdiensten had, werd, in den jare 1795, door de Municipaliteit van Leiden tot Curator benoemd, en behield die waardigheid tot aan zijn overlijden op den 9 van Grasmaand des jaars 1798, toen hij den ouderdom van weinig meer dan 52 jaren bereikt had. Zie over hem het *Onomasticon literarium* van SAXE, Part. VIII. p. 408 en 409, de keurige beschrijving van zijn leven, geplaatst voor de uitgave zijner *Poëmata*, in den jare 1801, door zijnen vriend, den geleerden en als Latijnsch dichter niet min beroemden Mr. J. H. HOEUFFT bezorgd, en het Voorberigt van den deelgenoot van beider roem, den Hoogleeraar Mr. D. J. VAN LENNEP, geplaatst voor den TERENTIANUS MAURUS *de litteris, syllabis, pedibus et metris, e recensione et cum notis* LAURENTII SANTENII; een werk, door welks uitgave, in den jare 1825, genoemde Hoogleeraar de geletterde wereld grootelijks aan zich verpligt, en te gelijk voor den roem van zijnen verstorvenen vriend een onvergankelijk gedenkteeken gesticht heeft. Zie zijn afbeeldsel in het eerste deel onzer Geschiedenis.

LIX. Mr. PIETER VAN LELIJVELD, Pz., die, gelijk in de Regten, zoo ook Doctor in de Wijsbegeerte was, werd, in den jare 1795, door de Regering van Leiden tot het medebestuur der Hoogeschool gemagtigd, doch leide dien post, twee jaren later, neder. In den jare 1798 echter, aanvaardde hij dien op nieuw, en bekleedde denzelven, met grooten ijver voor

de

de wetenschappen, tot het jaar 1805. Die ijver bepaalde zich niet enkel tot de Regtskunde en Wijsbegeerte, maar strekte zich mede tot de Vaderlandsche taal, dichtkunde, geschiedenissen en oudheden uit. Ook in verschillende betrekkingen van stedelijk en algemeen bestuur, waarin hij sedert 1795 werkzaam was, behaalde hij grooten lof van kunde en ijver, en maakte zich, met name, ook als Hoogheemraad van Rijnland verdienstelijk. Met regt derhalve werd zijn overlijden, in den bloeijenden leeftijd van nog geen volle 43 jaren, 't welk in den nacht tusschen den zesden en zevenden van Louwmaand des jaars 1808 voorviel, in onderscheidene opzigten, als een gewigtig verlies betreurd. Zie verder over hem het berigt van den Hoogleeraar TE WATER in de *Handelingen der jaarl. Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden* voor het jaar 1808, bl. 17 en 18.

LX. FREDERIK, Baron VAN LEYDEN, Heer van Westbarendrecht en Warmond, en ijverig voorstander van letteren en wetenschappen, in welke hij, als met lof tot Doctor in de beide Regten en de Wijsbegeerte bevorderd, geene geringe vorderingen gemaakt had, en welker beoefening hem, zijn gansche leven door, dierbaar bleef, werd, op den 30 van Lentemaand des jaars 1796, tot Curator der Hoogeschool benoemd, doch deed van die waardigheid, op den 16 van Slagtmaand des jaars 1798, vrijwillig afstand. Na de herstelling van ons volksbestaan werd hij, ter gelegenheid der nieuwe inrigting van de Hoogeschool in den jare 1815, op nieuw tot Curator aangesteld, en bleef in dien post, tot aan zijnen dood, met kunde en ijver werkzaam. Sedert het jaar 1795, diende hij het Vaderland in gewigtige betrekkingen, en werd door Koning LODEWIJK, die zijne bekwaamheden en deug-

deugden, met regt, op hoogen prijs stelde, zelfs tot den aanziënlijken post van Minister van Binnenlandsche Zaken bevorderd. Ook benoemde die Vorst hem, in den jare 1807, tot lid der door hem ingestelde Commissie van publiek onderwijs. Onze geëerbiedigde Koning gaf hem desgelijks vele bewijzen van achting en vertrouwen, met name ook door hem tot Gouverneur van Zuid-holland, en Kommandeur van de Orde van den Nederlandschen Leeuw te benoemen. De laatste waardigheid, welke hij bekleedde, was die van lid der Staten-Generaal. Hij overleed op den 25 van Slagtmaand des jaars 1821, in den ouderdom van ruim 53 jaren. Men zie over hem en zijne verdiensten de *Lijkrede*, op hem gehouden door den Weleerw. Heer KOOI, Predikant te Warmond, en in 1822 uitgegeven, en het tot zijnen lof gezegde door den Hoogleeraar TE WATER in de *Handelingen der jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden* voor het jaar 1822. Vergelijk ook den *Algemeenen Konst- en Letterbode* voor het jaar 1822, II D. bl. 354 en 355, en de Oratie, door den Hoogleeraar J. CLARISSE, bij de nederlegging van het Rectoraat der Leidsche Hoogeschool in het genoemde jaar gehouden, en gedrukt in de *Annales Academiae Lugduno-Batavae ab anno* 1821 *ad anno* 1822, pag. 23 et 45.

LXI. Mr. PIETER LEONARD VAN DE KASTEELE, in den jare 1749 in 's Gravenhage geboren, en, op den 7 van Grasmaand des jaars 1810, ter zelfder stede overleden, was een man van groote kunde in de Regten en andere wetenschappen, en allezins geschikt om de staatkundige loopbaan, met lof, te betreden. De roem van ongemeene bekwaamheden, dien hij zich, als Advocaat in 's Hage, verwierf, gaf dan ook

ook aanleiding, dat hij, in den jare 1782, tot Raad en Pensionaris van Haarlem benoemd werd; welken post, hij, tot het laatst des jaars 1787, bekleedde, toen de voorgevallene verandering van zaken hem van het Staatsbestuur geheel verwijderde. Na de omwenteling van het jaar 1795, werd hij, op nieuw, tot het bewind van zaken geroepen, en bleef, tot aan zijnen dood, in de gewigtigste betrekkingen van algemeen bestuur schier onafgebroken werkzaam, zich bijzonder door zijne kunde in 's Lands Financien onderscheidende. Bij zijn overlijden onder de regering van Koning LODEWIJK, bekleedde hij de waardigheid van Staatsraad in buitengewone dienst, na weinig tijds te voren, niet zonder moeite, zijn ontslag, als Staatsraad in gewone dienst, verkregen te hebben. Op den 14 van Herfstmaand des jaars 1797, tot President Curator der Leidsche Hoogeschool aangesteld, behield hij die waardigheid, waarin zijne zucht voor de wetenschappen hem met lust en ijver werkzaam deed zijn, tot aan zijnen dood. Als Nederduitsch Dichter, maakte hij zich insgelijks met lof bekend, eerst door de uitgave van *Proeven van Stichtelijke Mengelpoëzij*, welke hij, gezamenlijk met den beroemden dichter, geleerde en staatsman, Mr. H. VAN ALPHEN, in het licht zond, later door die van zijne *Gezangen*, van eene metrische vertaling der *Gedichten van Ossian*, waarvan echter slechts het I D. het licht zag, en van eene navolging van eenige Oden van KLOPSTOCK en WIELAND. Ook in de verzameling der *Evangelische Gezangen* voor de Hervormde Kerk vindt men verscheidene fraaije stukken, van hem afkomstig, gelijk hij vroeger mede een werkzaam deel had aan de nieuwe Psalmberijming ten gebruike dierzelfde Kerk. Zie verder over hem het *Levensberigt*, door den Hoogleeraar TE WATER, als Voorzitter van de Maat-

schappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, in den jare 1810 van hem gegeven, en uit hare *Handelingen* overgenomen in den *algemeenen Konst en Letterbode* van dat jaar, II D. bl. 196—201, de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in de Nederlanden* door den Hoogleeraar N. G. VAN KAMPEN, II D. bl. 481 en 482, het *Biographisch, Anthologisch en Critisch Woordenboek der Nederduitsche dichters* door WITSEN GEIJSBEEK, IV D. bl. 50—54, en het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen*, IV D. bl. 62 en 63. De graveur C. BROUWER, en later R. VINKELES hebben ons zijn afbeeldsel bewaard.

LXII. JERONIMO DE BOSCH, geboren te Amsterdam den 23 van Lentemaand des jaars 1740, en aldaar, op den 1 van Zomermaand des jaars 1811, overleden, werd, op den 4 van Wintermaand des jaars 1798, tot Verzorger der Hoogeschool benoemd, en bekleedde dien post, met ongemeenen ijver en tot groot nut der wetenschappen, tot aan zijnen dood. Blakende van geestdrift voor al het schoone, ware en goede, was hij inzonderheid, van vroeg af, met eene vurige zucht voor de Latijnsche Dichtkunst en de Grieksche en Romeinsche Letterkunde in 't gemeen bezield, en heeft, schoon door geene openbare betrekking daartoe gehouden, echter, zijn gansche leven door, zeer veel toegebragt, om den lust tot beoefening der oude letteren bij edelaardige jongelingen krachtig te ontvonken. Als Latijnsch Dichter, heeft hij zich, door de uitgave van een groot aantal keurige dichtstukken, met ongemeenen lof bekend gemaakt, en voorts eene aanzienlijke menigte van fraai bewerkte en grootendeels in de moedertaal geschrevene Verhandelingen en Redevoeringen over belangrijke letterkundige onderwerpen in het licht ge-

gezonden, welke van zijne bondige geleerdheid, juist oordeel en fijnen smaak op het loffelijkst getuigen. Algemeen bekend en door deskundigen op hoogen prijs geschat is zijn hoofdwerk, eene nieuwe uitgave namelijk der *Grieksche Anthologie* (*), met zijne aanteekeningen op dezelve en hare tot hiertoe ongedrukte vertaling in Latijnsche dichtmaat door den onsterfelijken HUIG DE GROOT, in V Deelen in quarto, waarvan het laatste, in den jare 1822, door zijnen dankbaren vriend, den Hoogleeraar D. J. VAN LENNEP, aan het licht gebragt, en met eene Latijnsche lofrede verrijkt werd, waarmede hij vroeger de nagedachtenis van DE BOSCH in het openbaar vereerde. Zie verder over dezen, als mensch en geleerde, beminnelijken en achtenswaardigen man, behalve de zoo even genoemde keurige Lofrede, het belangrijk verslag, door den Hoogleeraar TE WATER, als Voorzitter van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, omtrent hem gegeven, en gedrukt in de Handelingen van hare jaarlijksche Vergadering voor het jaar 1811, de Latijnsche Voorrede, door zijnen aangehuwden neef, den Hoogleeraar J. M. KEMPER, geplaatst voor den Catalogus zijner fraaije en rijke boekverzameling, in den jare 1812, onder den titel van *Bibliotheca Bosschiana* etc., uitgegeven, en het *algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, I D. bl. 408 en 409. Voor de uitgave zijner *Poëmata* in

(*) Zie over die uitgave de *Philomathia* etc. van den beroemden D. WIJTTENBACH, Lib. II. p. 201—208. Lezenswaardig is ook de brief, waarmede dezelfde geleerde het XI stukje van zijne *Bibliotheca Critica* aan zijnen vriend, onzen DE BOSCH, heeft opgedragen.

in Quarto mogen wij hem door VINKELES in mannelijken, in het V D. zijner *Anthologia Graeca*, in meer bejaarden leeftijd afgebeeld, aanschouwen.

LXIII. Mr. JAN DE KRUIJFF, op den 11 van Wijnmaand des jaars 1753 te Leiden geboren, en op den 24 van Wintermaand des jaars 1821 in 's Gravenhage overleden, werd mede, op den 4 der laatstgenoemde maand des jaars 1798, tot Curator aangesteld, en behield die waardigheid, in welke hij met kunde en ijver de belangen der Hoogeschool behartigde, tot den tijd, waarin, ten gevolge onzer treurige inlijving in het Fransche Keizerrijk, de vaderlandsche inrigtingen voor die der Keizerlijke Universiteit van Frankrijk moesten plaats maken. Schoon door omstandigheden gedrongen, de loopbaan der letteren, tot welke hij in zijne jeugd was opgeleid, voor eene andere te verwisselen, bleef hij echter in hare beoefening steeds de aangenaamste uitspanning van zijne beroepsbezigheden vinden. In 't bijzonder was hij een ijverig voorstander, en uitmuntend beoefenaar der Nederduitsche dichtkunst. Getuige hiervan zij een aantal dichtstukken, welke zich door zinrijkheid, kieschheid van smaak, en levendigheid en sterkte van gevoel, op het gunstigst, onderscheiden. Vooral geldt dit van zijn hoogst voortreffelijk dichtstuk, getiteld *Hoop des wederziens*, en door hem aan de nagedachtenis eener onvergetelijke gade gewijd, 't welk hij, in den jare 1817, met eenige kleinere dichtstukken in het licht zond. Ook zien van hem (om van een aantal keurige vertalingen uit het Latijn te zwijgen) verscheidene opstellen in proza, en onder deze eenige Redevoeringen het licht, welke zich door keurigheid, bevalligheid van stijl, juistheid van oordeel, deftige welsprekendheid en belangrijkheid van zaken grootelijks aanbevelen. Na het jaar 1795, werd hij

hij tot verschillende gewigtige eereposten, en, onder deze, dien van Lid van den Raad van Binnenlandsche Zaken, door het Staatsbewind der Bataafsche Republiek ingesteld, geroepen, welke alle, hij, met grooten lof van gematigdheid, wijs beleid en kunde, bekleedde. Meer kan men van hem vinden in het zaakrijke *Levensberigt*, waarmede de Hoogleeraar J. W. TE WATER, in zijne meergenoemde waardigheid van Voorzitter van de *Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, in hare jaarlijksche Vergadering van 1822 zijne gedachtenis vereerde en 't welk uit de Handelingen dier Vergadering is overgenomen in den *alg. Konst- en Letterbode* voor 1823, I D. bl. 84–86 en bl. 103—106. Zie ook het *alg. Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, IV D. bl. 177—179., en het *Woordenboek der Nederd. dichters* van WITSEN GEIJSBEEK, IV D. bl. 137—144.

LXIV. ADAM FRANS, Graaf VAN DER DUIJN VAN BENTHORN EN MAASDAM, werd, bij de herstelling der Leidsche Hoogeschool in het laatst van het jaar 1815, tot Voorzitter van Heeren Curatoren benoemd, welken post hij, nevens de waardigheden van Gouverneur van Zuid-Holland en Opperkamerheer van Hare Majesteit de Koningin, nog heden, tot algemeen genoegen, bekleedt. Men zie verder over hem en zijne verdiensten, als een der drie kloeke, Vaderlandsche mannen, die zich, tegen het einde des jaars 1813, aan het hoofd onzer gezegende omwenteling stelden, de *Geschiedenis dier omwenteling* door Mr. H. BOSSCHA, (alwaar ook in het 1 Stuk zijn afbeeldsel, door MARCUS gegraveerd, gevonden wordt,) en vooral het *Gedenkschrift van Nederlands herstelling* door den Hoogleeraar VAN DER PALM, bl. 102 en 103.

LXV. Mr. FREDERIK WILLEM BOERS werd bij dezelfde gelegenheid, als de laatst genoemde, tot Curator der Hoogeschool benoemd, doch mogt dien post, van welks bekleeding hij zich veel genoegen, en alle voorstanders der letteren en wetenschappen groot nut voor dezelve beloofden, niet aanvaarden, daar hij, reeds op den 28 van Wintermaand des jaars 1815, uit het leven gerukt werd. Hij werd, in den jare 1743, uit een deftig geslacht te Voorschoten geboren, en tot beoefening der letteren en wetenschappen, met name der Regtsgeleerdheid, opgeleid, waarin hij, in den jare 1766, aan de Leidsche Hoogeschool, met ongemeenen lof, tot Doctor bevorderd werd na het verdedigen van een Academisch proefschrift, *de Anthropologia Jurisconsultorum Romanorum, quatenus Stoica est* (*over de menschkunde der Romeinsche Regtsgeleerden, voor zoo verre die Stoisch is*). De groote bekwaamheden, welke hij, als pleitbezorger, ten toon spreidde, gaven aanleiding, dat hij tot Advocaat der Oost-indische Compagnie bevorderd werd; in welke hoedanigheid hij eene reis naar Engeland en Frankrijk deed, die voor de uitbreiding van zijne letter- en menschenkennis van groot belang was. Gedurende de waarneming van genoemden post te Amsterdam wonende, genoot hij aldaar de achting en vriendschap der kundigste mannen, van welke het genoeg zal zijn, een D. WIJTTENBACH en N. PARADIJS te noemen. Later hield hij zijn verblijf te Leiden, welke stad of liever hare Regering hem tot Pensionaris van dezelve benoemd had. Zijne getrouwe aankleving van de partij des Stadhouders was niet alleen oorzaak van zijne ontzetting na de omwenteling van het jaar 1795, maar had hem reeds vroeger aan eene onverdiende verguizing bloot gesteld, waarvan de smarte-

telijke herinnering hem eene treurige ongesteldheid van geest veroorzaakte. Langzamerhand echter nam die ongesteldheid af, en verdween ten laatste zoo volkomen, dat hij, tot het einde van zijn leven, het volle genot zijner uitmuntende geestvermogens behield. In de tien of twaalf laatste jaren van hetzelve, mogt het mij gebeuren, met hem bekend te worden, en in zijne achting en genegenheid te deelen. Ik zal dit steeds onder de voorregten van mijn leven tellen, daar ik hierdoor eenen man leerde kennen, die, aan eene zeldzame scherpzinnigheid en levendigheid van geest, zeer uitgebreide kundigheden, eene groote wereld- en menschenkennis en een' zeer fijnen smaak paarde, en deze hoedanigheden opluisterde door echte humaniteit en eene verlichte Godsvrucht. Naar mijne schatting, behoorde hij tot de niet zeer talrijke voorbeelden dier beminnelijke vereeniging van het schoone en goede, welke de Grieken, met een niet, of naauwelijks vertaalbaar woord, καλοκαγαθία noemen. Der Fransche taal was hij zoo magtig, dat hij de hoogst zeldzame eer genoot, dat een stukje, door hem in die taal, zonder bijvoeging van zijn' naam, in het licht gezonden, door deskundigen voor het opstel van een' geboren' Franschman gehouden werd. Buiten dit opstel, is nog slechts een ander werkje, onder den titel van *Brieven van Nathanaël den Olden*, van hem in het licht verschenen. Bij de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, van welke hij een der oudste leden was, en reeds in 1766 het Voorzitterschap bekleedde, hield hij verscheidene fraaije voorlezingen, onder welke bijzonderlijk uitmuntten die over den beroemden Thesaurier-Generaal HOP, overwaardig zeker, om door den druk gemeen gemaakt te worden. Voorts was hij Directeur van de Hollandsche Maatschappij

van Wetenschappen te Haarlem, en, bij zijn overlijden, nog met de aanzienlijke waardigheid van Lid der eerste Kamer van de Staten-Generaal bekleed. Zie verder over hem de *Bibliotheca Critica* van den beroemden WIJTTENBACH, P. XI. pag. XXI, de *Philomathia* van denzelfden, Lib. III, pag. 244—256, en de aanspraak van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, gedrukt in de *Handelingen* van de Maatschappij der Nederl. Letterkunde te Leiden, voor het jaar 1816, bl. 4 en 5.

LXVI. HENDRIK, Baron COLLOT D'ESCURIJ VAN HEINENOORD werd, mede in den jare 1815, tot Curator der Hoogeschool benoemd, en bekleedt die waardigheid, tot groot nut van dezelve, nog heden. Zijne verdiensten, als Latijnsch dichter en geleerde, zijn met lof bekend door de uitgave van verscheidene fraaije gedichten en van zijn belangrijk werk, getiteld, *Hollands roem in Kunsten en Wetenschappen.* Als Lid der tweede Kamer van de Staten-Generaal, heeft hij mede zijne Vaderlandsliefde en staatkundige bekwaamheden luisterrijk aan den dag gelegd.

LXVII. Mr. JACOB HENRIK SCHORER, te Middelburg op den 5 van Sprokkelmaand 1760 geboren, werd, in den jare 1816, ter vervanging van den overledenen Curator BOERS, tot Verzorger der Hoogeschool aangesteld. Na drie jaren, verkreeg hij van deze waardigheid, op zijn verlangen, een eervol ontslag. Twee jaren later, met name op den 19 van Louwmaand des jaars 1822, werd hij, tot leedwezen van alle hoogschatters van kunde en ware verdiensten, uit het leven gerukt. Zie over hem de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar J. CLARISSE, gedrukt in de *Annales* voor het jaar 1821—1822, pag. 22, 44 et 45. en de *Lofrede*, op hem uitgesproken den 3 van Hooimaand des jaars

1822

1822 door den Heere J. DE KANTER, PH. Z.

LXVIII. FREDERIK GODARD, Baron VAN LIJNDEN VAN HEMMEN werd, in den jare 1823, tot opvolger van den Heer SCHORER, als Curator der Hoogeschool, benoemd, in welke hoedanigheid, zoo zeer passende aan zijne uitgebreide kennis der wetenschappen en letteren, hij nog ten haren nutte werkzaam is. Na vroeger vele aanzienlijke eereposten in den Staat bekleed te hebben, is hij thans met die van Lid der eerste Kamer van de Staten-Generaal en President van den Hoogen Raad van Adel vereerd. Van zijne kunde als geleerde dragen, onder anderen, zijne *Verhandeling over het droogmaken der Haarlemmer meer*, en zijne *Twee Brieven over de Ridder-orde van St. Jacobs Broederschap* enz. loffelijke blijken.

LXIX. Mr. BENJAMIN PETRUS VAN WESELE SCHOLTEN werd mede, in het jaar 1823, in plaats van den overledenen Curator VAN LEIJDEN *van Warmond*, tot Verzorger der Hoogeschool aangesteld; welke waardigheid hij, tot aan zijn overlijden op den 26 van Grasmaand des jaars 1829, met grooten lof bekleedde. Vóór het jaar 1795, was hij eerst Pensionaris van Schiedam, daarna van zijne geboortestad Delft. Bij zijn overlijden, was hij Raadsheer in het hooge Geregtshof in 's Gravenhage, en President van ééne harer Kamers. Zijne verdiensten, als geleerde en bijzonder als kundig beoefenaar der Grieksche en Latijnsche Letterkunde, zijn algemeen bekend. Zie verder het berigt van zijn leven in mijne Aanspraak tot opening der Jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, voor het jaar 1829, gedrukt in hare *Handelingen*, bl. 48–55, en van daar overgenomen in den *alg. Konst- en Letterbode* voor het jaar 1830, I D. bl. 195–200, en

P. V. L. B.'s *Hulde aan de nagedachtenis van* B. P. VAN WESELE SCHOLTEN, gedrukt in het *Magazijn van Wetenschappen, Kunsten en Letteren* door den Hoogleeraar N. G. VAN KAMPEN, IX D. 3de St. bl. 427–446.

LXX. Mr. JEAN GIJSBERTO DE MEIJ, Heer van Streefkerk, was, als Burgemeester van Leiden, sedert 1815, Mede-Curator der Hoogeschool, welke waardigheid hij, nevens de eerstgenoemde, in gezegenden ouderdom, nog heden bekleedt.

SE-

SECRETARISSEN

VAN

CURATOREN.

I. JAN VAN HOUT, te Leiden in den jare 1543 geboren, en vooral beroemd door het gewigtig deel, 't welk hij, als Secretaris dier stad, waar hij tevens het Notarisambt bekleedde, aan hare kloekmoedige verdediging in den jare 1574 had, nam, reeds van de oprigting der Hoogeschool, de werkzaamheden van Secretaris van Curatoren waar; doch eerst in den jare 1586 werd hij tot dien post benoemd, op eene jaarwedde van *f* 24, terwijl hem voor vroegere diensten eene som van *f* 200 werd toegelegd. In den jare 1593, werd hij ook tot Secretaris der Vierschaar aangesteld, bij welke gelegenheid zijne wedde van *f* 24 tot *f* 30 verhoogd werd. Groot waren de diensten, door hem aan de Hoogeschool bewezen, welke niet minder, dan de stad, aan zijne kunde en onvermoeide werkzaamheid zeer veel verpligt is. Wat hem bewogen hebbe om, reeds in den jare 1596, en dus vele jaren voor zijn overlijden, dat eerst in 1609 voorviel, als Secretaris van Curatoren afstand te doen, is mij niet gebleken; maar de zaak zelve is zeker. Zie verder over hem het *Staatk. Nederland* van Mr. J. SCHELTEMA, I D. bl. 495—498. Zijne afbeelding is door W. SWANENBURG, en daarnaar door J. HOUBRAKEN, gegraveerd geworden.

II.

II. NICOLAAS VAN ZEYST, Raad en Pensionaris van Leiden, in 1563 geboren, werd, na drie jaren achtereen het ambt van Secretaris van Curatoren op eene proeve te hebben waargenomen, met verhooging der hem eerst toegelegde jaarwedde van *f* 120 tot *f* 200, bij besluit van den 9 of 10 Augustus des jaars 1599, tot dien post aangesteld. Hij bekleedde dien, met grooten lof van kunde en ijver, tot aan zijn overlijden in Herfstmaand des jaars 1617. In eenen brief van H. DE GROOT aan den Hoogleeraar P. CUNAEUS, die aan eene dochter van VAN ZEYST gehuwd was, geschreven den 27 September des jaars 1617, kort na 's mans afsterven, wordt met de grootste hartelijkheid aan hem gedacht, als aan een' man van de uitstekendste deugden, die in de Staatsvergaderingen, met even groote wijsheid als vrijmoedigheid, zijne stem uitbragt, wiens voorbeeld DE GROOT steeds trachtte na te volgen, en wiens vriendschap hij zich tot de hoogste eer rekende. Zie PETRI CUNAEI *etc. Epistolae, editae a* P. BURMANNO, p. 100. In dezelfde verzameling vindt men een' Latijnschen brief van VAN ZEYST aan CUNAEUS, ten bewijze, dat hij ook in die taal niet ongelukkig de pen voerde. Zie p. 122 et 123; en de aanteekening van BURMAN aldaar.

III. Mr. ROMBOUT HOGERBEETS, in de Vaderlandsche Geschiedenis, zoo door zijne deugden als rampspoeden, vermaard, was de opvolger van VAN ZEIJST in zijne betrekkingen beide tot de stad en Hoogeschool. Hij mogt echter daarin niet lang werkzaam zijn, als wordende in den jare 1619, nevens OLDENBARNEVELDT en de GROOT, in hechtenis genomen, en, even als de laatste, tot eene levenslange gevangenis op Loevestein veroordeeld. Zie verder het *Vad. Woordenboek* van KOK, XX D. bl. 425—437, *de Levensbeschr.*

van

van Nederl. mannen en vrouwen, D IV. bl. 272—304. en het *Staatk. Nederland* van Mr. J. SCHELTEMA, I D. bl. 464—468. Zijn afbeeldsel is ons door W. J. DELFF, door J. VAN MEURS, ook door M. POOL (in VELIUS, *Chronijk van Hoorn*), en later door J. HOUBRAKEN, (WAGENAAR *V. H.* X D.) bewaard gebleven.

IV. Mr. JAN VAN WEVELINCHOVEN, Raad en Pensionaris van Leiden, werd, op den 10 van Sprokkelmaand des jaars 1620, in plaats van HOGERBEETS, tot Secretaris aangesteld, nadat die post eerst een' geruimen tijd door den toenmaligen Secretaris der stad, JOOST VAN SWANENBURG, was waargenomen. WEVELINCHOVEN bekleedde dien tot in het jaar 1661.

V. Mr. JOACHIM VAN WEVELINCHOVEN, mede Pensionaris van Leiden, volgde zijn' vader, in het jaar 1662, als Secretaris van Curatoren op, en bleef, als zoodanig, werkzaam tot het jaar 1669.

VI. Mr. PIETER VAN BURGERSDIJK, zoon van den Hoogleeraar FRANCO BURGERSDIJK, en, gelijk zijne voorgangers, Pensionaris van Leiden, bekleedde den post, waarvan wij spreken, van het jaar 1670 tot 1689. Hij schijnt een man van groote bekwaamheden geweest te zijn, en speelde ook op het staatstooneel eene aanzienlijke rol, zoo als te zien is uit hetgeen van hem vermeld wordt in het *Staatk. Nederland* van Mr. J. SCHELTEMA, I D. bl. 185 en 186.

VII. Mr. JOHAN VAN DEN BERGH, geboren in den jare 1664, en in 1755 overleden, was Secretaris van Curatoren van het jaar 1690 tot 1711, toen hij te rade werd, zich van dien post te ontslaan. Hij bekleedde in zijne vaderstad de aanzienlijkste waardigheden, met name die van Raad, Schepen en twintig malen die van Burgemeester. Ook den gemeenen Staat bewees hij gewigtige diensten. In den jare 1704, werd hij tot lid van den Raad

van

van State, en twee jaren later tot Gedeputeerde te Velde benoemd, en was sedert, gedurende negen jaren, een der Gevolmagtigden van dezen Staat tot het opperbestuur der ten behoeve van Oostenrijk veroverde Spaansche Nederlanden; in welke hoedanigheid hij grooten lof verwierf, en in 't bijzonder veel toebragt tot de verdediging van Brussel in den jare 1708. In 1720, kreeg hij zitting onder de Gecommitteerde Raden van Holland, en, in 1725, werd hij tot Bailluw en Dijkgraaf van Rijnland aangesteld. Bij de groote regeringsverandering in den jare 1748, geraakte hij, als tegenstander van het Stadhouderlijk bestuur, buiten bewind. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 189, en het *Staatk. Nederland* door Mr. J. SCHELTEMA, I D. bl. 82 en 83, met de door hem aangehaalde schriften. Eene enkele kleine onnaauwkeurigheid, bij den laatstgenoemden voorkomende, laat zich uit het gegeven berigt gemakkelijk verbeteren. De daar aangehaalde plaats van VAN MIERIS is D. I. bl. 61.

VIII. Mr. PIETER GIJS werd, in den jare 1711, tot Secretaris van Curatoren benoemd, en bekleedde dien post tot het jaar 1725, toen hij, op zijn verzoek, daarvan loffelijk ontslagen werd.

IX. Mr. DAVID VAN ROIJEN, die, gelijk ons te voren bleek, zich als Secretaris van Curatoren, bij de Hoogeschool zeer verdienstelijk heeft gemaakt, nam dien post waar van het jaar 1725 tot 1753, toen hij, op zijne begeerte, daarvan eervol ontslagen werd.

X. JAN VAN ROIJEN DAVIDSZ., oudste zoon van den voorgaanden, volgde zijn' vader in den jare 1753 op, en bleef in den bedoelden post tot aan zijn overlijden in den aanvang des jaars 1783. Hij was tevens met de waardigheid van Raad en Pensionaris van Leiden bekleed.

XI.

XI. Mr. JOSIAS JOHANNES HUBRECHT werd, reeds in het begin des jaars 1780, aan den voorgaanden Secretaris toegevoegd, en, na zijn overlijden, in deszelfs plaats benoemd. Hij bekleedde dien post tot den 10 van Wijnmaand des jaars 1795, toen hij, op zijn verzoek, met dankzegging voor zijne bewezene diensten, daarvan ontslagen werd. Tot den aanvang van het genoemde jaar, had hij Burgemeesteren van Leiden mede als Secretaris gediend. Sedert leefde hij, onder het genot der algemeene hoogachting, zonder openbare betrekking, tot aan het begin des jaars 1807, toen hij een slagtoffer werd der deerlijke ramp, welke de stad zijner geboorte trof.

XII. JACOBUS DE FREMERIJ, die, reeds sedert den aanvang des jaars 1781, den Secretaris van Curatoren als Klerk had bijgestaan, werd, na den vrijwilligen afstand van den Heer HUBRECHT, tot deszelfs opvolger benoemd. Hij nam dien post, met grooten lof van ijver en bekwaamheid, waar tot het jaar 1818, toen hij, op zijn verzoek, daarvan eervol ontslagen werd. Sedert leefde hij, nog verscheidene jaren, ten nutte der zijnen en der maatschappij, welke in hem steeds een' vurigen en edelmoedigen voorstander en bevorderaar van al het ware, schoone en goede vond. Hij overleed op den 30 van Louwmaand des jaars 1826.

XIII. Mr. LODEWIJK CASPAR LUZAC werd, bij Koninklijk besluit van den 30 van Herfstmaand des jaars 1818, tot opvolger van den Heer DE FREMERIJ benoemd, doch vond spoedig geraden, dien post neder te leggen. Hij verkreeg dan ook, ten gevolge van zijn verlangen, bij gelijk besluit van den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1819, daarvan een eervol ontslag. Voorts zal het naauwelijks melding behoeven, dat hij thans

nog,

nog, als Lid der Regtbank van eersten aanleg te Leiden, en der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, met algemeenen lof, werkzaam is, gelijk wij hartelijk wenschen, dat hij nog lang zal blijven.

XIV. FREDERIK WILLEM SMALLENBURG, zoon van den beroemden Hoogleeraar N. SMALLENBURG, werd, bij Koninklijk besluit van den 23 van Sprokkelmaand des jaars 1819, tot opvolger van den Heer LUZAC, als Secretaris der Hoogeschool, benoemd, en neemt dien post nog heden waar.

BIO-

BIOGRAPHISCHE LIJST

DER

HOOGLEERAREN, ZOO GEWONE, ALS BUITENGEWONE, DIE AAN DE LEIDSCHE HOOGESCHOOL ONDERWEZEN HEBBEN.

I. CASPAR JOHANNESZ. COOLHAES, die, even als de vier naastvolgenden, slechts voor een' korten tijd, het openbaar leeraarambt bij de nieuw opgerigte Hoogeschool bekleedde, verdient, om de gewigtige dienst daardoor bewezen, nevens hen, onder hare Hoogleeraren, en wel als eerste Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, vermeld te worden. In die hoedanigheid wijdde hij de Hoogeschool met eene plegtige redevoering in, en maakte zelfs een' aanvang met het houden van voorlezingen over den Brief van Paulus aan de *Galaten.* Weldra nogtans bepaalde hij zich enkel tot de waarneming van het Predikambt te Leiden, 't welk hem, in den jare 1574, was opgedragen, nadat hij vroeger, op onderscheidene plaatsen, het Evangelie verkondigd had. In den jare 1579, geraakte hij ongelukkig met eenigen zijner ambtsbroederen in geschil over het regt der Overheid in Kerkelijke zaken, in welk geschil hij dat regt met nadruk verdedigde. Het gevolg hiervan was, dat hij, schoon door de Regering van Leiden krachtig beschermd, echter voor den tegen hem ontstokenen

haat der Geestelijkheid, die hem mede van onregtzinnigheid in de leer beschuldigde, moest zwichten, en, in den jare 1582, van zijnen post, waarvan de Regering hem tot hiertoe de inkomsten gegund had, ganschelijk afstand deed. Hij leefde, na dien tijd, nog vele jaren, als zijnde eerst in den jare 1615, in den ouderdom van omstreeks 79 jaren, te Leiden overleden. Zie verder de *Alma Academia Leidensis*, p. 3—5, de *Historie der Reformatie* door BRANDT, I D. op onderscheidene plaatsen, in het Register op het woord KOOLHAAS te vinden, het *Vaderlandsch Woordenboek* van KOK, X D. bl. 504—507, waar zijne zaak in een te ongunstig licht schijnt geplaatst te zijn, DE CHALMOT *Biogr. Woordenb. der Nederl.*, D. VII. bl. 266—274, en de *Geschiedenis der Nederl. Hervormde Kerk* door de Heeren IJPEIJ en DERMOUT, in de Aanteekeningen op het II D. bl. 68—73. Zijne afbeelding is in de *Alma Acad. Leidensis*, en, door VINKELES bewerkt, bij DE CHALMOT, t. a. pl.

II. DIDERIK VAN EGMOND VAN DER NIEUBURG, Licentiaat in de Regten, had zich mede, voor eenen tijd, aan de dienst der nieuw opgerigte Hoogeschool, en wel tot het houden van voorlezingen over de Regten, verbonden; waaraan hij zich echter spoedig onttrok. Hij was, ten tijde dier oprigting, Raadsheer in het Hof Provinciaal van Holland, en verwisselde die waardigheid, in den jare 1582, met die van Voorzitter van den Hoogen Raad, welke hij, tot aan zijn overlijden op den 7 van Louwmaand des jaars 1596, bekleedde.

III. Mr. JOOST DE MENIJN, die insgelijks de Hoogeschool, een' korten tijd, als openbaar leeraar der Regten diende, was, bij hare inwijding, Raad en Advo-

vocaat Fiscaal van den Hove van Holland. In den jare 1584, benoemde de Regering van Dordrecht hem tot haren Pensionaris; sedert welken tijd vooral hij, om zijne groote bekwaamheden, in vele gewigtige staatszaken gebruikt werd. Later nogtans geraakte hij (om welke redenen is niet volkomen zeker) bij velen in ongunst, en werd in groote moeijelijkheden gewikkeld; 't welk ten gevolge had, dat hij, in den jare 1595, van zijnen post, als Pensionaris van Dordrecht, ontslagen werd. Kort daarna werd hij, als ter vergoeding van het geleden onregt, door de Staten van Holland, op eene aanzienlijke jaarwedde, tot Historieschrijver aangesteld. Het jaar van zijn overlijden is onzeker; alleen blijkt het, dat hij in het laatst des jaars 1598 nog in leven was, en dus het jaar 1596 door sommigen, verkeerdelijk, als dat van zijnen dood wordt opgegeven. Zie voorts over hem het belangrijk verslag van zijn leven, te vinden in de *Handvesten en Privilegien der stad Dordrecht* door Mr. P. H. VAN DE WALL, III D. bl. 1480—1484 en het *Staatk. Nederland* door Mr. J. SCHELTEMA, II D. bl. 104—106.

IV. PIETER VAN FOREEST (PETRUS FORESTUS), aan wien de Hoogeschool, wegens zijne bereidvaardigheid om, terstond na hare inwijding, eenige lessen over de Geneeskunde te houden, mede groote verpligting heeft, en nog grootere zou gehad hebben, indien hij zich bestendig aan hare dienst had willen wijden, was een der beroemdste Geneeskundigen van zijne eeuw, en heeft vele Latijnsche schriften, die wetenschap betreffende, nagelaten, welke lang in groote waarde gehouden zijn. Meer dan vijftig jaren oefende hij, met ongemeenen lof van kunde en onvermoeide werkzaamheid en tot groot nut der lijdende menschheid, de Geneeskunst, eerst in zijne vaderstad

Alkmaar, waar hij, in den jare 1522, het licht zag daarna te Delft, welks regering, ten tijde eener pestziekte, zijne hulp hebbende ingeroepen, door eene aanzienlijke jaarwedde hem, als stads Doctor, aan de dienst der burgerij had weten te verbinden, en ten laatste, in een' hoog geklommen ouderdom, weder binnen zijne geboortestad, waar hij, tot aan zijn overlijden in den jare 1597, ook de geringsten zijner medeburgeren met raad en daad behulpzaam bleef. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae* p. 97—101, FOPPENS, *Bibliotheca Belgica*, T. II. pag. 975 en 976, en PAQUOT *Mémoires pour servir à l'histoire littéraire des Pays-Bas*, T. XII, p. 75—82. Zijne gelaatstrekken zijn ons eerst door GOLTZIUS, later in de *Alma Acad. L.*, bij MEURSIUS, als ook bij FOPPENS, bewaard gebleven.

V. LAURENS VAN OORSCHOT mag hier niet geheel onvermeld blijven, omdat hij mede, bij de oprigting der Hoogeschool, zich tot het bij voorraad houden van eenige lessen over de Geneeskunst bereid had verklaard. Hij keerde echter, spoedig na hare inwijding, naar Delft, waar hij genoemde kunst oefende, terug. Verdere bijzonderheden omtrent hem zijn mij niet voorgekomen.

VI. CORNELIS DE GROOT, oom van den beroemden HUIG DE GROOT, Raad der stad Delft, waar hij, op den 25 van Hooimaand des jaars 1544, geboren werd, en Requestmeester van den Prins van Oranje, had zich mede, bij de inwijding der Hoogeschool, tot het geven van eenige lessen, en wel in de Wijsbegeerte, verbonden. Eerlang aanvaardde hij het Hoogleeraarambt in de Regten, 't welk hem, reeds in Hooimaand des jaars 1575, werd opgedragen, en bekleedde hetzelve, tot groot nut der Hoogeschool, tot het jaar 1583, toen ligchaamszwakte hem hetzelve deed neder-

leg-

leggen. Vier jaren later echter liet hij zich door Curatoren bewegen, om zijne dienst op nieuw aan de Hoogeschool te wijden, en volhardde daarin, met afwijzing van herhaalde aanzoeken, om eene plaats in den Hoogen Raad aan te nemen, tot aan zijn overlijden, 't welk, in den jare 1610, op den dag zijner geboorte plaats had. Er zijn geene gedrukte gedenkstukken zijner geleerdheid voorhanden; doch zijne kundigste tijdgenooten stemmen overeen, om hem, als een man van ongemeene bedrevenheid in letteren en wijsbegeerte en bijzonder in de Regtsgeleerdheid, te prijzen, en geven hem tevens grooten lof van gematigdheid, wijsheid en zedigheid; 't welk dan ook oorzaak schijnt geweest te zijn, dat hij meermalen met de waardigheid van Rector der Hoogeschool bekleed werd. Zie verder over hem de *Alma Academia Leidensis* p. 76—81, en het *Leven van* HUIG DE GROOT door K. BRANDT, I D. bl. 4 en 5.

VII. GERAERT DE BONT (GERARDUS BONTIUS), die te Leiden te Geneeskunst oefende, en, bij de inwijding der Hoogeschool, het houden van lessen over de Wis- en Sterrekunde op zich had genomen, werd, eenige maanden later, tot Hoogleeraar in de Geneeskunde aangesteld, en heeft dien post, waarbij, in den jare 1587, nog het onderwijs der Kruid- en Ontleedkunde gevoegd werd, loffelijk waargenomen tot het jaar 1599, toen hij, op den 15 van Herfstmaand, in den ouderdom van ruim 62 jaren, overleden is. Hij heeft geene schriften nagelaten. Zie verder de *Alma Academia Leidensis*, p. 118—123, de *Horti brevis Historia*, geplaatst voor BOERHAAVES *Index alter plantarum, quae in Horto Academico Lugduno-Batavo aluntur*, p. 23 et 24 en DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb.* D. III. bl. 308, 309.

VIII. GUILLIAUME FEUGUERAIS of FIGUERAIS (GULIELMUS FEUGUERAEUS of FIGUERAEUS) (*), werd van zijne geboorteplaats Rouaan, waar hij het Predikambt bij de Hervormden bekleedde, door Willem I, reeds kort na de inwijding der Hoogeschool, herwaarts geroepen, om als Hoogleeraar in de Godgeleerdheid onderwijs te geven, en deed zulks, volgens getuigenis van MEURSIUS, met gewenscht gevolg voor den bloei der Hoogeschool, tot in Lentemaand des jaars 1579, toen hij, door zijne vroegere gemeente, welke hem slechts voor een' tijd aan Leiden had afgestaan, terug ontboden, op zijn verzoek ontslagen werd. Hij overleed in den jare 1613, in vrij gevorderden ouderdom, binnen zijne vaderstad. Zie MEURSII *Athenae Batavae*, p. 250 et 251, waar ook twee Latijnsche werkjes van hem, de Godgeleerdheid betreffende, vermeld worden. Hetzelfde verslag vindt men ook in de *Alma Academia Leidensis*, p. 7 et 8.

IX. LUDOVICUS CAPPELLUS, werd, volgens getuigenis van MEURSIUS, bevestigd door hetgeen ik las in een' brief van WILLEM I aan DOUSA van den 22 van Oogstmaand 1575, door dien Vorst en de Staten van Holland, uit Engeland, waar hij zich onthield, mede tot het onderwijs der Godgeleerdheid aan de nieuw ingestelde Hoogeschool geroepen; doch moest dien post eerlang verlaten, om, als Fransch Veldprediker, in het leger van Hertog CASIMIR te dienen. Als Hoogleeraar te Leiden, hield hij eene Latijnsche redevoering tot inwijding der Hoogeschool, welke aan het hoofd

(*) Er heerscht in de spelling van dezen naam eene groote ongelijkheid in de Handelingen van Curatoren en andere echte stukken van dien tijd. Hieraan is het toe te schrijven, dat men in het I D. dezer *Geschiedenis*, bl. 28, 30, 31 denzelven op verschillende wijzen gespeld vindt.

hoofd der *Athenae Batavae* van MEURSIUS gedrukt is. Verdere bijzonderheden weet ik ten zijnen aanzien niet te melden, dan alleen, dat hij op den 6 van Louwmaand des jaars 1586 overleden is. DE CHALMOT handelt over hem in zijn *Biogr. Woordenb.* D. VI. bl. 142—144. Hij bij is MEURSIUS afgebeeld.

X. CASPAR DE (of VAN) GENDT, mede, zoo ik meen, Predikant te Leiden, werd tot eersten Hoogleeraar in de Hebreeuwsche taal benoemd, doch was, in die betrekking, slechts korten tijd werkzaam, daar die post, reeds in Hooimaand des jaars 1575, aan H. RENECHERUS werd opgedragen.

XI. BASILIUS PITHOPOEUS, broeder van den in de geleerde wereld meer bekenden LAMBERTUS LUDOLPHI PITHOPOEUS (*), wordt als de eerste Hoogleeraar in de Latijnsche taal vermeld, en komt, als zoodanig, voor onder de Assessoren, die aan den eerstbenoemden Rector, P. TIARA, werden toegevoegd. Doch het schijnt, dat hij, niet lang daarna, overleden is, en dus der Academie weinig of geene dienst heeft kunnen bewijzen.

XII. Mr. CORNELIS MATHIASZ. VAN DER NIEUSTAD, of VAN NYESTADT, werd, gelijktijdig met DE GROOT, tot Hoogleeraar in de Regten benoemd, en bekleedde die waardigheid met lof tot het laatste des jaars 1580, toen hij, tot Fiscaal van Holland aangesteld, op zijn verzoek ontslagen werd. Zie verder boven bl. 7.

XIII. Mr. NICOLAES VAN DAM werd mede, in Hooimaand des jaars 1575, tot Hoogleeraar in de Wijsbegeerte en bijzonder in de Rhetorica aangesteld, in wel-

(*) Zie over dezen de *Mémoires* enz. van PAQUOT, T. XIII. p. 314—323, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. III. p. 651.

welke betrekking hij werkzaam was tot het jaar 1579, toen hij op den 28 van Sprokkelmaand, ten gevolge van zijn sterk aanhouden, loffelijk ontslagen werd.

XIV. HERMANNUS RENECHERUS, in Hooimaand des jaars 1575, tot Hoogleeraar in de Hebreeuwsche taal benoemd, werd, bij besluit van Curatoren van den 9 van Bloeimaand des jaars 1578, van zijnen post verlaten.

XV. PETREJUS TIARA, volgens sommigen in 1514, volgens anderen in 1516, te Workum in Vriesland geboren, behoorde insgelijks tot de eerstbenoemde Hoogleeraren der Leidsche Hoogeschool, aan welke hem het onderwijs der Grieksche taal werd opgedragen. Ook was hij de eerste, die aldaar door WILLEM I met de waardigheid van Rector Magnificus bekleed werd. Vroeger had hij reeds te *Leuven* en te *Douai* in dezelfde taal, op openbaar gezag, onderwijs gegeven, en deed zulks het laatst te Franeker, werwaarts hij, in den jare 1585, vertrok, om bij de aldaar nieuw ingestelde Hoogeschool het Hoogleeraarambt in de meergenoemde taal te aanvaarden. Hij overleed te dier stede, volgens sommigen in den jare 1586, volgens anderen in 1588. Men vindt van hem getuigd, dat hij een man was van groote kunde, niet slechts in de oude letteren, bijzonder in de Grieksche, maar ook in de Wijsbegeerte en de Geneeskunde, in welke laatste hij tot Doctor bevorderd was. Er zijn van hem eenige Latijnsche vertalingen van Grieksche schriften voorhanden, bij MEURSIUS en anderen opgegeven. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae*, p. 84—86, (alwaar, benevens in de *Alma Acad. Leid.*, zijne afbeelding staat), FOPPENS *Biblioth. Belg.* T. II. p. 947

p. 947 et 948 en VRIEMOET *Athenae Frisiacae*, p. 43—48.

XVI. JOHANNES DRUSIUS (JOHAN VAN DEN DRIESCHE), den 28 van Zomermaand des jaars 1550 te Oudenaarde in Vlaanderen geboren, werd, op den 20 derzelfde maand des jaars 1577, tot Hoogleeraar in de Hebreeuwsche, Chaldeeuwsche en Syrische talen aangesteld, en bekleedde dien post, met ongemeenen lof, tot het jaar 1585, toen hij, tot groot leedwezen van allen, die in den bloei der Hoogeschool belang stelden, zich liet overhalen, om zich, in dezelfde waardigheid, aan de nieuw opgerigte Hoogeschool van Franeker te verbinden. Deze had het voorregt van hem, ruim 30 jaren, als leeraar te mogen bezitten, gedurende welke hij, door zijn voortreffelijk onderwijs, en den roem, dien de uitgave van vele geschriften hem deed verwerven, haren bloei en luister grootelijks bevorderde. Hij overleed op den 12 van Sprokkelmaand des jaars 1616. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae*, p. 253—256, FOPPENS *Biblioth. Belg.* T. II. p. 631—633, VRIEMOET *Athenae Frisiacae*, p. 49—64, PAQUOT *Mémoires* enz. T. V. p. 104—128, en meer andere schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. literarium*, T. III. p. 541. Zijne afbeelding is in de *Alma Ac. L.* en in MEURSII *Ath. Bat.*

XVII. JOHANNES BOLLIUS, geboortig van Gent en Doctor der Godgeleerdheid, werd, op den 16 van Slagtmaand des jaars 1577, door de Staten van Holland gemagtigd, om in die wetenschap bij de Hoogeschool onderwijs te geven, en, ten gevolge daarvan, als Hoogleeraar aangenomen. Dan, reeds in het volgende jaar, werd hij door die van Gent, die hem *hunnen lieven landsman* noemen, op eene dringende wijze

tot Predikant verzocht; welk verzoek, gepaard aan het ernstig verlangen van BOLLIUS zelven, ten gevolge had, dat hem, op den 6 van Slagtmaand 1578, een eervol ontslag verleend werd. Het blijkt uit dit berigt, getrokken uit de Handelingen van Curatoren, dat SOERMANS, in zijn *Academisch Register*, verkeerdelijk meldt, dat hij naar *Stade* terugkeerde, om aldaar den vroeger door hem bekleeden post van Predikant bij de Nederduitsche en Fransche gemeente op nieuw te aanvaarden. Dat echter, omstreeks het jaar 1590, een vermaard Predikant van denzelfden naam te dier plaatse geweest is, valt uit het gemelde door MEURSIUS, in zijne *Athenae Batavae*, p. 335, met zekerheid op te maken. Doch dat deze voor denzelfden met onzen BOLLIUS te houden zou zijn, laat zich bezwaarlijk overeenbrengen met hetgeen omtrent de lotgevallen van den Gentschen Predikant van dien naam, na den overgang der stad aan de Spanjaarden, door den geleerden W. TE WATER is te boek gesteld, in zijne *Historie der Hervormde Kerke te Gent*, bl. 54—61, waar hij echter, door SOERMANS misleid, genoemden Predikant, te onregte, van den Leidschen Hoogleeraar onderscheidt. Zie ook het *Aanhangsel* op het genoemde werk van TE WATER van zijnen zoon, den Hoogleeraar J. W. TE WATER, bl. 18—20.

XVIII. ALEXANDER DE (of VAN) RATLOO, werd, op aanschrijving der Staten van Holland, wien hij zijne dienst tot het onderwijs der Wijsbegeerte had aangeboden, op den 27 van Slagtmaand des jaars 1577, tot buitengewoon' Hoogleeraar derzelve aangesteld. Na een verblijf van omtrent vier jaren, verzocht en verkreeg hij een eerlijk afscheid, en vertrok naar Gent; waar hem mede het onderwijs der Wijsbegeerte werd opgedragen. Wat hem bewoog, deze Hoogeschool te

ver-

verlaten, wordt niet stellig gemeld; misschien echter was de reden gelegen in de geringe genegenheid, die Curatoren lieten blijken, om hem, op zijn verzoek, in het begin des jaars 1580 gedaan, en door eene krachtige aanbeveling van Graaf JAN *van Nassau* ondersteund, met merkelijke verhooging zijner jaarwedde, tot gewoon' Hoogleeraar te bevorderen; als op welk verzoek slechts eene geringe vermeerdering zijner wedde volgde. Ook betuigden Curatoren, in een' brief aan HENDRIK VAN GELDORP, geschreven in Sprokkelmaand des jaars 1582, om hem ter aanvaarding van het Hoogleeraarambt der Wijsbegeerte uit te noodigen, dat zij over het vertrek van *dien jongeling* (dus noemen zij RATLOO) verheugd waren, in de hoop van zijne plaats door een' man van grootere geleerdheid vervuld te zullen zien. Intusschen blijkt het uit een' brief van LIPSIUS aan RATLOO, te vinden in de *Sylloge Epistolarum* etc. door P. BURMAN uitgegeven, T. I. p. 127, dat die beroemde geleerde hem groote genegenheid toedroeg. Zie verder over hem eene aanteekening van BURMAN op den genoemden brief, en de *Historie der Hervormde Kerke te Gent*, bl. 140—142.

XIX. BONAVENTURA VULCANIUS (eigenlijk SMIT of DE SMET), op den 30 van Zomermaand des jaars 1538 te Brugge in Vlaanderen geboren, en als een van de geleerdste beoefenaars der oude, inzonderheid der Grieksche, letteren van zijne eeuw bekend, werd, in den jare 1578, tot Hoogleeraar in de Grieksche taal benoemd; doch aanvaardde, door bijzondere omstandigheden verhinderd, dezen post eerst drie jaren later, waarbij hem, kort daarna, nog die van Secretaris van den Academischen Senaat, met toelegging eener vaste jaarwedde, werd opgedragen. Zeer groot

was

was het nut, 't welk hij, gedurende eene reeks van jaren, door zijn voortreffelijk onderwijs stichtte, terwijl hij tevens, door de uitgave van vele geleerde schriften, den luister der Hoogeschool, te gelijk met zijnen eigenen roem, niet weinig verhoogde. Curatoren gaven hem daarom ook meermalen blijken van hunne erkentelijkheid, en namen in 't bijzonder, in het begin des jaars 1607, toen hij eene vijf-en-twintig jarige dienst, als openbaar leeraar, vervuld had, ten zijnen aanzien een vereerend besluit, waarbij hem, met verhooging zijner jaarwedde, vrijheid verleend werd, om voortaan slechts zoo vele lessen te houden, als zijne gezondheid en letteroefeningen hem zouden toelaten. Hij maakte echter van die vrijheid een bescheiden gebruik, zoodat hij, niet lang voor zijnen dood, betuigen kon, twee-en-dertig jaren als onderwijzer werkzaam te zijn geweest. Hij overleed omstreeks het begin van Slagtmaand des jaars 1614, en werd door P. CUNAEUS met eene Lijkrede vereerd, welke het eerst achter de uitgave van deszelfs Latijnsche *Brieven* door P. BURMAN gedrukt is. Zie verder over VULCANIUS en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae* p. 103—108, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 142 et 143, SAXE *Onom. Lit.* P. III. p. 489 et 490, waar nog meerdere schrijvers zijn aangehaald, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, achter welke, van pag. 129—154, een belangrijke Latijnsche brief van VULCANIUS *over de studie der Geneeskunde* geplaatst is. Hij is in de *Alma Ac. L.* en bij MEURSIUS afgebeeld. Zijn geschilderd portret is op de Bibliotheek der Hoogeschool voorhanden.

XX. JUSTUS LIPSIUS, een der beroemdste letterkundigen van zijne eeuw, werd, op den 5 van Grasmaand des jaars 1578, tot Hoogleeraar in de Historien

en

en het Regt benoemd, en werkte door zijn onderwijs en de Europische vermaardheid van zijnen naam, welke hij door de uitgave van geleerde schriften telkens verhoogde, krachtig mede, om den bloei en luister der jeugdige Hoogeschool te bevorderen. Hare bestuurders toonden zich hiervoor ook steeds ten hoogste erkentelijk, en verzuimden niets, dat dienen kon om hem aan dezelve te verbinden. Desniettegenstaande, hadden zij het verdriet van hem, in den jare 1591, onder nietige voorwendselen, zich aan de dienst der Hoogeschool te zien onttrekken. Sedert in den schoot der Roomsche Kerk, welke hij vroeger verlaten had, teruggekeerd, eindigde hij zijne loopbaan, als Hoogleeraar te Leuven, waar hij, in het jaar 1606, in den ouderdom van ruim 58 jaren overleed. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae* p. 110—115, FOPPENS *Biblioth. Belg.* T. II. p. 784—788 en eene menigte van andere schrijvers, aangehaald in het *Onomast. liter.* van SAXE, p. 479—482, maar vooral F. A. *Baronis* DE REIFFENBERG *de* J. LIPSII *vita et scriptis commentarius*, in de *Mémoires de l' Academie Royale etc. de Bruxelles*, T. II. Zijne afbeeldingen zijn talrijk; de voornaamste zijn: in de *Alma Ac. L.* en bij MEURSIUS, voorts door C. DE PAS, C. GALLE, L. VORSTERMAN, S. à BOLSWERT, P. SCHENK, W. VAILLANT, en voor den genoemden *Commentarius* van den Hoogleeraar DE REIFFENBERG. Zijn geschilderd portret is op de Acad. Bibliotheek.

XXI. HUGO DONELLUS (eigenlijk DONEAU) werd, in den jare 1579, van Heidelberg, waar hij Hoogleeraar in de Regten was, op vereerende voorwaarden, ter bekleeding van dezelfde waardigheid naar Leiden geroepen, waar men hem, als een' der vermaardste Regtsgeleerden van zijne eeuw en een' voortreffelijk' onder-

derwijzer, een' geruimen tijd in groote waarde hield. Doch de onbescheidenheid, waarmede hij zich, bij de hooggaande verdeeldheden onder LEICESTER, ten voordeele van dezen en zijne partij uitliet, gaf, zoo als wij vroeger meldden, aanleiding, dat hij, in den jare 1587, van zijnen post verlaten werd. Naar Duitschland vertrokken, werd hij eerlang bij de Hoogeschool te Altdorf tot openbaar Leeraar in de Regten aangesteld, en overleed aldaar in den jare 1591, in den ouderdom van omstreeks 64 jaren. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae* (alwaar gelijk ook in de *Alma Ac. L.* zijne afbeelding voorkomt), NICERON *Mémoires pour servir à l'histoire des Hommes illustres*, T. XXXIII, p. 359—367, het *Onomasticon liter.* van SAXE, P. III. p. 349 en 350, waar nog meerdere schrijvers worden aangehaald, en vooral DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb.* D. VIII. bl. 309—315.

XXII. HUBERTUS STURMIUS, Doctor der Godgeleerdheid, werd, tegen het einde des jaars 1579, voor een' bepaalden tijd, tot het onderwijs dier wetenschap aangenomen. Later werd hem, als buitengewoon Hoogleeraar in dezelve, eene vaste jaarwedde toegewezen. Het schijnt echter, dat zijne dienst door Curatoren op geen' hoogen prijs gesteld werd. Althans, toen hij, in Grasmaand des jaars 1584, zijn ontslag verzocht, ten einde met de zijnen naar Opper-Duitschland terug te keeren, stelden zij geene pogingen in het werk, om hem van dit voornemen af te trekken, niettegenstaande hun zulks door een aantal Candidaten in de Godgeleerdheid ernstig verzocht was. Van zijne verdere lotgevallen is mij niets gebleken. Eenig, doch zeer onvolledig' berigt omtrent hem is te vinden in de *Athenae Batavae* van MEURSIUS, p. 217.

XXIII. LAMBERTUS DANAEUS, te Orleans in den

jare 1530 geboren, een der vermaardste Godgeleerden van zijnen leeftijd, die een groot aantal van schriften heeft nagelaten, werd, in den jare 1581, van Geneve, waar hij den beroemden TH. BEZA tot ambtgenoot en vriend had, op eene vereerende wijze naar deze Hoogeschool, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt in de Godgeleerdheid, geroepen; doch leide die waardigheid, om redenen, vroeger door mij vermeld (*), reeds in het volgende jaar neder. Van hier vertrok hij naar Gent, waar hij, omtrent twee jaren, mede in de Godgeleerdheid onderwijs gaf, en van daar naar *Orthes* in *Navarre*, of naauwkeuriger in *Béarn*, waar hij, in gelijke betrekking, werkzaam was tot het jaar 1594, toen hij eene roeping tot Evangeliedienaar te *Castres* in *Languedoc* aannam. Hier, niet, gelijk velen verkeerdelijk berigt hebben, te *Orthes*, overleed hij in den jare 1596. Zie over hem MEURSII *Athenae Batavae* p. 127—129, (alwaar, gelijk ook in de *Alma Ac. L.* zijne afbeelding voorkomt) NICERON *Mémoires* enz. T. XXVII, p. 21—36, de *Historie der Hervormde Kerk te Gent* door W. TE WATER, bl. 133—135, en het *Aanhangsel* daarop, door zijn' zoon, bl. 30, 31, de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. III. p. 456. en DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb.* D. VIII. bl. 211, 212.

XXIV. Mr. RUDOLPH SNELLIUS, op den 8 van Wijnmaand des jaars 1546, te Oudewater geboren, werd, op den 2 van Oogstmaand des jaars 1581, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Wiskunde aangesteld, tot welker onderwijs hij reeds vroeger schijnt te zijn toegelaten. Van daar, dat velen, doch minder naauwkeurig, zijne benoeming reeds tot het jaar 1579 bren-

(*) Zie I D. bl. 35.

brengen; waarbij sommigen nog geheel verkeerdelijk voegen, dat hem toen mede het onderwijs in de Hebreeuwsche taal werd opgedragen. Hij wordt als een man van groote en uitgebreide kundigheden geprezen, tot welker vermeerdering hij, in vroegere jaren, met vrucht gereisd had. Zijne bedrevenheid in het Hebreeuwsch was oorzaak, dat hij, na het vertrek van DRUSIUS, door Curatoren verzocht werd zich met het onderwijs dier taal te belasten, tot dat daarin voorzien zou wezen; gelijk, in het volgende jaar, door de aanstelling van RAPHELINGIUS geschiedde. In den jare 1601, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar in de Wijsbegeerte benoemd, en bleef, in die hoedanigheid, ten nutte der Hoogeschool werkzaam tot kort voor zijn overlijden, 't welk voorviel op den 2 van Lentemaand des jaars 1613. Hij heeft eenige schriften, onderscheidene deelen der Wijsbegeerte betreffende, nagelaten, welke men bij MEURSIUS vindt opgenoemd. Zie verder de *Athenae Batavae*, p. 117–122, alwaar, even als in de *Alma Ac. Leid.*, zijne afbeelding te vinden is.

XXV. JULIUS A BEYMA, in den jare 1539, te Dokkum in Vriesland geboren, werd, na eerst eenige jaren te Wittenberg in de Regten onderwijs te hebben gegeven, op den 20 van Hooimaand des jaars 1581, voor den tijd van één jaar, tot openbaar' Leeraar in de Regten bij deze Hoogeschool aangenomen (*), en, op den

(*) Gelijktijdig met BEYMA werd ook aan JOHAN VAN DER MIJE VAN ADRICHEM, voor den tijd van één jaar, het onderwijs in de Regten opgedragen; doch, het zij dat hij minder voldeed, het zij dat hij elders gunstiger uitzigten meende te hebben, hij verkreeg althans, op den 7 van Lentemaand des jaars 1583, een eerlijk ontslag uit de dienst der Hoogeschool, onder wier leeraren ik hem nergens vermeld heb gevonden.

den 6 van Oogstmaand des volgenden jaars, tot gewoon' Hoogleeraar in dezelve aangesteld; welken post hij, met grooten lof, waarnam tot het jaar 1596, toen hij (om welke redenen is onzeker) te rade werd, eene roeping naar de Hoogeschool te Franeker aan te nemen. In het volgende jaar, werd hij met de waardigheid van Raadsheer in den Hove van Vriesland bekleed; waarvan hij slechts twee jaren genot mogt hebben, als zijnde in den jare 1599 overleden. Er zien van hem verscheidene Regtsgeleerde schriften het licht, bij onderscheidene schrijvers vermeld, en door deskundigen geprezen. Zie verder over hem VRIEMOET, *Athenae Frisiacae*, pag. 86-92. PAQUOT, *Mémoires* etc. T. IX. p. 144—148, DE CHALMOT, *Biogr. Woordenb.* D. III. bl. 70-72, en vooral de *Oratio de claris Frisiae Jureconsultis* van den Hoogleeraar G. DE WAL, p. 20, 65-68 en 426. Zijne afbeelding is, behalve in de *Alma Ac. Leid.*, ook nog door J. SUIJDERHOEF bezorgd.

XXVI. JOHANNES HEURNIUS (VAN HEURNE), in den jare 1543 te Utrecht geboren, werd in 1581, toen hij, binnen genoemde stad, met lof de Geneeskunst oefende, ter bekleeding van het gewoon Hoogleeraarambt in dezelve naar deze Hoogeschool geroepen, welker bloei en luister hij, door de voortreffelijkheid van zijn onderwijs en de uitgave van geleerde schriften, omstreeks twintig jaren achtereen, krachtig bevorderde. Zijne groote vermaardheid was oorzaak, dat ook WILLEM I, en naderhand MAURITS zich van zijne hulp, als Geneesheer, bedienden. Hij overleed op den 11 van Oogstmaand des jaars 1601, in den ouderdom van ruim 58 jaren, tot groote droefheid van alle kundigen en braven, die hem, bij zijn leven, groote achting hadden toegedragen. De vele schriften, zijne wetenschap betreffende, door hem nagelaten, munten,

zoo door stijl als inhoud, uit, en dragen blijken, dat hij niet slechts in de Geneeskunst, maar ook in de oude letteren zeer bedreven was; weshalve zij door deskundigen ook nog op prijs worden gesteld (*). Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae*, p. 135—138, FOPPENS, *Biblioth. Belg.* T. II. p. 660 et 661, C. BURMANNI *Trajectum eruditum*, p. 134—141, PAQUOT, *Mémoires*, T. III. p. 150—160, en meer andere schrijvers, aangehaald in het *Onomast. liter.* van SAXE, P. III. p. 510 et 511. Zijne beeldtenis is ons niet alleen in de *Alma Ac. L.* en bij MEURSIUS, maar ook door W. SWANENBURCH bewaard gebleven. Zijn geschilderd portret is op de Bibliotheek der Hoogeschool.

XXVII. ANTHONIUS TRUTIUS *Lyranus*, (welken laatsten naam, elders weggelaten, hij, waarschijnlijk, naar zijne geboorteplaats voerde) werd, bij besluit van den 1 van Hooimaand des jaars 1582, tot Hoogleeraar in de Redeneer- en Natuurkunde benoemd, welken post hij gerekend werd, reeds op den 12 van Bloeimaand van datzelfde jaar, aanvaard te hebben. Dat hij dien post op den 6 van Wijnmaand des jaars 1592, toen het Staten-Collegie werd ingewijd, nog bekleedde, blijkt uit ORLERS, die hem onder de Hoogleeraren vermeldt, welke die inwijding hebben bijgewoond. Hij voert aldaar den naam van *extraordinaris*, waaromtrent in het besluit niets bepaald wordt. Zie de *Beschrijving van Leyden*, bl. 222. Verdere bijzonderheden omtrent TRUTIUS zijn mij niet voorgekomen.

XXVIII. JOHANNES HOLMANNUS *secundus*, zoo als hij zich, ter onderscheiding van zijnen vader, die denzelfden naam droeg, noemde, in den jare 1523 ge-

(*) Vergelijk het I D. dezer *Geschiedenis*, bl. 215 en 216.

geboren, kweekeling en vriend van den grooten MELANCHTHON, werd, op den 31 van Hooimaand des jaars 1582, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid benoemd, en bekleedde dien post, met grooten lof van geleerdheid en eene gematigde denkwijze, tot het jaar 1586, toen hij, op den 26 van Wintermaand, uit het leven scheidde, bij uitersten wil zijne boeken aan de Hoogeschool ten geschenke achterlatende. JANUS DOUSA, die hem, bij zijn leven, groote genegenheid en achting toedroeg, vereerde zijne nagedachtenis met een' treffenden lijkzang, ook in de *Alma Academia Leidensis* te vinden. Zie verder over hem het genoemde werk p. 16 et seqq. Een staaltje van zijne Godsdienstige denkwijze komt voor bij BRANDT, in zijne *Historie der Reformatie*, I D. bl. 558.

XXIX. LUBBERTUS HONRADIUS, van Deventer geboortig, werd, in Hooimaand des jaars 1582, tot gewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld, doch verliet dien post (om welke redenen is mij niet gebleken) nog voor het einde van datzelfde jaar.

XXX. REMBERTUS DODONAEUS, den 25 van Zomermaand des jaars 1518, of, volgens anderen, des jaars 1517, te Mechelen geboren, was een der beroemdste Genees- en Kruidkundigen van zijne eeuw, en heeft, verscheidene jaren achtereen, Keizer MAXIMILIAAN II en zijnen opvolger RUDOLPH II, onder den titel van Hofraad, als Geneesheer gediend. Naar de Nederlanden teruggekeerd, werd hij door de Verzorgers der Hoogeschool, bedacht om, zoo veel mogelijk, vermaarde mannen aan dezelve te verbinden, in den jare 1582, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt in de Geneeskunst herwaarts geroepen. Doch de Hoogeschool mogt van zijne dienst, slechts korten tijd, genot hebben, daar hij, reeds op den 10 van Lentemaand

maand des jaars 1585, door den dood aan dezelve ontrukt werd. Zie MEURSII *Athenae Batavae*, p. 124 et 125, NICERON, *Mémoires* T. XXXIV, p. 41—47, FOPPENS, *Biblioth. Belg.* T. II. p. 1064, PAQUOT *Mémoires* T. XV. p. 1—14, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. III. p. 262, en DE CHALMOT, *Woordenboek*, VIII D. bl. 272—279. Zie zijne afbeelding in de *Alma Ac. L.*, bij MEURSIUS en DE CHALMOT, t. a. pl.

XXXI. THOMAS SOSIUS werd, in den jare 1584, tot buitengewoon' en, drie jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld; doch bekleedde dien post slechts tot het jaar 1593, toen hij, ten oogmerk hebbende naar Duitschland te verreizen, op zijn verzoek, daarvan een eervol ontslag verkreeg. Meerdere bijzonderheden omtrent hem zijn mij niet voorgekomen. Alleen vind ik in het *Academisch Tijdschrift voor het Koninkrijk der Nederlanden*, in de aant. (15) op bl. 228 vermeld, dat hij van Amersfoort afkomstig was.

XXXII. ADRIANUS SARAVIA, omstreeks het jaar 1530, te Hesdin in Artois geboren, en Fransch leeraar bij de Hervormden te Antwerpen, werd, in den jare 1584, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, en kort daarna ook tot Fransch Predikant te Leiden aangesteld, waar zich, omtrent dezen tijd, vele vlugtelingen uit de Walsche Provincien hadden nedergezet. Hij nam beide posten, eenigen tijd, niet zonder goede vrucht en tot veler genoegen, waar; doch, bij de partijschappen, die eerlang onder LEICESTER oprezen, de zijde van dezen gekozen en zich bijzonder in de beruchte zamenzwering ten diens behoeve gewikkeld hebbende, welke, in den jare 1587, te Leiden ontdekt werd, ontkwam hij, door eene overhaaste vlugt naar Engeland, ter naauwernood het gevaar van in hechtenis te

wor-

worden genomen, en werd, na zijne openlijke indaging, nog voor het einde des genoemden jaars, door Curatoren van zijn Hoogleeraarambt vervallen verklaard. Hij werd, in zijn nieuw aangenomen Vaderland, tot Kanonik bij de Hoofdkerk te Kanterburij bevorderd, en overleed aldaar, in hoogen ouderdom, op den 15 van Louwmaand (ouden stijl) des jaars 1612. Zie de *Mémoires* enz. van PAQUOT, T. XI, p. 339—345.

XXXIII. ADRIANUS DAMMAN, te Gent geboren, en vroeger onderwijzer van Graaf WILLEM LODEWIJK *van Nassau*, Stadhouder van Vriesland, en deszelfs broederen, zoo als mij gebleken is uit een' nadrukkelijken brief van aanbeveling, door dezen aan de Regering van Leiden geschreven, werd, bij besluit van den laatsten van Bloeimaand des jaars 1586, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Wijsbegeerte, met name in de Zedekunde, aangesteld. Hij had echter, blijkens hetzelfde besluit, dien post, reeds op den 28 van Wintermaand des vorigen jaars, niet zonder behoorlijke magtiging, aanvaard, en bekleedde dien, tot genoegen zijner lastgeveren en ten nutte der Hoogeschool, tot den 19 van Hooimaand des jaars 1588, toen hij, op zijn verzoek, een vereerend afscheid verkreeg. In dat afscheid wordt gezegd, dat hij voornemens was naar Duitschland te verreizen. Meer weet ik met zekerheid omtrent hem niet te berigten; want hetgeen in de *Historie der Hervormde Kerk te Gent*, door W. TE WATER, bl. 135—137 omtrent ADRIANUS DAMMANT of DAMMAN gemeld wordt, is te los en onbestemd, om er mijne lezers toe te verwijzen.

XXXIV. FRANCISCUS RAPHELINGIUS, den 27 van Sprokkelmaand des jaars 1539 te Lanoy in Fransch Vlaanderen geboren, was een man van groote kunde, bijzonder in de Grieksche en Hebreeuwsche ta-

talen, in de eerste van welke hij in Engeland, eenigen tijd, onderwijs heeft gegeven. Later werd hij Corrector bij den vermaarden Boekdrukker C. PLANTIJN te Antwerpen, en bewees, in die hoedanigheid, aan de letteren gewigtige diensten; weshalve PLANTIJN hem gaarne tot schoonzoon aannam. Dit gaf aanleiding, dat hij, in den jare 1585, naar Leiden vertrok, om de drukkerij van zijnen schoonvader te dier stede te besturen. Hier, in zijne waarde als geleerde, en bijzonder als kenner der Hebreeuwsche taal, weldra bekend geworden, werd hij, in den jare 1586, tot buitengewoon', en in het volgende tot gewoon' Hoogleeraar in die taal, en teveus tot Academie-drukker aangesteld. Omstreeks elf jaren, mogt de Hoogeschool zich in het licht zijner geleerdheid verblijden, gedurende welke hij, door zijn onderwijs, groot nut stichtte, en zich de genegenheid en achting der beroemdste mannen, en onder deze ook van JOSEPHUS SCALIGER, verwierf. Hij overleed op den 20 van Hooimaand des jaars 1597, onder anderen ook een door hem vervaardigd *Woordenboek der Arabische taal* nalatende, 't welk vijftien jaren later, door bezorging van ERPENIUS, in het licht verscheen. Zie verder over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 140—143, NICERON, *Mémoires*, T. XXXVI, p. 83—88, FOPPENS, *Biblioth. Belg.* T. I. p. 305 et 306, en het *Onomasticon literarium* van SAXE, P. III. p. 467. Zijne afbeelding is in de *Alma Ac. L.*, bij MEURSIUS, ook bij FOPPENS. Zijn geschilderd portret is op de Academische Bibliotheek.

XXXV. LUCAS TRELCATIUS, in den jare 1542 te Erin in het gebied van Atrecht, niet verre van Douay, geboren, was Predikant bij de Hervormden te Rijssel, Brussel en laatstelijk Fransch Predikant te Leiden, waar

waar hij dien post, zeventien jaren lang, met ijver en getrouwheid heeft waargenomen. Na een tweejarig verblijf aldaar, werd hij, in den jare 1587, tot buitengewoon' en, vier jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar in de Godgeleerdheid benoemd, en verwierf zich, volgens getuigenis van JUNIUS, in eene over hem gehoudene Lijkrede, ook in de bekleeding van dit ambt, grooten lof van kunde, naarstigheid en godsvrucht. Hij werd, op den 28 van Oogstmaand des jaars 1602, door eene pestziekte uit het leven gerukt. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 149 et 150 en de *Historie der Reformatie* door BRANDT, II D. bl. 30 en 31. Hij is in de *Alma Ac. L.*, bij MEURSIUS als ook door J. MAETHAM afgebeeld.

XXXVI. CAROLUS GALLUS (DE HAAN), op den 16 van Oogstmaand des jaars 1530 te Arnhem uit een aanzienlijk geslagt geboren, oefende zich eerst te Keulen in de Regtsgeleerdheid; doch, op zijn vijf-en-twintigste jaar, verliet hij de Roomsche kerk, en begaf zich naar Geneve, waar hij, onder CALVIJN en BEZA, zich op de studie der Godgeleerdheid toeleide. In zijn Vaderland teruggekeerd, bekleedde hij te Deventer de predikdienst; doch door de vervolgingen, binnen die stad tegen de Hervormden aangerigt, genoodzaakt dezelve te verlaten, werd hij door WILLEM, Hertog van Kleef, naar Ham in de Mark beroepen, waar hij, zestien jaren achtereen, het leeraarambt waarnam. Toen, aan nieuwe vervolgingen van de zijde der Wederdooperen, tegen wier woede hij zich steeds met nadruk verzet had, blootgesteld, was hij genoodzaakt zijn ontslag te vragen. Hierop werd hij door Graaf JAN VAN NASSAU, Stadhouder van Gelderland, en deszelfs zoon LODEWIJK WILLEM, Stadhouder van Friesland, tot zuivering der Kerk in die beroerde tijden ge-

bruikt, en van een eerlijk onderhoud voorzien. Naar Deventer teruggekeerd, werd hij, ten gevolge van het schandelijk verraad, waardoor die stad, in den jare 1586, op nieuw, in de magt der Spanjaarden kwam, in ballingschap verdreven, en kwam, na het verlies zijner echtgenoote, met zijne vele kinderen, van alle middelen van bestaan ontbloot, in den jare 1587 te Leiden, waar hij tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Godgeleerdheid werd aangenomen; doch, na een verblijf van vier jaren (om welke redenen, is mij niet duidelijk gebleken) werd hij, in die betrekking, ontslagen. Na verijdeling van zijne hoop, om te Rijnsburg tot Predikant te worden aangesteld, vond hij, voor het overige zijns levens, eene wijkplaats te Oldenbroek in Gelderland, waar hij, tot zijn overlijden in een' meer dan tachtigjarigen ouderdom, het predikambt bekleedde. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 261, maar vooral J. REVII *Daventria illustrata*, p. 511—515. Vergelijk ook het *Academisch Tijdschrift* enz. 2e stuk, bl. 225.

XXXVII. EVERARD BRONCKHORST, in den jare 1554, te Deventer, uit een' geleerden vader (*) gesproten, wiens voetspoor hij loffelijk drukte, nam, na de verraderlijke overgave van zijne vaderstad aan de Spanjaarden in den jare 1587, toen hij de waardigheid van Burgemeester aldaar bekleedde, met de zijnen de wijk naar Leiden, en werd, nog in datzelfde jaar, door Curatoren tot gewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld, waarin hij, reeds vroeger, op onderscheidene plaatsen, en laatstelijk, als openbaar leeraar, te Erfurt onderwijs had gegeven. Vele jaren ach-

(*) JOHAN BRONCKHORST, namelijk, in de geleerde wereld meer bekend onder den naam van JOANNES NOVIOMAGUS. Zie over hem PAQUOT *Mémoires*, T. I. p. 83—88.

achtereen, bekleedde hij dezen post met grooten lof, niet alleen door zijn onderwijs vele voortreffelijke kweekelingen vormende, maar ook, door de uitgave van verscheidene schriften, den roem der Hoogeschool, met zijnen eigenen, verbreidende. Later nogtans schijnt hij, door aanhoudende sukkelingen, ter waarneming van zijne ambtspligten minder geschikt te zijn geweest; weshalve hij, in den jare 1621, van Curatoren gereedelijk een eervol ontslag verkreeg. Hij leefde sedert nog omtrent zes jaren, als zijnde op den 27 van Bloeimaand des jaars 1627 overleden. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae*, p. 145—147, de Lijkrede, door CUNAEUS over hem gehouden en te vinden onder zijne *Orationes*, waar zij de XIV in rang is, FOPPENS, *Biblioth. Belg.* T. I. p. 270—271, PAQUOT, *Mémoires*, T. I. p. 88—94, het *Onomast. liter.* van SAXE, Part. IV. p. 17 et 566, en DE CHALMOT, *Woordenboek*, IV D. bl. 331—335. Uit een door hem gehouden *M. S. Diarium* of *Dagboek*, thans op de Bibliotheek te Franeker berustende, is het eerste gedeelte der daarin door hem opgeteekende bijzonderheden omtrent de Leidsche Hoogeschool, met eenige toelichtingen, medegedeeld in het *Academisch Tijdschrift*, 2e St. bl. 223—230. Zie zijne afbeelding bij MEURSIUS, en in de *Alma Ac. L.*

XXXVIII. HENRICUS BREDIUS werd, in den jare 1588, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Redekunst (*Rhetorices*) aangesteld. Bij de oprigting van het Staten-Collegie in den jare 1592, werd hem mede de post van schaftmeester (*Oeconomus*) in hetzelve opgedragen; waarvan hij echter, in den jare 1594, als, naar het schijnt, der jeugdige losbandigheid te veel toegevende, weder ontzet werd. Hij bleef echter, als Hoogleeraar, tot zijnen dood werkzaam, welke in den jare 1622 plaats had.

XXXIX. PETRUS PAEUW, in den jare 1564 uit een aanzienlijk geslacht te Amsterdam geboren, werd, in den jare 1589, tot buitengewoon' en, drie jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar in de Geneeskunst en bijzonder in de Ontleedkunde aangesteld. In het laatst aangewezen jaar 1592, werd hem mede de toebereiding van den Academischen Kruidhof opgedragen; van welke taak hij zich op eene loffelijke wijze kweet. Later werd hem ook het onderwijs in de Kruidkunde, en, nevens zijnen ambtgenoot BONTIUS, het opzigt over den Kruidhof aanbevolen. Groot waren de diensten, welke hij der Hoogeschool door zijn onderwijs, zoo in de Kruid- als bijzonder in de Ontleedkunde, bewees, voor welke, onder zijn toezigt, het eerst eene behoorlijke Schouwplaats werd ingerigt. Geen wonder dus, dat zijn afsterven op den 1 van Oogstmaand des jaars 1617, toen hij naauwelijks den ouderdom van 53 jaren bereikt had, als een zwaar verlies voor de Hoogeschool en de wetenschappen betreurd werd. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 264 et 265; FOPPENS, *Biblioth. Belg.* T. II. p. 999, waar men ook eene meer volkomene opgave van zijne schriften vindt, WAGENAAR, *Beschrijving van Amsterdam*, III D. bl. 200, en vooral de *Introductio*, door den Hoogleeraar E. SANDIFORT geplaatst voor zijne beschrijving van het *Museum Anatomicum* te Leiden, pag. V et VI, waar hem, als Hoogleeraar in de Ontleedkunde, door een' allezins bevoegd' regter groote lof wordt toegekend. Men vindt zijne afbeelding in de *Alma Ac. L.* en bij MEURSIUS.

XL. GERARDUS TUNINGIUS (VAN TUNINGHEN), te Leiden in den jare 1566 geboren, en, in 1587, aan de Hoogeschool aldaar door zijnen leermeester H. DONELLUS, met grooten lof, tot Doctor in de

Reg-

Regten bevorderd, werd, in den jare 1590, tot buitengewoon' en, twee jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar in dezelve aangesteld, en bekleedde deze posten, twintig jaren achtereen, met merkelijke toejuiching, welke hij vooral aan de hem eigene bevalligheid en levendigheid van voordragt te danken had. Hij overleed op den 19 van Oogstmaand des jaars 1610. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 279—281, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 361, PAQUOT, *Mémoires*, T. VII. p. 255—260, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 43 et 44, et p. 569. Zijne afbeelding is in de *Alma Ac. L.*

XLI. FRANCISCUS JUNIUS (DU JON), op den 1 van Bloeimaand des jaars 1545, te Bourges in Frankrijk, uit een aanzienlijk geslacht geboren, was een der kundigste, vredelievendste en vermaardste Godgeleerden van zijne eeuw; weshalve Curatoren hem reeds vroeg, doch te vergeefs, aan de Hoogeschool hadden trachten te verbinden. Eindelijk liet hij zich, in den jare 1592, ter gelegenheid, dat hij, door de Nederlanden naar Frankrijk trekkende, zich voor een' korten tijd te Leiden onthield, door hen overhalen, om het Hoogleeraarambt in de Godgeleerdheid, hem op gunstige en vereerende voorwaarden aangeboden, te aanvaarden. Slechts tien jaren, mogt de Hoogeschool door zijne geleerdheid en godsvrucht bestraald worden, toen hij, op den 23 van Wijnmaand des jaars 1602, door eene pestziekte, welke dat jaar vele verwoestingen aanrigtte, aan dezelve ontrukt werd, hartelijk betreurd door allen, die uitmuntende hoedanigheden en verdiensten op prijs stelden. Zie verder over hem, zijne hoogst merkwaardige lotgevallen en de vele geleerde schriften, door hem in het licht gezonden, behalve de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Ono-*

Onomast. liter. P. III. p. 555—57, de Latijnsche beschrijving van zijn leven, door hem zelven vervaardigd en door P. MERULA uitgegeven, de *Historie der Reformatie* door BRANDT, I D. op onderscheidene plaatsen, in het Register onder JUNIUS aangewezen, en II D. bl. 31—42, NICERON, *Mémoires*, T. XVI. p. 171—199 en het *Vaderl. Woordenboek* van KOK, XXI D. bl. 204—214. Zijne afbeelding komt voor in de *Alma Acad. L.*, bij MEURSIUS, en in het I D. van BRANDTS *Historie der Reformatie.* Zijn geschilderd portret is op de Academische Bibliotheek.

XLII. Mr. JACOBUS RAMSAEUS (RAMSAIJ), een Schot van afkomst, werd, in den jare 1588, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Redeneerkunde benoemd, en vervulde dien post tot aan zijn overlijden in den jare 1593. Ik vind, in de Handelingen van Curatoren, van hem ook, als eersten onderregent van het Staten-Collegie, gewag gemaakt.

XLIII. Mr. PAULUS MERULA (VAN MERLE), den 19 van Oogstmaand des jaars 1558, uit een deftig geslacht te Dordrecht geboren, en, naar de gewoonte dier tijden, zijne letteroefeningen door het bezoeken der vermaardste buitenlandsche Hoogescholen en voornaamste landen volmaakt hebbende, oefende, na zijne terugkomst, in zijne vaderstad, eerst omstreeks vier jaren, met goed gevolg, de pleitkunst. In den jare 1592, werd hem de leerstoel der Historien, door het vertrek van LIPSIUS openstaande, opgedragen, dien hij, eerst in de hoedanigheid van buitengewoon' en, sedert 1593, in die van gewoon' Hoogleeraar, ruim vijftien jaren, met lof bekleedde. In 1597, werd hem mede het toezigt over de openbare Boekerij toevertrouwd, en, volgens FOPPENS, benoemden de Algemeene Staten hem mede tot Historieschrijver. Hij over-

overleed, op den 19 van Hooimaand des jaars 1607, te Rostok, werwaarts hij, tot herstelling zijner verzwakte gezondheid, eenigen tijd vroeger verreisd was, en genoot de eer, dat twee der Hoogleeraren aldaar zijne nagedachtenis met lijkredenen vereerden, van welke die des laatsten, met name JOHANNES KIRCHMANNUS, gedrukt is. Zie verder over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 159–161, BALEN, *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 209 en 210, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. II. p. 942—944, NICERON, *Mémoires*, T. XXVI, p. 1–6, PAQUOT, *Mémoires*, T. I. p. 116—126 en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 55 et 56 et p. 570 et 571. Hij is in de *Alma Ac. L.*, bij MEURSIUS en door J. MAETHAM afgebeeld.

XLIV. CAROLUS CLUSIUS (L'ESCLUSE), te Atrecht, in den jare 1524 of 1525, geboren, was een der vermaardste Kruidkundigen van zijne eeuw; weshalve hij door Keizer MAXIMILIAAN II, op gunstige en vereerende voorwaarden, naar Weenen ontboden, en tot opzigter over den Kruidhof aldaar gesteld werd, welken post hij ook, eenigen tijd, onder deszelfs opvolger RUDOLPH II bekleedde. Doch, het hofleven moede geworden, begaf hij zich naar Frankfort, en had aldaar, eenige jaren, buiten openbare bediening geleefd, toen hij, in den jare 1593, op vereerende uitnoodiging van Curatoren, herwaarts kwam, om het toezigt over den nieuw opgerigten Kruidhof te voeren, 't welk hem, onder den titel van *Professor honorarius*, werd opgedragen. Hij overleed, op den 4 van Grasmaand des jaars 1609, in den ouderdom van ruim 84 jaren. Zie verder over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 186—188, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 150 et 151, NICERON, *Mémoires*, T. XXX, p. 38—48, PAQUOT, *Mémoires*, T.

XVII.

XVII. p. 413—428, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. III. pag. 360 et 361, et p. 647. en DE CHALMOT, *Woordenb.* VII D. bl. 56—64. CLUSIUS is afgebeeld, behalve in de *Alma Ac. L.* en bij MEURSIUS, ook door J. DE GHEIJN, en, in vroeger leeftijd, door M. ROTA en anderen. Een geschilderd portret van hem, vervaardigd toen hij zich nog te Weenen ophield, is op de Bibliotheek onzer Hoogeschool.

XLV. PETRUS MOLINAEUS (DUMOULIN), in Wijnmaand des jaars 1568 te Vexin in Frankrijk geboren, kwam, kort na de benoeming van FRANCISCUS JUNIUS tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, naar deze Hoogeschool, om van zijn onderwijs gebruik te maken, en deed zich aldaar zoo gunstig kennen, dat hem eerlang, met name in den jare 1593, het onderwijs in de Redeneerkunde, onder den titel van buitengewoon' Hoogleeraar, werd opgedragen, waarbij later ook dat in de Natuurkunde gevoegd werd. Na eenige jaren de Hoogeschool met lof gediend te hebben, keerde hij, tegen het einde des jaars 1598, op sterk aanhouden der Parijsche Kerk, naar Frankrijk terug, om zich aldaar, ter bekleeding van het leeraarambt onder de Hervormden, te doen inwijden. Hier maakte hij zich, meer en meer, als een kundig, godvruchtig en gematigd Godgeleerde met zoo veel lof bekend, dat Curatoren, in den jare 1611, te rade werden, hunne beste pogingen aan te wenden, ten einde hem, die toen Predikant te Parijs was, als gewoon' Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, aan deze Hoogeschool te verbinden; doch, hoezeer hij zelve hiertoe niet ongenegen was, kwam echter deze beroeping niet tot stand, omdat men, in Frankrijk, standvastig weigerde, hem het vereischte ontslag uit de dienst der Kerk te verleenen. Geen' beteren uitslag had de

her-

herhaling van dezelfde pogingen, met geen' minderen ernst in den jare 1619 ondernomen. Gelukkiger waren later die van de Hoogeschool te Sedan, als welken het gebeuren mogt, hem, vele jaren achtereen, als Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, te bezitten. Hij overleed aldaar in den jare 1658. Zie MEURSII *Athenae Batavae*, p. 173 et 174, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 179 et 180 et 582, met de aldaar aangehaalde schrijvers. Dezer dagen zijn ons belangrijke bijzonderheden over dezen edelen man bekend geworden uit een levensberigt door hem zelven in het Fransch geschreven, en voor het eerst gedrukt in het sedert kort te Parijs uitkomende Tijdschrift, *le Protestant*, n° 4, 5, 7 en 10, welk laatste n°. loopt tot zijn vertrek van Leiden. Behalve in de *Alma Ac. L. B.*, bij MEURSIUS, en in BRANDTS *Kerk. Hist.* II D., is zijne afbeelding ook in 't groot, bij C. DANCKERTS, uitgegeven.

XLVI. JOSEPHUS JUSTUS SCALIGER, in den jare 1593, op dringende en hoogst vereerende uitnoodiging van Staten en Curatoren, herwaarts gekomen, niet om der Hoogeschool de diensten van een' gewoon' Hoogleeraar te bewijzen, maar alleen om dezelve door den luister van zijn' alom beroemden naam te verheerlijken, kan wel, in den eigenlijken zin, tot hare Hoogleeraren niet geteld, maar echter, mijns bedunkens, nergens gevoegelijker, dan op de lijst derzelve, geplaatst worden. In den jare 1540, te *Agen* in Frankrijk uit een' insgelijks vermaarden vader, met name JULIUS CAESAR SCALIGER, geboren, maakte hij, eerst onder geleide van dezen, en later meestal door eigene onvermoeide oefening, zonder hulp van onderwijzeren, zoo groote vorderingen in onderscheidene wetenschappen, maar vooral in 't geen tot den omvang der Westersche en Oostersche letterkunde, de geschiedenis

nis

nis en tijdrekenkunde behoort, en leide den schat zijner kennis in zoo vele geleerde schriften aan den dag, dat hem, met algemeene toestemming, de eerste rang onder de geleerden van zijne eeuw werd toegekend. Omtrent zestien jaren, was hij het uitnemendst sieraad dezer Hoogeschool, en aan dezelve, gelijk ons in het voorgaande Deel gebleken is, in onderscheidene opzigten, van groot nut. Hij overleed op den 21 van Louwmaand des jaars 1609, en had tot lofredenaars D. BAUDIUS en D. HEINSIUS, die beiden, en vooral de laatste, een groot deel van hunne vorming aan hem te danken hadden. Zie voorts de Lijkredenen der genoemde mannen, gedrukt onder hunne *Orationes*, en den Latijnschen Brief van HEINSIUS aan CASAUBONUS over het afsterven van SCALIGER, achter de *Epistolae* van dezen te vinden, MEURSII *Athenae Batavae*, p. 168—171, NICERON, *Mémoires*, T. XXIII. p. 272—315 en het *Onomast. liter.* van SAXE, T. III. p. 351—353 met de aldaar aangehaalde schrijvers. Behalve bij MEURSIUS en in de *Alma Ac. L. B.*, is hij, in zijne jeugd, door H. GOLTZIUS, in zijnen ouderdom, door J. DE LEEUW in plaat gebragt. * (*).

XLVII. FRANCISCUS GOMARUS, op den 30 van Louwmaand des jaars 1563, te Brugge geboren, werd, in den jare 1594, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid bij deze Hoogeschool aangesteld; welken post hij, zeventien jaren achtereen, met lof van groote geleerdheid, doch, sedert zijne geschillen

(*) SCALIGER is de eerste, wiens geschilderde afbeelding in de Senaatkamer der Hoogeschool voorhanden is. Wij zullen dit in het vervolg altijd door eene * aanwijzen. De verzameling van Portretten daar ter plaatse is thans reeds tot 100 geklommen.

len met zijnen ambtgenoot ARMINIUS, niet zonder misnoegen van velen over zijn' onmatigen ijver in het voorstaan zijner harde gevoelens omtrent de leer der voorbeschikking, bekleed heeft. In den jare 1611, leide hij, uit ontevredenheid over de benoeming van C. VORSTIUS tot zijnen ambtgenoot, zijne waardigheid neder, en vertrok naar Middelburg, alwaar hij tot Predikant en tevens tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid en de Hebreeuwsche taal bij de aldaar opgerigte Doorluchtige School was aangesteld. Drie jaren later, aanvaardde hij het hem opgedragen ambt van Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan de Hoogeschool te Saumur. In den jare 1618, verwisselde hij dezen post met dien van Hoogleeraar in dezelfde wetenschap, mitsgaders in de Hebreeuwsche taal, aan de Hoogeschool te Groningen, waar hij, op den 11 van Louwmaand des jaars 1641, overleed. Hij heeft een groot aantal van schriften nagelaten, welke in den jare 1645 bijeengezameld en, in III Deelen in folio, zijn in het licht gegeven, en van zijne Godgeleerde kundigheden in 't gemeen en bijzonder van zijne bedrevenheid in de Grieksche en Hebreeuwsche talen loffelijk getuigen. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae* p. 176 et 177, en de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 154 et 155. Zijne afbeelding is ons bewaard in de *Alma Ac. L.*, bij MEURSIUS, bij BRANDT, door VINKELES in de *Woordenboeken* van DE CHALMOT en KOK, en in 't groot, onder anderen, door W. SWANENBURCH en S. à LAMSWEERDE.

XLVIII. CORNELIUS SWANENBURGIUS, (VAN SWANENBURG), op den 12 van Herfstmaand des jaars 1574, te Leiden geboren, en aldaar zijne letteroefeningen voltooid hebbende, werd niet lang

daarna, met name in Slagtmaand des jaars 1597, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld, en, in het begin des jaars 1611, tot gewoon' Hoogleeraar in dezelve bevorderd; in welke betrekking hij ten nutte der Hoogeschool werkzaam was tot het jaar 1630, toen hij op den 12 van Bloeimaand overleed. Zie verder over hem de *Alma Ac. L.*, alwaar ook zijne afbeelding voorkomt, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 220 et 221, en de Lijkrede, door CUNAEUS over hem gehouden, en te vinden onder deszelfs *Orationes*, waar zij de vijftiende in rang is.

XLIX. CORNELIUS PIJNAKERUS, dus genoemd naar het dorp *Pijnaker* in de nabijheid van Delft, waar hij, op den 6 van Hooimaand des jaars 1570, uit deftige ouderen geboren werd, verkreeg, gelijktijdig met SWANENBURG, den post van buitengewoon' Hoogleeraar in de Regten, en werd, ter zelfder tijd met dezen, tot gewoon' Hoogleeraar in dezelve benoemd. In den jare 1615, vertrok hij naar Groningen, om aan de kortelings aldaar opgerigte Hoogeschool dezelfde waardigheid te bekleeden, nadat hij door de Leidsche Curatoren, op het vernemen van zijne onderhandelingen met die van Groningen, reeds vroeger van zijne dienst verlaten was. Later werd hij tweemalen door de algemeene Staten naar de Deis van Tunis en Algiers afgevaardigd, en bragt eindelijk zijne laatste levensjaren, als Hoogleeraar in de Regten, te Franeker door, alwaar hij, na den genoemden post ruim acht jaren bekleed te hebben, op den 12 van Louwmaand des jaars 1645 overleed. Zie verder VRIEMOET, *Athenae Frisiacae*, p. 288—292. en het *Staatk. Nederland* door Mr. J. SCHELTEMA, II D. bl. 207—209. Hij is in de *Alma Ac. L.* afgebeeld.

L. AELIUS EVERHARDUS VORSTIUS, te Roermon-

monde in Gelderland, op den 26 van Herfstmaand des jaars 1565, geboren, werd, in den jare 1598, op aanbeveling van den grooten SCALIGER, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Natuurkunde en, het volgende jaar, tot gewoon' Hoogleeraar in de Geneeskunde aangesteld; welken post hij, tot groot nut der Hoogeschool, ruim 25 jaren heeft waargenomen. In den jare 1617, werd hem mede het onderwijs der Kruidkunde en het opzigt over den Academischen plantentuin opgedragen; in welke betrekkingen hij insgelijks der Hoogeschool gewigtige diensten bewees. Hij is op den 22 van Wijnmaand des jaars 1624 overleden, zonder van de groote kunde, welke in hem geprezen wordt, eenige merkwaardige gedenkstukken achter te laten. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 200—203, de Lijkrede, door CUNAEUS over hem gehouden, welke de dertiende in rang is onder deszelfs *Orationes*, de *Horti brevis Historia*, door BOERHAAVE geplaatst voor het I D. van zijnen *Index alter Plantarum, quae in horto Academico Lugduno-Batavo aluntur*, p. 27, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 35, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 107. Zijne afbeelding komt bij MEURSIUS, en in de *Alma Ac. L.* voor. *

LI. JOHANNES MORDISONIUS of MURDISONIUS werd, in den jare 1600, op eene vaste jaarwedde tot het openbaar onderwijs in de Natuurkunde gemagtigd. Drie jaren later, werd hem het Hoogleeraarambt in de Redeneerkunde opgedragen, waarin hij, volgens SOERMANS in zijn *Academ. Register*, bl. 61, in den jare 1605 door JACCHAEUS werd opgevolgd.

LII. REGNERUS BONTIUS, zoon van G. BONTIUS, vroeger door ons vermeld, en te Leiden in 1576 geboren, werd mede, reeds in den jare 1600, tot

het geven van onderwijs in de Natuurkunde gemagtigd, en, in den jare 1603, als Hoogleeraar in die Wetenschap nader bevestigd. Later werd hij eerst tot buitengewoon' Hoogleeraar der Geneeskunst, in welke betrekking hij reeds in den jare 1607 voorkomt, en in den jare 1617 tot gewoon' Hoogleeraar dier wetenschap benoemd. Zijne kunde en vermaardheid waren oorzaak, dat hij ook tot Geneesheer van Prins FREDERIK HENDRIK werd aangesteld. Hij overleed op den 12 van Zomermaand des jaars 1623, en vond in D. HEINSIUS een' waardig' lofredenaar. Zie ook DE CHALMOT, *Woordenb.* III D. bl. 310. en zijne afbeelding in de *Alma Ac. L. B.*

LIII. PETRUS BERTIUS, op den 14 van Slagtmaand des jaars 1565 te *Beveren*, een dorp in West-Vlaanderen, geboren, een man, zeer berucht in de geschiedenis der Kerkelijke twisten van het eerste gedeelte der zeventiende eeuw, werd, in den jare 1608, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Zedekunde aangesteld, na reeds vroeger, met name in den jare 1593, tot Onderregent van het Staten-Collegie benoemd te zijn geweest. In den jare 1607, werd hij tot opvolger van zijnen schoonvader CUCHLINUS in het opperbestuur van het gemelde Collegie verkozen, en leide, bij die gelegenheid, zijn Hoogleeraarambt in de Zedekunde neder; 't welk hij in den jare 1615, met verlating van zijnen post als Regent van het Staten-Collegie, onder den titel van gewoon' Hoogleeraar, op nieuw aanvaardde. In den jare 1619, werd hij, als aanhanger van ARMINIUS, nevens anderen van zijnen post ontzet, en begaf zich, voornamelijk door den nood van zijn talrijk huisgezin gedrongen, in welks behoeften hij, hier te lande, geene kans zag te voorzien, eerlang naar Parijs, waar hij, kort daarna, openlijk

lijk tot de Roomsche Kerk overging, en in Wijnmaand des jaars 1629 overleed. Hij was een man van uitgebreide geleerdheid, blijkens verscheidene der talrijke schriften, door hem nagelaten; doch de onstandvastigheid, die hij in zijne godsdienstige gevoelens aan den dag leide, deed hem zijne vroegere achting en roem, grootendeels, verliezen. Zie verder MEURSII *Athenae Batavas*, p. 233 — 237, en de schrijvers, aangehaald in het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 49, waarbij men nog voege BRANDTS *Historie der Reformatie*, II en III D. op onderscheidene plaatsen, in het Register aangewezen, het *Vaderl. Woordenboek* van KOK, VI D. bl. 497—503. en vooral het *Woordenboek* van DE CHALMOT, II D. bl. 386—398. Zijne afbeelding is bij MEURSIUS, FOPPENS en, door R. VINKELES bij DE CHALMOT en KOK voorhanden.

LIV. LUDOLF VAN KEULEN, in den jare 1539, te Hildesheim in Neder-Saxen geboren, en als Wiskundige grootelijks vermaard, werd in den jare 1600, toen hij reeds eenigen tijd te Leiden bijzonder onderrigt in zijne wetenschap gegeven had, door Curatoren benoemd, om, volgens eene instelling, door Prins MAURITS verordend, in de Nederduitsche taal die deelen der Wiskunde te onderwijzen, welke meer bijzonder ter vorming van Ingenieurs geschikt zijn. Hij kweet zich van die taak op eene loffelijke wijze tot aan zijn overlijden, 't welk op den laatsten van Wintermaand des jaars 1610 voorviel. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 344 et 345, en de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in de Nederlanden* door den Hoogleeraar VAN KAMPEN, III D. bl. 113* en 114*. Bij MEURSIUS, en door J. DE GHEIJN is ons zijn afbeeldsel bewaard gebleven.

LV. Mr. SIMON FRANSZ. VAN MERWEN,

Schepen der stad Leiden, werd, gelijktijdig met VAN KEULEN, door Curatoren tot het geven van het boven genoemde onderwijs gemagtigd.

LVI. OTTO HEURNIUS, zoon van den beroemden Hoogleeraar der Geneeskunde JOH. HEURNIUS, te Utrecht in den jare 1577 geboren, doch te Leiden, werwaarts zijn vader in 1581 vertrok, opgevoed en gevormd, werd, tegen het einde des jaars 1601, kort na het overlijden van zijnen vader, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Geneeskunst aangesteld, na reeds, gedurende een groot jaar, de Hoogeschool, als openbaar onderwijzer der Redeneerkunde, gediend te hebben. In den jare 1611, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar in de Geneeskunst bevorderd, waarbij hem, zeven jaren later, ook het onderwijs der Ontleedkunde werd opgedragen. Als onderwijzer, schijnt hij de voetstappen van zijnen vader met lof gedrukt, en der Hoogeschool, gedurende eene reeks van jaren, belangrijke diensten bewezen te hebben; doch hij volgde deszelfs voorbeeld niet evenzeer in het bevorderen van haren luister door de uitgave van geleerde schriften. Hij overleed in den jare 1652, nadat hem, eenigen tijd te voren, wegens zwakheden des ouderdoms, eene eerlijke rust vergund was. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 277 et 278, BURMANNI *Trajectum eruditum*, p. 141—144, en meer andere schrijvers, aangehaald bij SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 127 et 128 et p. 577, waarbij vooral gevoegd moet worden de *Introductio* van den Hoogleeraar G. SANDIFORT tot zijn *Museum Anatomicum*, pag. VI et VII. Hij is in de *Alma Ac. L. B.*, bij MEURSIUS, en ook door C. DE PAS afgebeeld.

LVII. WILHELMUS CODDAEUS (VAN DER CODDE), te Leiden in den jare 1575 geboren, werd,

na

na de loffelijke volbrenging zijner Godgeleerde studien aldaar, om zijne bekende bedrevenheid in de Hebreeuwsche taal, in den jare 1601, tot buitengewoon' en, een jaar later, tot gewoon' Hoogleeraar dier taal benoemd. Hij was in deze betrekking, op het voorbeeld van zijnen leermeester en voorganger F. RAPHELINGIUS, met lof werkzaam tot het jaar 1619, toen hij, als aanhanger van ARMINIUS, eerst in de waarneming van zijnen post geschorst, en eindelijk, in den jare 1621, om zijne volharding bij de onregtzinnige gevoelens, van welke hij beschuldigd was, daarvan geheel ontzet werd. Het jaar van zijn overlijden is onzeker; alleen blijkt het, dat hij in den jare 1625 nog in leven was. Zie voorts over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 282—284, DE CHALMOT, *Woordenb.* VII D. bl. 118—120. en de verdere schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 83, die, tegen zijne gewoonte, minder naauwkeurig, het jaar 1597, als dat geno heeft opgegeven, waarin CODDAEUS tot opvolger van RAPHELINGIUS benoemd werd. In de *Alma Ac. L.* komt zijne afbeelding voor.

LVIII. JACOBUS ARMINIUS (JACOB HERMANSZ.), in den jare 1560, te Oudewater geboren, kwam, na zich een geruimen tijd, zoo in als buiten zijn vaderland, inzonderheid te Leiden en te Geneve, in alle wetenschappen, tot de Godgeleerdheid betrekking hebbende, met ongemeenen lof van naarstigheid en uitstekende vorderingen, geoefend te hebben, in den jare 1587 te Amsterdam, welks Regering hem, die ouderloos en van middelen ontbloot was, onder hare bijzondere bescherming genomen had, en werd, niet lang daarna, tot Predikant bij de Hervormden aldaar benoemd. Zijne zeldzame gaven en ongemeene

geleerdheid verworven hem hier eene algemeene genegenheid en hoogachting; doch zijne afwijking van sommige gevoelens van CALVIJN bragt hem bij zulken, die den genoemden Kerkhervormer een onbepaald gezag toekenden, in verdenking, en wikkelde hem in groote moeijelijkheden. Dit verhinderde echter niet, dat Curatoren der Leidsche Hoogeschool hem, in den jare 1603, tot opvolger van den beroemden FR. JUNIUS verlangden, en, na het uit den weg ruimen der daartegen opgeworpene zwarigheden, ten laatste verkregen. Ook hier beantwoordde hij ten volle aan de gunstige verwachtingen, die men van hem had opgevat; doch het ongelukkig geschil, tusschen hem en zijnen ambtgenoot GOMARUS over de leer der voorbeschikking gerezen, had, gelijk men weet, later voor Kerk en Staat de treurigste gevolgen. Alvorens echter die gevolgen zich, in hunne volle treurigheid, openbaarden, overleed ARMINIUS, in den ouderdom van nog geen vijftig jaren, op den 17 van Wijnmaand des jaars 1609. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae* p. 239 et 240, de Latijnsche Lijkrede, door BERTIUS over hem gehouden, en de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 48 et 49, waarbij men nog voege de *Historie der Reformatie* door BRANDT, II D. op onderscheidene plaatsen in het Register te vinden, het *Vaderlandsch Woordenboek* van KOK, IV D. bl. 1267—1300, en DE CHALMOT, *Woordenboek*, I D. bl. 323—332. Dikwijls is hij afgebeeld: behalve bij MEURSIUS en in de *Alma*, ook bij BRANDT, II D., voorts door J. C. PHILIPS, door R. VINKELES bij DE CHALMOT en KOK, en elders. *

LIX. LUCAS TRELCATIUS *de jonge*, zoon van den Hoogleeraar van denzelfden naam, boven vermeld, wien hij, gedurende deszelfs verblijf te Londen, in den

den jare 1573, geboren werd, volgde, in geleerdheid en Godsvrucht, met lof, het voetspoor van zijnen vader, en was, gelijk deze, in dienst der Fransche Hervormde gemeente te Leiden, toen hij, in deszelfs plaats, in den jare 1603, tot buitengewoon' en, drie jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar in de Godgeleerdheid benoemd werd. Doch de Hoogeschool en de Kerk mogten van zijne begaafdheden niet lang genot hebben, daar hij, reeds op den 12 van Herfstmaand des jaars 1607, in den bloeijenden leeftijd van naauwlijks 34 jaren overleed. Zie MEURSII *Athenae Batavae*, p. 230 et 231, waar men een zeer hartelijk en vereerend gedicht van SCALIGER op zijn overlijden aantreft. Bij MEURSIUS en in de *Alma Ac. L. B.* is hij afgebeeld.

LX. DOMINICUS BAUDIUS, op den 8 van Grasmaand des jaars 1561, te Rijssel in Vlaanderen geboren, was een man van een levendig en bevallig vernuft en uitnemende bedrevenheid in de Grieksche en Latijnsche letterkunde, de geschiedenissen en de Regten. Na eerst, zoo hier te lande, als elders, bijzonderlijk in Frankrijk, waar hij zich ruim tien jaren onthield, op verschillende wijzen, zijn fortuin beproefd te hebben, werd hij eindelijk, in den jare 1603, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Welsprekendheid bij deze Hoogeschool aangesteld, tot welker vroegste kweekelingen hij behoorde, en waar hij, in den jare 1585, tot Doctor in de Regten bevorderd was. In den jare 1608, werd hem, onder gelijken titel, het onderwijs der Historien en van het Regt opgedragen; van welk laatste onderwijs, hem reeds in den jare 1607 toevertrouwd, hij echter, in 't vervolg, wederom geweerd werd. Het jaar 1611 bragt hem de vervulling van een' zijner vurigste wenschen aan, zijne bevordering namelijk tot gewoon' Hoogleeraar; doch die van een ander,

niet min vurig verlangen, zijne aanstelling namelijk tot Historieschrijver van Holland, bleef, zoo ik meen, achter. Hij leide nogtans zijne bevoegdheid daartoe aan den dag door de uitgave van een Latijnsch geschrift in III Boeken, *over het bestand*, *in den jare* 1609 *gesloten*. De losheid intusschen van zijnen aard en de ongeregeldheid van zijn gedrag, welke hem, zijn gansche leven door, vele onaangenaamheden berokkend en den luister zijner groote bekwaamheden, en der vele goede hoedanigheden, die hij, ook naar het hart, bezat, niet weinig verduisterd hadden, deden hem eerlang zooveel stoffe van openbare ergernis geven, dat Curatoren zich verpligt vonden, hem, eenigen tijd, in de waarneming van zijn ambt te schorsen, en hem den toegang tot den Academischen Senaat te ontzeggen. Hij overleed op den 22 van Oogstmaand des jaars 1613. Zie verder over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 155—157, de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 39 et 40, en DE CHALMOT, *Woordenb.* II D. bl. 132—136. Voor de kennis van zijn karakter en de geschiedenis van zijnen leeftijd leveren zijne *Brieven*, in een' bevalligen en onderhoudenden trant geschreven, schatbare bijdragen. Zijne afbeelding komt in de *Alma Ac. L.*, voorts bij MEURSIUS en in eenige uitgaven van verschillende zijner werken voor.

LXI. DANIEL HEINSIUS, een der vermaardste Letterkundigen en Latijnsche dichteren van de zeventiende eeuw, werd, in den jare 1581, te Gent geboren. Nog student te Leiden zijnde, waar hij zich de genegenheid en achting der beroemde mannen DOUSA en SCALIGER verwierf, en aan den laatsten grootendeels zijne vorming te danken had, verkreeg hij, reeds in den jare 1602, van Curatoren vrijheid tot het verklaren

ren van eenige vermaarde dichteren, en werd, in het volgende jaar, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Dichtkunde aangesteld. Twee jaren later, werd hem het onderwijs der Grieksche taal en dat der Staatkunde (*Politice*) en, na den dood van MERULA, in den jare 1607, ook het ambt van Bibliothecaris opgedragen. In den jare 1613, werd hij tot opvolger van BAUDIUS in het onderwijs der Historien benoemd, na, reeds vroeger, tot de waardigheid van gewoon' Hoogleeraar bevorderd, en met vele bewijzen van achting door Curatoren vereerd te zijn geweest, onder welke zijne aanstelling tot Secretaris van den Academischen Senaat, welke in den jare 1609 plaats had, met name vermeld moet worden. Ook in vervolg van tijd, ontbrak het hem geenszins aan dergelijke bewijzen, welke zijne ongemeene kundigheden en de groote luister, dien hij door de uitgave van vele geleerde schriften aan de Hoogeschool bijzette, hem gewisselijk volkomen waardig maakten. De roem zijner geleerdheid was ook oorzaak, dat Koning GUSTAAF ADOLF van Zweden hem met den titel van Historieschrijver en Raad vereerde, en de Regering van Venetie hem tot de waardigheid van Ridder verhief. Jammer slechts, dat al te groote hooggevoelendheid van zichzelven en daaruit gesprotene lage afgunst omtrent andere beroemde geleerden, waarvan DE GROOT, VOSSIUS en anderen de onaangename ondervinding hadden, zijn karakter en gedrag ontluisterd hebben. Meer dan vijftig jaren, strekte hij der Hoogeschool tot nut en sieraad, als zijnde, op den 25 van Sprokkelmaand des jaars 1655, in den ouderdom van 73 jaren overleden. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae* p. 210—215, en de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 126 et 127, waarbij men nog voege *Hollands Roem* door

den Baron COLLOT D'ESCURIJ, IV D. bl. 175—181. Veelmalen zijn ons zijne gelaatstrekken bewaard gebleven; de voornaamste afbeeldingen zijn in de *Alma Ac. L.*, bij MEURSIUS, door W. SWANENBURG, J. LIVENS, maar vooral door J. SUIJDERHOEF, en daarnaar door VELIJN in des Heeren VAN CAPPELLEN's *Bijdragen tot de Geschiedenis der Wetenschappen en Letteren in Nederland.* *

LXII. GILBERTUS JACCHAEUS, te Aberdeen in Schotland, volgens PAQUOT, omstreeks het jaar 1585 geboren, kwam, na meer andere Hoogescholen bezocht te hebben, ook naar die van Leiden, waar hij, reeds in de jaren 1603 en 1604, zoodanige proeven gaf van zijne geschiktheid tot het onderwijs der Wijsbegeerte, dat Curatoren hem niet alleen daarvoor, bij herhaling, eene vereering toeleiden, maar hem ook, in den jare 1605, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Redeneerkunde aanstelden, en, twee jaren later, hem mede het onderwijs der Zedekunde opdroegen. Intusschen zette hij zijne studien in de Geneeskunde voort, en verwierf zich, in den jare 1611, den titel van Doctor in die wetenschap. Het volgende jaar, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, en verwisselde, het zij toen, het zij later, het hem aanbevolen onderwijs met dat in de Natuurkunde. In den jare 1619, behoorde hij mede tot het getal der Hoogleeraren, die het misnoegen der Geestelijkheid, in eene hooge mate, tegen zich verwekt hadden, en, uit dien hoofde, in de waarneming van hunnen post geschorst en uit den Academischen Senaat geweerd werden. Eerst tegen het laatst des jaars 1620, werd hij, op zijn ernstig aanhouden, voor drie maanden, weder tot het openbaar leeraarambt der Natuurkunde toegelaten, en niet voor Sprokkelmaand des jaars 1623 werd hij in zijne vroegere waardigheid van gewoon' Hoogleeraar in die wetenschap vol-

volkomen hersteld, en bekleedde die verder met lof tot aan zijn overlijden, 't welk in den jare 1628 voorviel. Zie over hem MEURSII *Athenae Batavae*, p. 294 et 295, waar ook eenige door hem uitgegevene schriften worden opgenoemd, en PAQUOT, *Mémoires*, T. IX, p. 166—168. In de *Alma Ac. L. B.* en bij MEURSIUS is hij afgebeeld.

LXIII. JACOBUS LETTING werd, in den jare 1609, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld, na reeds een jaar, zonder titel, daarin onderwijs te hebben gegeven. In den jare 1612, verwisselde hij dezen post met dien van Rector der Latijnsche scholen te Leiden. Hij overleed in den jare 1625. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 85, en de aldaar aangehaalde schrijvers.

LXIV. JOHANNES MEURSIUS, een der beroemdste letter-, oudheid- en geschiedkundigen, welke Nederland heeft voortgebragt, werd, in den jare 1579, te Loosduinen geboren. Reeds vroeg verwierf hij zich den roem van ongemeene geleerdheid, en daardoor de achting ook van den grooten Staatsman OLDENBARNEVELDT, die hem tot bijzonderen onderwijzer van zijne zonen aanzocht, en tien jaren, als huisgenoot en vriend, bij zich hield. Met zijne kweekelingen bezocht hij de voornaamste landen van Europa, waar vooral de vermaardste Bibliotheken zijne aandacht bezig hielden, en hem verscheidene schatten opleverden, die hij naderhand der geletterde wereld mededeelde. Ook werd hij op deze reis, in den jare 1608, te Orleans tot Doctor in de Regten bevorderd. In het Vaderland teruggekeerd, werd hij, in den jare 1610, tot buitengewoon' en, in 1612, tot gewoon' Hoogleeraar te Leiden, eerst in de geschiedenis van het Grieksche Keizerrijk en later ook in de Grieksche taal benoemd.

noemd. De gunst van zijnen aanzienlijken beschermheer werkte insgelijks uit, dat de Algemeene Staten hem, in den jare 1611, tot Historieschrijver aanstelden. Groot was de luister, dien hij zoo door zijn onderwijs, als inzonderheid door zijne geleerde schriften, met welker uitgave hij zich onvermoeid bezig hield, der Hoogeschool bijzette; doch dit kon niet verhoeden, dat hij, in den jare 1619, mede zijn deel kreeg aan de smaadheden en verongelijkingen, waaraan zich alle vrienden van den gevallen' Staatsman OLDENBARNEVELDT zagen blootgesteld. De hiertoe behoorende bijzonderheden, vroeger door mij te boek gesteld, zal ik hier niet herhalen, maar alleen melden, dat hij, na zijne volkomene herstelling in den jare 1620, nog vier jaren der Hoogeschool zijne diensten wijdde, toen eene voordeelige en vereerende roeping van den Koning van Denemarken tot Historieschrijver van het Rijk en Hoogleeraar in de Historien en Staatkunde aan de Academie van Soroë hem besluiten deed, derwaarts te vertrekken. Hier hield hij zijnen roem niet slechts staande, maar breidde dien, door de voortgezette uitgave van geleerde schriften, telkens verder uit, tot aan zijn overlijden, 't welk op den 30 van Herfstmaand des jaars 1639 plaats had. Zie voorts over hem de dikwerf genoemde *Athenae Batavae* p. 192—198, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. II. p. 689—693, NICERON, *Mémoires* T. XII. p. 181—199 en de verdere schrijvers, aangehaald in het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 86—88, waarbij men de Brieven van zijnen achtbaren en getrouwen vriend G. J. VOSSIUS (*Opp.* T. IV.) voege, in welke vele merkwaardige bijzonderheden ten zijnen aanzien voorkomen. Hij is in de *Alma Ac. L.*, in zijne *Athenae Batavae*, en later door S. DE PAS afgebeeld.

LXV.

LXV. JOHANNES LINDERSHAUSEN, in den jare 1571 te Schwelm geboren, werd, in den jare 1611, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Regten benoemd, en, in den jare 1613, tot gewoon' Hoogleeraar in dezelve bevorderd. Hij overleed op den 8 van Oogstmaand des jaars 1645, na, reeds eenige jaren vroeger, wegens ongesteldheid, van zijnen post een eervol ontslag te hebben bekomen. Hij is in de *Alma Ac. Leid.* afgebeeld.

LXVI. CONRADUS VORSTIUS, op den 19 van Hooimaand des jaars 1569, uit een deftig geslacht te Keulen geboren, had zich reeds op verscheidene Hoogescholen, welke hij ter volmaking zijner studien bezocht, met name te Herborn, Heidelberg, waar hij tot Doctor in de Godgeleerdheid bevorderd werd, en eenigen tijd bijzondere lessen gaf, te Bazel en te Geneve, waar de Regering dier stad hem zelfs eenen leerstoel der Godgeleerdheid aanbood, den naam van een' kundig' Godgeleerde verworven, toen de Graaf van Bentheim hem, in den jare 1596, tot Hoogleeraar in de genoemde wetenschap bij de kortelings ingestelde Doorluchtige School te Steinfurt beriep, welk beroep hij aannam, en waarmede hij, sedert het jaar 1605, ook het predikambt vereenigde. Na alhier, ruim dertien jaren, onder genot der algemeene achting en der bijzondere gunst van zijnen Vorst, doorgaans in rust gesleten en verscheidene aanzoeken, om van standplaats te veranderen, van de hand te hebben gewezen, liet hij zich tot zijn ongeluk bewegen, om, als opvolger van ARMINIUS, in den jare 1609 overleden, ter aanvaarding van het Hoogleeraarambt der Godgeleerdheid naar deze Hoogeschool over te komen. Welke beroeringen zijne aanstelling onder de Godgeleerden hier te lande verwekte, en met welk eene drift men zich, van ver-

verschillende kanten, daartegen liet hooren, hoe hevig in 't bijzonder ook de Engelsche Koning Jacobus I zich tegen zijne toelating verzette, hebben wij in het I D. dezer *Geschiedenis* in het breede vermeld. Het gevolg hiervan was, gelijk wij daar tevens berigtten, dat men eindelijk, in den jare 1612, te rade werd, hem niet als Hoogleeraar te doen optreden, maar hem, onder verzekering der hem toegezegde jaarwedde, Gouda tot verblijfplaats aan te wijzen. Hier sleet hij zijne dagen in geletterde rust, zich voornamelijk met het bewerken en uitgeven van schriften, ter zijner verdediging, bezig houdende, tot het jaar 1619, toen de Synode van Dordrecht ook zijne zaak ter hand nam, en hem voor onregtzinnig en onbekwaam ter vervulling van eenige Kerkelijke of Academische bedieningen verklaarde. Bij dit vonnis werd dat zijner verbanning uit al de Vereenigde Nederlandsche gewesten gevoegd. Hij onthield zich echter, na zijn vertrek uit Gouda, nog omstreeks drie jaren, in het geheim en niet zonder merkelijken kommer, op onderscheidene plaatsen binnen dezelve, tot hij, in den jare 1622, naar Holstein vertrok, welks Hertog hem, gelijk meer anderen Remonstranten, eene veilige en eerlijke wijkplaats geopend had. Kort na zijne komst aldaar, werd hij door eene ziekte aangetast, welke hem op den 19 van Herfstmaand des genoemden jaars in het graf sleepte. Zie verder over hem en zijne schriften PAQUOT, *Mémoires* etc. T. XIII. p. 327—357, en de overige schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 70 et 71, waarbij men nog voege de *Historie der Reformatie* door BRANDT, II en III Deel, op onderscheidene plaatsen, in het Register te vinden, en het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXX D. bl. 11—19. Hij is in de *Alma Ac. L.* en later door R. VINKELES en C. BOGERTS afgebeeld.

LXVII.

LXVII. JOHANNES POLYANDER VAN KERKHOVEN, op den 28 van Lentemaand des jaars 1568, te Mets uit een aanzienlijk Vlaamsch geslacht geboren, had, twintig jaren achtereen, de predikdienst bij de Fransche Gemeente te Dordrecht tot algemeen genoegen waargenomen, toen de lof zijner geleerdheid en gematigdheid, gepaard aan dien van Kerkelijke regtzinnigheid, Curatoren dezer Hoogeschool bewoog, hem, in den jare 1611, ter bekleeding van den eersten leerstoel der Godgeleerdheid herwaarts te roepen. Hij voldeed ten volle aan hunne verwachtingen, daar hij met zijnen ambtgenoot EPISCOPIUS, schoon in gevoelens van hem verschillende, in vrede leefde, en zich, ook als lid der Dortsche Kerkvergadering, door zachtmoedigheid onderscheidde. Hierdoor zoo wel, als door zijne verdere deugden en zijne getrouwheid in de vervulling van zijne ambtspligten, verwierf hij zich de algemeene genegenheid en hoogachting; waarvan, onder anderen, ten bewijze kan strekken, dat hij, acht malen, met de waardigheid van Rector Magnificus bekleed werd. Weinige dagen voor het einde van zijn achtste Rectoraat, overleed hij op den 4 van Sprokkelmaand des jaars 1646, in den ouderdom van omtrent 78 jaren. Zie over hem en de schriften door hem uitgegeven, die echter aan zijn' naam geene groote vermaardheid hebben bijgezet, MEURSII *Athenae Batavae* p. 242 et 243, FOPPENS, *Biblioth. Belg.* T. II. p. 712 et 713, PAQUOT, *Mémoires* T. V. p. 331—338, de *Historie der Hervormde Kerke te Gent*, door W. TE WATER, bl. 164—168, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 106 et 107. Hij is, behalve in de *Alma Ac. L.* en bij MEURSIUS, ook door W. DELFF, A. MATHAM, J. SUIJDERHOEF en C. VAN DALEN in plaat gebragt.

LXVIII. PETRUS CUNAEUS (VAN DER CUN), in den jare 1586 te Vlissingen geboren, en door de zorg van zijnen vader, een' voornaam' koopman te dier stede, van vroeg af, door de beste leermeesters tot beschaafdheid en kennis opgeleid, was een man van ongemeene levendigheid van geest, onvermoeide werkzaamheid en veel omvattende wetenschap. Aan eene grondige kennis toch der Grieksche en Latijnsche letterkunde paarde hij geene geringe bedrevenheid in de Hebreeuwsche, Chaldeeuwsche en Syrische talen en het Rabbijnsch. Desgelijks was hij in de geschiedenissen, Staatkunde en bijzonder in de Regtsgeleerdheid zeer geoefend; welke laatste wetenschap hij, in meer gevorderden leeftijd, tot het hoofdvoorwerp zijner studien maakte. Hij begon zijne letterkundige loopbaan, met, terwijl hij nog Student was, aan de Leidsche Hoogeschool, voorlezingen over Horatius te houden, welke zoo veel goedkeuring vonden, dat Curatoren hem daarvoor, in den jare 1611, eene vereering toeleiden. In het begin des volgenden jaars, benoemden zij hem tot buitengewoon' Hoogleeraar der Latijnsche taal, en droegen, niet lang daarna, hem het onderwijs der Staatkunde op. Reeds in den jare 1613, werd hij onder het getal der gewone Hoogleeraren opgenomen. Inmiddels had hij zijne vroegere oefeningen in de Regtsgeleerdheid met ijver voortgezet, waarvan het gevolg was, dat hij, in het begin des jaars 1615, tot Doctor in de Regten bevorderd werd, en, na in datzelfde jaar, met toestemming van Curatoren, ruim acht maanden in den Haag vertoefd te hebben, ten einde zich in de praktijk der Regten te oefenen, nog vóór den afloop van dat jaar, zich, nevens het Hoogleeraarambt in de Staatkunde, ook dat in de Regten zag opgedragen, met bepaalden last, om over de Keizerlijke beschrevene Regten

ten of dusgenoemde *Digesta* te lezen. Vijftien jaren achtereen, vervulde hij dezen last met ongemeenen lof, tot hem, na het overlijden van den Hoogleeraar SWANENBURG in den jare 1630, het onderwijs van den *Codex* van het Romeinsche regt werd aanbevolen; van welke taak hij zich, tot aan zijn overlijden, met de grootste toejuiching kweet. Behalve de genoemde, ontving hij van de Verzorgers der Hoogeschool nog vele andere bewijzen van achting en vertrouwen. Dus benoemden zij hem, in den jare 1620, tot bestuurder van het door hen ingestelde *Collegium Oratorium;* een' post, waartoe hij, wegens zijne ongemeene welsprekendheid en de groote bevalligheid, waarmede hij, blijkens zijne nagelatene Redevoeringen en verdere schriften, zich in het Latijn wist uit te drukken, boven anderen bevoegd was, en dien hij, tot omstreeks twee jaren voor zijnen dood, toen hij, wegens zijne menigvuldige bezigheden, met behoud der hem toegelegde belooning, daarvan eervol ontslagen werd, tot algemeen genoegen bekleedde. Zoo werd hem, in den jare 1631, toen Curatoren begrepen, ter gelegenheid van het vertrek van VOSSIUS naar de nieuw opgerigte Doorluchtige School van Amsterdam, de beroemdste Hoogleeraren nader aan de Hoogeschool te moeten verbinden, met verhooging zijner voor die dagen reeds vrij aanzienlijke jaarwedde, de titel van *Raad der Universiteit* opgedragen. Ook de Staten van Holland leiden hem, in de laatste jaren van zijn leven, een merkelijk jaargeld toe, op voorwaarde, dat hij hun omtrent zaken, den koophandel betreffende, met zijnen raad zou dienen. Die van Zeeland bragten hem mede, kort voor zijn' dood, een bewijs van hunne achting, door hem tot Historieschrijver van hun gewest te benoemen. Dan naauwelijks had hij dezen eerepost aanvaard, toen een

herhaalde aanval van hevige koortsen hem in het begin van Wintermaand des jaars 1638, in den ouderdom van ruim 52 jaren, in het graf sleepte. Zie over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 286—289, de Lijkrede door A. VORSTIUS op hem gehouden, en onder anderen gedrukt achter de uitgave van zijne *Orationes* en verdere kleine schriften, die te Leipzig in den jare 1693 te voorschijn kwam, zijne *Latijnsche Brieven*, door P. BURMAN in het licht gegeven, en de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 184 et 185; ook DE CHALMOT *Woordenb.* VIII D. bl. 115—124. Hij is in de *Alma Ac. L.* en bij MEURSIUS afgebeeld.

LXIX. SIMON EPISCOPIUS (BISSCHOP), den 8 van Louwmaand des jaars 1583 te Amsterdam geboren, was Predikant bij de Hervormden te Bleiswijk, en had zich, als geleerd en scherpzinnig verdediger der gevoelens van ARMINIUS, wiens leerling hij geweest was, reeds een' grooten naam verworven, toen hij, in het begin des jaars 1612, tot tweeden Hoogleeraar der Godgeleerdheid naar Leiden beroepen werd, welken post hij, op den 23 van Sprokkelmaand, aanvaardde, met eene redevoering *over de beste wijze der opbouwinge van Christus Koningrijk.* Op de vermaarde Kerkvergadering van Dordrecht in de jaren 1618 en 1619, was hij, gelijk bekend is, de voornaamste, die de zaak der Remonstranten, met mond en pen, verdedigde. Na den afloop dier Vergadering, werd hij niet slechts van zijnen post ontzet, maar ook genoodzaakt, het land te verlaten, tot kalmere tijden hem, in het najaar van 1626, vergunden derwaarts terug te keeren. Sedert stichtte hij, als leeraar, de gemeente der Remonstranten te Amsterdam en Rotterdam, waar het hun door de Regering het eerst vergund werd, geregelde ver-

ga-

gaderingen te houden. In den jare 1634, trad hij, als eerste Hoogleeraar, op bij de Kweekschool, die, met toestemming der Overheid, door de broederschap der Remonstranten te Amsterdam was opgerigt, en bekleedde dien post, met ongemeenen lof, tot het jaar 1643, toen hij, op den 4 van Grasmaand, in den ouderdom van ruim 60 jaren, overleed. Zie verder over hem en de vele geleerde schriften, door hem nagelaten, de Latijnsche beschrijving van zijn *Leven* door LIMBORCH, en de werken, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 226 et 227, waarbij men nog voege NICERON, *Mémoires* etc. T. III. p. 306—322, WAGENAARS *Beschrijving van Amsterdam*, in folio, III D. bl. 222 en 223, en de *Laudatio* SIMONIS EPISCOPII van den Hoogleeraar KONIJNENBURG. Behalve eene jeugdige afbeelding van hem in de *Alma Ac. L. B.*, is hij ook door S. SAVRIJ en door P. VAN GUNST in plaat gebragt. *

LXX. WILLEBRORDUS SNELLIUS VAN ROIJEN, zoon van den boven (N°. XXIV.) vermelden RUDOLPHUS SNELLIUS, dien hij, als Wiskundige, in vermaardheid nog verre overtrof, werd, in den jare 1591, te Leiden geboren. In den jare 1613, volgde hij, onder den titel van buitengewoon' Hoogleeraar, zijnen vader in het onderwijs der Wiskunde op, en werd, twee jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd. Tot groot nadeel der Hoogeschool en der wetenschappen, werd hij, reeds op den 30 van Wijnmaand des jaars 1626, in den bloeijenden ouderdom van weinig meer dan 35 jaren, uit het leven gerukt. Zie verder over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 297—299, de schrijvers, aangehaald in het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 234 et 235, en vooral de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in de Nederlanden* door den Hoogleeraar N. G. VAN KAMPEN,

III D. bl. 121*—130*, waar zijne verdiensten, als Wiskundige, opzettelijk worden in het licht gesteld.

LXXI. THOMAS ERPENIUS (VAN ERPE), een der beroemdste mannen in het vak der Oostersche, bijzonder der Arabische, Letterkunde, welke Nederland heeft voortgebragt, werd, op den 11 van Herfstmaand des jaars 1584, te Gorinchem geboren. Na de voltooijing zijner studien aan de Leidsche Hoogeschool, waar hij, in 1608, de waardigheid van Meester in de vrije Kunsten en Doctor in de Wijsbegeerte verkreeg, en zich, op raad vooral van SCALIGER, ook met grooten ijver op de kennis der Oostersche talen en bijzonder van de Arabische had toegelegd, bezocht hij de vermaardste landen van Europa, voornamelijk met oogmerk, om zijne kundigheden in de genoemde talen te vermeerderen; van welke reis hij, na eene vierjarige uitlandigheid, in den jare 1612, terugkeerde. In het begin des volgenden jaars, werden Curatoren der Leidsche Hoogeschool wijselijk te rade, om een' man, die zich, door zijne ongemeene bedrevenheid in het Oostersch, alomme in Europa reeds een' grooten naam verworven had, voor het Vaderland te behouden, door hem tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Oostersche talen, buiten de Hebreeuwsche, aan te stellen. Weldra zagen zij de schoonste vruchten van deze aanstelling, daar ERPENIUS niet slechts door zijn onderwijs groot nut stichtte, maar ook door de uitgave van geleerde schriften de kennis van het Oostersch, inzonderheid van het Arabisch, krachtig bevorderde; ten welken einde hij zelfs, op eigene kosten, eene Arabische drukkerij oprigtte. Curatoren toonden zich hiervoor erkentelijk, door hem eene buitengewone vereering, ter gedeeltelijke vergoeding dier kosten, toe te leggen, en bragten, in den jare 1618, door zijne benoeming tot

tot gewoon' Hoogleeraar eene billijke hulde aan zijne uitstekende verdiensten. Twee jaren later, werd hem ook het onderwijs der Hebreeuwsche taal opgedragen; welke opdragt, eerst slechts voor een' tijd geschied, in het volgende jaar 1621 bevestigd werd. Ook in deze nieuwe loopbaan, maakte ERPENIUS zich hoogst verdienstelijk; doch het werd der Hoogeschool, helaas! niet vergund, hare hoop vervuld te zien van hem nog lang onder hare sieraden te mogen tellen, daar hij, reeds op den 13 van Slagtmaand des jaars 1624, in den bloeijenden leeftijd van weinig meer dan veertig jaren, door eene besmettelijke ziekte aan haar en de geletterde wereld ontrukt werd. Hij vond een' waardig' vereerder van zijne nagedachtenis in zijn' uitmuntenden vriend G. J. VOSSIUS, wiens Lijkrede over hem, te vinden in het IV Deel van zijne *Opera*, onder de *Opuscula varii argumenti*, p. 84—91, vooral verdient nagelezen te worden. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 301—303, NICERON, *Mémoires* etc. T. V. p. 381—392, de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 233, en de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen* enz. door den Hoogleeraar N. G. VAN KAMPEN, I D. bl. 285 en 286. Hij is in de *Alma Ac. Leid.* en bij MEURSIUS afgebeeld, mitsgaders, als die door zijne kist DE GROOT uit Loevestein had helpen redden, op het geschilderd glas in het huis van DAETSELAER te Gorinchem, en van daar in plaat, in VAN WIJN's *Bijvoegselen* op het X D. van WAGENAAR's *Vad. Historie.* Zijne geschilderde beeldtenis is op de Bibliotheek der Hoogeschool.

LXXII. Mr. GULIELMUS BONTIUS, van Leiden geboortig, en zoon van REINIER (N°. LII.), werd, in den jare 1615, na, een half jaar lang, proeven van zijne bekwaamheid tot het onderwijzen gegeven te hebben, tot Hoogleeraar in het Regt aangenomen. Hij

 deed

deed echter, binnen weinige jaren, afstand van dezen post, om in de regering van zijne geboortestad over te gaan; waar hij sedert 1619, vele jaren achtereen, de waardigheid van Schout bekleedde, en in 1646 overleed. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 48.

LXXIII. Mr. FRANS VAN SCHOOTEN, in den jare 1581 te Leiden geboren, werd, in den jare 1615, onder den titel van Hoogleeraar, benoemd, om, volgens de instelling van Prins MAURITS, in het Nederduitsch de Wiskunde, bijzonder ten nutte van Ingenieurs, te onderwijzen, nadat hij dit onderwijs reeds eenige jaren achtereen (misschien wel sedert het overlijden van VAN KEULEN tegen het einde des jaars 1610) op een' onzekeren voet gegeven had. Zelve was hij Ingenieur in dienst van den Staat, en volgde deszelfs leger, zoo dikwerf zulks vereischt werd, ook te velde; ten welken einde hij, in den zomer, van het houden van lessen verschoond werd. Hij bekleedde zijnen post, met grooten lof, tot aan zijn overlijden, 't welk op den 11 van Wintermaand des jaars 1646 plaats had, en mogt zich beroemen, van ook den vermaarden CHR. HUYGENS onder zijne leerlingen gehad te hebben. Zie over hem het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 94, en de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in de Nederlanden*, door den Hoogleeraar VAN KAMPEN, III D. bl. 130* en 131*, waar men een zeer gunstig oordeel van den Hoogleeraar MOLL over zijne verdiensten, als Wiskundige, aantreft. *

LXXIV. CASPAR BARLAEUS (VAN BAERLE), op den 12 van Sprokkelmaand des jaars 1584, te Antwerpen geboren, doch binnen het Gemeenebest der Nederlanden opgevoed, kwam, reeds in den jare 1612, in betrekking tot deze Hoogeschool, waar hij vroeger zich,

zich, met ongemeenen lof, in de Godgeleerdheid geoefend had, door zijne benoeming tot Onderregent van het Staten-Collegie. In den jare 1617, vonden Curatoren geraden, hem nog nader aan dezelve te verbinden, door hem het Hoogleeraarambt in de Redeneerkunde op te dragen. Doch zijne openbare aankleving van de zijde der Remonstranten, wier zaak hij, met mond en pen, verdedigd had, was oorzaak, dat hij, in den jare 1619, van beide bedieningen ontzet werd. Sedert leefde hij, buiten openbare betrekking, te Leiden, waar hij zich voornamelijk met bijzonder onderwijs in de Wijsbegeerte bezig hield, tot de wijze en gematigde Regeerders van Amsterdam hem, in den jare 1631, tot Hoogleeraar in de Wijsbegeerte en Welsprekendheid bij de door hen opgerigte Doorluchtige School aanstelden; welken post hij, met lof, bekleedde tot aan zijn overlijden op den 14 van Louwmaand des jaars 1648. Zie verder over BARLAEUS, die, gelijk men weet, bij de beroemdste mannen van zijnen tijd in hooge achting was, en zich inzonderheid, als Latijnsch redenaar en dichter, grooten naam verwierf, de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 252 et 253, waarbij men voege WAGENAARS *Beschrijving van Amsterdam* in folio, III D. bl. 226—228, DE CHALMOT, *Woordenb.* II D. bl. 95—100, de *Proeve eener Geschiedenis der Nederduitsche Dichtkunst* van mijnen oordeelkundigen vriend Mr. JER. DE VRIES, I D. bl. 135—143, en het *Biographisch, Anthologisch en Critisch Woordenboek der Nederduitsche Dichters*, van den Hr. WITSEN GEIJSBEEK, I D. bl. 175—182, in welke beide laatstgenoemde werken zijne verdiensten, als Nederduitsch dichter, meer bijzonder ontvouwd worden. Als Latijnsch Dichter, werd zijne waarde voortreffelijk in het licht gesteld door

mijnen geleerden ambtgenoot en vriend P. HOFMAN PEERLKAMP, in zijne fraaije en doorwrochte Verhandeling over de Latijnsche dichters in Nederland, ten titel voerende: *Vita Belgarum, qui Latina carmina scripserunt*, door de Academie te Brussel bekroond, en in 1822, onder hare werken, uitgegeven. Wij bezitten verscheidene afbeeldingen van dezen grooten man: die van TH. MATHAM, van W. DELFF en van R. VINKELES (bij KOK en DE CHALMOT) zijn de voornaamste; zie ook BRANDTS *Hist. der Reformatie* IV D.

LXXV. ANTONIUS WALAEUS (VAN WALE), op den 3 van Wijnmaand des jaars 1573 te Gent geboren, een man van groote vermaardheid onder de Nederlandsche Godgeleerden der 17de eeuw, die zich, op de Dortsche Kerkvergadering, door scherpzinnigheid en gematigdheid onderscheidde, en later een gewigtig deel had aan de Nederlandsche overzetting van den Bijbel, op last dier Kerkvergadering vervaardigd, werd, in den jare 1619, van Middelburg, waar hij Predikant was en tegelijk, als openbaar leeraar, onderwijs gaf in de Wijsbegeerte en Grieksche taal, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt in de Godgeleerdheid naar Leiden geroepen. Hij aanvaardde hetzelve met eene Redevoering *de recta institutione studii Theologici*, d. i. *over de regte onderwijzing van de studie der Godgeleerdheid.* Na de Hoogeschool, omtrent twintig jaren, in de genoemde hoedanigheid, met lof gediend te hebben, overleed hij op den 9 van Hooimaand des jaars 1639, met achterlating van een vrij groot aantal schriften, tot onderscheidene deelen der Godgeleerdheid betrekking hebbende. Zie verder over hem MEURSII *Athenae Batavae*, p. 325—330, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 93, PAQUOT, *Mémoires* etc. T. II. p. 196—201, de *Historie der Hervormde Kerke te Gent* van W. TE

WA-

WATER, bl. 168—174, en het *Vaderl. Woordenboek* van KOK, XXX D. bl. 245—247. Zijn gelaat is door S. SAVRIJ in plaat gebragt.

LXXVI. ANTONIUS THYSIUS, op den 9 van Oogstmaand des jaars 1565, te Antwerpen geboren, bragt zijnen vroegeren leeftijd grootendeels door met het bezoeken van vreemde landen en Hoogescholen tot voortzetting zijner Godgeleerde studien, waarvan hij de gronden op die van Leiden gelegd had. In den jare 1607, werd hij, op aanbeveling van GOMARUS, die, gelijk JUNIUS en andere geleerde mannen van dien tijd, hem om zijne kunde hoogschatte, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid bij de nieuw opgerigte Hoogeschool van Harderwijk aangesteld. In die hoedanigheid, woonde hij mede de vermaarde Kerkvergadering van Dordrecht bij, waar hij, even als WALAEUS, tot de bekwaamste en gematigdste voorstanders der regtzinnige Kerkleer behoorde. Dit gaf dan ook aanleiding, dat hij, in den jare 1619, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan de Leidsche Hoogéschool benoemd werd, waar hij dien post, op den 10 van Wintermaand, aanvaardde met eene Redevoering *de Theologia, ejusque studio capessendo*, d. i. *over de Godgeleerdheid en het aannemen van hare beoefening.* Omstreeks 21 jaren, mogt de Hoogeschool van zijn onderwijs genot hebben, daar hij, eerst op den 7 van Slagtmaand des jaars 1640, in den ouderdom van ruim 75 jaren, uit het leven scheidde. Zie verder over hem en zijne schriften MEURSII *Athenae Batavae*, p. 332—338, BRANDTS *Historie der Reformatie*, II en III D. op onderscheidene plaatsen, in het Register te vinden, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 82 et 83, en PAQUOT, *Mémoires*, T. XIV. p. 265—273. Zijne beeldtenis komt bij MEURSIUS voor.

LXXVII. FRANCO PETRI BURGERSDIJCK, op den 3 van Bloeimannd des jaars 1590, te Lier in Delfland geboren, had, reeds vijf jaren, te Saumur in Frankrijk, op openbaar gezag, onderwijs in de Wijsbegeerte gegeven, toen hij, op den 25 van Lentemaand des jaars 1620, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Redeneerkunde aan de Hoogeschool alhier werd aangesteld, welke hem vroeger onder hare loffelijkste kweekelingen had mogen tellen. In het begin des volgenden jaars, werd hem ook het onderwijs der Zedekunde, en schier gelijktijdig de waardigheid van gewoon' Hoogleeraar opgedragen. Na het overlijden van JACCHAEUS in den jare 1628, verwisselde hij laatstgenoemden post met dien van Hoogleeraar in de Natuurkunde, welken hij, nevens dien van Hoogleeraar in de Redeneerkunde, met lof bekleedde, tot aan zijnen dood, welke, zoo ik meen, op den 19 van Sprokkelmaand des jaars 1635 voorviel. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 340—342, de Lijkrede, door CUNAEUS op hem gehouden, welke de XVI is onder deszelfs *Orationes*, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 318 et 319, PAQUOT, *Mémoires*, T. II. p. 240—244, en DE CHALMOT, *Woordenb.* V D. bl. 145—147. Hij is bij MEURSIUS afgebeeld. *

LXXVIII. ANDREAS RIVETUS, in den jare 1572, te St. Maxent in het landschap Poitoû geboren, was, sedert vele jaren, Predikant bij de Hervormden te Thouars, mede eene stad in Frankrijk gelegen, toen het Curatoren, in den jare 1620, na langdurige en herhaalde aanzoeken, door brieven der Staten van Holland en van Prins MAURITS ondersteund, en tot welker bevordering de beroemde ERPENIUS was afgevaardigd, eindelijk gebeuren mogt, hem, voor den tijd van twee jaren, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid

heid aan deze Hoogeschool te bekomen; in welken post het hem naderhand door de Synode in Frankrijk vergund werd te volharden. Hij aanvaardde dien, op den 14 van Wijnmaand des genoemden jaars, met eene Redevoering *de bono pacis et concordiae in Ecclesia*, d. i. *over het nut van vrede en eendragt in de Kerk*, en werd, schoon later aangekomen, als tweede Hoogleeraar in de voorgemelde wetenschap, in rang gesteld boven zijne ambtgenooten WALAEUS en THYSIUS. Groot waren, blijkens het gemelde, de verwachtingen, die men van hem had opgevat, aan welke hij, althans gedeeltelijk, beantwoordde, schoon hij, naar het oordeel van velen, nog meer lofs verdiend zou hebben, indien hij met mindere hevigheid tegen DE GROOT was uitgevaren. Het werd intusschen, met regt, als een verlies voor de Hoogeschool aangemerkt, dat hij, in het begin des jaars 1632, dezelve verliet, om, op uitnoodiging van Prins FREDERIK HENDRIK, de leiding en het onderwijs van deszelfs zoon op zich te nemen; bij welke gelegenheid hem door Curatoren de titel van *Professor honorarius* werd toegevoegd. Na de voleindiging van deze taak, heeft hij zijn verder leven te Breda doorgebragt, waar hem door den genoemden Prins het toezigt over de Doorluchtige School aldaar was toevertrouwd, en is te dier stede, op den 7 van Louwmaand des jaars 1651, overleden. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 315–323, het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 38 en 39, en de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 337 et 338, waarbij men nog voege de *Geschiedenis der Nederl. Hervormde Kerk*, door de H. H. IJPEIJ en DERMOUT, II D. bl. 395 en 396, met de *aant.* daarop, bl. 279 en 280. H. HONDIUS en J. SUIJDERHOEF hebben ons voortreffelijke afbeeldingen van hem bewaard.

LXXIX.

LXXIX. GERARDUS JOHANNES VOSSIUS, een der uitmuntendste geleerden, welke der XVII eeuw tot luister strekten, werd, in den jare 1577, te Heidelberg uit Nederlandsche ouders geboren, en kwam met dezelve, reeds het volgende jaar, naar Holland, waar zijn vader, eerst op eenige andere plaatsen, en laatstelijk te Dordrecht, het predikambt bij de Hervormden bekleedde; weshalve hij, met regt, als Hollander mag worden aangemerkt. Reeds in den jare 1599, hield hij aan de Leidsche Hoogeschool, waar hij zich, eenige jaren, met de uiterste vlijt in de letteren, wijsbegeerte en Godgeleerdheid geoefend had, openbare voorlezingen over eenige schriften van Aristoteles, de Natuur- en Redekunde betreffende, die hem misschien den weg tot het toen openstaande Hoogleeraarambt der eerstgenoemde wetenschap zouden gebaand hebben, zoo hij, door de aanvaarding van het hem opgedragen bestuur der Latijnsche Scholen te Dordrecht, zich niet aan de mededinging naar hetzelve onttrokken had. In den jare 1615, toen zijn roem, als Letterkundige en Godgeleerde, reeds wijd en zijd verspreid was, werd hij als Regent van het Staten-Collegie, waarvan hij vroeger kweekeling geweest was, aan deze Hoogeschool verbonden; doch, in het beruchte jaar 1619, zag hij zich genoodzaakt dezen post te verlaten, daar hij, niettegenstaande zijne onzijdigheid in de Kerkgeschillen van die dagen, door zijne gematigdheid zelve en zijne vriendschap met HUIG DE GROOT, bij een groot deel der zegevierende Geestelijkheid in verdenking en haat was geraakt. Curatoren betuigden wel dadelijk hun voornemen, om het ongelijk, 't welk zij hem, huns ondanks, hadden moeten aandoen, zoo veel mogelijk, te herstellen; doch hiertegen werden, van de zijde der Geestelijkheid, zoovele moeijelijkheden op-

opgeworpen, dat zij, eerst tegen het einde des jaars 1622, dit voornemen, naar wensch, konden ten uitvoer brengen, door hem tot gewoon' Hoogleeraar in de Welsprekendheid en algemeene Tijdrekenkunde aan te stellen. Na het vertrek van MEURSIUS, werd hem, in den jare 1625, ook het onderwijs der Grieksche taal opgedragen. Het mogt echter der Hoogeschool niet gebeuren hem, tot aan zijn overlijden, onder hare sieraden te tellen, daar de Amsterdamsche Regering hem, in den jare 1631, door edelmoedige en vereerende aanbiedingen wist over te halen, om, door de aanvaarding van het Hoogleeraarambt in de Geschiedenissen, de opkomst van hare nieuw ingestelde Doorluchtige School te verheerlijken. Ruim zeventien jaren, mogt deze School zich in het licht zijner geleerdheid verheugen, tot hetzelve voor haar en de geletterde wereld in 't gemeen, voor welke laatste het echter in, een groot getal van doorwrochte schriften, nog steeds, met onbenevelden glans, blijft schitteren, door den dood werd uitgebluscht. Hij overleed, namelijk, op den 27 van Lentemaand des jaars 1649. Zie verder MEURSII *Athenae Batavae*, p. 268—275, en de schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 275—277, waarbij men nog voege de *Oratio de Vossiorum et Juniorum familia* van den Hoogleeraar J. W. DE CRANE, gedrukt in de Jaarboeken (*Annales*) der Groninger Hoogeschool van 1819—1820, en de uitvoerige, door mij gestelde, schets van zijn leven en zijne verdiensten, te vinden in het *algemeen Woordenb. voor Kunsten en Wetenschappen*, door G. NIEUWENHUIS, VII D. bl. 406—412. Behalve bij MEURSIUS, en BRANDT, *Historie der Reformatie* IV D., is zijne beeldtenis ons, onder anderen, ook door TH. MATHAM bewaard gebleven.

LXXX. ADOLPHUS VORSTIUS, zoon van den boven (N°. L.) vermelden A. E. VORSTIUS, en, op den 18 van Slagtmaand des jaars 1597, te Delft geboren, oefende zich eerst, zeven jaren achtereen, aan de Leidsche Hoogeschool in de letteren, wijsbegeerte, en voornamelijk in de onderscheidene deelen der Geneeskunde, en volmaakte vervolgens zijne kundigheden door het doen eener buitenlandsche reize, op welke hij, te Padua, de waardigheid van Doctor in de Geneeskunde verkreeg. Kort na zijne terugkomst, werd hij, in den jare 1624, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Geneeskunde, en, in het volgende jaar, met den titel van gewoon' Hoogleeraar, tot opvolger van zijn' overleden' vader, in het onderwijs der Kruidkunde en het bestuur van den Academischen Kruidhof, benoemd. Na de Hoogeschool, in beide betrekkingen, eene reeks van jaren met lof gediend te hebben, overleed hij op den 8 van Wijnmaand des jaars 1663. Zie verder over hem en zijne schriften de *Horti brevis Historia*, door BOERHAAVE geplaatst voor het I D. van zijnen *Index alter Plantarum, quae in Horto Academico Lugduno-Batavo aluntur*, p. 27 et 28, waar de dag van zijn overlijden verkeerdelijk op den 15 van Lentemaand gesteld wordt, NICERON, *Mémoires* etc. T. XXII. p. 100—104, en de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onom. liter.* P. IV. p. 438 et 439. Zijne afbeelding is door P. AUBRIJ gegraveerd, en komt ook voor in de *Effigies Fundatoris, Curatorum et Professorum Academ. Lugd. Batavae*, welke nu juist over 100 jaren (doch zonder jaartal) bij P. VAN DER AA alhier in folio zijn uitgegeven (*). *

LXXXI.

(*) Wij hebben de portretten van vroegere Hoogleeraren, in dat werk voorhanden, niet vermeld, dewijl deze allen dezelfde gravuren zijn, welke in MEURSII *Athenae Batavae* voorkomen.

LXXXI. ADRIANUS FALCOBURGIUS (VAN VALCKENBURG), op den 1 van Slagtmaand des jaars 1581, te Leiden uit deftige ouderen geboren, leide zich aan de Hoogeschool aldaar, met onvermoeiden ijver, op den geheelen omvang der Geneeskunde, maar vooral op de Ontleed- en Heelkunde toe, en had zich in de ontleding van menschelijke ligchamen zoo groot eene bekwaamheid verworven, dat hij, reeds in den jare 1617, na het overlijden van den Hoogleeraar PAUW, eenigen tijd, met goedvinden van Curatoren, openbare lessen daarover gaf. In den jare 1621, tot de waardigheid van Doctor der Geneeskunde bevorderd, hield hij, ten gevolge eener overeenkomst met den Hoogleeraar R. BONTIUS, die door zijne aanstelling tot Geneesheer van Prins MAURITS verhinderd was, zijne ambtsbezigheden geregeld waar te nemen, met toestemming van Curatoren, in deszelfs plaats openbare voorlezingen over de Geneeskunde. In Sprokkelmaand des jaars 1624, werd hij, onder den titel van buitengewoon' Hoogleeraar der Heelkunde, op een' vasten voet aan de Hoogeschool verbonden, met name ook, om, nevens HEURNIUS, die, als Hoogleeraar der Ontleedkunde, de opvolger van PAUW geworden was, de studerende jeugd daarin te oefenen. Zes jaren later, werd hij onder het getal der gewone Hoogleeraren opgenomen, en betoonde zich deze eer ten volle waardig, daar hij, tot aan zijn overlijden, 't welk in den jare 1650 voorviel, door zijn onderwijs beide der Ontleed- en Heelkunde, aan de Hoogeschool gewigtige diensten bewees. Zie zijne *Lijkrede* door BOXHORN, onder deszelfs *Orationes varii argumenti*, en de *Introductio ad Museum Anatomicum* van den Hoogleeraar E. SANDIFORT, pag. VII et VIII.

LXXXII. NICOLAUS DEDEL, naar het jaar en

de plaats van wiens geboorte ik te vergeefs gezocht heb, werd in Bloeimaand des jaars 1624, toen hij in den Haag de pleitkunst oefende, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld, en, reeds in het begin des jaars 1626, tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd. Sedert bekleedde hij deze waardigheid nog twintig jaren, als zijnde op den laatsten van Sprokkelmaand des jaars 1646 overleden.

LXXXIII. EWALDUS SCHREVELIUS, geboren in den jare 1576, werd, in den jare 1624, tot gewoon' Hoogleeraar der Geneeskunst aangesteld, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden, 't welk op den 5 van Hooimaand des jaars 1646 plaats had. Zie MEURSII *Athenae Batavae*, p. 349, en het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 55; en zijne afbeelding in de vroeger aangehaalde *Effigies Proff. Acad. L. B.*, bij P. VAN DER AA.

LXXXIV. JACOBUS GOLIUS, in den jare 1596, uit een aanzienlijk geslacht in den Haag geboren, oefende zich aan de Leidsche Hoogeschool, met grooten lof, in de letteren en wetenschappen. Inzonderheid werd hij, door het onderwijs van den beroemden ERPENIUS, met eene vurige geestdrift voor de kennis van het Oostersch, met name van het Arabisch, bezield. Ten einde zijne kundigheden in dezen uit te breiden, ondernam hij, in den jare 1622, ter gelegenheid dat 's Lands Staten eenen gezant naar Marokko afvaardigden, eene reis derwaarts, van welke hij, met een' aanzienlijken letterschat, in het vaderland terugkeerde. Kort na zijne wederkomst, overleed zijn groote leermeester; welk verlies Curatoren wijselijk begrepen, voor de Hoogeschool niet beter te kunnen herstellen, dan door onzen GOLIUS, in den jare 1625, tot zijnen opvolger in het onderwijs der Arabische taal te benoemen. Zelve in-

intusschen was hij van oordeel, dat hij, door eene nieuwe reis en wel naar de dusgenaamde Levant, zich ter waardige vervulling van den hem toevertrouwden post verder bekwaam moest maken; waartoe Curatoren hem, op gunstige voorwaarden, gereedelijk verlof gaven. Van deze reis, op welke hij, bij eenen schat van kundigheden, tevens een' rijken voorraad van Oostersche boeken en handschriften verzamelde, teruggekeerd, werd hij eerlang door Curatoren met een nieuw bewijs van achting en vertrouwen vereerd, daar zij hem, in den jare 1629, ook tot gewoon' Hoogleeraar der Wiskunde aanstelden. Schoon hij zich ook in de waarneming van dezen post getrouwelijk kweet, evenaarde hij daarin echter geenszins de vermaardheid van zijnen voorganger W. SNELLIUS; maar des te grooter was de roem, dien hij zich, als opbouwer en uitbreider der Oostersche, vooral der Arabische taal- en letterkunde, verwierf. Immers wordt hij, gelijk bekend is, door alle bevoegde regteren onder die mannen geplaatst, welke daartoe, door hun onderwijs en vooral door hunne geleerde schriften, op het krachtigst hebben medegewerkt. Lang had de Hoogeschool het voorregt van hem onder hare doorluchtigste sieraden te mogen tellen, daar hij eerst op den 28 van Herfstmaand des jaars 1667, in vrij hoogen ouderdom, overleed. Zie verder over hem de schrijvers, aangehaald bij SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 31, en het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, III D. bl. 252—154. Zijn portret is in de *Effigies* bij VAN DER AA. *

LXXXV. CONSTANTINUS L'EMPEREUR *van Opwijck*, in den jare 1591, te Bremen uit een deftig geslacht geboren, werd, in den jare 1627, van Harderwijk, waar hij, sedert het jaar 1619, het ambt

 van

van Hoogleeraar der Godgeleerdheid en Hebreeuwsche taal bekleedde, tot het onderwijs der genoemde en der Chaldeeuwsche taal, onder den titel van gewoon' Hoogleeraar, naar Leiden geroepen, waar hij zijnen post aanvaardde met eene redevoering *de Linguae Hebraeae dignitate et utilitate*, d. i. *over de waardigheid en nuttigheid der Hebreeuwsche taal.* In 1633, werd hem, bij het onderwijs der genoemde talen, nog de taak opgedragen, om tegen de Joden te schrijven. Later, met name tegen het einde des jaars 1646, vonden Curatoren geraden, hem, in plaats van den overledenen POLYANDER, tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid te benoemen. Niet lang echter mogt hij de Hoogeschool in deze betrekking dienen, daar hij reeds den 1 van Hooimaand des jaars 1648 overleed. Zie verder over hem en zijne werken de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 336 et 337. Eene voortreffelijke afbeelding van hem hebben wij aan J. SUIJDERHOEF te danken.

LXXXVI. JOHANNES BODECHERUS BANNINGIUS, werd, na een jaar, op de proef, onderwijs in de Zedekunde gegeven te hebben, in Slagtmaand des jaars 1630, tot buitengewoon' Hoogleeraar in die wetenschap aangesteld. Vijf jaren later, werd hem de post van buitengewoon' Hoogleeraar der Natuurkunde opgedragen. In den jare 1638, verkreeg hij een tijdelijk ontslag, ten einde, voor eenige jaren, als politike Raad in Brasilie, in dienst der Westindische Maatschappij te treden. Hij schijnt echter van de hem verleende vrijheid tot hernieuwde aanvaarding van zijnen post geen gebruik te hebben kunnen maken, en wel ten gevolge eener treurige oorzaak, de krenking namelijk van zijne verstandelijke vermogens. Volgens FOPPENS, die Loosdrecht, als de plaats zijner geboorte, opgeeft, over-

overleed hij in den jare 1642. Zie deszelfs *Bibl. Belg.* T. I. p. 546.

LXXXVII. CLAUDIUS SALMASIUS, op den 15 van Grasmaand des jaars 1588 te Semur en Auxois, eene kleine stad van Bourgondie, uit een aanzienlijk geslacht geboren, was, gelijk men weet, een der beroemdste mannen in de Grieksche en Latijnsche Letterkunde, die in de zeventiende eeuw gebloeid hebben. Zoo groot was de vermaardheid van zijnen naam, dat de Verzorgers der Hoogeschool, in den jare 1631, te rade werden, hem, op gelijken vereerenden voet, als weleer SCALIGER, aan dezelve te verbinden, onder uitnoodiging alleen, om zich met de wederlegging der *Annales Ecclesiastici* van BARONIUS bezig te houden. Zij zagen aan hunnen wensch, in het volgende jaar, door zijne komst te Leiden voldaan, waar hij het verdere van zijn leven in geleerde werkzaamheid doorbragt, en, niettegenstaande de moeijelijkheden, die zijne trotschheid en de afgunst van sommigen hun meermalen opleverden, door Curatoren steeds met de hoogste eerbewijzingen bejegend werd. Hij overleed, op den 3 van Herfstmaand des jaars 1653, te Spa, werwaarts hij, niet lang te voren, vertrokken was, om tot herstel zijner gezondheid de wateren te gebruiken. Zie voorts over hem en zijne talrijke werken PAQUOT, *Mémoires* etc. T. XV. p. 356—446, en de verdere schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onom. liter.* P. IV. p. 188—192. Hij is op verschillenden leeftijd in plaat gebragt, zoo door J. SUIJDERHOEF, tweemalen (eens voor de uitgave van TERTULLIANUS *de Pallio* van 1656), als door TH. MATHAM en anderen. *

LXXXVIII. JEREMIAS HOELZLINUS, voor het einde der zestiende eeuw te Neurenberg geboren,

 werd,

werd, in den jare 1632, toen hij Rector der Latijnsche Scholen in den Briel was, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt in de Grieksche taal, 't welk door het vertrek van VOSSIUS was opengevallen, naar Leiden geroepen, waar hij hetzelve aanvaardde met eene Redevoering *de Linguae Graecae praestantia*, d. i. *over de voortreffelijkheid der Grieksche taal.* Hij overleed op den 25 van Louwmaand des jaars 1641. Zie PAQUOT, *Mémoires* etc. T. V. p. 166—168, die zijn berigt uit de Lijkrede door A. THYSIUS, op HOELZLIN gehouden, ontleend heeft.

LXXXIX. ARNOLDUS VINNIUS, in den jare 1588 binnen Holland, en, volgens sommigen, in den Haag geboren, werd, in den jare 1633, tot buitengewoon' en, drie jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar in het Romeinsche Regt aangesteld; in welke hoedanigheid hij der Hoogeschool, tot wier loffelijkste kweekelingen hij vroeger behoord had, vele jaren achtereen, zoo door zijn onderwijs, als door de uitgave van geleerde schriften tot opheldering van het genoemde Regt, gewigtige diensten bewezen heeft. Hij is op den 1 van Herfstmaand des jaars 1657 overleden. Zie PAQUOT, *Mémoires* etc. T. II. p. 161—166, en de verdere schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 274 et 275. Hij is in het groot afgebeeld, met het adres: *excud.* C. DANKERTS et J. LAUWIJCK.

XC. MARCUS ZUëRIUS BOXHORNIUS, op den 25 van Herfstmaand des jaars 1612 te Bergen op Zoom geboren, werd, in den jare 1633, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Welsprekendheid aangesteld ten gevolge der gunstige verwachtingen, die hij, als kweekeling der Hoogeschool, van zich opgewekt, en door het

het houden van openbare voorlezingen, hem een jaar vroeger ter proeve vergund, bevestigd had. In den jare 1636, werd hem het bestuur over het *Collegium Oratorium* en, vier jaren later, de waardigheid van gewoon' Hoogleeraar opgedragen. In 1643, kreeg hij verlof, om door openlijke Disputatien de studerende jongelingschap in Staat- en Geschiedkunde te oefenen; en, in 1648, werd hem het onderwijs in de Historien toevertrouwd, onder voorwaarde, dat hij voortaan van dat der Welsprekendheid zoude afzien. Hij overleed op den 3 van Wijnmaand des jaars 1653, met achterlating van een groot aantal schriften, die echter allen geene even groote waarde hebben. Men vindt de lijst daarvan bij PAQUOT, *Mémoires* etc. T. I. pag. 418—432, die, met meer andere schrijvers, aangehaald is door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. pag. 354—356. Zie ook de *Mémoires* etc. van NICERON, T. IV. p. 181—193, en DE CHALMOT, *Woordenboek* IV. D. bl. 147—152. J. SUIJDERHOEF heeft ons eene voortreffelijke afbeelding van hem nagelaten.

XCI. JOHANNES WALAEUS, zoon van den Hoogleeraar der Godgeleerdheid A. WALAEUS, te voren (N°. LXXV.) vermeld, en, op den 27 van Wintermaand des jaars 1604, te Koudekerke, een dorp op Walcheren niet verre van Middelburg, geboren, werd, in den jare 1633, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Geneeskunde aangesteld, na, gedurende een jaar, van zijne bekwaamheid tot het onderwijzen dier wetenschap proeven te hebben gegeven. Eerst in het begin des jaars 1648, mogt hem de eer der bevordering tot gewoon' Hoogleeraar ten deel worden; van welke eer hij echter geen lang genot had, als zijnde reeds den 5 van Zomermaand des volgenden jaars overleden. Men heeft aan hem eenige

ontdekkingen, rakende den omloop van het bloed, te danken. Zie verder FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. II. p. 751, en PAQUOT, *Mémoires* etc. T. II. p. 202—204. Er is van hem eene vrij goed gegraveerde afbeelding.

XCII. JACOBUS TRIGLANDIUS, in den jare 1583 te Vianen geboren, ging, met verzaking van de Roomsche Godsdienst, waarin hij opgevoed, en, naar het schijnt, tot den geestelijken stand was opgeleid, tot die der Hervormden over, onder welke hij tot leeraar werd aangenomen, en zich als een' der hevigste voorstanders der Kerkelijke regtzinnigheid onderscheidde. In den jare 1634, werd hij van Amsterdam, waar hij, sedert 1610, het leeraarambt had waargenomen, tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid aan deze Hoogeschool beroepen, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden, 't welk in Grasmaand des jaars 1654 voorviel. Van zijne schriften is zijne *Kerkelijke Geschiedenis*, ter wederlegging van die van UITENBOGAERT ingerigt, het meest bekend. Zie verder over hem de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 599, en het *Vaderl. Woordenboek* van KOK XXIV D. bl. 310—312, alwaar (ik weet niet op welken grond) Gouda als zijne geboorteplaats wordt opgegeven. Zijne afbeeldingen zijn vrij talrijk; behalve het portret in WAGENAARS *Vaderl. Historie*, is hij ook door W. DELFF gegraveerd, en in 't groot zeer fraai afgebeeld met de adressen: A. J. CONRADUS *exc.* en C. ALLARD *exc.*

XCIII. DANIEL SINAPIUS, Doctor der Wijsbegeerte, die, sedert het jaar 1619, als Onderregent van het Staten-Collegie, tot de Hoogeschool in betrekking had gestaan, werd, in den jare 1635, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Zedekunde benoemd, en bekleedde dien post, te gelijk met zijnen vroegeren, tot

het

het jaar 1638, in 't welk hij, op den 22 van Wijnmaand, overleed.

XCIV. FRANCISCUS DU BAN, werd, na eerst eenigen tijd, zonder vaste aanstelling, van zijne bekwaamheid tot het geven van onderwijs in de Redeneerkunde blijken te hebben gegeven, in den jare 1636, tot buitengewoon' Hoogleeraar daarin benoemd. Twee jaren later, werd hem ook het Hoogleeraarambt der Natuurkunde, gedurende de afwezigheid van BODECHERUS, ter bekleeding opgedragen; waarin hij, naar ik meen, in 't vervolg bevestigd werd, terwijl hij van het onderwijs der Redeneerkunde afstand deed. Doch, in den jare 1641, werd hem, nevens het onderwijs der Natuurkunde, ook dat der Zedekunde aanbevolen. In de waarneming dezer beide bedieningen volhardde hij tot aan zijn overlijden, 't welk in den jare 1643 plaats had.

XCV. ANTONIUS THYSIUS, zoon van den vroeger (N°. LXXVI.) vermelden Godgeleerde van denzelfden naam, werd, in den jare 1637, met den titel van buitengewoon' Hoogleeraar der Dichtkunde, zonder toevoeging van eenige jaarwedde, vereerd. Naderhand, en wel, volgens SOERMANS, in 1640, werd hij tot buitengewoon' Hoogleeraar der Welsprekendheid benoemd; in welke hoedanigheid hem, eerst in den jare 1653, de bevordering tot gewoon' Hoogleeraar ten deel viel. In datzelfde jaar, werd hij als opziener der openbare Boekerij den reeds hoogbejaarden D. HEINSIUS toegevoegd, en twee jaren later, bij deszelfs overlijden, tot zijnen opvolger in die bediening aangesteld. Desgelijks gaven de Staten van Holland hem een bewijs van hun vertrouwen, door hem, in plaats van denzelfden HEINSIUS, tot Historieschrijver van hun gewest te benoemen. Naderhand, en wel in 1658, werd hem ook

het Hoogleeraarambt in de Regten opgedragen. Hij overleed op den 25 van Louwmaand des jaars 1665.

XCVI. JACOBUS MAESTERTIUS, in den jare 1610 te Dendermonde in Vlaanderen geboren, kwam, na zijne studien grootendeels elders voltrokken en zijne kundigheden door reizen uitgebreid te hebben, ten laatste naar Leiden, waar hij van de Roomsche tot de Hervormde Kerk overging, en, in den jare 1634, tot Doctor in de Regten bevorderd werd. Hier kreeg hij weldra van de Verzorgers der Hoogeschool vrijheid tot het houden van openbare voorlezingen over het Leenregt (*Jus Feudale*), en werd, in den jare 1637, met den titel van buitengewoon' Hoogleeraar in het genoemde Regt vereerd. Twee jaren later, werd hem, met uitbreiding van zijnen lastbrief, onder gelijken titel, het onderwijs in het Regt opgedragen; welken titel hij, nog in den loop van datzelfde jaar, met dien van gewoon' Hoogleeraar mogt verwisseld zien. In de laatstgenoemde hoedanigheid, diende hij de Hoogeschool tot het jaar 1658, toen hij, op den 5 van Grasmaand, uit het leven scheidde. Zie verder over hem en zijne schriften, grootendeels het Romeinsche Regt betreffende, FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 523 et 524, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 407. Wij bezitten eene voortreffelijke afbeelding van hem, door de hand van J. SUIJDERHOEF bewerkt.

XCVII. ADRIANUS HEEREBOORT, volgens PAQUOT, omstreeks het jaar 1614, te Leiden geboren, waar hij ook zijne studien, zoo niet geheel, althans grootendeels, volbragt, en tot Doctor in de Wijsbegeerte bevorderd werd, verkreeg, in den jare 1640, eene aanstelling tot buitengewoon' Hoogleeraar der Redeneerkunde. Twee jaren later, werd hij mede tot Onderregent van het Staten-Collegie benoemd, welken

post

post hij tot het begin des jaars 1654 bekleedde, toen hij, op zijn verzoek, daarvan ontslagen werd. In den jare 1644, werd hem het ambt van gewoon' Hoogleeraar der Wijsbegeerte opgedragen; in welke hoedanigheid hem, in het volgende, nevens het onderwijs der Redeneerkunde, ook dat der Zedekunde werd toevertrouwd, waarbij, in den jare 1648, nog dat der Staatkunde gevoegd werd. Voorts zij nog gemeld, dat hij een der eersten was, die de wijsbegeerte van CARTESIUS eenigen opgang aan deze Hoogeschool deed verkrijgen; doch de ernstige maatregelen, die Curatoren, wegens den geweldigen afkeer der meeste Geestelijken van die wijsbegeerte, tegen hare voortplanting meenden te moeten nemen, en waarvan wij in het eerste Boek dezer *Geschiedenis* gewaagd hebben, waren oorzaak, dat hij daarvan, in zijn onderwijs, weinig of geen gebruik kon maken. Hem mogt geen merkelijk gevorderde leeftijd ten deel worden, daar hij reeds op den 17 van Zomermaand des jaars 1661, in den ouderdom van omstreeks 47 jaren, overleed. Zie verder PAQUOT, *Mémoires* etc. T. X. p. 96—99, waar men ook de voornaamste zijner wijsgeerige schriften vindt opgenoemd. Eene schoone afbeelding hebben wij van hem, van J. SUIJDERHOEF.

XCVIII. BERNARDUS SCHOTANUS, zoon van HENRICUS SCHOTANUS, eersten Hoogleeraar in de Regten aan de Hoogeschool te Franeker, en te dier stede, op den 7 van Wijnmaand des jaars 1598, geboren, had, reeds verscheidene jaren achtereen, het Hoogleeraarambt in de genoemde wetenschap, eerst aan de Hoogeschool van zijne vaderstad, daarna aan die van Utrecht, met grooten lof bekleed, toen het den Verzorgeren der Leidsche, in den jare 1641, gelukte, door het aanbod van voordeelige en vereerende voor-

voorwaarden hem, in dezelfde hoedanigheid, aan de hunne te verbinden. Ook hier handhaafde hij zijnen vroeger verkregenen roem, en genoot, als mensch, geleerde en onderwijzer, eene algemeene achting tot aan zijn overlijden, 't welk op den 5 van Wijnmaand des jaars 1652 voorviel. Men raadplege verder over hem en zijne schriften, waarvan het meerendeel tot de Regtsgeleerdheid, doch een enkel ook tot de Wiskunde, door hem aan de Utrechtsche Hoogeschool mede met lof onderwezen, betrekking heeft, behalve de schrijvers, aangehaald in het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 240, VRIEMOET, *Athenae Frisiacae*, p. 226—232, en vooral de belangrijke *Oratio de claris Frisiae Jureconsultis* van den Groninger Hoogleeraar G. DE WAL, met de daarbij gevoegde *Annotationes de vita, factis ac scriptis Jureconsultorum*, p. 47, 219—228 et p. 443. Hij is door P. PHILIPPE, door C. DE PAS JR. en in de *Effigies* bij VAN DER AA, in plaat gebragt.

XCIX. LAMBERTUS BARLAEUS, te Bommel in den jare 1595 geboren, werd, in 1641, van Amsterdam, waar hij Conrector was der Latijnsche Scholen, ter bekleeding van het ambt van buitengewoon' Hoogleeraar der Grieksche taal naar deze Hoogeschool geroepen. In 1646, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, en bleef in die betrekking werkzaam tot aan zijn overlijden, 't welk op den 17 van Zomermaand des jaars 1655 plaats had. Zie het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 374, waar hij een broeder van den meer vermaarden CASPAR BARLAEUS genoemd wordt; en DE CHALMOT, *Woordenb.* II D. bl. 100 en 101.

C. FREDERICUS SPANHEMIUS (SPANHEIM), op den 1 van Louwmaand des jaars 1600 te Amberg, eene stad in de Opper-Paltz, geboren, was een der ver-

vermaardste Godgeleerden van zijne eeuw. De roem zijner geleerdheid bewoog Curatoren in den jare 1641, toen hij Hoogleeraar der Godgeleerdheid te Geneve was, hem, op vereerende voorwaarden, ter aanvaarding van dezelfde waardigheid bij deze Hoogeschool uit te noodigen. Zelve was hij niet ongenegen, aan deze uitnoodiging te voldoen; doch het had veel moeite in, eer men den Raad van Geneve, die op zijn behoud grooten prijs stelde, kon overhalen, om hem het vereischte ontslag te verleenen. Eindelijk kwam SPANHEIM, in het laatst des jaars 1642, herwaarts, en beantwoordde volkomen aan de groote verwachtingen, die men van hem had opgevat. Doch de Hoogeschool mogt van het nut, dat zijn onderwijs, en den luister, dien de vermaardheid van zijnen naam haar toebragt en bijzette, geen lang genot hebben, daar hij, reeds op den 14 van Bloeimaand des jaars 1649, uit het leven scheidde. Zie verder over hem en zijne schriften, onder welke zijne *Dubia Evangelica* bovenal geacht zijn, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 410, met de aldaar aangehaalde schrijvers, en het *Vaderlandsch Woordenboek* van KOK, XXVII D. bl. 265—268, waar een goed bewerkt artikel omtrent hem voorkomt, dat, met geringe veranderingen, is overgenomen in het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, VI D. bl. 535 en 536. C. VAN DALEN en J. SUIJDERHOEF hebben hem beide in plaat gebragt.

CI. ADAMUS STUARTUS, zoo ik meen, een Schot van geboorte, en eenige jaren achtereen Hoogleeraar in de Wijsbegeerte te Sedan, werd, in den jare 1644, toen hij te London zijn verblijf hield, op aanbeveling, naar het schijnt, van SALMASIUS, onder den weidschen titel van voornaamsten Hoogleeraar der Wijs-

Wijsbegeerte (*Professor primarius Philosophiae*) herwaarts geroepen, waar hij, in het volgende jaar, zijnen post aanvaardde. Zijn onderwijs vond echter geen' algemeenen bijval, daar hij zich als een' hevig' tegenstander van DESCARTES en zijne leer deed kennen, en daarbij niet dien geest van bezadigd onderzoek en bondige wederlegging aan den dag leide, welke den echten wijsgeer kenmerkt. Vooral geldt dit van zijn onderwijs in de Bovennatuurkunde, 't welk hem, nevens dat der Natuurkunde, meer bijzonder was aanbevolen. Hij overleed in den jare 1654.

CII. FRANS VAN SCHOOTEN, zoon van den boven (N°. LXXIII.) vermelden Hoogleeraar der Wiskunde van denzelfden naam, werd in den jare 1646, onder den titel van buitengewoon' Hoogleeraar, tot opvolger van zijnen vader benoemd in het onderwijs der Wiskunde in de Nederduitsche taal, bijzonder ten behoeve van kweekelingen voor het vak der Genie. Hij volhardde in dien post tot aan zijnen dood, welke omstreeks het begin des jaars 1661 voorviel.

CIII. DANIEL COLONIUS (VAN CEULEN), te Leiden op den 18 van Grasmaand des jaars 1608 geboren en zoon van DANIEL COLONIUS, Fransch Predikant en Regent van het Fransche Collegie aldaar, werd, in den jare 1648, tot *Professor Juris practici* aangesteld, en bekleedde dien post, met dien van Secretaris van den Academischen Senaat, waartoe hij, in den jare 1654, benoemd werd, tot aan zijn plotselijk overlijden op den 9 van Hooimaand van het rampspoedige jaar 1672. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 50 en 79, benevens DE CHALMOT, *Woordenboek*, VII D. bl. 203, 204, en zijne afbeelding onder de *Effigies* bij P. VAN DER AA. *

CIV. ALLARDUS UCHTMANNUS was Correc-

tor

tor der Latijnsche Scholen te Leiden, toen hij, in den jare 1648, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Hebreeuwsche taal werd aangesteld. In den jare 1668, werd hem het onderwijs der Grieksche taal bij voorraad opgedragen, welke opdragt, in het volgende jaar, door zijne benoeming tot gewoon' Hoogleeraar dier taal bevestigd werd. Drie jaren later, hervatte hij zijn vroeger onderwijs der Hebreeuwsche taal, terwijl dat der Grieksche aan een' ander werd aanbevolen. Zijn dienst schijnt echter minder aangenaam en nuttig te zijn geweest. Althans vind ik, dat hij, in den jare 1678, over zijne nalatigheid en onbetamelijk gedrag omtrent de Studenten ernstig onderhouden, en met eene aanzienlijke vermindering zijner jaarwedde gestraft werd. Hij overleed tegen het einde des jaars 1679.

CV. ABRAHAMUS HEIDANUS (VAN DER HEIDEN), zoon van KASPAR HEIDANUS, laatst Predikant bij de Hervormden te Amsterdam, en kleinzoon van een' meer beroemden Godgeleerde van denzelfden naam, die tot voortplanting der Hervorming in de Nederlanden veel heeft toegebragt, werd, in den jare 1597, te Frankendaal in de Paltz geboren; doch kwam met zijnen vader, reeds in 1608, naar Amsterdam. Hij genoot dus zijne opvoeding, grootendeels, binnen deze gewesten, en was met name een kweekeling der Leidsche Hoogeschool. Bij de Walsche Synode tot het leeraarambt bevorderd, wijdde hij, na zijne kundigheden door reizen te hebben uitgebreid, het eerst zijne dienst meer bestendig aan de Fransche Gemeente te Naarden; van waar hij, in den jare 1628, naar Leiden vertrok, om aldaar de Nederduitsche Gemeente door leer en voorgang te stichten. Twintig jaren, had hij hier met lof het Predikambt waargenomen, toen Curatoren der Hoogeschool door den roem, dien hij zich als kundig

en

en gematigd Godgeleerde verworven had, bewogen werden, hem eenen leerstoel der Godgeleerdheid aan te bieden. Ook bij de bekleeding van dezen leerstoel, leide hij zijne gematigdheid en min bekrompene denkwijze loffelijk aan den dag; van welk laatste, onder anderen, zijne achting voor DESCARTES en zijne leer, waarvan hij het goede zich gaarne en met bescheidenheid ten nutte maakte, ten bewijze kan strekken. Na de Hoogeschool, vele jaren achtereen, getrouwelijk gediend en aan dezelve groot nut te hebben toegebragt, trof hem eindelijk, in den jare 1676, het geheel onverdiende lot, van zich door een wederregtelijk besluit van Curatoren van zijnen post ontzet te zien. De aanleiding tot dit besluit werd in het I D. dezer *Geschiedenis*, bl. 230 en 231, reeds door mij vermeld, waarop ik mij, kortheidshalve, beroepe. Hij behield echter zijn predikambt, 't welk hij bestendig met dat van Hoogleeraar verbonden had, en volhardde in de waarneming daarvan tot aan zijnen dood, welke op den 15 van Wijnmaand des jaars 1678 plaats had. Niettegenstaande zijne afzetting, viel hem, van de zijde van den Academischen Senaat, de eer eener openbare Lijkrede ten deel, welke door zijnen vriend en ambtgenoot WITTICHIUS gehouden werd. Zie voorts over hem de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 521, en het *Vaderlandsch Woordenboek* van KOK, XX D. bl. 507—509. Hij is het best, zoo door A. BLOOTELING, als door J. SUIJDERHOEF in plaat gebragt. *

CVI. JOHANNES COCCEJUS, een der vermaardste Godgeleerden der zeventiende eeuw, zag, op den 9 van Oogstmaand des jaars 1603, te Bremen het licht. In den jare 1630, toen hij zich reeds een' grooten naam als Godgeleerde, en bijzonder als kenner

der

der gewijde talen, verworven had, werd hij tot Hoogleeraar der gewijde *Philologie* in zijne vaderstad aangesteld. Zes jaren later, werd hij ter bekleeding van den post van Hoogleeraar der Hebreeuwsche taal, waarbij, in vervolg van tijd, nog die van Hoogleeraar der Godgeleerdheid gevoegd werd, naar de Hoogeschool van Franeker geroepen, waar hij vroeger, als Student, reeds in groote achting had gestaan. Zijne groote, en door de uitgave van geleerde schriften telkens toenemende, vermaardheid bewoog de Verzorgers dezer Hoogeschool, om hem, in den jare 1650, eenen leerstoel der Godgeleerdheid bij dezelve aan te bieden; welk aanbod zij het genoegen hadden door hem te zien aannemen en hem, op den 4 van Wijnmaand, zijne inwijdingsrede te hooren houden *de causis incredulitatis Judaeorum*, d. i. *over de oorzaken van het ongeloof der Joden.* Hier werd de waarde van zijn onderwijs, eerst door sommigen miskend, vooral ook door toedoen van zijnen ambtgenoot HEIDANUS, meer en meer op prijs geschat; doch de groote man werd, gelijk men weet, in geschillen gewikkeld, die zijne rust aanmerkelijk stoorden, en, vooral na zijnen dood, eene groote scheuring in de Kerk te weeg bragten. Na de Hoogeschool, negentien jaren lang, door zijn onderwijs en den roem zijner geleerdheid te hebben opgeluisterd, overleed hij, op den 5 van Slagtmaand des jaars 1669, in den ouderdom van ruim 66 jaren. Zie verder over hem en zijne schriften, die, na zijnen dood, door zijnen zoon J. H. COCCEJUS in VIII Deelen in folio zijn bijeengezameld, VRIEMOET, *Athenae Frisiacae*, p. 300—320, en de verdere schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* T. V. p. 559 et 560; waarbij men nog voege het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, X D. bl. 329—357, dat van DE CHAL-

MOT, VII D. bl. 84—106, en het II D. van de *Geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk*, door de Heeren IJPEIJ en DERMOUT, op onderscheidene plaatsen. Hij is zeer dikwijls, onder anderen door W. DE BROEN, P. SCHENK en vooral door J. SUIJDERHOEF, tweemalen, met verschil in plaat gebragt. Ook zijn er twee gedenkpenningen ter zijner eere geslagen. *

CVII. ALBERTUS KYPERUS, omstreeks het begin der zeventiende eeuw te Koningsbergen geboren, Doctor in de Wijsbegeerte en Geneeskunde, tot welke laatste waardigheid hij, naar 't schijnt, aan deze Hoogeschool bevorderd werd, verkreeg, in 1646, van Prins FREDERIK HENDRIK eene aanstelling als Hoogleeraar in de Natuur- en Geneeskunde bij de door hem opgerigte Doorluchtige School te Breda, en werd later ook tot Lijf-Medicus van dien Prins benoemd. In den jare 1648, werd hem de post van gewoon' Hoogleeraar der Geneeskunde bij deze Hoogeschool opgedragen, dien hij, met lof, waarnam tot aan zijn overlijden op den 25 van Herfstmaand des jaars 1655, toen hij de waardigheid van Rector Magnificus bekleedde. Zie PAQUOT, *Mémoires*, T. VII. p. 296—300. Hij is door J. SUIJDERHOEF in plaat gebragt.

CVIII. JOHANNES ANTONIDES VAN DER LINDEN, in den jare 1609 te Enkhuizen geboren, en kweekeling eerst der Leidsche, daarna der Franeker Hoogeschool, had aan de laatste reeds, sedert het jaar 1639, het Hoogleeraarambt in de Geneeskunde met lof bekleed, toen de Verzorgers der eerstgenoemde hem, in den jare 1651, herwaarts riepen, om, als gewoon Hoogleeraar, in het praktisch gedeelte der Geneeskunde onderwijs te geven, waaraan het bestuur van het dusgenaamde *Collegium Medico-practicum* verbonden was. Na, omtrent dertien jaren, de pligten, hem

hem in deze betrekking opgelegd, met getrouwheid vervuld te hebben, overleed hij op den 5 van Lentemaand des jaars 1664, en had het voorregt van in den beroemden COCCEJUS, wien hij te Leiden, gelijk vroeger te Franeker, onder zijne beste vrienden tellen mogt, een' hartelijk' vereerder van zijne nagedachtenis te vinden. Zie verder over hem en zijne schriften, NICERON, *Mémoires* etc. T. III. p. 323—330, en de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 377. Hij is door L. COSSIN, voor zijne uitgave van HIPPOCRATES, gegraveerd, als ook zeer schoon, zoo in het zwart, als in het rood, geëtst geworden door of de in manier van REMBRANDT. *

CIX. JOHANNES HORNIUS (VAN HORNE), tegen het einde des jaars 1621, uit een deftig geslacht te Amsterdam geboren, oefende zich eerst met ongemeenen ijver in de Geneeskunde, en bijzonder in de Ontleedkunde, waarvoor hij met eene bijzondere geestdrift was ingenomen, zoo op deze Hoogeschool, als op die van Utrecht, en deed vervolgens, tot volmaking zijner kundigheden, eene wetenschappelijke reize door de voornaamste landen van Europa, op welke hij zes jaren doorbragt. Naauwelijks was hij in het Vaderland terruggekeerd, of de Verzorgers dezer Hoogeschool droegen hem, in den jare 1651, het buitengewoon Hoogleeraarambt der Ontleedkunde op. Reeds in het volgende jaar, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar dier wetenschap, mitsgaders der Heelkunde, bevorderd, ten einde hem, die ter aanvaarding van het Hoogleeraarambt bij de Doorluchtige School zijner geboortestad was aangezocht, voor deze Hoogeschool te behouden. In beide betrekkingen, maakte hij zich bij dezelve, de lijdende menschheid en de wetenschappen zeer verdienstelijk; weshalve zijn overlijden op den 5

van Louwmaand des jaars 1670, toen hij nog den ouderdom van 49 jaren niet bereikt had, met regt eene algemeene droefheid opwekte. Zie verder over hem en zijne schriften de Lijkrede, door zijnen opvolger DRELINCOURT over hem gehouden, en onder deszelfs *Opuscula* gedrukt; FOPPENS *Bibl. Belg.* T. II. p. 662 et 663, WAGENAARS *Beschrijving van Amsterdam*, III D. bl. 231, in folio, en vooral de *Introductio* tot het *Museum Anatomicum*, door den Hoogleeraar E. SANDIFORT uitgegeven, p. VIII et IX, waar echter, gelijk elders, minder naauwkeurig het jaar 1653, als dat van zijne benoeming tot gewoon' Hoogleeraar, wordt opgegeven. Hij is in de *Effigies* bij VAN DER AA afgebeeld.

CX. HENRICUS BORNIUS werd, in den jare 1651, toen hij Hoogleeraar der Wijsbegeerte te Breda was, tot buitengewoon' Hoogleeraar derzelve naar deze Hoogeschool geroepen en, in den jare 1654, tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd. Later, met name in den jare 1659, werd hem het bestuur der letteroefeningen van den jeugdigen Prins van Oranje, naderhand onder den naam van WILLEM III vermaard geworden, toevertrouwd; 't welk ten gevolge had, dat hij van zijnen post als Hoogleeraar eervol ontslagen werd.

CXI. JOHANNES DE RAEI, Doctor der Wijsbegeerte en Geneeskunde, werd, in den jare 1652, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Wijsbegeerte aangesteld, nadat hij reeds gedurende een jaar, met toestemming van Curatoren, zijne bekwaamheid tot het geven van onderwijs had doen blijken. In den jare 1658, werd hem ook vrijheid verleend tot het houden van voorlezingen over de Geneeskunde, en, drie jaren later, werd hem de waardigheid van gewoon' Hoogleeraar der Wijsbegeerte opgedragen. Dit kon echter

met

niet verhinderen, dat hij, tegen het laatst des jaars 1668, naar Amsterdam vertrok, om bij de Doorluchtige School aldaar in gelijke betrekking werkzaam te zijn. Hij overleed te dier stede op den 30 van Slagtmaand 1702. Hij is in de *Effigies* bij VAN DER AA afgebeeld.

CXII. GEORGIUS HORNIUS, in den jare 1620 te Kemnath in de Opper-Palts geboren, werd, in den jare 1653, van Harderwijk, waar hij het Hoogleeraarambt der Geschiedenissen bekleedde, tot gewoon' Hoogleeraar in dezelfde wetenschap, gelijk ook tot Bestuurder van het *Collegium Oratorium*, herwaarts geroepen. Van de meerdere of mindere toejuiching, waarmede hij in beide deze betrekkingen werkzaam was, is mij niets stelligs voorgekomen; alleen heb ik uit de *Handelingen* van Curatoren ontdekt, dat hij, in den jare 1668, door eene treurige ongesteldheid van geest was aangetast, welke zijne bewaring noodzakelijk maakte. Dat hij echter hiervan gelukkig weder hersteld werd, blijkt uit zijne beroeping in den jare 1670 tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid te Heidelberg, in welke wetenschap hij, vroeger, de waardigheid van Doctor verkregen had. Besloten hebbende deze beroeping aan te nemen, verzocht en verkreeg hij van Curatoren zijn ontslag uit de dienst dezer Hoogeschool; doch, eer hij dezelve nog verlaten had, werd hij, in datzelfde jaar, door eene ziekte overvallen, welke hem, reeds in Slagtmaand van dat jaar, in het graf sleepte. Zie verder over hem en zijne vrij talrijke schriften van verschillenden, doch meestal historischen inhoud, die echter, volgens het oordeel van een' bevoegd' regter, den vermaarden Hoogleeraar SAXE, geene bijzondere waarde hebben, het *Onomast. liter.* van genoemden Hoogleeraar, P. IV. p. 513 et 514, en de aldaar aangehaalde schrijvers.

CXIII. JOHANNES HOORNBEEK, op den 4 van Slagtmaand des jaars 1617 te Haarlem geboren, en kweekeling deels der Leidsche, deels der Utrechtsche Hoogeschool, aan welke laatste hij, in den jare 1643, tot Doctor in de Godgeleerdheid bevorderd werd, had zich reeds vroeg, als Godgeleerde, zoo grooten naam verworven, dat de Verzorgers der Hoogescholen van Utrecht en Harderwijk hem, in den jare 1644, om strijd tot Hoogleeraar in die wetenschap begeerden. Die der eerstgenoemde behaalden in dezen strijd de zege, doch moesten, op hunne beurt, hem in den jare 1654, niet echter zonder zware tegenkanting van hunne zijde, aan die van Leiden afstaan, waar hij, op den 9 van Zomermaand des genoemden jaars, zijne waardigheid van gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid aanvaardde met eene redevoering *de Scholis Theologicis*, d. i. *over de Godgeleerde Scholen.* Niet zeer lang echter mogt deze Hoogeschool van zijn onderwijs genot hebben, daar hij, door ligchaamskwalen afgetobd, reeds op den 11 van Herfstmaand des jaars 1666, in den weinig gevorderden ouderdom van nog geen 49 jaren, overleed, met achterlating van twee zonen, van welke de oudste, met name IZAAK VAN HOORNBEEK, naderhand tot de aanzienlijke waardigheid van Raadpensionaris van Holland opklom. Zijn ambtgenoot HEIDANUS, met wien hij vroeger een geschil over den Sabbath gevoerd had, vereerde zijne nagedachtenis met eene lijkrede, ten bewijze, dat verschil van gevoelens de eendragt tusschen beide waardige mannen niet gestoord had. Zie verder over hem en het vrij aanmerkelijk getal van Godgeleerde schriften, door hem uitgegeven, de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. IV. p. 495, waarbij men nog voege de *Mémoires* etc. van NICERON,

T.

T. XXXIII. p. 299—306, en het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXI D. bl. 67 en 68. A. SANTVOORT en vooral J. SUIJDERHOEF hebben zijn afbeeldsel voor ons bewaard. *

CXIV. Mr. ADRIAAN BEECKERTS VAN THIENEN, in den jare 1623 te Leiden geboren, werd, in den jare 1654, tot buitengewoon', en, op den 8 van Bloeimaand des volgenden jaars, tot gewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld. Op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1667, werd hem insgelijks het onderwijs in het Staats- en Volkenregt (*Jus publicum*) opgedragen. Twee jaren later scheidde hij, op den 5 van Herfstmaand, uit het leven, en vond in A. HEIDANUS een' waardig' lofredenaar. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 50. Wij bezitten eene fraaije afbeelding van hem door J. SUIJDERHOEF. *

CXV. JOHANNES FREDERICUS GRONOVIUS, een der beroemdste letter- en oudheidkundigen, welke de zeventiende eeuw heeft voortgebragt, werd, in den jare 1611, te Hamburg uit een deftig geslacht geboren. Reeds had hij zich door verscheidene geleerde schriften bij de geletterde wereld en bijzonder bij de kundigste mannen in Nederland, waar hij zich, van het jaar 1634 tot 1639, onthouden had, de grootste achting verworven, toen eindelijk de wensch van dezen vervuld werd, dat hij aldaar, op eene hem waardige wijze, geplaatst mogt worden. De Regering namelijk van Deventer noodigde hem, in den jare 1641, ter vervulling van den openstaanden leerstoel der Historien en Welsprekendheid bij hare Doorluchtige School; aan welke noodiging hij gereedelijk voldeed. Het hield echter nog verscheidene jaren aan, eer hem de bevordering tot eene hoogere standplaats te beurt viel. Deze werd hem, ten laatste, door Curatoren van deze Hoo-

geschool bezorgd, die hem, in den jare 1658, herwaarts riepen ter bekleeding van het gewoon Hoogleeraarambt der Grieksche taal en Historien. Groot was de dienst, welke zij daardoor aan de Hoogeschool bewezen, daar hij, met volle regt, onder hare doorluchtigste sieraden in den loop der zeventiende eeuw geteld wordt. Na zich, ruim dertien jaren, omtrent dezelve hoogst verdienstelijk gemaakt te hebben, overleed hij, tot hartelijk leedwezen van alle hoogschatters van grondige en uitgebreide geleerdheid, op den 28 van Wintermaand des jaars 1671, in den ouderdom van weinig meer dan zestig jaren. Zie verder over hem en de vele uitmuntende schriften, tot opheldering vooral der Romeinsche Oudheid en van hare beroemdste schrijveren, door hem nagelaten, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. IV. p. 427—430, en de aldaar aangehaalde schrijvers; alsmede *Het tweede Eeuwfeest van het Athenaeum Ill. te Deventer*, door C. FRANSEN VAN ECK en P. BOSSCHA, bl. 93 en 94. Wij bezitten zijne afbeelding van de hand van C. HAGENS, WALBURG, J. J. HAID en J. MUNNIKHUIJSEN.

CXVI. FRANCISCUS DE LE BOE SYLVIUS, in den jare 1614 te Hanau geboren, had de Geneeskunde, vijftien jaren achtereen, te Amsterdam met grooten lof geoefend, en zich mede reeds door de uitgave van schriften over dezelve beroemd gemaakt, toen Curatoren, in den jare 1658, te rade werden, hem het gewoon Hoogleeraarambt in de praktische Geneeskunde bij deze Hoogeschool op te dragen, 't welk hij, op den 16 van Herfstmaand des genoemden jaars, aanvaardde met eene Redevoering *de cognitione hominis*, d. i. *over de kennis van den mensch.* Ook hier vond hij, als onderwijzer en Geneesheer, groote toejuiching; die echter, naar het oordeel van deskundigen, in zoo verre onverdiend was, als hij, door eene

te ver getrokkene toepassing der Scheikunde op de Geneeskunde, de stichter werd van een stelsel, dat, in zijne gevolgen, zeer schadelijk werd. Doch hiervan, gelijk ook van zijne wezenlijke verdiensten omtrent de Ontleed- en Scheikunde, heb ik te voren reeds het noodige gezegd (*). Hier zij nog gemeld, dat hij, in den jare 1670, als Rector Magnificus aftredende, eene merkwaardige Redevoering hield *over de natuurlijke oorzaken der epidemische ziekte*, welke, in den jare 1669, binnen Leiden gewoed en daaraan vele aanzienlijke mannen (onder welke zich ook zes gewone Hoogleeraren bevonden) ontrukt had. Zijn overlijden viel voor op den 14 van Slagtmaand des jaars 1672. Nadere berigten omtrent zijn leven en zijne schriften zijn te vinden bij FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 286 et 287, en PAQUOT, *Mémoires* etc. T. I. p. 193—201. Behalve bij VAN DER AA, is hij door C. VAN DALEN JR. in het groot en in het klein afgebeeld, als ook in de derde aflevering der verzameling van beroemde Geneesheeren, of *Galerie Médicale*, welke te Parijs door VIGNERON en DOIN wordt uitgegeven.

CXVII. ALBERTUS RUSIUS, op den 14 van Slagtmaand des jaars 1614 te Immen geboren, werd, op den 26 van Oogstmaand des jaars 1659, van Amsterdam, waar hij, sedert het jaar 1646, het Hoogleeraarambt in de Regten bekleed had, tot gewoon Hoogleeraar in dezelfde wetenschap herwaarts geroepen, met bijzonderen last, om ook in het Leenregt onderwijs te geven. Hij nam dezen post waar tot aan zijn overlijden op den 19 van Wintermaand des jaars 1678, en werd door BÖCKELMAN met eene lijkrede vereerd. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 50. *

CXVIII.

(*) Zie het I D. dezer *Geschiedenis*, bl. 218—220.

CXVIII. STEPHANUS MARCHANT werd, in den jare 1660, tot buitengewoon' en, in het volgende jaar, tot gewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden op den 30 van Louwmaand des jaars 1670. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 50. *

CXIX. PETRUS VAN SCHOOTEN, op den 22 van Sprokkelmaand des jaars 1634 te Leiden geboren, werd in den jare 1661, in plaats van zijnen overledenen Vader (zie boven, N°. LXXIII), tot buitengewoon' Hoogleeraar der militaire Wiskunde benoemd. Later, met name in den jare 1669, werd hem vrijheid vergund, om de Wiskunde op dagen, niet tot het houden van openbare lessen bestemd, ook in het Latijn te onderwijzen. Hij overleed op den 30 van Slagtmaand des jaars 1679. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 94, waar hij echter verkeerdelijk als een broeder van FRANS VAN SCHOOTEN den jongen wordt opgegeven.

CXX. DAVID STUART, zoon van den vroeger (n. CI.) vermelden A. STUART, werd, in den jare 1662, tot buitengewoon' Hoogleeraar in de Wijsbegeerte benoemd, nadat hem, het jaar te voren, reeds het Lectoraat in dezelve was opgedragen. In den jare 1664, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar in die wetenschap bevorderd, doch mogt die bevordering slechts weinige jaren overleven, daar hij reeds in 1669 te Parijs, werwaarts hij zich ter genezing van eene pijnlijke kwaal begeven had, van de wereld scheidde. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 64.

CXXI. FLORENTIUS SCHUYL, te Schiedam, op den 13 van Lentemaand des jaars 1619, geboren, werd, in den jare 1664, van 's Hertogenbosch, waar hij Hoogleeraar in de Wijsbegeerte en Schepen was, ter

ter bekleeding van het Hoogleeraarambt der Geneeskunde herwaarts geroepen. In den jare 1667, werd hem insgelijks het onderwijs der Kruidkunde, met het toezigt over den Botanischen tuin, aanbevolen, omtrent welken hij zich zeer verdienstelijk maakte. Hij is op den 5 van Herfstmaand des jaars 1669 overleden. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 57, en de *Horti brevis Historia*, door BOERHAAVE geplaatst voor het I D. van zijnen *Index alter plantarum, quae in horto Academico Lugduno-Batavo aluntur*, p. 28. Hij is bij VAN DER AA afgebeeld. *

CXXII. ARNOLDUS GEULINCX, omstreeks het jaar 1625 te Antwerpen geboren, had, reeds verscheidene jaren, den post van leeraar der Wijsbegeerte bij een collegie te Leuven vervuld, toen hij te rade werd, naar Leiden te verhuizen, alwaar hij belijdenis van de Hervormde Godsdienst deed. Hier werd hem, in den jare 1659, vrijheid vergund, om openbaar onderwijs in de Wijsbegeerte te geven; doch de hiervan verleende acte werd, tegen het einde des volgenden jaars, weder ingetrokken. In 1665 echter gelukte het hem, eene aanstelling tot buitengewoon' Hoogleeraar der Wijsbegeerte te bekomen. Twee jaren later vind ik, dat hem toegestaan werd, voorlezingen over de Zedekunde te houden. Van eene vergunning, hem in den jare 1669 gegeven, om ook *Collegia Oratoria* te houden, kon hij naauwelijks gebruik maken, daar hij, nog vóór het einde van dat voor de stad en Hoogeschool noodlottige jaar, overleed. Zie verder over hem en zijne schriften, die thans, en, naar ik meen, niet ten onregte, geheel in vergetelheid zijn geraakt, PAQUOT, *Mémoires* etc. T. XIII. p. 69—73.

CXXIII. JOHANNES VALCKENIER, op den 2 van Slagtmaand des jaars 1617 uit een geslacht gespro-

sproten, dat, gedurende twee eeuwen, in de Nederlanden gebloeid heeft, en kweekeling, naar ik meen, der Leidsche Hoogeschool, werd, in den jare 1648, tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid bij de nieuw opgerigte Hoogeschool van Harderwijk benoemd. Van hier vertrok hij, in den jare 1654, naar Franeker, om aldaar het ambt van Hoogleeraar der Godgeleerdheid te bekleeden. Dezelfde waardigheid werd hem, in den jare 1668, door de Verzorgers dezer Hoogeschool opgedragen, waar hij dezelve, op den elfden van Hooimaand, aanvaardde met eene redevoering *de S. Literarum necessitate et auctoritate*, d. i. *over de noodzakelijkheid en het gezag der H. Schrift.* Doch de Hoogeschool mogt, slechts weinig meer dan twee jaren, van zijn onderwijs genot hebben, daar hij reeds op den 8 van Wintermaand des jaars 1670 overleed. Zie VRIEMOET, *Athenae Frisiacae*, p. 439 — 443, waar ook zijne schriften worden opgegeven.

CXXIV. CHRISTIAAN MELDER, te Utrecht geboren, werd, in den jare 1668, van Dordrecht, waar hij de Geneeskunst oefende, ter bekleeding van den post van gewoon' Hoogleeraar der Wiskunde herwaarts geroepen. In den jare 1672 en vervolgens, maakte hij zich verdienstelijk, door zich aan het hoofd te stellen der vrijwillige Studenten-Compagnie, welke tot verdediging der stad en beveiliging van hare rust de wapens opnam. Ook bekleedde hij, van Wijnmaand des jaars 1672 tot het begin des jaars 1681, toen dit ambt voor jaarlijks afwisselend verklaard was, den post van Secretaris van den Academischen Senaat. Hij scheidde, nog in dat zelfde jaar, op den 26 van Slagtmaand, uit het leven. Zie het *Acad. Reg.* van SOERMANS, bl. 64.

CXXV. CAROLUS DRELINCOURT, zoon van den vermaarden Franschen Godgeleerde van denzelfden naam,

naam, en op den 1 van Sprokkelmaand des jaars 1633 te Parijs geboren, werd van die stad, waar hij met grooten lof de Geneeskunde oefende, in den jare 1668, als gewoon Hoogleeraar dier wetenschap naar deze Hoogeschool geroepen. Twee jaren later, werd hem ook het onderwijs der Ontleedkunde opgedragen. In beide betrekkingen, heeft hij zich omtrent de Hoogeschool zeer verdienstelijk gemaakt, en, met name, ook veel tot vorming van den grooten BOERHAAVE toegebragt, die zijne dankbaarheid omtrent dezen zijnen leermeester ook openlijk heeft aan den dag gelegd, door, in den jare 1727, zijne verspreide schriften in éénen bundel in 4° uit te geven, welke hij met eene Voorrede en eene beschrijving van zijn leven verrijkt heeft. Hij is op den 31 van Bloeimaand des jaars 1697 overleden. Zie verder het *Onomast. Liter.* van SAXE, P. V. p. 11 en de aldaar aangehaalde Schrijvers, maar vooral de *Introductio* van den Hoogleeraar E. SANDIFORT tot zijn *Museum Anatomicum*, pag. IX et X. Hij is bij VAN DER AA afgebeeld.

CXXVI. ANTHONIUS HULSIUS, tegen het einde des jaars 1615, te Hilden, een klein plaatsje in het Hertogdom Berg, geboren, werd, in den jare 1668, van Breda, waar hij, sedert 1644, het leeraarambt bij de Walsche Gemeente bekleedde, tot Regent van het Staten-Collegie herwaarts geroepen, en, nog in datzelfde jaar, tot buitengewoon Hoogleeraar der Hebreeuwsche taal benoemd. In den jare 1676, werd hem het gewoon Hoogleeraarambt der Godgeleerdheid opgedragen, waartoe, nevens zijne kunde, ook zijne regtzinnigheid hem grootelijks aanbeval. Hij bekleedde dit ambt, met dat van Regent van het Staten-Collegie, tot aan zijn overlijden, 't welk in Sprokkelmaand des jaars 1685 voorviel. Zie het *Academisch* *Re-*

Register van SOERMANS, bl. 43 en 121, en het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXI. D. bl. 121.

CXXVII. GOTHOFREDUS SPINAEUS werd, in den jare 1668, van Kampen, waar hij Rector der Latijnsche Scholen was, tot Onderregent van het Staten-Collegie naar Leiden geroepen, en, nog datzelfde jaar, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Wijsbegeerte bij de Hoogeschool aangesteld. In het volgende jaar, werd hij tot de waardigheid van gewoon' Hoogleeraar bevorderd; doch van dit eerbewijs mogt hij slechts korten tijd genot hebben, daar hij, reeds op den 1 van Zomermaand des jaars 1670, overleed.

CXXVIII. LUCAS SCHACHT, in den jare 1634 te Amsterdam geboren, werd reeds in den jare 1663, toen hij te Leiden de Geneeskunst oefende, door Curatoren gemagtigd, om op dagen, buiten die der openbare lessen vallende, over eenig deel dier wetenschap te lezen. Zes jaren later, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar in dezelve aangesteld, en bewees in die hoedanigheid, volgens getuigenis van BOERHAAVE, die hem met de grootste lofspraken vereert, aan de Hoogeschool en de studerende jeugd zeer belangrijke diensten. Hij overleed op den 10 van Lentemaand des jaars 1689. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 57, en BOERHAAVES *Oratio de vita et obitu V. Cl.* B. ALBINI, gedrukt onder zijne *Opuscula omnia*, pag. 47 et 48. A. VAN ZIJLVELT heeft zijne afbeelding in plaat gebragt. *

CXXIX. FREDERIK SPANHEIM, zoon van den vroeger (N°. C.) genoemden Godgeleerde van denzelfden naam, werd, op den 1 van Bloeimaand des jaars 1632, te Geneve geboren, doch kwam met zijnen vader, reeds in den jare 1642, te Leiden, aan welks Hoogeschool hij zijne letterkundige vorming verkreeg,

en

en eerst tot Meester der vrije kunsten, later tot Doctor der Godgeleerdheid bevorderd werd. In den jare 1655, werd hij tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid te Heidelberg benoemd, en bleef in dien post, vijftien jaren achtereen, werkzaam, gedurende welke hij verscheidene voordeelige en vereerende aanbiedingen van de hand wees. Doch, in den jare 1670, liet hij zich door Curatoren dezer Hoogeschool bewegen, om den post van gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid, vroeger door zijnen vader met zoo veel roem bekleed, bij dezelve aan te nemen. In het volgende jaar, werd hem ook het onderwijs der Kerkelijke Historie opgedragen en, in 1672, werd hij tot opzigter der openbare Boekerij benoemd. Groot derhalve was de achting, die Curatoren hem, en gewis niet ten onregte, betoonden, daar hij, door zijn onderwijs en de vermaardheid van zijnen naam, der Academie grootelijks tot nut en luister strekte: alleen deed de hevigheid, waarmede hij zich tegen de leer van CARTESIUS verzette, bij velen misnoegen tegen hem ontstaan. Doch ook hierbij vond hij, van de zijde van Curatoren, krachtige handhaving, die hem, in den jare 1684, nog een ander uitstekend bewijs van achting gaven, door hem van de verpligting tot het houden van openbare lessen te ontslaan, en met den titel van *Professor primarius Theologiae* te vereeren. Niettemin bleef hij tot aan zijn overlijden, 't welk op den 18 van Bloeimaand des jaars 1701 plaats had, nog ten nutte der Hoogeschool werkzaam. Zie verder over hem en zijne werken, welke in III Deelen in fol. zijn bijeengezameld, de voor dezelve geplaatste *Lijkrede* van J. TRIGLAND, JR. en de schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. liter.* P. V. p. 211 et 618, waarbij men voege het *Vaderl. Woordenboek*, door KOK,

XXVII

XXVII D. bl. 268 en 269, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 191 et 192. Zijne afbeelding is ons door A. DE BLOIS, door C. HAGENS, en tweemalen door P. VAN GUNST bewaard gebleven.

CXXX. THEODORUS CRANEN werd, in den jare 1670, van Nijmegen, waar hij Hoogleeraar in de Wijsbegeerte was, herwaarts geroepen, om gelijken post bij deze Hoogeschool, te gelijk met dien van Onderregent van het Staten-Collegie, te bekleeden. Doch zijn ijver ter verdediging van de leer van DESCARTES, en daaruit gerezene twist met SPANHEIM gaf Curatoren, in den jare 1673, aanleiding, om hem in beide genoemde betrekkingen, te ontslaan, en daarentegen tot gewoon' Hoogleeraar der Geneeskunde aan te stellen. In deze hoedanigheid diende hij de Hoogeschool, zoo ik meen, tot het jaar 1687, toen hij, op uitnoodiging van den Keurvorst van Brandenburg, die hem tot Geneesheer verlangde te hebben, naar Berlijn vertrok, alwaar hij in den jare 1690 overleed. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 57 en 58, en BOERHAAVE's *Oratio de vita et obitu V. Cl.* B. ALBINI, gedrukt onder zijne *Opuscula omnia*, pag. 47, waar de levendigheid van zijn vernuft en bevalligheid zijner voordragt grootelijks geroemd, doch van zijne kennis der Geneeskunst en zijne min doordachte toepassing der Cartesiaansche Wijsbegeerte op dezelve eene ongunstige getuigenis gegeven wordt. Wij bezitten van hem eene afbeelding, door A. BLOOTELING vervaardigd.

CXXXI. BURCHARDUS DE VOLDER, op den 26 van Hooimaand des jaars 1643 te Amsterdam geboren, en kweekeling zoo der Doorluchtige School van zijne vaderstad, als der Utrechtsche en Leidsche Hoogescholen, op welker eerste hij de waardigheid van Mees-

Meester der Vrije Kunsten, op de laatste die van Doctor der Geneeskunde verwierf, werd, in den jare 1670, tot Hoogleeraar der Wijsbegeerte bij deze Academie aangesteld. Ingenomen met de leer van DESCARTES, welke hij, gedurende den tijd, dat hij te Amsterdam de Geneeskunst oefende, vlijtig onderzocht had, bragt hij door zijn onderwijs niet weinig toe, om dezelve alhier opgang te doen verkrijgen, en was er vooral op uit, om, op eene bescheidene en voorzigtige wijze, de daartegen bestaande vooroordeelen uit den weg te ruimen; waarin hij echter, wegens de hevigheid van hare tegenstanderen, sedert het jaar 1672 door de hooge Regering merkelijk gerugsteund, slechts ten deele mogt slagen. In den jare 1675, werd hij, op zijn voorstel, gemagtigd tot het houden van lessen over de proefondervindelijke Natuurkunde, en tevens in staat gesteld, om de daartoe noodige werktuigen aan te koopen; door welk een en ander hij der Academie groote dienst bewees, terwijl hij de voldoening had, zijne lessen zeer druk bezocht te zien. In 1682, werd hem de openstaande leerstoel der Wiskunde opgedragen, waarvan hij, op den 15 van Zomermaand, bezit nam met het houden van eene Redevoering: *de conjungendo cum Philosophico Matheseos studio*, d. i. *over het belang, om de studie der Wiskunde met die der Wijsbegeerte te vereenigen.* Later, met name in den jare 1698, hield hij, bij het nederleggen der Rectorale waardigheid, eene Redevoering *de Rationis viribus et usu in scientiis*, d. i. *over het vermogen en gebruik der rede in de wetenschappen.* Door eene pijnlijke ongesteldheid verhinderd, zijne ambtsbezigheden langer waar te nemen, verkreeg hij, op den 19 van Wijnmaand des jaars 1705, eene eervolle rust, de welverdiende belooning van het groote nut, 't welk hij der

Hoogeschool, gedurende vijf-en-dertig jaren, als onderwijzer, had toegebragt. Tot zijnen lof zij voorts nog gemeld, dat hij, zoo om zijne uitstekende bekwaamheden, als om zijne vele loffelijke eigenschappen, bij de meesten zijner ambtgenooten en meer andere beroemde mannen van zijnen tijd, als een JOANNES HUDDE, HIERONYMUS VAN BEVERNINGK en CHRISTIAAN HUYGENS, die hem, nevens den Franeker Hoogleeraar FULLENIUS, de uitgave zijner nagelatene werken opdroeg, in groote achting stond. Hij overleed op den 21 van Lentemaand des jaars 1709, en vond in JACOBUS GRONOVIUS een' waardig' lofredenaar. Zie verder, behalve de Lijkrede van dezen, PAQUOT, *Mémoires,* T. I. p. 334—342, waar men ook de weinige schriften, door hem nagelaten, vindt opgegeven, WAGENAARS *Beschrijving van Amsterdam,* in folio, III D.. bl. 237 en 238, het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXIX D. bl. 306—311, en de *Narratio* van den Hoogleeraar TE WATER, p. 196 et 197.

CXXXII. ARNOLDUS SEYEN, op den 18 van Herfstmaand des jaars 1640 te Amsterdam geboren, werd, in den jare 1670, van Gouda, waar hij de Geneeskunde oefende, tot gewoon' Hoogleeraar in die wetenschap en de Kruidkunde naar deze Hoogeschool geroepen, aan welke hij, met name ook als opziener over haren Kruidhof, welks schatten hij aanmerkelijk vermeerderde, gewigtige diensten bewees. In den jare 1675, als Rector Magnificus, aftredende, vierde hij met eene plegtige redevoering het tweede halve eeuwfeest van het bestaan der Hoogeschool. Slechts drie jaren mogt deze sedert van zijn onderwijs genot hebben, daar hij op den 21 van Wijnmaand des jaars 1678 overleed. Zie de meermalen aangehaalde *Horti brevis historia* van BOERHAAVE, p. 28 et 29.

CXXXIII. CAROLUS DEMATIUS, van Utrecht geboortig (in welk jaar is mij niet gebleken) werd, in den jare 1670, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Geneeskunde aangenomen. Twee jaren later, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar der Scheikunde benoemd, doch verkreeg, als zoodanig, slechts zitting in de Faculteit der Wijsbegeerte. Eerst in den jare 1679, werd hem rang onder de Hoogleeraren der Geneeskunde toegestaan. Hij bleef ten nutte der Hoogeschool werkzaam tot aan zijn overlijden, dat op den 29 van Louwmaand des jaars 1690 plaats had. Zie het *Academ. Register* van SOERMANS, bl. 57 en C. BURMANNI *Trajectum eruditum*, p. 205.

CXXXIV. JOHANNES COCCIUS, geboortig van Zwol (het jaar is mij niet gebleken) werd, in den jare 1670, van 's Gravenhage, waar hij Rector der Latijnsche Scholen was, herwaarts geroepen ter bekleeding van het Hoogleeraarambt in de Historien en Welsprekendheid. Hij nam dezen post waar tot zijn overlijden, 't welk op den 25 van Oogstmaand des jaars 1678 voorviel. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 69.

CXXXV. JOHANNES FREDERICUS BÖCKELMANNUS werd, in den jare 1670, van Heidelberg, waar hij Hoogleeraar in de Regten was, ter bekleeding van dezelfde waardigheid herwaarts geroepen en, nevens het onderwijs in het Romeinsche Regt, in het volgende jaar ook met dat in het Staats- en Volkenregt (*Jus publicum*) belast. Hij was, in deze betrekking, tot nut en luister der Hoogeschool werkzaam tot het jaar 1681, toen hij op den 23 van Wijnmaand overleed, en A. MATTHAEUS tot lijkredenaar had. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 50, en DE CHALMOT *Woordenboek*, III D. bl. 200 en 201. Zijne

afbeelding is onder de portretten bij VAN DER AA.

CXXXVI. GEORGIUS CONRADUS CRUSIUS, op den 14 van Bloeimaand des jaars 1644 te Zutfen geboren, werd, op den 15 van Wintermaand des jaars 1670, tot gewoon' Hoogleeraar in de Regten aangesteld, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden op den 31 van Lentemaand des jaars 1676. Zijne nagedachtenis werd door BÖCKELMAN gevierd. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 50, en DE CHALMOT, *Woordenb.* VII D. bl. 106.

CXXXVII. CHRISTOPHORUS WITTICHIUS, op den 7 van Wijnmaand des jaars 1625, te Brieg, eene stad van Neder-Silesie geboren, en zijne Godgeleerde studien grootendeels te Groningen voltrokken hebbende, had, reeds sedert 1651, eerst te Herborn, daarna te Duisburg, zoo in de Wiskunde, als in de Godgeleerdheid openbaar onderwijs gegeven, toen hij, in den jare 1655, tot Hoogleeraar in de laatstgenoemde wetenschap bij de Doorluchtige School te Nijmegen werd aangesteld. Na dezen post, vijftien jaren achtereen, met lof bekleed, en zich in 't bijzonder als een' voorstander der Cartesiaansche Wijsbegeerte bekend te hebben gemaakt, werd hij, in den jare 1671, ter bekleeding van dezelfde waardigheid, naar deze Hoogeschool beroepen. Ook hier vond hij, als onderwijzer, groote toejuiching, maar bleef tevens, ten gevolge van de meer en meer toenemende hevigheid der tegenstanderen van DESCARTES en zijne leer, van onaangenaamheden niet geheel vrij. Hij kwam dezelve echter, door bescheidenheid en gematigdheid, gelukkig te boven, en mogt in zijne werkzaamheden ten nutte der Hoogeschool, ongestoord, volharden tot aan zijn overlijden, dat op den 19 van Bloeimaand des jaars 1687 voorviel. Zie verder de *Oratio funebris*,

waar-

waarmede J. GRONOVIUS zijne nagedachtenis vereerde, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 186 en de aldaar aangehaalde schrijvers, waarbij men nog voege het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXXIII D. bl. 16—20, waar men ook eene lijst van zijne werken vindt. A. VAN ZIJLVELT, A. DE BLOIS en A. BLOOTELING hebben hem in plaat gebragt. *

CXXXVIII. JOHANNES CONRADUS NUBERUS werd, in den jare 1672, tot buitengewoon' Hoogleeraar der beschaafde letteren (*literarum humaniorum*) aangesteld, en diende de Hoogeschool in die hoedanigheid tot het jaar 1681, toen hij, op zijn verzoek, ontslagen werd, om het gewoon Hoogleeraarambt der Historien en Welsprekendheid bij de Hoogeschool van Harderwijk te aanvaarden. Zie het *Academisch Register* VAN SOERMANS, bl. 92.

CXXXIX. THEODORUS RIJCKIUS (DE RIJCKE), den 12 van Sprokkelmaand des jaars 1640, te Arnhem geboren, was eerst eenigen tijd Rector der Latijnsche Scholen te Kampen, doch verliet dezen post ter bevrediging van zijne zucht, om zijne kundigheden door reizen te vermeerderen. Na eene uitlandigheid van vier jaren teruggekeerd, zette hij zich, tot oefening der Regtsgeleerde praktijk, in 's Gravenhage neder; doch hier naauwelijks een jaar gewoond hebbende, werd hij, in 1672, tot gewoon' Hoogleeraar der Historien en Welsprekendheid alhier benoemd, na vooraf voor Curatoren eene Latijnsche Redevoering gehouden te hebben. Hij bekleedde dien post, niet zonder lof, tot het jaar 1690, toen hij, op den 7 van Louwmaand, uit het leven scheidde. Zie het *Academ. Register* van SOERMANS, bl. 70 en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 288. Zie zijne afbeelding onder de portretten bij VAN DER AA. *

CXL. ANTONIUS MATTHAEUS, de derde

van dien naam, die, als Regtsgeleerde, zich vermaardheid verwierf, zag, op den 18 van Wintermaand des jaars 1625, te Utrecht het licht, waar zijn vader het Hoogleeraarambt in de Regten bekleedde. De loffelijke wijze, waarop hij het voorbeeld van dien beroemden man volgde, bewoog de Verzorgers der Utrechtsche Hoogeschool hem, in den jare 1659, tot buitengewoon' en, twee jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar in het Regt te benoemen. Door zijne vermaardheid uitgelokt, zochten Curatoren dezer Hoogeschool hem, reeds in den jare 1670, doch te vergeefs, aan dezelve te verbinden. Twee jaren later, hervatten zij met gelukkiger uitslag hunne pogingen, en hadden het genoegen hem, in den jare 1673, als gewoon' Hoogleeraar in de Regten te zien optreden. Sedert was hij, nog ruim 27 jaren, een sieraad dezer Hoogeschool, als zijnde op den 25 van Oogstmaand des jaars 1710 overleden. Zie zijne *Oratio funebris* door J. VOET, het *Trajectum eruditum* van C. BURMAN, p. 218—228, waar zijne schriften zeer naauwkeurig worden opgegeven, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 75 et 76, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 194. Zie zijne afbeelding voor een zijner werken.

CXLI. STEPHANUS LE MOYNE, in den jare 1624 te Caen in Frankrijk geboren, werd, in den jare 1676, van Rouen, waar hij Leeraar was onder de Hervormden, ter bekleeding van het gewoon Hoogleeraarambt der Godgeleerdheid herwaarts geroepen; doch het hield nog tot het jaar 1676 aan, eer hij, afgeschrikt door geruchten omtrent hevige twisten en onregtzinnige gevoelens, welke hier heerschten, op herhaalden aandrang en geruststellende verzekeringen van Curatoren, herwaarts

kwam,

kwam, na vooraf door de Hoogeschool van Oxford met den titel van Doctor der Godgeleerdheid vereerd te zijn. Sedert bekleedde hij het voornoemde ambt, te gelijk met dat van Predikant bij de Walsche Gemeente, tot aan zijn overlijden, 't welk op den 3 van Grasmaand des jaars 1689 plaats had. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 43, het *Onom. liter.* van SAXE, P. V. p. 341, en het *Vaderlandsch Woordenboek* door KOK, XXIII D. bl. 84 en 85. A. VAN ZIJLVELT heeft hem in plaat gebragt.

CXLII. WOLFERDUS SENGUERDIUS, werd, op den vierden van Hooimaand des jaars 1646, te Utrecht geboren, waar zijn vader, met name ARNOLDUS SENGUERDIUS (*), het ambt van Hoogleeraar in de Wijsbegeerte bekleedde. De zoon leide zich, op het voorbeeld van den vader, mede op de wetenschappen, en bijzonder op de Wijsbegeerte toe, en maakte daarin zulke vorderingen, dat hij, zoo op grond daarvan, als van zijne gehechtheid aan de oude leer, in den jare 1675, tot buitengewoon' en, in het volgende jaar, tot gewoon' Hoogleeraar der Wijsbegeerte benoemd werd. In den jare 1701, werd hem, na het overlijden van SPANHEIM, ook het toezigt over de openbare Boekerij aanbevolen. Vele jaren achtereen mogt de Hoogeschool hem als onderwijzer bezitten, daar hij, eerst op den 26 van Louwmaand des jaars 1724, uit het leven scheidde. Uit de Handelingen van Curatoren is mij gebleken, dat de beoefening der Natuurkunde door hem grootelijks bevorderd is. Zie over hem de *Narratio* van den Hoogleeraar TE WATER, p. 197. Zijn portret komt in de *Effigies* bij VAN DER AA voor.

CXLIII.

(*) Zie over dezen FOPPENS, *Bibl. Belg.*, T. I. p. 104, C. BURMANNI *Trajectum eruditum* p. 355, en WAGENAARS *Beschrijving van Amsterdam*, III D. bl. 231.

CXLIII. WILHELMUS WILHELMIUS, op den 11 van Slagtmaand des jaars 1631 te Zutfen geboren, werd, in den jare 1676, tot gewoon' Hoogleeraar der Wijsbegeerte aangesteld, na, reeds sedert het jaar 1674, als Onderregent van het Staten-Collegie tot de Hoogeschool in betrekking gestaan te hebben. Ook hem had zijne bekende gehechtheid aan de Peripatetische Wijsbegeerte tot het genoemde Hoogleeraarambt niet weinig aanbevolen; doch het werd hem niet vergund, lang tot hare handhaving werkzaam te zijn, daar hij reeds op den 13 van Slagtmaand des jaars 1677 overleed. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 65 en 125. Zijne afbeelding komt onder de Portretten bij VAN DER AA voor.

CXLIV. PAULUS HERMAN, op den 30 van Zomermaand des jaars 1646 te Halle in Saksen geboren, werd van zijne vroegste jeugd, als door eene aangeborene drift, tot de beoefening der Kruidkunde geleid. Om zijne kennis daarvan uit te breiden en te volmaken, en zich tevens in de Geneeskunst te oefenen, bezocht hij een aantal der vermaardste Hoogescholen van Europa, en onder deze ook de Leidsche, en werd, in den jare 1670, te Padua tot Doctor in de Geneeskunst bevorderd. Na het doorreizen van Italie, begaf hij zich op nieuw naar Holland, waar de groote vermaardheid, welke hij zich, als natuur- en bijzonder als plantenkenner, door geheel Europa verworven had, aanleiding gaf, dat hem, van wege de hooge Regering, in den jare 1672, de last werd opgedragen, om, op hare kosten, eene reize naar Indien, Afrika en Ceylon te ondernemen, ten einde aldaar merkwaardige planten en gewassen bijeen te zamelen. Eer hij deze reize, door welke inzonderheid ook de Academische Kruidhof aanzienlijk verrijkt werd, nog volbragt had, werd hem,

hem, in den jare 1678, de opengevallen leerstoel der Genees- en Kruidkunde, met het daaraan verbonden toezigt over den plantentuin, opgedragen. In den jare 1680 van Ceylon, waar hij zich het laatst onthouden had, naar Holland teruggekeerd, aanvaardde hij eerlang den genoemden post met eene algemeen toegejuichte redevoering *over het nut der Hoven en de daaruit gesprotene verlustiging* (*de usu Hortorum et nata inde oblectatione*). Hoe volkomen hij aan de hooggespannen verwachting, die men van hem had opgevat, beantwoordde, en hoe inzonderheid de Academische Kruidhof, onder zijn bestuur, een' grooteren aanwas verkreeg, dan onder dat van alle zijne voorgangers te zamen, werd te voren reeds genoeg vermeld. Hij overleed op den 25 van Louwmaand des jaars 1695, den roem achterlatende van een' der grootste Kruidkundigen van zijne eeuw geweest te zijn. Zie verder over hem de dikwerf geprezene *Horti brevis historia* van BOERHAAVE, p. 29—32.

CXLV. JACOBUS GRONOVIUS, zoon van den beroemden J. F. GRONOVIUS, en mede tot groote vermaardheid opgeklommen, werd, in den jare 1645, te Deventer geboren. Na zijne letteroefeningen, eerst te Deventer en daarna te Leiden, onder geleide van zijnen vader, voltooid te hebben, onthield hij zich, verscheidene jaren, buiten 's lands, waar zijn roem door geleerde schriften reeds zoozeer verspreid was, dat hem te Pisa een leerstoel der beschaafde letteren werd aangeboden, dien hij ook eenigen tijd bekleedde. Doch zucht tot zijn vaderland deed hem dezen post verlaten en, ten laatste van reizen verzadigd, zich in zijne geboortestad nederzetten, om aldaar zijn leven in geletterde rust door te brengen. Hij liet zich echter door de Verzorgers dezer Hoogeschool, in den ja-

re 1679, aan die rust onttrekken ter aanvaarding van den hem opgedragen' post van gewoon' Hoogleeraar der Grieksche taal en Historien. In den jare 1692, werd hij, met eene aanzienlijke verhooging van jaarwedde, insgelijks tot gewoon' Hoogleeraar der Welsprekendheid benoemd, en, tien jaren later, met den titel van *Geographus* (aardrijksbeschrijver) der Universiteit vereerd. Sedert bleef hij nog tot het jaar 1716, toen hij, op den 15 van Wijnmaand, uit het leven scheidde, een uitnemend sieraad dezer Hoogeschool. Zie voorts over hem en zijne talrijke schriften het *Onomast. liter.* van SAXE, T. V. p. 178—184, waaruit blijken kan, dat hij, ten gevolge vooral der hevigheid, die hij, bij het voeren van letterkundige geschillen, aan den dag leide, zich wel eens min gunstige oordeelvellingen op den hals haalde, en voeg bij de aldaar aangehaalde schrijvers het *Vaderlandsch Woordenboek* door KOK, XVIII D. bl. 738 en 739, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 197, waar echter, gelijk elders, het jaar 1678, minder naauwkeurig, als dat van zijne komst te Leiden wordt opgegeven. Zijne afbeelding komt onder de Portretten bij VAN DER AA voor.

CXLVI. SIBERTUS COEMAN, op den 13 van Zomermaand des jaars 1643 te Amsterdam geboren, werd, in den jare 1679, tot gewoon' Hoogleeraar in het Regt benoemd; dan het mogt hem niet gebeuren, dien post te aanvaarden, daar hij nog in dat zelfde jaar, op den 28 van Herfstmaand, overleed. Zijne gedachtenis werd niettemin met eene plegtige Lijkrede vereerd, welke door Professor DE VOLDER gehouden werd.

CXLVII. JOANNES VOET, zoon van PAULUS VOET, Hoogleeraar in de Regtsgeleerdheid te Utrecht, werd

werd, op den 3 van Wijnmaand des jaars 1647, te dier stede geboren. Na eerst eenige jaren te Herborn, en daarna, sedert 1674, aan de Hoogeschool zijner geboortestad, het Regt met lof onderwezen te hebben, werd hij, in 1680, tot gewoon' Hoogleeraar in dezelfde wetenschap herwaarts geroepen, en strekte, meer dan dertig jaren, tot een luisterrijk sieraad van deze Hoogeschool. Hij was de eerste, die aan het onderwijs van het Romeinsche ook dat van het hedendaagsche Regt paarde, tot grondslag daarvan leggende de beroemde *Inleiding tot de Hollandsche Regtsgeleerdheid* van HUIG DE GROOT. Aanleiding hiertoe gaf de uitbreiding van zijnen titel met dien van Hoogleeraar in de Praktijk van het Regt, welke, vergezeld van eene aanmerkelijke verhooging van jaarwedde, in het begin des jaars 1688, plaats had, ten einde hem, die op zeer gunstige voorwaarden door die van Utrecht was aangezocht, voor deze Hoogeschool te behouden. In den jare 1687, als Rector Magnificus aftredende, hield hij eene redevoering *de docentium et discentium officio*, d.i. *over den pligt der onderwijzeren en der leerlingen*, en, in 1710, leide hij dezelfde waardigheid neder met eene redevoering *ten bewijze der waarheid van het beweerde, dat echte Wijsgeeren zelden gevonden worden*, (*oratio, qua monstratur veritas asserti, raros esse, qui philosophantur*). Hij overleed op den 11 van Herfstmaand des jaars 1713. Zie verder over hem en zijne schriften, waaronder vooral zijn *Commentarius ad Pandectas* in groote waarde gehouden wordt, C. BURMANNI *Trajectum eruditum*, p. 426 et 427, het *Onomast. liter.* van SAXE, waar nog meerdere schrijvers worden aangehaald, en de *Narratio* van den Hoogleeraar TE WATER, p. 194. Onder de portretten bij VAN DER AA komt zijne beeldtenis voor. *

CXLVIII.

CXLVIII. PHILIPPUS REINHARDUS VITRIARIUS, op den 17 van Sprokkelmaand des jaars 1647 te Oppenheim in de Neder-Paltz geboren, werd, in den jare 1682, van Geneve, waar hij, sedert 1673, op openbaar gezag onderwijs in de Regten gaf, tot gewoon' Hoogleeraar daarin herwaarts geroepen, en bewees, vooral door zijne voordragt van het Duitsche Staatsregt, der Hoogeschool gewigtige diensten. Dezelve mogt hem tot het jaar 1720 onder hare leeraars tellen, toen hij, op den 30 van Hooimaand, door den dood aan dezelve ontrukt werd. Zie het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 51, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 647, waar het jaar 1717, bij vergissing, als dat van zijn overlijden wordt opgegeven, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 194 et 195. Zie zijne afbeelding onder de portretten bij VAN DER AA. *

CXLIX. JACOBUS GAILLARD, uit Frankrijk geboortig, en Predikant bij de Walsche Gemeente te Leiden, werd, reeds in den jare 1667, tot Lector in de Godgeleerdheid en, drie jaren later, tot Regent van het Fransche Collegie benoemd. In den jare 1686, vonden Curatoren geraden, hem het ambt van gewoon' Hoogleeraar der genoemde wetenschap op te dragen, 't welk hij slechts twee jaren bekleeden mogt, als zijnde reeds op den 17 van Hooimaand des jaars 1688 overleden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 43 en 128. A. VAN ZIJLVELT heeft hem in plaat gebragt.

CL. JACOBUS TRIGLAND, kleinzoon van den bekenden Hoogleeraar van denzelfden naam, en zoon van JAC. TRIGLAND, laatst Predikant te Amsterdam, werd, op den 8 van Bloeimaand des jaars 1652, te Haarlem geboren, en voltooide, na zich eerst te Amsterdam

dam en te Harderwijk naarstig geoefend te hebben, zijne taalkundige en Godgeleerde studien met den grootsten lof aan deze Hoogeschool. In den jare 1676, ter waarneming van het Predikambt bevoegd verklaard, vond hij, door zijne bekwaamheid en geleerdheid, spoedig bevordering in de Kerk, en werd, in den jare 1681, tot Predikant te Leiden beroepen. Hier verwierf hij zich, als kundig en gematigd Godgeleerde, zoo groote achting, dat de Verzorgers der Hoogeschool hem, in den jare 1686, het ambt van gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid, en, zes jaren later, ook het onderwijs der Hebreeuwsche Oudheden opdroegen, bij welke gelegenheid hij eene Redevoering hield, *de origine et causis rituum Mosaicorum*, d. i. *over den oorsprong en de redenen der Mozaische plegtigheden.* Dan de Hoogeschool mogt van zijne dienst geen lang genot te hebben, daar hij reeds op den 22 van Herfstmaand des jaars 1705 overleed. Zie verder over hem en zijne geleerde schriften de Lijkrede van zijnen ambtgenoot VAN MARCK, gedrukt achter zijne *Dissertationes*, het *Onomast. liter.* van SAXE, Part. V. p. 342 et 343, die hem *een zeer geletterd Godgeleerde* noemt, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 192. Vergelijk ook het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXVIII D. bl. 312—314. Onder anderen bij VAN DER AA is zijne beeldtenis voorhanden.

CLI. GERARDUS NOODT, een der beroemdste Regtsgeleerden van zijne eeuw, had reeds, met grooten lof, eerst te Nijmegen, waar hij, op den 4 van Herfstmaand des jaars 1647, geboren werd, daarna te Franeker, en voorts te Utrecht, als Hoogleeraar in de Regten onderwijs gegeven, toen hij, in den jare 1686, tot gewoon' Hoogleeraar van het Staats- en Burgerlijke Reg-

Regt naar deze Hoogeschool beroepen werd, welke hem, tot aan zijn overlijden op den 15 van Oogstmaand des jaars 1725, onder hare luisterrijkste sieraden tellen mogt. Bij het nederleggen der Rectorale waardigheid, in den jare 1706, toen voor de tweede maal door hem bekleed, hield hij eene hoogst merkwaardige Redevoering *de Religione ab Imperio jure gentium libera*, d. i. *over de onafhankelijkheid der Godsdienst van het Staatsbestuur volgens het regt der volken.* Zie verder over hem en zijne schriften NICERON, *Mémoires*, T. XVI. p. 303—320, VRIEMOET, *Athenae Frisiacae*, en meer andere schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onomast. Liter.* P. V. p. 220 et 221, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 195. G. VALK heeft hem, in zijnen mannelijken leeftijd, in plaat gebragt; A. VAN DER LAAN en de *Effigies* bij VAN DER AA vertoonen ons hem in zijnen ouderdom. *

CLII. ANTONIUS NUCK, te Harderwijk geboren (het jaar is mij niet gebleken) en kweekeling dezer Hoogeschool, waar hij, in den jare 1677, met den hoogsten lof tot Doctor in de Geneeskunde bevorderd werd, oefende sedert de Genees- en Ontleedkunde in den Haag tot het jaar 1687, toen hij tot buitengewoon' Hoogleeraar der Ontleedkunde herwaarts geroepen werd. Hij bekleedde dien post met ongemeene toejuiching, en maakte in zijn vak belangrijke ontdekkingen, welke hem eene groote vermaardheid deden verkrijgen. Zijn vroegtijdige dood, op den 5 van Oogstmaand des jaars 1692, werd derhalve, als een groot verlies voor de Hoogeschool en de wetenschappen, algemeen betreurd. Zie de *Introductio*, door den Hoogleeraar E. SANDIFORT geplaatst voor zijn *Museum Anatomicum*, p. x et xi. Zijne afbeelding

komt

komt onder de *Effigies* van VAN DER AA voor.

CLIII. JOHANNES A MARCK (VAN MARCK), op den 31 van Wintermaand des jaars 1655, (of, volgens den nieuwen of Gregoriaanschen stijl, den 10 van Louwmaand des jaars 1656) te Sneek in Vriesland geboren, was een der beroemdste Godgeleerden van zijnen tijd. Reeds in den jare 1676, werd hij tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid bij de Hoogeschool te Franeker aangesteld. Zes jaren later, werd hem dezelfde waardigheid, op hoogst vereerende voorwaarden, bij die van Groningen opgedragen. Van daar vertrok hij, in den jare 1689, mede tot bekleeding van den leerstoel der Godgeleerdheid herwaarts, en aanvaardde zijnen post, op den 5 van Wintermaand, met eene Redevoering *de debita S. Scripturarum veneratione*, d. i. *over de verschuldigde eerbiediging der H. Schriften.* Na den dood van SPANHEIM, werd hem ook het onderwijs der Kerkelijke Historie toevertrouwd, waarvan hij, op den 9 van Louwmaand, eenen aanvang maakte met eene Redevoering *de Christianismi propagati admirandis*, d. i. *over het wonderbare der uitbreiding van het Christendom.* In beide betrekkingen, was hij ten nutte van Kerk en Hoogeschool werkzaam tot kort voor zijn overlijden, 't welk op den 30 van Louwmaand des jaars 1731 plaats had. Zijn ambtgenoot en voormalige leerling J. WESSELIUS vereerde zijne nagedachtenis met eene Lijkrede, welke achter de *Dissertationes Academicae* des genoemden gedrukt is. De voornaamste bijzonderheden, daarin voorkomende, vindt men, met eene opgave der talrijke schriften van onzen VAN MARCK, in de *Athenae Frisiacae* van VRIEMOET, p. 544—556 en de *Mémoires* etc. van PAQUOT, T. II. p. 339—350. Zie ook het *Onomast. Liter.* van SAXE, P. V. p. 242 en p. 622, en de *Narra-*

ratio etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 192 et 193. P. SCHENK en P. TANJÉ hebben ons schoone afbeeldingen van hem bewaard; zie ook de *Effigies* bij P. VAN DER AA. *

CLIV. ARCHIBALDUS PITCAIRNE, die, in den jare 1652, te Edenburg in Schotland het eerste daglicht zag, werd van daar, in 1692, ter bekleeding van het gewoon Hoogleeraarambt der Geneeskunde herwaarts geroepen, en, het volgende jaar, mede tot onderwijzer bij het *Collegium Medico-practicum* aangesteld. Dan, niettegenstaande dit bewijs van welwillendheid, verliet hij nog datzelfde jaar, onder voorwendsel van, gedurende den zomer-rusttijd, eene reis naar Schotland te zullen doen, voor altijd deze Hoogeschool. Hij stierf in zijne geboorteplaats, ten jare 1713. Zie WATKINS, *Biograph. Dictionary*, 1806, in voce.

CLV. JACOBUS PERIZONIUS (eigenlijk VOORBROEK), die, als kenner der oude letteren, bijzonderlijk der Historien, zich, gelijk men weet, een' onsterfelijken naam verworven heeft, werd, op den 26 van Wijnmaand des jaars 1651, te Appingadam in de Groninger Ommelanden geboren, waar zijn vader ANTONIUS PERIZONIUS, later Hoogleeraar in de Godgeleerdheid en Hebreeuwsche taal te Deventer, toen het Gymnasium bestuurde. De zoon, hoewel reeds vroeg, als letter-, oudheid- en historiekundige, bij de beroemdste geleerden van zijnen tijd in groote achting, werd echter, eerst tegen het einde des jaars 1681, in eenen werkkring geplaatst, welke aan zijne bekwaamheden geëvenredigd was. Toen namelijk werd hem het Hoogleeraarambt der gewijde en ongewijde Geschiedenis en der Welsprekendheid aan de Hoogeschool te Franeker opgedragen. Hij bekleedde deze waardigheid, met ongemeene toejuiching, tot het jaar 1693, toen de Verzorgers dezer Hoogeschool, door zij-

zijne telkens toenemende vermaardheid uitgelokt, hem, op zeer vereerende voorwaarden, tot gewoon' Hoogleeraar der Historien, Grieksche taal en Welsprekendheid herwaarts riepen, welken post hij, op den 7 van Hooimaand, aanvaardde met eene Redevoering *de usu Graecae, Romanaeque linguae, eloquentiae, historiae, antiquitatis in gravioribus disciplinis*, d. i. *over het nut der Grieksche en Romeinsche taal, welsprekendheid, geschiedenis en oudheid in de hoogere wetenschappen.* In den jare 1702, werd hem mede het onderwijs van de Geschiedenis der Vereenigde Nederlanden opgedragen; bij welke gelegenheid hij, op den 6 van Sprokkelmaand, eene redevoering uitsprak *de fide historiarum contra Pyrrhonismum historicum*, d. i. *over de geloofwaardigheid der geschiedenissen tegen de historische twijfelarij.* Sedert bleef hij, nog dertien jaren, door de voortreffelijkheid van zijn onderwijs en de vermaardheid van zijnen naam, den roem dezer Hoogeschool handhaven en vermeerderen. Hij overleed op den 6 van Grasmaand des jaars 1715, en vond in den beroemden Regtsgeleerde A. SCHULTING een' hem waardig' lijkredenaar. Zie verder over hem en zijne schriften het *Onomast. Liter.* van SAXE, P. V. p. 275. en de aldaar aangehaalde schrijvers, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 47 et 48 et p. 198. Zie zijn afbeeldsel bij de *Effigies* van VAN DER AA. *

CLVI. GODEFRIDUS (GOVERD) BIDLOO, op den 21 van Lentemaand des jaars 1649 te Amsterdam geboren, oefende te dier stede, tot het jaar 1688, de Geneeskunde, toen hij tot het onderwijs der Ontleed- en Heelkunde naar den Haag geroepen werd. Op gunstige aanbeveling van WILLEM III, werd hem, in den jare 1690, door de Algemeene Staten het op-

pertoezigt over alle de militaire Hospitalen hier te lande opgedragen. Gelijk toezigt werd hem door genoemden Vorst, in den jare 1692, over die in Engeland aanbevolen. Twee jaren later, werd hij, mede door gunst van zijnen koninklijken beschermheer, tot gewoon' Hoogleeraar der Genees- en Ontleedkunde alhier benoemd; welken post hij aanvaardde met eene Redevoering *de antiquitate Anatomes*, d. i. *over de oudheid der Ontleedkunde*. In den jare 1701, gaf Koning WILLEM hem een nog grooter bewijs van genegenheid en vertrouwen, door hem, met behoud van zijne Academische waardigheid, tot zijnen lijfarts te benoemen. Het spoedig hierop gevolgde overlijden van meergenoemden Vorst, waarbij BIDLOO tegenwoordig was, gaf hem, in den jare 1702, weder geheel aan de Hoogeschool terug, in wier dienst hij sedert volhardde tot aan zijnen dood, welke op den 30 van Grasmaand des jaars 1713 voorviel. Volgens getuigenis van den Hoogleeraar E. SANDIFORT, was hij een geleerd ontleed- en heelkundige. Zie verder de *Introductio* van dien Hoogleeraar tot het *Museum Anatomicum*, p. XII et XIII, waar men, in de aanteekeningen, nog een groot aantal andere schrijvers, met name ook WAGENAAR, in zijne *Beschrijving van Amsterdam*, III D. in folio, bl. 237, zal aangehaald vinden. Vergelijk ook de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 196. en DE CHALMOT, *Woordenb.*, III D. bl. 78–81. Door de voortreffelijke stift van A. BLOOTELING, als ook in de *Effigies* bij VAN DER AA, en door F. BLEIJSWIJCK voor zijne Gedichten, bezitten wij zijne afbeelding.

CLVII. FREDERICUS DECKERS, in den jare 1648 te 's Hertogenbosch geboren, werd, in den jare 1694, toen hij te Leiden de Geneeskunde oefende, tot ge-

gewoon' Hoogleeraar van het praktisch deel dier wetenschap aangesteld, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden, 't welk op den 15 van Slagtmaand des jaars 1720 plaats had. Volgens zijne begeerte, is er geene Lijkrede over hem gehouden. Vergelijk de *Narratio* van den Hoogl. TE WATER, p. 196. P. VAN GUNST en de *Effigies* bij VAN DER AA leveren ons afbeeldingen van hem. *

CLVIII. PETRUS HOTTON, op den 18 van Zomermaand des jaars 1648 te Amsterdam geboren, werd, in den jare 1695, tot gewoon' Hoogleeraar der Genees- en Kruidkunde aangesteld, welken post hij reeds vroeger, met name in 1679, eenigen tijd had waargenomen, tot aan de overkomst van zijnen voorganger HERMAN, die zich, ten tijde van zijne aanstelling, in de Oost-Indien onthield. Na het overlijden van dezen, was hij, in de genoemde betrekking, ten nutte der Hoogeschool, met grooten lof, werkzaam tot het jaar 1709, toen hij, op den 10 van Louwmaand, uit het leven scheidde. Ook over hem werd, volgens zijn verlangen, geene lijkrede gehouden. Doch zijn opvolger BOERHAAVE zorgde voor de vereeuwiging zijner nagedachtenis in zijne, dikwerf aangehaalde, *Horti brevis historia*, p. 32 et 33. Zie den Hoogl. TE WATER, in zijne *Narratio*, p. 196; en bij de *Effigies* van VAN DER AA zijne afbeelding.

CLIX. HERMANNUS WITSIUS of WITS, een der beroemdste Godgeleerden, welke Nederland heeft voortgebragt, werd, op den 12 van Sprokkelmaand des jaars 1636, te Enkhuizen geboren. Kweekeling der Utrechtsche en Groninger, maar voornamelijk der eerstgenoemde Hoogeschool, werd hij, in den jare 1656, met grooten lof, tot het Predikambt bevoegd verklaard. Na hetzelve op onderscheidene plaatsen en laatstelijk,

sedert het jaar 1668, te Leeuwarden op eene allezins lofwaardige wijze bekleed te hebben, werd hij, in den jare 1675, ter vervulling van eenen leerstoel der Godgeleerdheid naar de Franeker Hoogeschool beroepen, waar hem te gelijk het Predikambt werd opgedragen. Vijf jaren later, mogt het der Hoogeschool en Kerk van Utrecht gelukken, hem, in beide betrekkingen, aan zich te verbinden. Achttien jaren mogten deze zich in zijn bezit verblijden, toen zij, tot haar leedwezen, hem, in den jare 1698, aan deze Hoogeschool moesten afstaan, welker Verzorgeren te regt begrepen, der Godgeleerde Faculteit geen' grooteren luister te kunnen bijzetten, dan door WITSIUS, als Hoogleeraar, aan dezelve toe te voegen. Hij aanvaardde dezen post, op den 16 van Wijnmaand, met eene redevoering *de Theologo modesto* (*over den zedigen Godgeleerde*). In het volgende jaar, werd hem mede het Regentschap van het Staten-Collegie opgedragen. Na, tien jaren, der Hoogeschool tot nut en sieraad gestrekt te hebben, overleed hij op den 22 van Wijnmaand des jaars 1708, en vond in zijnen ambtgenoot JOH. VAN MARCK een' waardig' vereerder van zijne nagedachtenis. Zie verder over hem en zijne schriften de Lijkrede van genoemden Hoogleeraar, geplaatst achter zijne *Exercitationes scripturiae ad* 25 *loca N. T.*, VRIEMOETS *Athenae Frisiacae*, p. 524 — 541, en de verdere schrijvers, aangehaald door SAXE, in zijn *Onom. Liter.* P. V. p. 80. Vergelijk ook de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 21 et 22, en p. 193 et 194. Hij is in zijn 41ste en 45ste levensjaar door A. VAN SIJLVELT, in zijn 47ste door J. DE RAM, en in zijn 64ste door P. VAN GUNST, en eindelijk ook nog onder de *Effigies* bij VAN DER AA, in plaat gebragt. *

CLX. JACOBUS LE MORT, op den 13 van Wijn-

Wijnmaand des jaars 1650, te Haarlem (*) geboren, had, reeds vele jaren achtereen, te Leiden de Geneeskunst geoefend, en zoo daarover in 't gemeen, als in 't bijzonder over de leer der Artsenijbereiding en de Scheikunde, welke laatste wetenschap het voorname voorwerp zijner oefeningen uitmaakte, bijzondere voorlezingen gehouden, toen hij, in den jare 1702, tot gewoon' Hoogleeraar der Scheikunde benoemd werd. Hij aanvaardde dien post met eene redevoering *de concordantia operum Naturae, Chymiae et Medicinae*, d. i. *over de overeenstemming van de werken der Natuur, der Scheikunde en der Geneeskunst*, en bekleedde denzelven, met toejuiching, tot aan zijn overlijden; 't welk op den 1 van Lentemaand des jaars 1718 voorviel. Zie verder over hem en zijne schriften PAQUOT, *Mémoires* etc. T. XV. p. 136—143, en de *Narratio* van den Hoogl. TE WATER, p. 199. Zijne afbeelding is onder de *Effigies* bij P. VAN DER AA.

CLXI. SALOMON VAN TIL, op den 26 van Wintermaand des jaars 1644 te Weesp geboren, werd, na zijne letteroefeningen te Utrecht en te Leiden, waar hij zich bijzonder aan den vermaarden COCCEJUS hechtte, met lof voltooid te hebben, tot het Predikambt bevoegd verklaard, en bekleedde hetzelve op onderscheidene plaatsen, en het laatst, sedert het jaar 1683, te Dordrecht, waar hij, om zijne gaven, Godsvrucht en geleerdheid, in zoo hooge achting stond, dat men, ten einde hem te behouden, hem, in den jare 1684, de waardigheid van Hoogleeraar in de God-

(*) Ik volg hier PAQUOT. SOERMANS geeft, in zijn *Acad. Register*, bl. 59, Leiden als zijne geboorteplaats op, waar hij ook, volgens PAQUOT, het grootste deel zijns levens doorbragt.

Godgeleerdheid en Kerkelijke Geschiedenissen opdroeg. Gedurende zijn verblijf in de genoemde stad, zond hij een merkelijk aantal geleerde schriften in het licht, welke zijnen roem meer en meer uitbreidden. Dit gaf den Verzorgeren dezer Hoogeschool, in den jare 1702, aanleiding, om hem, als gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid, herwaarts te roepen. Hij aanvaardde dezen post, op den 16 van Zomermaand, met eene redevoering (*Oratio*) *qua exitus Ecclesiae Reformatae ex Babylone spirituali justificatur, et a schismatis crimine liberatur*, d. i. *waarin het uitgaan der Hervormde Kerk uit het Geestelijk Babel geregtvaardigd en tegen de beschuldiging van scheurmakerij verdedigd wordt*; en behaalde, ook als onderwijzer, geen' geringen lof. Zijn overlijden viel voor op den 31 van Wijnmaand des jaars 1713. Zie verder over VAN TIL en zijne schriften de *Voorrede* (*Praefatio*); door H. VAN DE WALL geplaatst voor de door hem bezorgde uitgave van deszelfs *Commentarius de Tabernaculo Mosis*, en het grootendeels daaruit ontleende verslag, 't welk men aantreft in het *Groot Algemeen Woordenboek* van HOOGSTRATEN, de *Mémoires* etc. van PAQUOT, T. XVIII. p. 151—178, en het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXVIII D. bl. 237—246. Vergelijk ook over zijne verdiensten als Godgeleerde de *Geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk*, door de Heeren A. IJPEIJ en J. J. DERMOUT, III D. bl. 358—460, met de daartoe behoorende *Aanteekeningen*, bl. 184. Hij is door A. VAN ZIJLVELT, tweemalen door P. VAN GUNST, als ook door R. VINKELES (in KOKS *Woordenboek*) in plaat gebragt. *

CLXII. BERNHARDUS (BERNARD) ALBINUS, een der vermaardste geneeskundigen van zijnen tijd, werd, op den 7 van Louwmaand des jaars 1653, te Dessau, in het

Vor-

Vorstendom Anhalt, geboren. Na zich, grootendeels, aan deze Hoogeschool gevormd, en vervolgens zijne kundigheden door reizen uitgebreid te hebben, werd hij, in den jare 1680, tot Hoogleeraar in de Geneeskunde te Frankfort aan den Oder; en, later, ook tot Lijfarts en Geheimraad van FREDERIK WILLEM, Keurvorst van Brandenburg, aangesteld; welke waardigheid hij naderhand ook bij deszelfs opvolger, FREDERIK I, Koning van Pruissen, bekleedde. In den jare 1702, werd hij door Curatoren dezer Hoogeschool, op voordeelige en vereerende voorwaarden, uitgenoodigd, om den post van gewoon' Hoogleeraar der Theoretische en Practische Geneeskunde bij dezelve te aanvaarden; aan welke uitnoodiging hij, onder gunstige, doch niet zonder moeite verkregene, toestemming van zijnen Vorst, voldeed. Op den 19 van Wijnmaand des genoemden jaars, maakte hij van zijne ambtsverrigtingen eenen aanvang door het houden eener redevoering *de ortu et progressu Medicinae*, d. i. *over den oorsprong en voortgang der Geneeskunde*, en nam dezelve sedert, tot nut en luister der Hoogeschool, getrouwelijk waar tot aan zijn overlijden, 't welk op den 7 van Herfstmaand des jaars 1721 plaats had. De groote BOERHAAVE vereerde zijne nagedachtenis met eene Lijkrede, welke, onder den titel van H. BOERHAVII *Oratio Academica de vita et obitu* B. ALBINI, gedrukt, en onder zijne *Opuscula omnia* geplaatst is. Zie ook de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 200 en de aldaar aangehaalde schrijvers; waarbij men nog voege het *Vaderlandsch Woordenb.* door KOK, II D. bl. 511 - 513. Zijne beeldtenis is onder de *Effigies* bij P. VAN DER AA.

CLXIII. FRANCISCUS FABRICIUS, op den 10 van Grasmaand des jaars 1663 te Amsterdam geboren,

 be-

oefende zich eerst aan de Doorluchtige School zijner geboortestad, daarna aan de Hoogeschool te Leiden, met het beste gevolg, in alle die kundigheden, welke den Godgeleerde tot nut en sieraad strekken. In den jare 1687, tot de waarneming van het Predikambt bevoegd verklaard, werd hij, nog datzelfde jaar, tot Leeraar te Velzen en, negen jaren later, te Leiden beroepen. Hier verwierf hij zich, ook als geleerde, zoo groot eene achting, dat Curatoren der Hoogeschool, in den jare 1705, geraden vonden hem tot gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid te benoemen; welken post hij, op den 15 van Wintermaand, aanvaardde met eene redevoering *de Christo, unico ac perpetuo Ecclesiae fundamento*, d. i. *over Christus, als den eenigen en duurzamen grondslag der Kerk.* In den jare 1722, werd hem mede de titel van Hoogleeraar der gewijde Welsprekendheid opgedragen; bij welke gelegenheid hij, op den 17 van Zomermaand, eene redevoering hield de *Oratore Sacro*, d. i. *over den gewijden Redenaar.* Als aftredende Rector Magnificus, welke waardigheid hij vier malen bekleedde, viel hem, in den jare 1725, de vereerende taak ten deel, van den honderd-vijftigsten jaardag der Hoogeschool met eene plegtige redevoering te vieren; welk voor de geschiedenis merkwaardig stuk, sedert, ook in een Nederduitsch gewaad te voorschijn kwam. Hij volhardde in de getrouwe vervulling van zijne ambtspligten tot het jaar 1738, toen hij, op den 27 van Hooimaand, uit het leven scheidde. Zie verder over hem en zijne meestal kleinere, doch door deskundigen met lof vermelde, schriften het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VI. p. 88 et 632, en vooral de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 200 et 201, en voeg bij de aldaar aangehaalde schrijvers het *Vaderlandsch*

Woor-

Woordenboek door KOK, XV D. bl. 8—11. Hij is door P. VAN GUNST en in de *Effigies* bij P. VAN DER AA afgebeeld. *

CLXIV. HERMANNUS BOERHAAVE, die alom beroemde Nederlandsche Hippocrates, werd, op den laatsten van Wintermaand des jaars 1668, te Voorhout, een dorp niet verre van Leiden, geboren. Eerst enkel tot de studie der Godgeleerdheid bestemd, werd hij later te rade, die der Geneeskunst, voor welke hij eene bijzondere neiging gevoelde, daarmede te vereenigen, en besloot eindelijk zich aan de laatste geheel over te geven. In den jare 1693, tot Doctor in die wetenschap bevorderd, bleef hij ter oefening van dezelve zich binnen Leiden onthouden, waar echter zijne geheel uitstekende bekwaamheden, een' geruimen tijd, slechts aan weinigen bekend werden. Eerst in den jare 1701, werden Curatoren bedacht, om hem aan de Hoogeschool te verbinden, door hem tot Lector in de Geneeskunst aan te stellen; welken post hij, op den 8 van Zomermaand, aanvaardde met eene Redevoering *pro commendando studio Hippocratico*, d. i. *ter aanbeveling van de studie van Hippocrates*. De ongemeene toejuiching, waarmede zijne lessen werden aangehoord, deed Curatoren, in den jare 1703, besluiten, om hem, door verhooging zijner jaarwedde en toezegging, dat hij, bij de eerste voorkomende gelegenheid, tot gewoon' Hoogleeraar zou benoemd worden, tot de belofte over te halen, om de Hoogeschool niet te verlaten. Hij bleef aan die belofte ook getrouw, schoon zijne bevordering tot gewoon' Hoogleeraar nog tot het jaar 1709 achterbleef, toen hem, onder dien titel, het onderwijs der Genees- en Kruidkunde werd opgedragen. Op den 11 van Lentemaand des genoemden jaars, aanvaardde hij die waardigheid met eene

redevoering *de Medicinae simplicitate*, d. i. *over de eenvoudigheid der Geneeskunst.* In den jare 1718, werd hem mede het onderwijs der Scheikunde aanbevolen; bij welke gelegenheid hij eene redevoering hield *de Chemia suos errores expurgante*, d. i. *over de Scheikunde, zelve zich van hare dwalingenzuiverende.* Met welk een' geheel voorbeeldeloozen roem hij deze onderscheidene posten bekleedde, en hoe vooral zijne geneeskundige lessen, uit alle oorden van Europa, eene menigte van leergierigen naar Leiden lokten, behoeft, als algemeen bekend, en te voren reeds genoeg vermeld, hier niet op nieuw gezegd te worden. Groot was derhalve het leedwezen, dat men gevoelde, toen BOERHAAVE, in den jare 1729, wegens zijne gevorderde jaren, besloot van het onderwijs der Kruid- en Scheikunde afstand te doen. Hij bleef echter zijne Geneeskundige lessen nog voortzetten tot kort voor zijn overlijden, 't welk op den 23 van Herfstmaand des jaars 1738 voorviel, en een' zoo algemeenen rouw verwekte, als zelden door eenig afsterven veroorzaakt werd. Zijne gedachtenis werd, op den 4 van Slagtmaand deszelfden jaars, op eene waardige wijze vereerd door den beroemden A. SCHULTENS; wiens redevoering de voorname bron is, waaruit latere beschrijvers van zijn leven geput hebben. Zie verder het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 433 et 650; waar hij verkeerdelijk gezegd wordt te Voorburg geboren te zijn, DE CHALMOT *Woordenboek*, III D. bl. 205–230, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 28—32, 55, 56, 201 et 202. Vergelijk ook het I D. dezer *Geschiedenis*, bl. 295—297; en de *Bijdragen tot de Geschiedenis der Wetenschappen en Letteren in Nederland* door mijnen te vroeg verstorvenen vriend J. P. VAN CAPPELLE, bl. 275—289, waar over de verdiensten van BOERHAAVE omtrent de

Na-

Natuurkunde gesproken wordt. Er zijn van hem bij de twintig afbeeldingen bekend: de voornaamste zijn door J. WANDELAAR, door J. HOUBRAKEN, daarnaar in de derde aflevering der boven gemelde *Galerie Médicale* van VIGNERON en DOIN, onder de *Effigies* bij VAN DER AA, door C. TROOST (geëtst), meer dan eens in zwarte kunst; voorts door R. VINKELES en door A. TARDIEU. *

CLXV. JOHANNES HEYMAN, geboren te Wezel, in het jaar 1667, en vroeger Predikant te Smyrna, werd, in den jare 1710, tot Hoogleeraar der Oostersche talen benoemd. Hierop was hem, reeds in den jare 1707, hoop gegeven, toen Curatoren besloten hem, voor den tijd van twee jaren, met eene som van vijfhonderd Guldens te ondersteunen ter volbrenging van zijn voornemen, om tot zijne verdere oefening in de Perzische en Arabische talen, waarin hij reeds merkelijk bedreven was, eene reis naar het Oosten te doen. Het is mij echter niet gebleken, dat de Hoogeschool hiervan merkelijk nut getrokken heeft. Ook weet ik van hem verder niets te melden, dan dat hij, op den 24 van Lentemaand des genoemden jaars 1710, zijnen post aanvaard heeft met eene redevoering *de commendando Orientalium Literarum studio*, d. i. *over het aanbevelen van de studie der Oostersche letteren*, en dat, twintig jaren na zijn overlijden, 't welk op den 7 van Grasmaand des jaars 1737 voorviel, het verhaal zijner reize, door bezorging van zijnen neef J. W. HEYMAN, in II Deelen in quarto te voorschijn kwam, gelijk, met volledige opgave van den titel, vermeld wordt in het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 535. Zie ook TE WATERS *Narratio*, p. 203. In de *Effigies* bij P. VAN DER AA is zijne beeldtenis te vinden. *

CLXVI. JACOBUS (JACQUES) BERNARD, op den

den 1 van Herfstmaand des jaars 1658 te Nions in het Dauphinesche geboren, en tot het Predikambt onder de Hervormden opgeleid, kwam, na de herroeping van het Edikt van Nantes in den jare 1685, hier te lande. Tegen het einde des jaars 1705, niet lang nadat hij tot Predikant bij de Walsche Gemeente binnen deze stad was aangesteld, werd hij, op aanbeveling van DE VOLDER, die kort te voren, wegens ongesteldheid, als Hoogleeraar der Wijsbegeerte en Wiskunde, een eerlijk ontslag verkregen had, tot Lector der gemelde wetenschappen benoemd. In den jare 1712, werd hij tot gewoon' Hoogleeraar in dezelve bevorderd, en aanvaardde die waardigheid, op den 29 van Sprokkelmaand, met eene redevoering *de Philosophiae utilitate et necessitate*, d. i. *over het nut en de noodzakelijkheid der Wijsbegeerte.* Hij is op den 27 van Grasmaand des jaars 1718 overleden. Zie verder over hem en zijne schriften, allen van Godgeleerden en letterkundigen inhoud, PAQUOT, *Mémoires* etc. T. VI. pag. 351—358, en de verdere schrijvers, aangehaald in het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 474, voorts het *Woordenboek* van DE CHALMOT, II D. bl. 363—367, en de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 203. Bij VAN DER AA komt zijne beeldtenis voor. *

CLXVII. JOHANNES WESSELIUS, in het jaar 1671 te Embden geboren, werd, in den jare 1712, van Rotterdam, waar hij Predikant, en te gelijk met den titel van Hoogleeraar der Godgeleerdheid en Kerkelijke geschiedenis vereerd was, tot gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid herwaarts geroepen, en maakte, op den 7 van Lentemaand, van zijn onderwijs eenen aanvang met het houden eener redevoering *de titulo crucis Domini*, d. i. *over het opschrift van het Kruis des Heeren.* In den jare 1738, werd hem ook het onderwijs der gewijde Welspre-

kend-

kendheid opgedragen; bij welke gelegenheid hij eene redevoering hield *de prudenti simplicitate in Oratore sacro requisita*, d. i. *over de voorzigtige eenvoudigheid, die in den geestelijken Redenaar vereischt wordt.* Hij vervulde deze bedieningen, met lof, tot aan zijn overlijden, 't welk op den 16 van Louwmaand des jaars 1745 plaats had. Meer kan men van hem vinden in de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 203 et 204. Bij de *Effigies* van VAN DER AA en door J. HOUBRAKEN is hij afgebeeld. *

CLXVIII. JOHANNES JACOBUS RAU, in den jare 1668 te Baden, eene kleine stad in de Swabische Kreits, geboren, en, in zijne jeugd, als leerling bij een' Heelmeester besteld, kwam, na verschillende omzwervingen, te Amsterdam, waar hij, als Heelmeester, op een oorlogschip dienst verkreeg. Na het doen van twee togten, in Holland teruggekeerd, besloot hij de door spaarzaamheid opgelegde penningen tot zijne meer wetenschappelijke vorming te besteden, en begaf zich, ten dien einde, naar deze Hoogeschool, waar hij zich op de letteroefeningen, bijzonderlijk op die, welke tot de Genees- en Heelkunde betrekking hebben, met ongemeenen ijver toeleide. Om zich in de Ontleed- en Heelkunde verder te oefenen en te volmaken, bragt hij vervolgens eenigen tijd te Parijs door, en zag aldaar de vermaardste mannen in beide vakken, met veel vrucht, werkzaam. In den jare 1694, herwaarts teruggekeerd, werd hij, na het openlijk verdedigen eener keurige verhandeling *de ortu et regeneratione dentium*, d. i. *over het ontstaan en de verwisseling der tanden*, tot Doctor in de Geneeskunst bevorderd. Nu zette hij zich te Amsterdam neder, waar hij door het geven van ontleedkundige lessen en het oefenen der heelkunst eerlang grooten opgang maakte,

en

en bijzonder door zijne bekwaamheid in het snijden van den steen alom vermaardheid verkreeg. Zijn roem, als ontleedkundige, gaf den Verzorgeren dezer Hoogeschool, reeds in den jare 1705, aanleiding, om hem tot het houden van Anatomische demonstratien op de daartoe ingerigte schouwplaats uit te noodigen; 't welk hij met algemeene toejuiching deed. Geen wonder dus, dat zij hem, in den jare 1713, den opengevallen' post van Hoogleeraar der Ontleed- en Heelkunde aanboden; welken post hij, op den 26 van Herfstmaand, aanvaardde met het houden eener redevoering *de methodo Anatomen docendi et discendi*, d. i. *over de wijze om de Ontleedkunde te onderwijzen en te leeren.* Doch de Hoogeschool mogt van zijne kunde en bekwaamheden geen lang genot hebben, daar hij, reeds op den 18 van Herfstmaand des jaars 1719, ten gevolge eener treurige en meer en meer verergerende ongesteldheid, overleed, welke hem, reeds een' geruimen tijd te voren, in de vervulling zijner ambtsverrigtingen merkelijk belemmerd had. Zie verder het belangrijk verslag van zijn leven en verdiensten, te vinden in de *Introductio* van den Hoogleeraar E. SANDIFORT voor zijn *Museum Anatomicum*, p. XIV — XXII, in welks I D. men van p. 1 — 26 mede eene beschrijving aantreft van de verzameling van voorwerpen, de Ontleedkunde betreffende, welke door RAU, bij uitersten wil, aan de Academie werden nagelaten. Zie ook TE WATERS *Narr.*, p. 204 et 205. Hij is bij VAN DER AA afgebeeld. *

CLXIX. ANTONIUS SCHULTINGH of SCHULTINGIUS, een der beroemdste Regtsgeleerden, welke ons Vaderland heeft voortgebragt, zag, op den 23 van Hooimaand des jaars 1659, te Nijmegen het licht,

doch

doch ontving zijne opvoeding en vorming grootendeels te Leiden, waar zijne moeder, reeds sedert het jaar 1666 weduwe, in het jaar 1672 eene schuilplaats zocht. Aan de Hoogeschool alhier leide hij zich eerst, op het voetspoor van zijnen vader, die aan de Doorluchtige School te Nijmegen, met lof, het Hoogleeraarambt der beschaafde letteren en welsprekendheid bekleed had, met ongemeenen ijver en het gelukkigst gevolg, op de Grieksche en Latijnsche letterkunde toe; doch later werd hij te rade, daarbij ook de studie der Regten te voegen, waarin hij geene minder uitstekende vorderingen maakte. Na zijne bevordering tot Doctor in de Regtsgeleerdheid, ontbield hij zich nog verscheidene jaren, als bijzonder onderwijzer, te Leiden, tot hij eindelijk, in den jare 1691, aan zijne kunde en verdiensten eene openbare hulde zag toegebragt door zijne benoeming tot Hoogleeraar in de Regten bij de Hoogeschool te Harderwijk. Van daar ging hij, drie jaren later, in gelijke waardigheid tot die van Franeker over, welke het voorregt had van hem, tot het jaar 1713, onder hare luisterrijkste sieraden te mogen tellen. Doch, in het genoemde jaar, moest zij, tot haar leedwezen, hem aan deze afstaan, waar hij het hem opgedragen ambt van gewoon' Hoogleeraar in het Regt, op den 9 van Slagtmaand, aanvaardde met eene Redevoering *de caussis praestantiae Juris Romani*, d.i. *over de redenen der voortreffelijkheid van het Romeinsche Regt.* Sedert mogt onze Academie zich, nog ruim twintig jaren, in het licht van zijne ongemeene geleerdheid, begaafdheden en deugden verblijden. Hij overleed, namelijk, op den 12 van Lentemaand des jaars 1734, en vond in zijn' ambtgenoot J. J. VITRIARIUS een' waardig' vereerder van zijne nagedachtenis. Zie verder de Lijkrede van dezen, de *Athe-*

Athenae Frisiacae van VRIEMOET, p. 716—722, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 410 et 648, en de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 26, 27 et 205. Het getal zijner geleerde schriften, welke hem den eernaam van den Nederlandschen Cujacius verworven hebben, is, in onze dagen, nog vermeerderd met de uitgave zijner aanteekeningen op de *Pandecten*, door den beroemden Hoogleeraar N. SMALLENBURG bezorgd, en met zijne eigene aanteekeningen verrijkt, waarvan het VII D. 1ste stuk, terwijl wij dit schrijven, het licht ziet. Hij is in de *Effigies* bij VAN DER AA afgebeeld. *

CLXX. TACO HAJO VAN DEN HONERT, een vermaard Godgeleerde, werd, op den 16 van Lentemaand des jaars 1666, te Norden in Oost-Vriesland geboren. Na de loffelijke voltooijing zijner studien, waartoe hij ook eenige jaren aan deze Hoogeschool verkeerde, tot het Predikambt bevoegd verklaard, maakte hij in de Kerkelijke loopbaan, welke hij, in den jare 1689, binnen trad, zoo snelle vorderingen, dat hij, reeds in den jare 1698, tot Predikant te Amsterdam beroepen werd. Hier vermeerderde hij, door de voortgezette uitgave van Godgeleerde schriften, zijnen vroeger reeds verkregenen roem; 't welk ten gevolge had, dat hij, in den jare 1714, werd aangezocht, om het ambt van gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid bij deze Hoogeschool te aanvaarden; 't welk hij, op den 1 van Slagtmaand, deed met eene redevoering *de mysterio primi et secundi Adami*, d. i. *over de verborgenheid van den eersten en tweeden Adam.* In 1721, werd hierbij nog het onderwijs der Hebreeuwsche Oudheden gevoegd, waarvan hij, op den 4 van Wintermaand, eenen aanvang maakte met eene redevoering *de necessaria, ad recte interpretandam Scripturam Sacram, Antiquitatum Hebraicarum cognitione*,

d. i.

d. i. *over de noodzakelijkheid van de kennis der Hebreeuwsche Oudheden tot regte verklaring van de Heilige Schrift.* Hij volhardde in de getrouwe vervulling dezer beide bedieningen tot het jaar 1740, toen hij, op den 23 van Sprokkelmaand, uit het leven scheidde. Zie de beschrijving van zijn *Leven*, door zijnen zoon J. VAN DEN HONERT geplaatst voor de vernieuwde uitgave van het werk zijns vaders, ten titel voerende: *Waarachtige wegen Gods* enz., waarvan een goed uittreksel te vinden is in het *Vaderl. Woordenboek* door KOK, XXI D. bl. 25—28. Vergelijk ook de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 205 et 206. P. VAN GUNST, J. HOUBRAKEN en de *Effigies* bij VAN DER AA hebben ons zijne afbeelding bewaard. *

CLXXI. PETRUS BURMANNUS, zoon van FRANCISCUS BURMANNUS, den eersten van dien naam, die te Utrecht het ambt van Hoogleeraar der Godgeleerdheid bekleedde, werd, in den jare 1668, te dier stede geboren. Na zich, zoo aan de Hoogeschool zijner geboortestad, als aan die van Leiden, in de studie der Regten, maar vooral in die der Grieksche en Latijnsche Letterkunde, met ongemeenen lof, geoefend te hebben, zette hij zich ter eerstgenoemder plaatse, als pleitbezorger, neder. Doch zijne zucht tot de letteren deed hem, in den jare 1696, gereedelijk het hem opgedragen ambt van buitengewoon' Hoogleeraar in dezelve aanvaarden; waarop hij, in den jare 1698, tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd werd. In den jare 1715, werd hij door de Verzorgers dezer Hoogeschool, als gewoon Hoogleeraar der Welsprekendheid, Grieksche Taal en Historien, herwaarts geroepen; welken post hij, op den 2 van Hooimaand, aanvaardde met eene redevoering *de publici humanio-*

ris disciplinae Professoris proprio officio et munere, d. i. *over de eigenlijke ambtspligten van een' openbaar leeraar der beschaafde letteren.* In den jare 1716, werd hem de titel van Hoogleeraar der Geschiedenis van de Vereenigde Nederlanden, en, in 1725, die van Hoogleeraar der Dichtkunde toegevoegd. Een jaar vroeger was hem mede het toezigt over de openbare Boekerij opgedragen; waaruit hij aanleiding nam, om, ter gelegenheid dat hij tot Hoogleeraar der Dichtkunde benoemd was, eene redevoering te houden *de Bibliothecis publicis earumque praefectis*, d. i. *over de openbare Boekerijen en hare opzieners.* Men ziet hieruit, dat Curatoren bedacht waren, om zijne verdiensten omtrent de Hoogeschool, welke hij door zijn onderwijs en geleerde schriften, voornamelijk tot opheldering der Latijnsche Oudheid, Taal- en Dichtkunde strekkende, grootelijks verheerlijkte, zoo veel in hen was, te erkennen. In de waarneming zijner onderscheidene bedieningen volhardde hij, met loffelijken ijver, tot kort voor zijnen dood, welke op den 31 van Lentemaand des jaars 1741 plaats had. Zie verder de *Lijkrede* op hem gehouden door den Hoogleeraar der Geneeskunde, H. OOSTERDIJK SCHACHT, het *Onomast. Liter.* van SAXE, P. V. p. 466—476, waar men eene naauwkeurige lijst van zijne schriften aantreft, DE CHALMOT *Woordenb.*, V D. bl. 161—173, de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 206 et 207, en het *Alg. Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen*, door G. NIEUWENHUIS, I D. bl. 497 en 498. Wij bezitten eene fraaije afbeelding van hem, door J. HOUBRAKEN vervaardigd. *

CLXXII. WILHELMUS JACOBUS 's GRAVESANDE, geboren in 's Hertogenbosch, den 28 van Herfstmaand des jaars 1688, en kweekeling dezer Hooge-

geschool, werd in den jare 1717, toen hij, als Advocaat, in 's Hage gevestigd, en door verscheidene stukken, geplaatst in het voortreffelijk *Journal littéraire*, door hem en eenige andere geleerden in de genoemde stad uitgegeven, als Wis- en Natuurkundige met lof bekend was, tot gewoon' Hoogleeraar in de Sterre- en Wiskunde aangesteld. Hij aanvaardde dien post, op den 22 van Zomermaand, met eene redevoering *over het nut der Wiskunde in alle, voornamelijk de Natuurkundige Wetenschappen, alsmede over de volmaking, voor de Sterrekunde uit de Natuurkunde te ontleenen* (*de Matheseos in omnibus scientiis, praecipue in Physicis, usu, nec non de Astronomiae perfectione ex Physica haurienda*). In den jare 1730, werd hij tot leeraar der burgerlijke en Krijgs-Bouwkunde benoemd, onder voorwaarde van daarover openbare lessen te houden. Hij deed zulks tot het jaar 1734, toen hij ook tot Hoogleeraar der Wijsbegeerte werd aangesteld; bij welke gelegenheid hij, op den 25 van Herfstmaand, sprak *over de ware en nooit misprezene Wijsbegeerte* (*de vera et nunquam vituperata Philosophia*). Het Rectoraat, door hem in den jare 1724 gevoerd, leide hij neder met eene redevoering *over de wiskundige en zedelijke baarblijkelijkheid* (*de evidentia mathematica et morali*). Hij overleed op den 28 van Sprokkelmaand des jaars 1742. Zie verder over dezen geleerde, die, met regt, voor een der grootste lichten dezer Hoogeschool gehouden wordt, zijn *Leven* door J. N. S. ALLAMAND (*Vie de* Mr. 's GRAVESANDE), geplaatst voor het I D. van zijne *Oeuvres* etc., en de verdere schriften, aangehaald door den Hoogleeraar TE WATER in zijne *Narratio* etc. p. 207. Zijne afbeelding is onder de *Effigies* bij VAN DER AA, later door J. HOUBRAKEN, en daarnaar door P. VELIJN in de

Bijdragen tot de Geschiedenis der Wetenschappen en Letteren in Nederland, van Professor VAN CAPPELLE, vervaardigd. *

CLXXIII. JACOBUS WITTICHIUS, op den 11 van Louwmaand des jaars 1677 te Aken geboren, werd, in den jare 1718, van Duisburg, waar hij Hoogleeraar in de Wijsbegeerte was, ter bekleeding van dezelfde waardigheid naar deze Hoogeschool geroepen, tot welker kweekelingen hij vroeger behoord, en waar hij, in den jare 1711, onder voorzitting van zijnen leermeester en begunstiger T. H. VAN DEN HONERT, eene verhandeling verdedigd had *de natura Dei*, welke hem later aan beschuldiging van Spinosisme blootstelde (*). Hij aanvaardde zijnen post, op den 19 van Herfstmaand des genoemden jaars, met eene redevoering *de certitudine et evidentia, in quibus illa Philosophiae partibus inveniatur*, of waarin onderzocht wordt, *in welke deelen der Wijsbegeerte de zekerheid en klaarblijkelijkheid gevonden worde*. In den jare 1725, werd hem ook het onderwijs der Zedekunde opgedragen. Later, met name in het jaar 1734, werd hij tot Hoogleeraar der Wis- en Sterrekunde aangesteld; bij welke gelegenheid hij eene redevoering hield *de infinito, prout in eo Geometrae versantur*, d. i *over het oneindige, zoo als de Wiskundigen daarin verkeeren*. Hij is op den 18 van Wijnmaand des jaars 1739 overleden. Zie TE WATERS *Narratio* etc. p. 208, waar men nog de onderwerpen van twee Re-

(*) Van alles, wat tot deze beschuldiging betrekking heeft, vindt men een breedvoerig verslag in de *Geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk*, door de Heeren IJPEIJ en DERMOUT, III D. bl. 249—253 met de daartoe behoorende *Aanteekeningen*.

Redevoeringen vermeld vindt, door hem, in de jaren 1727 en 1735, bij de nederlegging der Rectorale waardigheid, gehouden. Zie zijne afbeelding onder de *Effigies* bij VAN DER AA. *

CLXXIV. HERMANNUS OOSTERDIJK SCHACHT, te Amsterdam, op den 8 van Zomermaand des jaars 1679, geboren, werd, in den jare 1719, tot gewoon' Hoogleeraar der Praktische Geneeskunde benoemd, en aanvaardde dien post, op den 20 van Wijnmaand, met eene redevoering *over 't geen een Geneesheer, zich tot de oefening zijner kunst begevende, bovenal weten moet* (*de iis, quae Medicum, ad artis exercitium se adjungentem, praecipue scire oportet*). Daarna tot Hoogleeraar der Theoretisch Praktische Geneeskunde benoemd, hield hij, op den 22 van Louwmaand des jaars 1722, zijne inwijdingsrede, *over de vastheid der Geneeskunst* (*de artis Medicae firmitate*). Bij de nederlegging der Rectorale waardigheid, door hem in de jaren 1722 en 1734 bekleed, sprak hij *over den geoefenden Geneesheer* (*de Medico exercitato*) en *over de voorzigtigheid, welke bij eene Natuur- en Geneeskundige redenering noodzakelijk moet worden in acht genomen* (*de prudentia, in ratiocinio Physico et Medico necessario observanda*). Hij overleed den 15 van Sprokkelmaand des jaars 1744, den roem achterlatende van der Hoogeschool, gedurende vele jaren, tot nut en sieraad gestrekt te hebben. Zie TE WATERS *Narratio* etc. pag. 208 et 209. In de *Effigies* bij VAN DER AA komt zijne afbeelding voor. *

CLXXV. JOHANNES JACOBUS VITRIARIUS, zoon van den vroeger (N°. CXLVIII.) vermelden Hoogleeraar bij deze Hoogeschool, P. R. VITRIARIUS, werd, in den jare 1679, te Geneve geboren, doch ontving zijne opvoeding en vorming geheel te Leiden, werwaarts zijn

vader, reeds in den jare 1682, vertrok. In den jare 1708, werd hij tot Hoogleeraar in de Regten bij de Utrechtsche Hoogeschool aangesteld; van waar hij, tegen het einde des jaars 1719, herwaarts geroepen werd ter bekleeding van het ambt van gewoon' Hoogleeraar van het openbare en bijzondere Regt. Hij aanvaardde dit ambt, op den 15 van Louwmaand des jaars 1720, met eene redevoering *de Juris Naturae necessitate et utilitate*, d. i. *over de noodzakelijkheid en nuttigheid van het Natuurregt*, en bekleedde hetzelve, tot groot nut en geen' geringen luister der Hoogeschool, tot het jaar 1745, toen hij, op den 12 van Wintermaand, uit het leven scheidde. Er schijnen, buiten de genoemde en eenige andere redevoeringen, deels bij SAXE, deels bij TE WATER vermeld, geene schriften van hem voorhanden te zijn. Zie het *Onomast. Liter.* van den eersten, P. VI. p. 130 et 131 en de *Narratio* etc. van den laatsten, p. 54 et 57 et p. 209. Hij is door J. HOUBRAKEN met zorg in plaat gebragt, alsmede in zwarte kunst, en onder de *Effigies* bij VAN DER AA. *

CLXXVI. CAROLUS SCHAAF, op den 27 van Oogstmaand des jaars 1646, te Nuits in het Sticht van Keulen geboren, werd, in den jare 1720, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Oostersche talen bij deze Hoogeschool benoemd, en aanvaardde dien post, op den 27 van Bloeimaand, met eene redevoering *de utilitate studii Literarum Orientalium*, d. i. *over het nut van de beoefening der Oostersche Letteren.* Hierdoor zag hij, in een' reeds hoog geklommen' ouderdom, de diensten althans eenigermate vergolden, welke hij, gedurende veertig jaren, als Leeraar bijzonder der Hebreeuwsche taal, aan de Hoogeschool bewezen had. Hij werd namelijk, reeds in den jare 1680, tot het openbaar onderwijs dier taal, 't welk hem vroeger me-

mede te Duisburg was opgedragen geweest, door Curatoren toegelaten, en in vervolg van tijd, niet zonder herhaalde verhooging van zijne eerst zeer geringe jaarwedde, daarin bevestigd. Ook ontving hij een bewijs van hunne genegenheid in het toeleggen eener vrij aanmerkelijke som tot bevordering der uitgave van zijn *Opus Aramaeum, complectens Grammaticam Chaldaico-Syriacam, cum versione Latina*, 't welk, in den jare 1686, in het licht verscheen. Doch aan zijn dikwerf geuit verlangen, om tot den rang van Hoogleeraar verheven te worden, maakten zij (om welke reden, is mij niet gebleken) telkens zwarigheid te voldoen; en toen zij, ten laatste, daartoe besloten, beantwoordde hun besluit, waarbij hem slechts de waardigheid van buitengewoon' Hoogleeraar werd toegelegd, niet dan ten deele aan zijnen wensch. Na zijne bevordering, was hij, nog negen jaren, ten nutte der Hoogeschool werkzaam. Hij overleed namelijk op den 4 van Slagtmaand des jaars 1729. Zie verder het *Academisch Register* van SOERMANS, bl. 112 en 113, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. pag. 350 et 351, en de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 209 et 210.

CLXXVII. BERNHARDUS SIEGFRIED ALBINUS, die, als Ontleedkundige, zich een' onsterfelijken roem verworven heeft, was een zoon van den boven (N°. CLXII.) vermelden Hoogleeraar BERNHARDUS ALBINUS, en werd, op den 24 van Sprokkelmaand des jaars 1697, te Frankfort aan den Oder geboren, doch kwam met zijnen vader, reeds in den jare 1702, binnen deze stad. Aan een' gelukkigen aanleg der natuur eene ongemeene vlijt en leergierigheid parende, maakte hij in onderscheidene wetenschappen, voornamelijk in die, welke tot den wijden omvang der Geneeskunde behooren, even snelle als uitstekende vorderingen, en werd de

bijzondere lieveling van alle zijne leermeesters, inzonderheid van BOERHAAVE en RAU. De laatste, die, bij zijne Heel- en Ontleedkundige bewerkingen, zich het liefst van zijne hulp bediende, beval hem zoo ernstig aan Curatoren aan, dat deze, in den jare 1719, te rade werden, hem aan zijnen leermeester, door ziekte verhinderd zijne werkzaamheden waar te nemen, onder den titel van Lector in de Ontleed- en Heelkunde, toe te voegen; welken post hij, op den 2 van Wijnmaand, aanvaardde met eene redevoering *de Anatomia comparata*, d. i. *over de vergelijkende Ontleedkunde.* Twee jaren later, werd hij, vooral ook op gezag van den grooten BOERHAAVE, die, in zijne Lijkrede op den ouden ALBINUS, den zoon in het openbaar met de grootste lofspraak vereerd had, tot gewoon Hoogleeraar in de beide genoemde wetenschappen aangesteld; bij welke gelegenheid hij, op den 19 van Slagtmaand, eene redevoering hield, behelzende *een onderzoek naar den waren weg, die tot de kennis van het menschelijk zamenstel leidt* (Oratio, *qua in veram, quae ad fabricae humanae inducit cognitionem, inquiritur viam*). Zijne meer en meer toenemende vermaardheid was oorzaak, dat die van Halle hem, in den jare 1743, aan hunne Hoogeschool zochten te verbinden; doch hij wees dit aanzoek beleefdelijk van de hand, waarvoor Curatoren zich door eene aanzienlijke verhooging zijner jaarwedde, op eene pligtmatige wijze, erkentelijk toonden. In den jare 1745, gaven zij hem een nieuw bewijs van hunne achting, door hem, tot verligting zijner werkzaamheden, zijnen broeder, FREDERICUS BERNHARDUS ALBINUS, onder den titel van Lector in de Ontleed- en Heelkunde, toe te voegen, en hem zelven tot Hoogleeraar der Geneeskunde te benoemen. Sedert bleef

hij

hij nog, tot nut en luister der Hoogeschool, werkzaam tot het jaar 1770, toen hij, op den 9 van Herfstmaand, uit het leven scheidde. Zie verder over dezen beroemden man en zijne groote verdiensten omtrent de Ontleedkunde de *Introductio* van den Hoogleeraar E. SANDIFORT tot het *Museum Anatomicum*, pag. XXII—XXXIV, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VI. p. 306 et 698, de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 33, 34, 56, et p 210 et 211, en de schrijvers, door beide laatstgenoemden aangehaald. Hij is bij VAN DER AA afgebeeld, terwijl ook de keurige stift van J. HOUBRAKEN hem voor ons bewaard heeft. *

CLXXVIII. SIGEBERTUS HAVERKAMP, eerst Predikant op het dorp Stad aan 't Haringvliet, gelegen op 't eiland Overflakkee, werd, in den jare 1720, tot Lector, en een jaar later, toen hij door die van Franeker werd aangezocht, tot gewoon' Hoogleeraar der Grieksche taal benoemd. Bij de aanvaarding der eerste waardigheid op den 1 van Zomermaand des eerstgenoemden jaars, handelde hij *over de vraag, of Griekenland zich door de wapenen of door de letteren grooteren naam verworven heeft* (*de quaestione, utrum armis an literis Graecia sibi majus nomen paraverit*); bij die der laatste op den 3 van Wintermaand des jaars 1721, hield hij eene redevoering (*Oratio*) *qua probatur, vigente aemulatione et gloriae studio, virtutem Graecorum ad maxima imperii et literarum incrementa pervenisse, at vero, sublata aemulatione et exstincto gloriae ardore, omne decus literarum, una cum imperio, concidisse*, d. i. *ten betooge, dat, terwijl naijver en roembegeerte levendig was, de deugd der Grieken tot de grootste vorderingen in gebiedvoering en letteren gekomen is, doch dat, toen de naijver weggenomen en de zucht tot roem was uitgedoofd, de*

eer der letteren, tegelijk met het gebied, vervallen is. Drie jaren later, werd hij ook tot Hoogleeraar der Welsprekendheid en Historien aangesteld, en aanvaardde dien post, op den 19 van Wintermaand, met eene redevoering *de actione Oratoris, sive corporis eloquentia*, d. i. *over de uiterlijke Welsprekendheid.* Hij overleed op den 27 van Grasmaand des jaars 1742. Zie verder over hem en de vele goede schriften, welke hij tot opheldering der oude letter- en penningkunde heeft in het licht gezonden, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VI. p. 346—350. Vergelijk ook TE WATERS *Narratio* etc. p. 211 et 212. Hij is bij VAN DER AA, en door J. HOUBRAKEN, voor een zijner werken, afgebeeld geworden. *

CLXXIX. JOANNES ORTWINUS WESTENBERG, op den 28 van Bloeimaand des jaars 1667, te Niënhuis in het Graafschap Bentheim geboren, werd, reeds in den jare 1688, tot Hoogleeraar in de Pandecten bij het Gymnasium te Steinfort aangesteld, waar hem, later, ook het onderwijs der Welsprekendheid en Historien werd opgedragen. In den jare 1695, werd hij tot Hoogleeraar in het Regt te Harderwijk benoemd; van waar hij, na een verblijf van 21 jaren, naar de Hoogeschool van Franeker vertrok, om aldaar eene gelijke waardigheid te bekleeden. Na hier insgelijks, met grooten lof, zeven jaren achtereen, onderwezen te hebben, werd hij, in den jare 1723, ter bekleeding van het ambt van gewoon' Hoogleeraar in het Romeinsche en hedendaagsche burgerlijke Regt herwaarts geroepen, en aanvaardde hetzelve, op den 27 van Herfstmaand, met eene redevoering *de Philosophia JCtorum, et inprimis ea, quae circa legum collisionem versatur*, d. i. *over de Wijsbegeerte der Regtsgeleerden en inzonderheid die, welke zich met*

den

den strijd der wetten bezig houdt. Sedert strekte hij, nog omtrent veertien jaren, tot een sieraad dezer Hoogeschool. Hij overleed, namelijk, op den 1 van Hooimaand des jaars 1737, met achterlating van een merkelijk aantal meest kleinere schriften tot opheldering van het Romeinsche Regt, welke door deskundigen in waarde worden gehouden. Zijn ambtgenoot J. C. RÜCKER vereerde zijne nagedachtenis met eene Lijkrede. Zie verder VRIEMOETS *Athenae Frisiacae*, p. 776—781, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. p. 363, en TE WATERS *Narratio* etc. p. 213. J. HOUBRAKEN heeft eene afbeelding van hem bezorgd. *

CLXXX. ADRIANUS VAN ROIJEN, geboren te Leiden, den 11 van Slagtmaand 1704, werd, op aanbeveling van zijnen grooten leermeester BOERHAAVE, reeds in den jare 1729, tot Lector in de Kruidkunde en, drie jaren later, tot gewoon' Hoogleeraar der Genees- en Kruidkunde aangesteld; welken laatsten post hij, op den 19 van Zomermaand, aanvaardde met het uitspreken van een Latijnsch dichtstuk *de amoribus et connubiis plantarum*, d.i. *over de liefdesvereenigingen der planten.* In den jare 1754, werd hij, als Hoogleeraar der Kruidkunde, op zijn verzoek, eervol ontslagen; bij welke gelegenheid hij mede een fraai Latijnsch dichtstuk uitsprak. Ook het tweede Eeuwfeest van het bestaan der Hoogeschool werd, in den jare 1775, op gelijke wijze door hem gevierd. In hetzelfde jaar, werd hem, als het billijk loon zijner langdurige en getrouwe diensten, eene eervolle rust verleend. Dat hij echter zijnen tijd thans niet werkeloos doorbragt, bleek in het volgende jaar, toen hij, op den 15 van Hooimaand, in de groote gehoorzaal der Academie een dichtstuk voordroeg, getiteld *Otium* (*Rust*). Hij overleed op den 28 van Sprokkelmaand des jaars 1779. Een jaar vroeger, had hij zijne

La-

Latijnsche dichtstukken in éénen bundel in het licht gegeven. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 213 et 214, en de Verhandeling van den Hoogleeraar P. HOFMAN PEERLKAMP, getiteld *Vita Belgarum, qui Latina Carmina scripserunt*, en gedrukt in de *Mémoires* der Academie van Brussel voor 1822, pag. 477 et 478. *

CLXXXI. ALBERTUS SCHULTENS, als Oostersch letterkundige alom beroemd, werd, op den 22 van Oogstmaand des jaars 1686, te Groningen geboren. Reeds in den jare 1706, toen hij nog als Student aan de Groninger Hoogeschool verkeerde, maakte hij zich met lof bekend door de uitgave eener Academische Verhandeling *over het nut der Arabische taal bij het uitleggen der H. Schrift* (*de utilitate linguae Arabicae in interpretanda S. Scriptura*), waarin hij den nieuwen weg aanwees, dien hij tot verklaring der gewijde schriften van het O. Verbond wilde inslaan, en naderhand, met het gelukkigst gevolg, betreden heeft. Sedert nam zijne vermaardheid door de uitgave van geleerde schriften zoo zeer toe, dat Curatoren der Franeker Hoogeschool, in den jare 1713, wijselijk te rade werden, hem het ambt van Hoogleeraar der Hebreeuwsche taal op te dragen; waarbij, in den jare 1717, ook dat van Academie-Prediker gevoegd werd. Een en ander ambt bekleedde hij, met den grootsten lof, tot het jaar 1729, toen het den Verzorgeren dezer Hoogeschool gelukte, hem als Bestuurder van het dusgenaamde Staten-Collegie aan dezelve te verbinden. Tevens werd hem de titel van Leeraar der Oostersche talen en *Uitlegger van het legaat van Warner* toegevoegd. In de laatste hoedanigheid was hij, tot vreugde van Curatoren, spoedig bedacht, om van die vermaarde, doch tot hiertoe weinig bekende, verzameling

van

van Arabische Handschriften, met welker onderzoek hij zich vroeger, vóór zijne aanstelling tot Predikant te Wassenaar in 1711, omstreeks twee jaren had bezig gehouden, een en ander merkwaardig stuk in het licht te zenden. In den jare 1732, werd hem insgelijks het ambt van gewoon' Hoogleeraar der Oostersche talen opgedragen, 't welk hij, op den 20 van Zomermaand, aanvaardde met eene redevoering *over den overouden oorsprong der Arabische taal, hare innige en zusterlijke verwantschap met de Hebreeuwsche, en hare, door geen verloop van eeuwen geschondene, zuiverheid* (*de Linguae Arabicae antiquissima origine, intima ac sororia cum Lingua Hebraea cognatione, nullisque seculis praeflorata puritate*). In den jare 1740, werd hierbij ook het onderwijs der Hebreeuwsche Oudheden gevoegd; bij welke gelegenheid hij, op den 26 van Herfstmaand, eene redevoering hield *over den tabernakel van Mozes* (*de tabernaculo Mosis*). Sedert mogt de Hoogeschool zich, weinig meer dan negen jaren, in zijn bezit verheugen, als zijnde hij, reeds op den 26 van Louwmaand des jaars 1750, overleden. Zie verder over dezen uitmuntenden geleerde en zijne werken VRIEMOETS *Athenae Frisiacae*, p. 762—771, en de verdere schrijvers, aangehaald door SAXE in zijn *Onomast. liter.* P. VI. p. 102, 103, 638 et 639, en door TE WATER in zijne *Narratio* etc. p. 214 et 215, waarbij men nog voege de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in de Nederlanden* door den Hoogleeraar N. G. VAN KAMPEN, II D. bl. 273—276, en het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen*, VI D. bl. 379—381. *

CLXXXII. JOHANNES VAN DEN HONERT, werd, in Wintermaand des jaars 1693, te Hendrik-Ido-Ambagt, een dorp in de nabijheid van Dordrecht, ge-

geboren, waar zijn vader TACO HAJO VAN DEN HONERT, vroeger (N°. CLXX.) door ons vermeld, toen Predikant was. Na eerst, op onderscheidene plaatsen, en laatstelijk te Haarlem, het predikambt met lof bekleed te hebben, werd hij, in den jare 1727, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, en later ook in de Kerkelijke Geschiedenis, te Utrecht aangesteld. In den jare 1734, werd hij herwaarts geroepen, om, als ambtgenoot van zijnen vader, den post van gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid te bekleeden. Hij aanvaardde dien post, op den 15 van Herfstmaand, met eene redevoering *over de wedergeboorte, of over de kinderen uit het huwelijk van Christus met de Kerk geboren* (*de regeneratione, sive de natis ex connubio Christi cum Ecclesia liberis*). In vervolg van tijd, werd hem ook het onderwijs der Kerkelijke Geschiedenis en der gewijde Welsprekendheid opgedragen. Van het eerste maakte hij eenen aanvang, op den 28 van Louwmaand des jaars 1739, met eene redevoering *over de Kerk der Bohemers en Moraviers* (*de Bohemorum et Moravorum Ecclesia*); van het laatste, op den 23 van Slagtmaand des jaars 1746, met te spreken *over de wijsheid en kunst van den Kerkelijken Redenaar* (*de sapientia et arte Oratoris Ecclesiastici*). Een jaar vroeger, had hij, als aftredende Rector, eene Redevoering gehouden *over de onderlinge verdraagzaamheid der Christenen* (*de mutua Christianorum tolerantia*). Zijn overlijden viel voor op den 6 van Grasmaand des jaars 1758. Zie voorts over hem en zijne schriften, die, voor een goed deel, tot heerschende geschillen van zijnen leeftijd betrekking hebben, de Lijkrede, door zijnen ambtgenoot J. LULOFS op hem gehouden, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VI. p. 350, de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 215 et 216, en de *Geschie-*

schie-

schiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk van de Heeren IJPEIJ en DERMOUT, III D. bl. 267—270, 477, en de *Aanteekeningen* op hetzelve, bl. 219 en 220 en IV D. bl. 15—17. Aan J. HOUBRAKEN zijn wij zijne afbeelding verschuldigd. *

CLXXXIII. JOANNES CONRADUS RüCKER, in den jare 1702 te Windsheim in Frankenland geboren, werd, in den jare 1733, tot Lector en, een jaar later, tot gewoon' Hoogleeraar in het Burgerlijke Regt benoemd; bij welke gelegenheid hij eene redevoering hield *over het overwinnen van de moeijelijkheid der studie van het Burgerlijke Regt* (*de superanda difficultate studii Juris Civilis*). Tweemalen werd hij ook met de tijdelijke waarneming van het Hoogleeraarambt in het Staatsregt belast. Na de Hoogeschool, vele jaren achtereen, getrouw gediend te hebben, werd hij, in den jare 1769, met behoud van eer en voordeelen, van zijnen post ontslagen, en mogt van de hem verleende rust, nog omtrent negen jaren, genot hebben, als zijnde op den 8 van Lentemaand des jaars 1778 overleden. Zie verder over hem en zijne weinig talrijke schriften het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VI. p. 475 en TE WATERS *Narratio* etc. p. 216. Zijn afbeeldsel is door J. HOUBRAKEN in plaat gebragt. *

CLXXXIV. HIERONYMUS DAVID GAUBIUS, een der beroemdste leerlingen van den grooten BOERHAAVE, werd, in den jare 1704, te Heidelberg uit deftige ouders geboren. Onder toezigt van zijnen oom, JOHANNES GAUBIUS, die te Amsterdam met lof de Geneeskunst oefende, leide hij zich op die wetenschap en hare onderscheidene deelen, eerst aan de Hoogeschool van Harderwijk, daarna aan die van Leiden, toen voor geheel Europa den hoofdzetel der genoemde wetenschap, met zoo ongemeenen ijver en een' zoo

hoogst

hoogst gelukkigen uitslag toe, dat hij zich de achting en genegenheid van alle zijne leermeesters, en inzonderheid die van BOERHAAVE, verwierf. In den jare 1731, toen hij reeds eenigen tijd als Geneesheer te Amsterdam was gevestigd geweest, werd hij tot Lector in de Scheikunde bij deze Hoogeschool benoemd; welken post hij, op den 21 van Bloeimaand, aanvaardde met eene redevoering *ten betooge, dat de Scheikunde onder de voorwerpen van Academisch onderwijs met regt eene plaats verdient* (*Oratio, qua ostenditur, Chemiam artibus Academicis jure esse inserendam*). Drie jaren later, werd aan zijne verdiensten eene nog waardiger hulde gebragt door zijne bevordering tot gewoon' Hoogleeraar der Genees- en Scheikunde; bij welke gelegenheid hij eene redevoering uitsprak *over de beloften der Scheikundigen tot verlenging van het leven, en derzelver bedriegelijke uitkomst* (*de Chemicorum promissis ad prolongandam vitam, eorumque fallaci eventu*). In de laatstgenoemde waardigheid bleef hij, met telkens klimmenden roem voor zich zelven en de Hoogeschool, en tot groot nut van zijne leerlingen en de wetenschappen, aan welker volmaking hij zich wijdde, onvermoeid werkzaam tot het jaar 1775, toen hij, niet lang nadat hij, als aftredende Rector, het tweehonderdste jaarfeest der Hoogeschool plegtig gevierd had, van de werkzaamheden van zijnen post, met behoud van de daaraan verbondene eer en jaarwedde, ontslagen werd. Sedert mogt de Hoogeschool hem, nog vijf jaren, onder hare sieraden tellen, daar hij, eerst op den 29 van Slagtmaand des jaars 1780, uit het leven scheidde. Onder de algemeen geachte schriften, door hem in het licht gegeven, worden door deskundigen bovenal op hoogen prijs geschat zijn

werk

werk *over de Ziektenleer (Institutiones Pathologicae)* en zijne twee redevoeringen *over het geneeskundig bestuur van 's menschen geest (de regimine mentis, quod Medicorum est)*, bij de nederlegging der Rectorale waardigheid, in de jaren 1747 en 1763, door hem uitgesproken. Zie verder over GAUBIUS mijne *aanteekening* op bl. 297 van het I D. dezer *Geschiedenis*, de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J W. TE WATER, p. 13, 34, 35, 216 et 217, en het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, III D. bl. 139—142. J. HOUBRAKEN heeft ook zijne gelaatstrekken in plaat gebragt. *

CLXXXV. GERLACUS (GERLACH) SCHELTINGA, in den jare 1708, te Leeuwarden geboren, werd, reeds in den jare 1730, tot Hoogleeraar in de Regten te Deventer aangesteld, van waar hij, in 1738, ter bekleeding van den post van gewoon' Hoogleeraar in het Burgerlijke Regt herwaarts geroepen werd. Hij aanvaardde dien post, op den 27 van Zomermaand, met eene redevoering *ter aanbeveling van de Regtsgeleerden en de Regtsgeleerdheid (pro Jurisconsultis et Jurisprudentia)*. Als aftredende Rector, sprak hij, in 1746 en 1761, *over den pligt der Overheid, (de officio Magistratus*, en, *over het Romeinsche burgerlijke Regt, voor de Regtsgeleerden wel niet genoegzaam, maar evenwel noodzakelijk (de Jure civili Romano JCtis non sufficiente quidem, sed tamen necessario*. Na de Hoogeschool, ruim 26 jaren, met veel lof gediend te hebben, overleed hij op den 25 van Sprokkelmaand des jaars 1765. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 217 et 218, waar men ook de verdere kleine Regtsgeleerde schriften vindt opgenoemd, die, behalve de gemelde redevoeringen, van hem het licht zien; het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. p. 4 et 5, en *het tweede Eeuwfeest*

van het Athenaeum Illustre van Deventer, door C. FRANSEN VAN ECK en P. BOSSCHA, bladz. 108. *

CLXXXVI. PETRUS VAN MUSSCHENBROEK, de waardige mededinger van 's GRAVESANDE in het vak der Natuurkunde, werd, den 14 van Lentemaand des jaars 1692, te Leiden geboren. Na de voltooijing zijner studiën, onthield hij zich eenigen tijd in Engeland, ten einde NEWTON en zijne leer, welke hij sedert, met 's GRAVESANDE, zoo binnen als buiten zijn vaderland hielp verspreiden, nader te leeren kennen. Als Wis- en Natuurkundige reeds vroeg met lof bekend, werd hij eerst te Duisburg, daarna, met name in 1723, te Utrecht tot Hoogleeraar in die Wetenschappen aangesteld. Hetzelfde onderwijs werd hem in den jare 1740, onder den titel van gewoon' Hoogleeraar der Wiskunde en Wijsbegeerte, bij deze Hoogeschool opgedragen; waar hij hetzelve, op den 25 van Louwmaand, opende met eene redevoering *over de onkunde van den menschelijken geest aan zijn eigen wezen*, (*de mente humana, semet ignorante*). Sedert mogt de Hoogeschool zich, nog ruim 21 jaren, in zijn bezit verheugen. Hij overleed namelijk op den 19 van Herfstmaand des jaars 1761. Zie verder over dezen beroemden man, die over verscheidene deelen der Natuurkunde een nieuw licht verspreidde, en zijne schriften, het *Onomasticum literarium* van SAXE, P. VI. p. 262, 263 et 679; de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 37—39 et p. 218, en de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in Nederland* door den Hoogleeraar N. G. VAN KAMPEN, II D. bl. 351—353 en III D. bl. 310 — 312. J. HOUBRAKEN, en naar hem J. J. HAID, hebben ons zijn afbeeldsel nagelaten. *

CLXXXVII. JOANNES ALBERTI, in den jare 1698 te Assen in Drenthe geboren, muntte onder de Godgeleerden van zijne eeuw bijzonder uit door zijne

ken-

nis der Grieksche Taal en Letterkunde, welke hij tot verklaring der Schriften van het N. Verbond gelukkig wist aan te wenden. Hij had den smaak daarvoor, naar 't schijnt, vooral te danken aan het onderwijs van den beroemden LAMBERTUS BOS, 't welk hij op de Hoogeschool van Franeker genoot, waar hij ook, in C. VITRINGA den ouden, een' voortreffelijk' onderwijzer in de Godgeleerdheid vond. In den jare 1740, toen hij te Haarlem het predikambt bekleedde, werden Curatoren dezer Hoogeschool wijselijk te rade, hem tot gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid aan te stellen; welken post hij, op den 5 van Wijnmaand, aanvaardde met eene redevoering *over de vereeniging van Godgeleerdheid en Oordeelkunde* (*de Theologiae et Critices connubio*). Omstreeks 22 jaren, was hij een uitnemend sieraad dezer Hoogeschool, en bragt door zijn onderwijs niet weinig toe, om de beoefening der gewijde uitlegkunde, op eene naauwkeurige taalkennis gegrond, te bevorderen. Zijn overlijden viel voor op den 13 van Oogstmaand des jaars 1762. Zie verder over hem en zijne geleerde schriften het *Onom. liter.* van SAXE, P. VI. p. 387, de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 23, 24, 218 et 219, de *Vita* RUHNKENII door WIJTTENBACH, *Opusc.* T. I. p. 627—632, en de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in Nederland* door den Hoogleeraar VAN KAMPEN, II D. bl. 286—288, en III D. bl. 183. Ook hij is door J. HOUBRAKEN gegraveerd geworden. *

CLXXXVIII. JOANNES ESGERS, geboren te Amsterdam den 1 van Wintermaand des jaars 1695, werd, in den jare 1740, van zijne geboortestad, waar hij Predikant was, als gewoon Hoogleeraar in de Godgeleerdheid herwaarts geroepen, en maakte van zijn onderwijs, op den 10 van Wijnmaand, eenen aanvang met

eene redevoering *over den Oppersten Leeraar der Kerk en den hoogst gelukkigen toestand der genen, die door Hem onderwezen zijn* (*de Supremo Ecclesiae Doctore et ab Eo edoctorum felicissimo statu*). In den jare 1751, werd hem mede het onderwijs der Hebreeuwsche Oudheden opgedragen; bij welke gelegenheid hij, op den 18 van Wijnmaand, eene redevoering hield *over de bronnen, waaruit de voor den Godgeleerde hoogst noodzakelijke kennis der Hebreeuwsche Oudheden geput moet worden* (*de fontibus, unde Theologo pernecessaria Antiquitatum Hebraicarum cognitio haurienda est*). Hij overleed op den 30 van Bloeimaand des jaars 1755. Zie TE WATERS *Narratio* etc. p. 219. Wij bezitten zijne afbeelding, door P. TANJÉ vervaardigd. *

CLXXXIX. FRANCISCUS VAN OUDENDORP, die zich, door de uitgave van een groot aantal Latijnsche schrijveren, in de geletterde wereld geen' geringen roem verworven heeft, werd, in den jare 1696, te Leiden geboren. Na eerst, eenigen tijd, bij de Latijnsche Scholen te Nijmegen en Haarlem onderwijs te hebben gegeven, werd hij, in den jare 1740, tot gewoon' Hoogleeraar der Welsprekendheid en Historien bij de Hoogeschool zijner geboortestad benoemd, en aanvaardde dien post, op den 21 van Wijnmaand, met eene redevoering *over de letteroefeningen van Cajus Julius Caesar* (*de literatis Caji Julii Caesaris studiis*). Hij was in dezen post, met grooten lof, werkzaam tot het jaar 1761, toen hij, op den 14 van Sprokkelmaand, uit het leven scheidde. Zie het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VI. p. 336, 337 et 708, waar zijne letterkundige verdiensten zeer geprezen worden, en de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 219. *

CXC. TIBERIUS HEMSTERHUIS, die voor de beoefening der Grieksche taal en letterkunde een

nieuw licht ontstak, en als het model van een' volmaakt Oordeelkundige door een' hoogst bevoegd' regter is voorgesteld, werd, in het begin des jaars 1685, te Groningen geboren. Kweekeling, eerst van de Hoogeschool zijner geboortestad en daarna van die van Leiden, had hij, op een' leeftijd van weinig meer dan zeventien jaren, in onderscheidene wetenschappen, bijzonder in de Wiskunde en de Grieksche en Oostersche Letterkunde, reeds zoo groote vorderingen gemaakt, dat hij algemeen als een wonder van geleerdheid werd aangemerkt, en Curatoren dezer Hoogeschool hem, in den jare 1702, de taak opdroegen, om de Oostersche Handschriften der openbare Boekerij in orde te brengen (*). Tegen het einde des jaars 1704, werd hij, nog geen twintig jaren oud zijnde, tot Hoogleeraar in de Wiskunde en Wijsbegeerte bij de Doorluchtige School te Amsterdam aangesteld, waar hij, bij het openstaan van den leerstoel der Oude Letterkunde, ook lessen in het Grieksch gaf. Meer en meer werd de beoefening dier taal en letterkunde de hoofdbezigheid van onzen HEMSTERHUIS; weshalve hij, in den jare 1717, niet ongaarne aan de uitnoodiging van die van Franeker voldeed, om zich, als Hoogleeraar der Grieksche Letterkunde, aan hunne Hoogeschool te verbinden, waar hem later ook het onderwijs der Vaderlandsche Historie werd opgedragen. Hier vormde hij eene eigene school, welke door geheel Europa beroemd werd, en die vele kundige voorstanders van den roem dezer Academie, reeds in den jare 1720, herwaarts wilden overgebragt hebben: doch hunne wensch, toen door de baatzucht van sommigen verijdeld, werd eindelijk, in 1740, vervuld, toen hij, op den 25 van Slagtmaand, den hem opgedragen' post van Hoogleeraar

(*) Zie het I D. dezer *Geschiedenis*, bl. 254.

raar der Grieksche taal en Vaderlandsche Geschiedenis aanvaardde met eene redevoering *over de verpligting, om de studie der beschaafde letteren aan de verbetering der zeden, en de beoefening der deugd dienstbaar te maken* (*de Literarum humaniorum studiis ad morum emendationem et virtutis cultum conferendis*). Sedert mogt deze Hoogeschool, nog ruim 25 jaren, zich op het bezit van eenen man verheffen, die door alle kundigen aan het hoofd van de beoefenaars der Grieksche Letterkunde gesteld werd. Op den 28 van Wijnmaand des jaars 1765, werd hem eene eervolle rust verleend; doch van dezelve mogt hij geen lang genot hebben, als zijnde reeds op den 7 van Grasmaand des volgenden jaars overleden. Zie verder over dezen uitmuntenden geleerde het aan niemand van eenige beschaving onbekende *Elogium* TIB. HEMSTERHUSII van RUHNKENIUS, het *Onom. Liter.* van SAXE, P. VI. p. 100—102, met de overige aldaar genoemde schrijvers, de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 44—46 et p. 220, de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in de Nederlanden*, door den Hoogleeraar N. G. VAN KAMPEN, II D. bl. 238—242 en III D. bl. 159—161, en vooral ook het belangrijk werkje van den Hoogleeraar J. W. DE CRANE, getiteld: *Bijzonderheden de Familie Hemsterhuis betreffende.* Er bestaat slechts ééne, maar eene boven onzen lof verhevene, afbeelding van hem, zijnde eene zwarte kunstplaat door den Engelschen graveur W. PETHER bewerkt. *

CXCI. JOACHIMUS SCHWARTZ, geboren te Maagdenburg, den 12 van Grasmaand des jaars 1686, werd, reeds in den jare 1737, tot Lector van het Burgerlijke Regt benoemd, bij welke gelegenheid hij eene redevoering hield, behelzende een onderzoek *of*

Tri-

Tribonianus met regt te beschuldigen was, dat hij in het zamenstellen der Pandecten de schriften van Heidenen heeft bijeengebragt (*utrum jure culpandus esset Tribonianus, quod in componendis Pandectis Ethnicorum hominum scripta compilaverit*). Hierop volgde, in den jare 1742, zijne bevordering tot gewoon' Hoogleeraar derzelfde wetenschap; welken post hij, op den 12 van Grasmaand, aanvaardde met eene redevoering *over den oorsprong van het personele Regt en de aanmerkelijke verandering, die de slag van Cannae daaraan heeft toegebragt*, (*de origine juris personarum et insigni mutatione, quam eidem intulit pugna Cannensis*). Bij de nederlegging der Rectorale waardigheid in 1750, sprak hij *over de oorzaken van de minachting der Romeinsche Regtsgeleerdheid*, (*de causis contemtae Jurisprudentiae Romanae*). Zijn overlijden viel voor op den 6 van Lentemaand des jaar 1759. Zie TE WATERS *Narratio*, p. 220 et 221. *

CXCII. JOHANNES LULOFS, een man van groote verdiensten in het vak der natuurkundige wetenschappen, werd, op den 5 van Oogstmaand des jaars 1711, te Zutphen geboren. In 1742 tot Hoogleeraar der Sterre- en Wiskunde bij deze Hoogeschool benoemd, aanvaardde hij dien post, op den 18 van Herfstmaand, met eene redevoering *over de oorzaken van de vorderingen der Sterrekunde* (*de causis Astronomiae promotae*). Twee jaren later, tot Hoogleeraar in de Wijsbegeerte aangesteld, hield hij, op den 22 van Zomermaand, eene redevoering *over de groote nuttigheid der tot hiertoe zeldzame vereeniging van de Bovennatuurkunde en Wiskunde* (*de utilissimo, sed hactenus raro, Metaphysices et Matheseos connubio*). Als aftredend Rector, sprak hij, in den jare 1756, *over de hinderpalen, welke tot hiertoe in deze*

gewesten der beoefening inzonderheid van de practische Sterrekunde hebben in den weg gestaan (*de iis, quae in his regionibus Astronomiae, praesertim practicae, cultui hactenus fuerunt impedimento*). Hij overleed op den 4 van Slagtmaand des jaars 1768. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 221. Iets meer is omtrent hem te vinden in het *Onomast. Liter.* van SAXE, P. VII. p. 157 en in de *Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen* enz. van den Hoogleeraar VAN KAMPEN, II D. bl. 355. en III D. bl. 197. Hij is door J. HOUBRAKEN in plaat gebragt. *

CXCIII. BERNHARDINUS DE MOOR, op den 29 van Louwmaand des jaars 1709 te Maaslandsluis geboren, en kweekeling zoo van de Utrechtsche, als van deze Hoogeschool, bij welke laatste hij, in 1736, de waardigheid van Doctor in de Godgeleerdheid verwierf, werd, na eerst, sedert het jaar 1732, op onderscheidene plaatsen, en laatstelijk te Enkhuizen, het predikambt te hebben waargenomen, in den jare 1744, tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid bij de Hoogeschool te Franeker benoemd. Hier naauwelijks een jaar onderwezen hebbende, werd hij, in 1745, ter bekleeding van denzelfden post herwaarts geroepen, en aanvaardde dien, op den 21 van Zomermaand, met eene redevoering, *over den onvolmaakten geluk-staat der strijdende Kerk* (*de imperfecta Ecclesiae militantis felicitate*). Bij de nederlegging der waardigheid van Rector Magnificus in den jare 1757, sprak hij *over 't geen te veel is in de wetenschap der Godgeleerdheid*, (*de eo quod nimium est in scientia Theologica*). In den jare 1779, met behoud van eer en voordeelen, van zijnen post ontslagen, vertrok hij naar Gouda, alwaar hij, op den 18 van Hooimaand des volgenden jaars, uit het leven scheidde. Zie verder

VRIE-

VRIEMOETS *Athenae Frisiacae*, p. 850 et 851, en TE WATERS *Narratio* etc. p. 221 et 222. Hij is in mannelijken leeftijd door P. TANJÉ, in zijn' ouderdom door P. DE MARE in plaat gebragt. *

CXCIV. ANDREAS WEIS, die, op den 24 van van Wijnmaand des jaars 1713, te Bazel het licht zag, werd, in den jare 1747, van de Hoogeschool zijner geboortestad, waar hij het Natuur- en Volkenregt onderwees, tot Hoogleeraar in dezelfde wetenschappen herwaarts geroepen, en aanvaardde zijnen post, op den 9 van Wijnmaand, met eene redevoering *over de hulpmiddelen, met welke de uitlegger van het Duitsche Staatsregt moet toegerust zijn*, (*de praesidiis, quibus instructum esse oportet Juris Publici Germanici interpretem*). Bij de nederlegging der Rectorale waardigheid, in den jare 1753 door hem gevoerd, hield hij eene redevoering *voor het Academisch onderwijs van den Adel* (*pro institutione Nobilium Academica*). Eenigen tijd later tot het onderwijs van den jeugdigen Prins van Oranje geroepen, verkreeg hij, in den jare 1760, op zijn verzoek van Curatoren een eervol ontslag, met toevoeging van den titel van Professor honorarius van het openbare en bijzondere Regt. Op den 15 van Grasmaand des jaars 1766 hield hij, op last van den Academischen Senaat, eene redevoering tot begroeting van Prins WILLEM V. Sedert keerde hij naar zijn vaderland terug, waar hij overleed. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 222. *

CXCV. FREDERICUS WINTER, op den 7 van Bloeimaand des jaars 1712 te Udem in het Kleefsche geboren, werd, reeds in den jare 1737, een jaar nadat hij aan deze Hoogeschool de waardigheid van Doctor verkregen had, tot lijfarts van den Prins van Oranje-Nassau, en, drie jaren later, door gunst van

denzelfden tot Hoogleeraar in de Geneeskunst bij de Hoogeschool te Herborn aangesteld. Van daar ging hij, in den jare 1744, naar die van Franeker over, ter bekleeding van den post van Hoogleeraar der Genees en Scheikunde, waarbij, in den jare 1747, nog het onderwijs der Kruidkunde gevoegd werd. In datzelfde jaar, werd hij, als Hoogleeraar der Geneeskunst, naar deze Hoogeschool geroepen; welken post hij, op den 23 van Wijnmaand, aanvaardde met eene opmerkelijke redevoering, *over de levenskracht en de prikkelbaarheid der vezelen, (de motu vitali et irritabilitate fibrarum)*. Schier gelijktijdig werd hem, bij besluit der algemeene Staten, de waardigheid van lijfarts van voornoemden Prins, toen, onder den naam van WILLEM IV, Erfstadhouder der Vereenigde Nederlanden, en in het volgende jaar, bij gelijk besluit, ook die van den Erfprins, deszelfs zoon, opgedragen. Hij werd, in de kracht zijns levens, aan de Hoogeschool en de wetenschappen ontrukt, als zijnde reeds op den 11 van Slagtmaand des jaars 1760 overleden. Zie VRIEMOETS *Athenae Frisiacae*, pag. 852 et 853, en TE WATERS *Narratio*, p.223. *

CXCVI. FREDERICUS BERNHARDUS ALBINUS, zoon van den vroeger (N°. CLXII) vermelden B. ALBINUS, op den 20 van Zomermaand des jaars 1715 te Leiden geboren, en een der uitmuntendste kweekelingen van hare Hoogeschool, werd, na eerst eenige jaren te Amsterdam, met lof, de Geneeskunst geoefend te hebben, in den jare 1745, tot Lector der Ontleed- en Heelkunde aangesteld; welken post hij, op den 20 van Wijnmaand, aanvaardde met eene redevoering *over de vermakelijkheden der Ontleedkunde*, (*de amoenitatibus Anatomicis*). In den jare 1748, tot gewoon' Hoogleeraar in diezelf-

de

de wetenschappen bevorderd, sprak hij *over de oorzaken der geschillen tusschen de beoefenaars der Ontleedkunde*, (*de causis dissensionum inter Anatomicos*). Ter gelegenheid van zijne benoeming tot Hoogleeraar der Geneeskunst, hield hij, op den 30 van Grasmaand des jaars 1771, eene redevoering *over het wandelen, en deszelfs nuttigheid, noodzakelijkheid en aangenaamheid*, (*de ambulatione, eaque utili, et necessaria et jucunda*). Doch deze redevoeringen werden, even weinig als twee andere, bij de nederlegging van het Rectoraat in de jaren 1755 en 1767 door hem uitgesproken, immer door den druk gemeen gemaakt. Schoon niet tot de vermaardheid van zijnen broeder, B. S. ALBINUS, gestegen, bewees hij echter, gedurende vele jaren, aan de Hoogeschool gewigtige diensten, en werd; met regt, onder hare sieraden geteld. Hij overleed op den 23 van Bloeimaand des jaars 1778. Zie over hem TE WATERS *Narratio* etc. p. 223. Een belangrijk verslag van zijn leven en zijne verdiensten is voorts te vinden in de *Introductio* van den Hoogleeraar E. SANDIFORT tot het *Museum Anatomicum*, door hem uitgegeven, pag. XXXIV — XXXVI.

CXCVII. JOHANNES NICOLAUS SEBASTIANUS ALLAMAND, op den 18 van Herfstmaand des jaars 1713, te Lausanne geboren en tot de predikdienst opgeleid, kwam, na de voltrekking der daartoe vereischte studien, in deze gewesten, waar hij eerst, eenigen tijd, in aanzienlijke huizen, den post van onderwijzer en opvoeder bekleedde. Onder anderen woonde hij, in die hoedanigheid, eenige jaren bij den beroemden Hoogleeraar 's GRAVESANDE, onder wiens geleide hij zijne kennis der Natuurkunde grootelijks uitbreidde. In den jare 1747, werd hij tot Hoog-

Hoogleeraar der Wijsbegeerte aan de Hoogeschool te Franeker benoemd; van waar hij, twee jaren later, ter bekleeding van dezelfde waardigheid en die van Hoogleeraar der Wiskunde herwaarts geroepen werd. Hij aanvaardde dezelve, op den 30 van Bloeimaand, met eene redevoering *over den waren Wijsgeer* (*de vero Philosopho*), welke grootendeels tot lof van zijnen grooten leermeester 's GRAVESANDE was ingerigt. Gedurende vele jaren, was hij in de genoemde betrekkingen, op eene loffelijke wijze, werkzaam, en maakte zich in 't bijzonder omtrent den aanleg en de uitbreiding van een Kabinet van Natuurlijke Historie bij de Hoogeschool verdienstelijk. Hij overleed op den 2 van Lentemaand des jaars 1787. Zie VRIEMOETS *Athenae Frisiacae*, p. 863 et 864, de *Mémoires* etc. van PAQUOT, T. XIII. p. 445—448 en TE WATERS *Narratio* etc. p. 89, 90 et p. 223, 224. PRESTEL heeft hem in plaat gebragt. *

CXCVIII. JOANNES JACOBUS SCHULTENS, zoon van den boven (N. CLXXXI) vermelden A. SCHULTENS, en in den jare 1716 te Franeker geboren, drukte, blijkens eene Academische Verhandeling, in den jare 1742 door hem uitgegeven (*), reeds vroeg, met lof, de voetstappen van zijn' beroemden vader. Niet lang daarna, werd hij tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te Herborn aangesteld, van waar hij, in den jare 1749, ter bekleeding van dezelfde waardigheid en die van Hoogleeraar in de Oostersche talen herwaarts geroepen werd. Hij aanvaardde deze dubbele bediening, op den 22 van Herfstmaand, met eene re-

(*) Het onderwerp dier Verhandeling is: *de utilitate Dialectorum Orientalium ad tuendam Codicis Hebraei integritatem.*

redevoering *over de vruchten, welke uit eene diepere kennis der Oostersche talen voor de Godgeleerdheid ontspruiten* (*de fructibus in Theologiam redundantibus ex penitiore linguarum Orientalium cognitione*). In het volgende jaar, werd hem, na het overlijden van zijnen vader, nevens den titel van *Uitlegger van het Legaat van Warner*, ook het bestuur van het Staten-Collegie opgedragen. De vele werkzaamheden, aan zijnen drievoudigen post verbonden, en het deel, 't welk hij verpligt werd aan de ongelukkige Godgeleerde geschillen van zijnen leeftijd te nemen (een deel, waarbij hij zich als een' kundig' voorstander van gematigdheid en verdraagzaamheid deed kennen), beletten hem zijnen roem door geleerde schriften evenzeer uit te breiden, als zijn vader zulks gedaan had. Dit is te meer te betreuren, omdat hij, naar verzekering der geloofwaardigste getuigen, dezen in bondige en uitgestrekte geleerdheid nog overtrof. Groot was dan ook het nut, 't welk hij, in onderscheidene betrekkingen, der Hoogeschool toebragt, aan welke hij, op den 27 van Slagtmaand des jaars 1778, door den dood ontrukt werd. Zie over hem TE WATERS *Narratio* etc. p. 224, en de aldaar genoemde schrijvers, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. p. 63 et 64, en het *Algemeen Woordenboek voor Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, VI D. bl. 381 en 382. *

CXCIX. DAVID VAN ROIJEN, te Leiden geboren, volgde, in den jare 1754, zijnen vader A. VAN ROIJEN (zie boven, N°. CLXXX) als Hoogleeraar der Kruidkunde, op; welken post hij, op den 14 van Zomermaand, aanvaardde met eene redevoering *over de openbare tuinen, de voortreffelijkste hulpmiddelen der Botanische wetenschap* (*de hortis publicis, praestantis*

tissimis scientiae Botanicae adminiculis). Het Rectoraat, door hem in den jare 1763 gevoerd, leide hij neder met eene redevoering *over de uitnemende geschiktheid der hedendaagsche wijze van de Kruidkunde te beoefenen tot het verkrijgen van zekerheid en blijkbaarheid in dezelve* (*de hodierna rei Herbariae excolendae ratione, ad certitudinem et evidentiam in ea consequendam egregie comparata*). Na eene meer dan dertigjarige dienst leide hij, in den jare 1786, zijne waardigheid neder, en overleed, omstreeks dertien jaren later, op den 30 van Grasmaand des jaars 1799. Zie TE WATERS *Narratio* etc. p. 224 et 225.

CC. JOANNES VAN SCHELLE, die, op den 5 van Slagtmaand des jaars 1723, te Rotterdam het licht zag, werd, in den jare 1758, van Amsterdam, waar hij het Predikambt bekleedde, als gewoon Hoogleeraar der Godgeleerdheid herwaarts geroepen, en maakte, op den 16 van Wijnmaand, van zijn onderwijs eenen aanvang met het uitspreken eener redevoering *over den gelukkiger toestand der Christelijke Kerk, voor de laatste tijden van het Evangelie bewaard* (*de feliciori, extremis Euangelii temporibus reservato, Ecclesiae Christianae statu*). Slechts korten tijd, mogt de Hoogeschool van zijne dienst genot hebben, daar hij, reeds den 24 van Hooimaand des jaars 1762, uit het leven scheidde. Iets meer is omtrent hem te vinden in de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 225. Zijne afbeelding is ons door J. HOUBRAKEN bewaard gebleven. *

CCI. DAVID RUHNKENIUS, een der beroemdste mannen in het vak der Grieksche en Latijnsche Letterkunde, welke aan deze Hoogeschool tot sieraad gestrekt hebben, werd, op den 2 van Louwmaand des

des jaars 1723, te Stolpe in Pommeren geboren. Reeds in den jare 1744, kwam hij, gedreven door de zucht om zich, onder geleide van den grooten HEMSTERHUIS, in de Grieksche taal en letterkunde te volmaken, naar Leiden, alwaar hij ruim twaalf jaren, buiten openbare bediening, doorbragt. Ten laatste gelukte het zijnen beroemden leermeester, die, wegens de bijzondere genegenheid en hoogachting, welke hij RUHNKENIUS toedroeg, niets meer verlangde, dan dezen door eene waardige standplaats voor altijd aan Nederland te verbinden, hem, in den jare 1757, tot Lector der Grieksche taal te doen aanstellen; welken post hij, op den 16 van Bloeimaand, aanvaardde met eene redevoering *over Griekenland, de uitvindster van kunsten en wetenschappen* (*de Graecia, artium et doctrinarum inventrice*). In den jare 1761, werd hem, na het overlijden van OUDENDORP, met den rang van gewoon' Hoogleeraar, de leerstoel der Historien en Welsprekendheid opgedragen; bij welke gelegenheid hij, op den 21 van Herfstmaand, eene redevoering hield *over den verwaanden en lichtschuwen onderwijzer* (*de doctore umbratico*). Van zijne onvergelijkelijk fraaije *Lofrede* op T. HEMSTERHUIS, waarmede hij, in den jare 1768, de Rectorale waardigheid nederleide, hebben wij boven reeds gewag gemaakt. Hier zij nog gemeld, dat hij, in den jare 1774, tot opvolger van A. GRONOVIUS in het bestuur der Academische Boekerij benoemd werd, na hem, reeds vroeger, daarin te zijn toegevoegd. Van zijne gehechtheid aan Nederland en bijzonder aan deze stad en Hoogeschool gaf hij, gelijk meermalen te voren, zoo met name ook in den jare 1785, toen die van Göttingen hem, op vereerende en voordeelige voorwaarden, tot zich noodigden, door de beleefde weigering

ring van hun aanzoek, een sprekend bewijs; waarvoor Curatoren niet in gebreke bleven hem hunne erkentenis te betoonen. Na een voor hem zelven hoogst roemrijk, en voor de Hoogeschool en de beschaafde letteren hoogst nuttig leven, overleed hij op den 12 van Bloeimaand des jaars 1798. Zie verder over hem en zijne, ten aanzien van stijl en inhoud, onwaardeerbare schriften de meesterlijke beschrijving van zijn *Leven* (*Vita* D. RUHNKENII) door zijn' beroemden leerling, vriend en opvolger D. WIJTTENBACH, in den jare 1799 uitgegeven, en in het I D. van deszelfs *Opuscula* herdrukt, de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 45, 46, 225 et 226, en het *Onom. liter.* van SAXE, P. VIII. pag. 68—74. P. H. JONXIS heeft eene fraaije afbeelding van hem gegeven, waarnaar die van R. VINKELES en de steendruk van P. SIMONAU te Brussel vervaardigd zijn. *

CCII. PIETER COUWENBURG DU BOIS, Predikant bij de Hervormden te Leiden, werd, in den jare 1762, tot gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid benoemd, en aanvaardde dien post, op den 1 van Slagtmaand, met eene redevoering *over de heerlijkheid van God, in alle zijne werken, maar inzonderheid in het hoogst eerbiedwaardig werk der verlossing, op het helderst uitblinkende* (*de gloria Dei, in omnibus Ejus operibus, maxime vero in augustissimo salutis opere, lucidissime fulgente*). Hij overleed reeds op den 7 van Lentemaand des jaars 1764. Zie TE WATER, p. 226.

CCIII. EWALDUS HOLLEBEEK, die, in Herfstmaand des jaars 1719, te Haamstede in Zeeland het licht zag, werd, in den jare 1762, van de Groninger Hoogeschool, waar hij Hoogleeraar der Godgeleerdheid was, ter bekleeding van dezelfde waardigheid herwaarts geroepen, en hield ter aanvaar-

vaarding daarvan, op den 26 van Slagtmaand, eene redevoering ten betooge, *dat een Godgeleerde niet regtzinnig zijn kan, zonder waarlijk vroom te zijn*, (*de Theologo non orthodoxo, nisi vere pio*). Merkwaardig ook zijn de redevoeringen, door hem gehouden bij de nederlegging van het Rectoraat in de jaren 1764 en 1780, waarvan de eerste handelde *over de minachting der Goddelijke Openbaring in Nederland en de voornaamste oorzaken daarvan*, (*de Divinae revelationis in Belgio contemtu atque caussis ejus praecipuis*); de tweede, *over het nut uit de pogingen der ongeloovigen tegen de H. Schrift voor de Christelijke Godsdienst ontspruitende*, (*de utilitate ex incredulorum contra Sacras Litteras conaminibus in Relligionem Christianam redundante*). Omstreeks 34 jaren, mogt de Hoogeschool zich in zijn onderwijs verblijden, gedurende welke hij zijn' vroeger reeds verkregenen roem van geleerdheid, zachtmoedigheid en gematigdheid loffelijk handhaafde en uitbreidde. Inzonderheid wordt hem de lof toegekend, van het eerst tot de verbetering der predikwijze bij de leeraren der Hervormde Kerk krachtig te hebben medegewerkt. Hij overleed op den 24 van Wijnmaand des jaars 1796. Zie verder de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 226 et 227, en de aldaar aangehaalde Schrijvers, waarbij men nog voege het voortreffelijke werk van den Amsterdamschen Predikant W. BROES, getiteld: *de Engelsche Hervormde Kerk, benevens haren invloed op onze Nederlandsche*, II D. bl. 148—157, en de *Geschiedenis der Nederl. Hervormde Kerk* door de Heeren YPEY en DERMOUT, IV D. bl. 69—72.

CCIV. FREDERIK WILLEM PESTEL, geboren te Rintelen, den 7 van Louwmaand des jaars 1724, werd, in den jare 1763, van de Hoogeschool

zijner vaderstad, waar hij, als Hoogleeraar, in de Regten onderwijs gaf, tot gewoon' Hoogleeraar in het openbare en bijzondere Regt (*Juris publici ac privati*) herwaarts geroepen, en aanvaardde dien post, op den 16 van Bloeimaand, met eene redevoering, *over de nadeelen, uit de verwaarloozing van het Staatsregt voor de burgermaatschappijen voortspruitende*, (*de damnis ex neglectu Juris Publici in civitates redundantibus*). Driemalen bekleedde hij de waardigheid van Rector Magnificus, met name in de jaren 1765, 1777 en 1788, en hield bij de nederlegging daarvan, de eerste reize, eene redevoering, *over het algemeene welzijn, de hoofdwet der Staten*, (*de communi bono, lega civitatum prima*), de tweede reize, *over de voornaamste verscheidenheden van de vroegere en latere Staatkunde der volkeren van Europa*, (*de differentiis praecipuis veteris et recentioris Gentium Europaearum Politiae*) en, de derde reize, *over de vruchten, welke de volken van Europa in de XVIII eeuw uit eene volmaaktere Regtskennis geplukt hebben* (*de fructibus, qui ex Jurisprudentia perfectiore ad populos Europaeos seculo XVIII pervenerunt*). Ter gelegenheid eener dusgenaamde *Promotie met de kap* op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1775, sprak hij *over den meerderen of minderen bloei der letterkundige studien, naar gelange van de waarde, waarop zij door de bestuurders der volken geschat worden*, (*de literarum studiis florentibus pro eo, quo a populorum rectoribus cohonestantur, pretio*). Na der Hoogeschool, gedurende eene reeks van omtrent 30 jaren, zoo door zijn voortreffelijk onderwijs, als doorde uitgave van geleerde schriften, de belangrijkste diensten bewezen te hebben, werd hij, ten gevolge van de hitte der partijschappen, door de omwenteling van het jaar 1795 opgewekt,

van

MR. F. W. PESTEL.

van zijnen post ontzet, met toevoeging nogtans eener eerlijke jaarwedde, en vergunning, om dezelve ter plaatse, waar hij zulks verkiezen mogt, te genieten. Hij vertrok hierop met de zijnen naar Duitschland, en vertoefde aldaar tot het jaar 1802, toen hij, na het bedaren van den storm der hartstogten, op de vereerendste wijze in zijne waardigheid hersteld en herwaarts genoodigd werd. De herhaalde en hartelijke aandrang van Curatoren en Senaat overwon eindelijk de zwarigheden, welke de gevorderde jaren van den waardigen Hoogleeraar tegen eene nieuwe verhuizing in den weg stelden, en bragt hem, in den jare 1803, tot blijdschap van alle hoogschatters van ware verdiensten, binnen Leiden terug. Doch de Hoogeschool mogt zich niet lang in het bezit van den edelen grijsaard verheugen, daar hij, reeds op den 16 van Wijnmaand des jaars 1805, uit het leven scheidde. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 52 et 227, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. p. 47, 48. Het is grootelijks te bejammeren, dat de Nederduitsche Lofrede, door den welsprekenden S. F. J. RAU op hem vervaardigd, bij de noodlottige ramp van Leiden in den aanvang des jaars 1807 is verloren gegaan, en ook de Latijnsche redevoering, waarmede de Hoogleeraar E. HAGEMAN, bij de nederlegging van het Rectoraat, zijne nagedachtenis vereerde, ongedrukt is gebleven. De lofrede toch op hem, door den beroemden BILDERDIJK in het licht gegeven, is minder geschikt om PESTEL, dan des schrijvers eigene denkbeelden omtrent Staats-Natuurregt en daaraan verwante onderwerpen, te doen kennen. *

CCV. AEGIDIUS GILLISSEN, geboren te Middelburg den 12 van Hooimaand des jaars 1712, aan-

vaardde het Hoogleeraarambt in de Godgeleerdheid, vroeger aan de Franeker Hoogeschool door hem bekleed, op den 17 van Zomermaand des jaars 1765, met eene redevoering *over de onbillijke verdediging der oude ketters* (*de veterum haereticorum injusta defensione*). In het jaar 1766 was hij Rector der Hoogeschool, en leide die waardigheid neder met eene redevoering *over het roekelooze der aangrijping van Kerkelijke fabelen tot ondermijning der waarheid van het Evangelie* (*de fabulis Ecclesiasticis, temere arreptis ad infirmandam Euangelii veritatem*). Bij besluit van Curatoren van den 7 van Slagtmaand 1789, werd hem eene eerlijke rust van zijne Academische werkzaamheden toegestaan. Hij mogt daarvan nog schier elf jaren genot hebben, als zijnde, op den 13 van Zomermaand des jaars 1800, uit het leven gescheiden. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 50, 227, 228, en de aldaar aangehaalde schrijvers. *

CCVI. HERMANUS SCHOLTEN, op den 28 van Bloeimaand des jaars 1726 te Haaksbergen in Overijssel geboren, werd in den jare 1765, toen hij Predikant te Diepenheim was, tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid bij deze Hoogeschool benoemd, en aanvaardde dien post, op den 18 van Zomermaand, met eene redevoering *over de regtvaardiging van den zondigen mensch voor God om de enkele verdiensten van den Godmensch J. C., weleer, op den plegtigen zoendag, in het binnenste heiligdom van den Mozaischen tabernakel, door God zelven op de schoonste wijze afgemaald* (*de hominis peccatoris propter sola Θεανθρώπου J. C. merita — coram Deo justificatione, olim festo expiationis die in intimis tabernaculi Mosaici adytis ab ipso Deo elegantissime depicta*). Bij de nederlegging

van

van het Rectoraat, door hem, in den jare 1772, gevoerd, hield hij eene redevoering *over den Apostel Paulus, het volmaakte toonbeeld van een' leeraar van het Evangelie* (*de Paulo Apostolo, perfecta Doctoris Euangelici forma*). Hij overleed op den 10 van Wijnmaand des jaars 1783. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 228. *

CCVII. BAVIUS VOORDA, op den 1 van Hooimaand des jaars 1729, te Franeker geboren, kwam, in den jare 1765, van de Hoogeschool aldaar, waar hij het Hoogleeraarambt in de Regten bekleedde, herwaarts, en aanvaardde, op den 24 van Zomermaand, den hem opgedragenen post van Hoogleeraar in het Romeinsche en Hedendaagsche burgerlijke Regt met eene redevoering, waarin hij betoogde, *dat de burgerlijke maatschappijen meer steun hebben in goede Regtsgeleerden, dan in de Wetten zelve* (*Oratio, qua docetur, plus esse praesidii civitatibus in bonis JCtis, quam in ipsis Legibus*). In de jaren 1769 en 1781, was hij Rector der Hoogeschool, en leide die waardigheid neder, de eerste reize met eene redevoering *over Aemilius Papinianus, of over het in Aemilius Papinianus zigtbare toonbeeld van een' voortreffelijk' Regtsgeleerde en mensch* (*de Aemilio Papiniano, seu JCti et viri optimi forma in Aemilio Papiniano spectata*); de tweede, met eene rede *over de Regtsgeleerde wijsheid van den eertijds wijsten Koning der Hebreeuwen* (*de sapientia Regis quondam Hebraeorum sapientissimi juridica*). In het jaar 1788, werd hij, wegens door hem gemaakte zwarigheid tegen de toen gevorderde politieke verklaring, met behoud nogtans eener behoorlijke jaarwedde, door Curatoren van zijnen post verlaten; welk ongelijk, kort na de omwenteling van 1795, hersteld werd. Hij hervatte nu,

op den 7 van Bloeimaand, zijne vorige waardigheid met eene redevoering *over de vrijheid van denken en spreken, den Regtsgeleerden eigen en in Papinianus kennelijk* (*de libertate sentiendi dicendique, JCtis propria et in Papiniano spectata*). Hij overleed op den 9 van Hooimaand des jaars 1799. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 52 et pag. 228 et 229; de *Oratio* van den Hoogl. DE WAL, *de claris Frisiae Jctis*, p. 67, sqq. en in de aanteekeningen, p. 395—405, en het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, VII D. bl. 397, waar ik echter, met leedwezen, gemeld vond, dat hij, na zijne herstelling in 1795, *in weinige overeenstemming met zijnen ambtgenoot* VAN DER KEESSEL *leefde*. Mij althans, die, in 1797, reeds Hoogleeraar te Leiden was, zijn geene bijzonderheden bekend, die deze, voor beide mannen weinig vereerende en daarom, al ware zij ook gegrond, naar mijn oordeel, beter teruggehoudene, aanteekening wettigen. Zijne afbeelding is door TH. KONING gegraveerd, en later door R. VINKELES voor het *Vervolg op de Vaderl. Historie van* WAGENAAR. *

CCVIII. LODEWIJK KASPAR VALCKENAER, een der beroemdste mannen in het vak der Oude, bijzonderlijk der Grieksche Letterkunde, welke Nederland heeft voortgebragt, werd, in den jare 1715, te Leeuwarden geboren. Na, sedert het jaar 1741, de oude Letterkunde aan de Hoogeschool te Franeker, met den grootsten lof, onderwezen te hebben, kwam hij, in den jare 1766, herwaarts, en aanvaardde den hem opgedragenen post van gewoon' Hoogleeraar der Grieksche taal met eene redevoering *over de openbare zeden der Atheners in onderscheidene tijdperken, als oorzaken van het verval der Republiek* (*de publicis Atheniensium moribus, diversis temporum articulis,* vel-

velut caussis decrescentis Reipublicae). Op den 14 van Wintermaand des jaars 1768, werd hem mede het onderwijs der Vaderlandsche Geschiedenis aanbevolen. Zijne lessen hierover opende hij, op den 1 van Lentemaand des volgenden jaars, met eene redevoering *over de deugden en bedrijven van Willem I, Prins van Oranje, den handhaver der Nederlandsche vrijheid en den grondlegger van het Gemeenebest der Vereenigde Nederlanden* (*de virtutibus rebusque gestis Gulielmi I, Principis Arausiaci, Belgicae libertatis vindicis, Foederatae hujus Reipublicae fundatoris*). Het bestuur der Hoogeschool, hem in den jare 1771 opgedragen, leide hij neder met eene rede *over de bewonderenswaardige bestellingen der Goddelijke Voorzienigheid in de grondvesting van de vrijheid der Vereenigde Nederlanders* (*de admirandis Divinae Providentiae rationibus in fundanda Foederatorum Belgarum libertate*). Hij overleed op den 15 van Lentemaand des jaars 1785. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 47 et p. 229 et 230, en de aldaar aangehaalde schrijvers, bij welke men nog voege de *Vita* RUHNKENII, *auctore* D. WIJTTENBACHIO, in het eerste Deel van deszelfs *Opuscula*, p. 645—653, waar eene zeer keurige en uitgewerkte vergelijking tusschen VALCKENAER en RUHNKENIUS voorkomt, en de *Oratio Eucharistica* van een' van VALCKENAERS vermaardste leerlingen, den Franeker Hoogleeraar EV. WASSENBERGH, p. 17—19. Het Provinciaal Utrechtsch Genootschap stelde, reeds gedurende vele jaren, tot onderwerp eener prijsvraag eene *Lofrede op* VALCKENAER voor; doch de moeijelijkheid der taak om den lof van dezen grooten geleerde, naar waarde, te verkondigen, was oorzaak, dat zich tot hiertoe niemand daartoe opdeed. Voorts behoorde tot zijne eigenheden, dat hij volstrekt ongezind was zich

te laten afbeelden; weshalve wij onzen lezeren hieromtrent geenerlei aanwijzing kunnen doen.

CCIX. DIDERICUS VAN DER KEMP, op den 14 van Wintermaand des jaars 1731 te Rotterdam geboren, werd in den jare 1766, toen hij te Leiden Predikant was, tot Hoogleeraar der Kerkelijke Historie benoemd, en aanvaardde dien post, op den 29 van Herfstmaand, met eene redevoering *over de goede hoop, welke ook nu der Nederlandsche Kerk overblijft, en eenige voorname bewijzen daarvan, vooral uit de Kerkelijke Geschiedenis ontleend* (*de bona spe, quae etiam nunc Ecclesiae Batavae superstit, ac praecipuis nonnullis ejus ex Historia potissimum Ecclesiastica argumentis*). In den jare 1779, tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid aangesteld, opende hij zijne lessen, op den 15 van Zomermaand, met eene redevoering *over Gregorius Nazianzenus, een navolgenswaardig voorbeeld voor onze Godgeleerden, of over hetgeen onze Godgeleerden uit het voorbeeld van Gregorius Nazianzenus voornamelijk moeten leeren navolgen* (*de Gregorio Nazianzeno, imitabili Theologis nostris exemplo, sive de iis, quae Theologi nostri e Gregorii Nazianzeni exemplo maxime imitanda discant*). Bij de nederlegging van het, in den jare 1775, door hem bekleede Rectoraat, sprak hij *over hetgeen de zaak des Christendoms door den haat van Julianus tegen hetzelve gewonnen heeft* (*de eo, quod res Christiana e Juliano in ipsam odio lucrata fuit*). Hij overleed op den 4 van Oogstmaand des jaars 1780. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 114 et 230. Hij is door P. DE MARE in plaat gebragt. *

CCX. DIONYSIUS VAN DE WIJNPERSSE, op den 18 van Lentemaand des jaars 1724 te Middelburg

burg geboren, werd, in den jare 1769, van Groningen, waar hij het Hoogleeraarambt in de Wijsbegeerte bekleedde, als Hoogleeraar daarin, mitsgaders in de Wis- en Sterrekunde, herwaarts geroepen, en aanvaardde die waardigheid, op den 29 van Bloeimaand, met eene redevoering *over de voortreffelijkheid der menschelijke natuur* (*de humanae naturae praestantia*). In den jare 1779 het Rectoraat bekleed hebbende, sprak hij *over de ware zelfsliefde, en haar gebruik in het leven en de Zedekunde* (*de recta Philautia ejusque usu in vita et doctrina morali*). Zijne langdurige diensten aan de Hoogeschool, welke hij door de voortreffelijkheid van zijn onderwijs en de uitgave van verscheidene belangrijke schriften, waarin zijne scherpzinnigheid en geleerdheid heerlijk uitblinken, niet weinig opluisterde, werden, in den jare 1805, met eene eervolle rust beloond. Drie jaren later scheidde hij, op den 8 van Wijnmaand, uit het leven. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 230 et 231. *

CCXI. DIONYSIUS GODEFRIDUS VAN DER KEESSEL, op den 22 van Herfstmaand des jaars 1738, te Deventer geboren, kwam, in den jare 1770, van de Groninger Hoogeschool, waar hij, als Hoogleeraar, in de Regten onderwijs gaf, herwaarts, ter aanvaarding van den hem opgedragenen post van Hoogleeraar in het Romeinsche burgerlijke Regt, en deed zulks, den 12 van Lentemaand, met eene redevoering *over de wijsheid der Nederlandsche Wetgevers in de aanneming van het Romeinsche Regt* (*de Legislatorum Belgarum, in recipiendo Jure Romano, prudentia*). Ter gelegenheid eener plegtige bevordering tot Doctor, sprak hij *over de studie van het Burgerlijke Regt, als zeer geschikt tot vorming der goede*

zelen en beoefening der deugd (*de studio Juris Civilis, ad bonos mores formandos et virtutem colendam aptissimo*). Driemalen bekleedde hij de hoogste Academische waardigheid, met name in de jaren 1774, 1786 en 1792, en hield, bij de aftreding daarvan, de volgende redevoeringen: *over de liefde tot het Vaderland, in de Nederlandsche Jeugd op te wekken en voorzigtig te besturen* (*de amore Patriae, in juventute Belgica excitando et prudenter dirigendo*); *over de billijkheid der Regteren, het beste geneesmiddel van een door burgerlijke beroerten ontrust Gemeenebest* (*de aequitate Judicantium, optimo turbatae Reipublicae remedio*); en *over den Christelijken Advocaat* (*de Advocato Christiano*). Hij verwierf, in den jare 1808, als zeventig-jarige grijsaard, eene eervolle rust, en overleed op den 7 van Oogstmaand des jaars 1816, den welverdienden roem van een' voortreffelijk' onderwijzer, bondig' geleerde en regtschapen' mensch en Christen nalatende. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 231 en de Rectorale Redevoering van den Hoogleeraar J. VAN VOORST, in de *Annales Academici* van het jaar 1816—1817, pag. 30—33 et pag. 57. *

CCXII. NIKOLAAS HOOGVLIET, op den 16 van Herfstmaand des jaars 1729 te Delft geboren, was Predikant te Leiden, toen hij, op den 17 van Wintermaand des jaars 1770, den hem opgedragenen post van Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aanvaardde, met eene redevoering *over de voorzigtigheid van den kerkelijken redenaar in het wederleggen van de verachters der Christelijke Openbaring* (*de Oratoris Sacri in refellendis Revelationis Divinae contemtoribus prudentia*). Bij de nederlegging van het Rectoraat, in den jare 1776 door hem gevoerd, had hij ten oogmerk te spreken *over de openbare afkondiging der Wet, niet het eenige gedenkstuk der geopenbaar-*

baarde Godsdienst (*de ratione Legis publica, non unico Revelatae Religionis documento*); doch eene langdurige ziekte, welke hem, op den 29 van Grasmaand des jaars 1777, in het graf sleepte, verhinderde hem in de volvoering van dit oogmerk. De redevoering kwam echter, na zijn overlijden, in het licht. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 231 et 232. P. DE MARE heeft zijne afbeelding in plaat gebragt. *

CCXIII. GUALTHERUS VAN DOEVEREN, op den 16 van Slagtmaand des jaars 1730, te Philippine in Staats-Vlaanderen geboren, werd, in den jare 1771, van Groningen, waar hij het Hoogleeraarambt in de Genees-, Schei- en Vroedkunde bekleedde, ter waarneming van gelijken post herwaarts geroepen, en aanvaardde dien, op den 6 Bloeimaand van dat jaar, met eene redevoering *over de verdiensten der nieuweren, welke de hedendaagsche Geneeskunst voortreffelijker maken, dan de oude.* In den jare 1778, den overledenen Rector F. B. ALBINUS in die waardigheid opgevolgd zijnde, sprak hij, bij de nederlegging van dezelve, *over het geneesmiddel, als oorzaak van ziekte, of over de kwalen, welke den menschen dikwerf overkomen door geneesmiddelen, tot herstelling aangewend* (*de remedio morbi, sive de malis, quae a remediis, sanandi caussa adhibitis, saepenumero hominibus accidere solent*). Hij overleed op den 31 van Wintermaand des jaars 1783. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 232, en de aldaar aangehaalde schrijvers, vooral den Hoogleeraar E. SANDIFORT, in het I D. van het *Museum Anatomicum*, pag. 93—124. *

CCXIV. EDUARD SANDIFORT, op den 14 van Slagtmaand des jaars 1742, te Dordrecht geboren, werd,

werd, in den jare 1771, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Ontleed- en Heelkunde benoemd, en aanvaardde dien post, op den 25 van Bloeimaand, met eene redevoering *over den besten Ontleedkundige* (*de optimo Anatomico*). In het volgende jaar tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, hield hij, op den 25 der straks genoemde maand, eene redevoering *over het omzigtig onderzoek van lijken, als het beste hulpmiddel der practische Geneeskunde* (*de circumspecto cadaverum examine, optimo Medicinae practicae adminiculo*). Op den 12 van Zomermaand des jaars 1778, werd hij ook tot Hoogleeraar der Geneeskunde aangesteld. Tweemalen voerde hij het Rectoraat, met name in de jaren 1782 en 1802, en sprak, bij de nederlegging daarvan, *over den hoogst moeijelijken pligt van een' Geneesheer, door velen op het snoodst verwaarloosd* (*de officio Medici, perquam difficili, a multis pessime neglecto*); en *over Bernhard Siegfried Albinus, buiten twijfel den grootsten van alle Ontleedkundigen, die in de voorgaande eeuw gebloeid hebben*, (*de Bernhardo Siegfried Albino, Anatomicorum, quotquot elapso saeculo floruerunt, facile principe*). Hij overleed op den 13 van Sprokkelmaand des jaars 1814, met achterlating van een groot aantal schriften, geschikt om den roem van uitgebreide geleerdheid en uitmuntende bekwaamheid als ontleedkundige, door zijn veeljarig onderwijs verworven, tot de nakomelingschap over te brengen. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 233, en de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar J. M. KEMPER, gedrukt in het I D. van de *Annales* dezer Hoogeschool, p. 143—148. *

CCXV. JOHANNES DAVID HAHN, geboren te Heidelberg, den 8 van Hooimaand des jaars 1729, werd, in den jare 1775, van Utrecht, waar hij het Hoogleeraar-

raarambt in de Genees-, Schei-, Kruidkunde en de Wijsbegeerte bekleedde, tot gewoon' Hoogleeraar der practische Geneeskunde en Scheikunde herwaarts geroepen, en opende zijne lessen, op den 25 van Herfstmaand, met eene redevoering *over den bespiedenden Geneesheer* (*de medico speculatore*). Doch de Hoogeschool mogt van zijne bondige geleerdheid en voortreffelijk onderwijs niet vele jaren genot hebben, daar hij, reeds op den 19 van Lentemaand des jaars 1784, uit het leven scheidde. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 233 et 234. *

CCXVI. NICOLAUS GEORGIUS OOSTERDIJK, *Johz*, geboren te Utrecht den 16 van Sprokkelmaand des jaars 1740, kwam, in den jare 1775, van Harderwijk, waar hij Hoogleeraar in de Genees-, Schei- en Kruidkunde was, ter bekleeding van den post van gewoon' Hoogleeraar der theoretische Geneeskunde herwaarts, en aanvaardde dien, op den 17 van Wijnmaand, met eene redevoering *over de studie der Geneeskunde, uit alle magt ten algemeenen nutte van den Staat aan te leggen* (*de studio medico in commune Reipublicae bonum quavis ratione dirigendo*). Op den 12 van Zomermaand des jaars 1778, werd hem ook het onderwijs der practische Geneeskunde opgedragen. De Rectorale waardigheid, door hem, in den jare 1786, gevoerd, leide hij neder met eene redevoering *over de moeijelijke taak van de oefening der Geneeskunst* (*de ardua Medicinae exercendae provincia*). In het voor Leiden noodlottige jaar 1807, 't welk ook hem op het verlies eener waardige echtgenoote was te staan gekomen, leide hij insgelijks het door hem gevoerde Academisch bestuur, met eene treffende en op de tijdsomstandigheden allezins gepaste aanspraak, neder. Nog tien jaren, mogt de Hoogeschool zich in zijn nuttig

en

en belangrijk onderwijs verblijden, daar hij, op den 3 van Herfstmaand des jaars 1817, uit het leven scheidde. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 234, en de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar S. SPEIJERT VAN DER EYK in de *Annales* dezer Hoogeschool voor 1817—1818, p. 5—7. *

CCXVII. ADRIAAN KLUIT, op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1735 te Dordrecht geboren, werd, in den jare 1779, van Middelburg, waar hij Rector der Latijnsche Scholen en Hoogleeraar bij het Athenaeum was, herwaarts geroepen ter bekleeding van den nieuw opgerigten leerstoel der Vaderlandsche Oudheden en Geschiedenis, in 't bijzonder der Diplomatische, van de Vereenigde Nederlanden. Hij aanvaardde zijnen post, op den 18 van Louwmaand, met eene redevoering *over het regt, waarmede de Nederlanders hunnen wettigen Vorst en Heer Philips hebben afgezworen* (*de jure, quo Belgae legitimo suo Principi ac Domino Philippo imperium abrogaverint*). Het door hem, in den jare 1783, bekleede Rectoraat leide hij neder met eene rede *over 't geen te veel is in de beoefening van het algemeene Staatsregt, of over de nadeelen, uit het misbruik van het algemeene Staatsregt voor elke maatschappij voortspruitende* (*de eo quod nimium est in studio Juris Publici Universalis, sive de damnis, ex abusu Juris Publici Universalis in omnem societatem redundantibus*). Als bekend aanhanger der Stadhouderlijke regering, werd hij, kort na de omwenteling van het jaar 1795, nevens anderen van zijnen post ontzet. Het hem aangedane ongelijk werd, in den jare 1802, hersteld, na welken tijd hij, ook in zijne nieuwe betrekking van Hoogleeraar der Statistiek van het Koningrijk van Holland, ten nutte der Hoogeschool, gelijk vroeger, met on-

ongemeenen ijver, werkzaam bleef tot den 12 van Louwmaand des jaars 1807, toen hij, met zijne tweede echtgenoote, het deerlijk slagtoffer werd van de vreeselijke ramp, welke de stad en Hoogeschool op dien dag getroffen heeft. Zie de *Narratio* etc van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 234, de *Aanspraak* van denzelfden, gedrukt in de *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, voor het jaar 1807, bl. 2—8, en het *Levensberigt* omtrent KLUIT, voorkomende in *Leidens ramp* door Mr. W. BILDERDIJK en M. SIEGENBEEK, alwaar ook zijne beeldtenis, door L. PORTMAN gegraveerd, voorhanden is. *

CCXVIII. HENRIK ALBERT SCHULTENS, den 25 van Sprokkelmaand des jaars 1749, te Herborn geboren, werd, in den jare 1779, van Amsterdam, waar hij Hoogleeraar in de Oostersche talen was, herwaarts geroepen tot opvolger van zijnen vader J. J. SCHULTENS (boven, N°. CXCVIII) in het onderwijs der Oostersche talen en Hebreeuwsche Oudheden, en aanvaardde dien post, den 1 van Lentemaand, met eene redevoering *over den ijver der Nederlanders in de beoefening der Arabische letteren* (*de studio Belgarum in literis Arabicis excolendis*). Als Rector der Hoogeschool, welke waardigheid hij, in den jare 1787, bekleedde, aftredende, hield hij eene redevoering *over den natuurlijken aanleg der Arabieren* (*de ingenio Arabum*). Tot leedwezen van alle hoogschatters van uitstekende verdiensten werd hij, reeds op den 19 van Oogstmaand des jaars 1793, uit het leven gerukt. Zie de fraaije *Lofrede* op hem van J. KANTELAAR, herdrukt in de *Redevoeringen en Dichtstukken van* J. KANTELAAR, door mij uitgegeven, en de verdere schrijvers, aangehaald in de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 235. Voor

zijne

zijne schoone vertaling van het Boek JOB, is hij door B. VINKELES in plaat gebragt. *

CCXIX. CAROLUS BOERS, den 6 van Zomermaand des jaars 1746, te Voorschoten geboren, was Predikant te Haarlem, toen hij, in den jare 1779, tot gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid bij deze Hoogeschool werd aangesteld, waar hem ook het bestuur van het dusgenaamde Staten-Collegie werd opgedragen. Hij aanvaardde zijnen post, den 21 van Zomermaand, met eene redevoering *over de moeijelijkheden, welke het onderwijs der Godgeleerdheid drukken, en de voornaamste middelen, die tot verligting van dezelve kunnen strekken* (*de difficultatibus, quae disciplinae Theologicae professionem premunt, et de potissimis, quae illarum mitigationi inserviant, levamentis*). In den jare 1784, was hij Rector der Hoogeschool, en leide die waardigheid neder met eene redevoering *over de Godsdienst, een voortreffelijk middel tot handhaving der gezondheid* (*de Religione, praeclaro sanitatis praesidio*). Ook hem trof, als Stadhoudersgezinden, in den jare 1795, het lot der ontzetting van zijne Academische waardigheden; welk ongelijk echter, in den jare 1802, mede hersteld werd. Sedert bleef hij ten nutte der Kerk en Hoogeschool werkzaam tot aan zijn overlijden, 't welk op den 20 van Bloeimaand des jaars 1814 voorviel. Zie de *Narratio* etc. van J. W. TE WATER, pag. 235 et 236, de *Aanspraak* van denzelfden, als Voorzitter van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gedrukt in hare *Handelingen* voor het jaar 1814, bl. 12—24, en de *Oratio* van den aftredenden Rector J. M. KEMPER in het I D. van de *Annales* dezer Hoogeschool, pag. 141 et 143. Hij is door P. DE MARE in plaat gebragt. *

CCXX. GERARDUS JOHANNES NAHUYS, den 1 van Sprokkelmaand des jaars 1738 te Utrecht geboren, werd, in den jare 1781, van Amsterdam, waar hij het Predikambt bekleedde, herwaarts geroepen, als Hoogleeraar in de Godgeleerdheid en Kerkelijke Geschiedenis, en maakte, den 30 van Grasmaand, een' aanvang van zijne lessen met eene redevoering *over de nadeelen en geneesmiddelen van het fijnere Heidendom, onder de Christenen van onzen leeftijd insluipende* (*de subtilioris Ethnicismi, inter Christianos nostra aetate serpentis, noxis ac remediis*). Doch de Hoogeschool mogt slechts kort van zijn onderwijs genot hebben, daar hij, reeds den 10 van Wijnmaand van dit zelfde jaar, uit het leven gerukt werd. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 236. R. VINKELES, heeft hem in groot en in klein formaat gegraveerd. *

CCXXI. PETRUS RIETVELD, geboren te Amsterdam op den 31 van Hooimaand des jaars 1739, en laatst Predikant te Delft, aanvaardde, op den 7 van Bloeimaand des jaars 1781, den hem opgedragenen post van Hoogleeraar der Godgeleerdheid, met eene redevoering *over de gave van onderscheidene talen, aan de eerste belijders van het Christendom door God medegedeeld, beschouwd als een zeer bondig bewijs voor de waarheid van de Christelijke Godsdienst* (*de dono diversarum linguarum, in primos Christum profitentes divinitus collato, eoque gravissimo pro veritate Religionis Christianae argumento*). Hij overleed op den 22 van Zomermaand des jaars 1784. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 236 et 237. *

CCXXII. FLORENTIUS JACOBUS VOLTELEN, geboren aan de Kaap de Goede Hoop, den 21 van Louwmaand des jaars 1754, aanvaardde, op den

17 van Louwmaand des jaars 1784, den hem opgedragenen post van buitengewoon' Hoogleeraar der Genees- en Scheikunde, met eene redevoering *over de regte waardering van den tegenwoordigen staat der Scheikunde* (*de hodiernae Chemiae pretio rite constituendo*). Nog in dit zelfde jaar tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, sprak hij *over den besten Geneesheer* (*de optimo Medico*). Bij de nederlegging van het Rectoraat, in den jare 1790 door hem bekleed, hield hij eene redevoering *over het dierlijk Magnetismus* (*de Magnetismo animali*). Weinig meer dan elf jaren, mogt hij der Hoogeschool door zijne geleerdheid en de voortreffelijkheid van zijn onderwijs tot nut verstrekken, daar hij, reeds op den 2 van Oogstmaand des jaars 1795, uit het leven scheidde. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 237.

CCXXIII. BROERIUS BROES, in den jare 1757 te Velp geboren, werd van Vlissingen, waar hij Predikant was, in den jare 1784, herwaarts geroepen, en aanvaardde den hem opgedragenen post van Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, op den 14 van Zomermaand, met eene redevoering *over de beoefening der Heilige Schrift, den voornamen pligt van den Godgeleerde* (*de Literarum Sacrarum studio, praecipuo Theologi munere*). Naderhand werd hij ook tot Hoogleeraar der Uitlegkunde van het N. T. benoemd. Bij zijne aftreding van het Academisch bestuur, in 1792 door hem gevoerd, hield hij eene redevoering *over de voornaamste schoonheden der welsprekendheid van Jezus* (*de praecipuis orationis Jesu virtutibus*). Tot leedwezen van alle hoogschatters van bondige geleerdheid en echt Christelijke verdraagzaamheid, die hem, ten nutte van Kerk en Hoogeschool, een langer leven hadden toegewenscht, overleed hij reeds op den 24 van Sprokkel-

maand

maand des jaars 1799. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 237 et 238.

CCXXIV. NICOLAAS PARADIJS, den 11 van Slagtmaand des jaars 1748, te Amsterdam geboren, was Geneesheer in zijne Vaderstad, toen hij, in den jare 1784, tot Hoogleeraar der Geneeskunde werd aangesteld; welke waardigheid hij, op den 2 van Wijnmaand, aanvaardde met eene redevoering *over de naarstige beoefening der algemeene Verplegingsleer, het grootste hulpmiddel tot eene goede genezing* (*de diligenti Therapeutices universalis studio, maximo recte medendi instrumento*). Bovendien met het onderwijs der Geschiedenis van de Geneeskunde belast zijnde, opende hij dit onderwijs, op den 27 van Herfstmaand des jaars 1800, met eene redevoering *over de kennis van de geschiedenis der Geneeskunde, grootelijks dienstig zoo tot bevordering van de schranderheid des Geneesheers in de oefening zijner kunst, als tot uitbreiding der wetenschap* (*de cognitione Historiae Medicinae, magno, cum ad Medici in arte exercenda solertiam, tum ad artis amplificationem adjumento*). Bij de nederlegging van het Rectoraat, door hem in den jare 1793 gevoerd, sprak hij *over het natuurlijk welsterven en 't geen de Geneeskunst tot hetzelve kan toebrengen* (*de Εὐθανασίᾳ naturali, et quid ad eam conciliandam Medicina valeat*). Hij overleed op den 7 van Herfstmaand des jaars 1812. Zie over hem, de *Narratio* etc. van den den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 236, en de levensbeschrijving van PARADIJS, door zijnen vriend, den Hoogleeraar TOLLIUS, geplaatst achter zijne *Opuscula Academica*, alwaar aan de verdiensten van dien scherpzinnigen, echt Hippocratischen en, in de oude letteren meer dan gemeen bedrevenen, Geneesheer de haar behoorende hulde gebragt wordt. *

CCXXV. JONA WILLEM TE WATER, den 28

van Wijnmaand des jaars 1740 te Zaamslag, een vlek in het voormalig Staats-Vlaanderen, geboren, werd, in den jare 1785, van Middelburg, bij welks Athenaeum hij Hoogleeraar in de Wijsbegeerte en Vaderlandsche Historie was, als Hoogleeraar der Godgeleerdheid en Kerkelijke Geschiedenis herwaarts geroepen, en aanvaardde dien post, op den 9 van Grasmaand, met eene redevoering *over het belang om de studie der Kerkelijke Historie met de Godgeleerde wetenschap naarstig te verbinden* (*de studio Historiae Ecclesiasticae, cum disciplina Theologica diligenter conjungendo*). Tweemalen bekleedde hij het Rectoraat; met name in de jaren 1789 en 1800, en sprak, bij de nederlegging van hetzelve, *over den geleerden Theologant* (*de Theologo erudito*) en *over de voor- en tegenspoedige lotgevallen der Leidsche Hoogeschool gedurende de XVIII eeuw* (*de rebus Academiae Lugd. Bat., Seculo XVIII, prosperis et adversis*), welke laatste redevoering, onder den titel van *Narratio* etc., in den loop van dit werk, meermalen werd aangehaald. In den jare 1815, verkreeg hij, ten gevolge van de nieuwe verordening op het hooger onderwijs, als zeventigjarige grijsaard, eene eervolle rust. Sedert zette hij zijne letterkundige werkzaamheden nog, met onvermoeiden ijver, voort, tot kort voor zijn overlijden, 't welk op den 19 van Wijnmaand des jaars 1822 voorviel. Zie over hem zijne *Narratio* etc. p. 238, zijn *Levensberigt*, door hem zelven geschreven, en, na zijn afsterven, voor zijne rekening gedrukt en aan zijne talrijke vrienden en vereerders uitgedeeld, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. pag. 182—184, mijne *Aanspraak tot opening der jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, in hare *Handelingen* voor het jaar 1823 gedrukt, bl. 4—35, en de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar EKAMA,

in

in de *Annales* der Hoogeschool voor het jaar 1822—1823, pag. 27 et pag. 42—45. Hij is door J. A. DAIWAILLE in steendruk gebragt. *

CCXXVI. JOAN LUZAC, op den 2 van Oogstmaand des jaars 1746, te Leiden geboren, werd, in den jare 1785, toen hij in zijne geboortestad de pleitkunst oefende, tot Hoogleeraar der Grieksche taal en Vaderlandsche Geschiedenis benoemd, en aanvaardde dien post, op den 24 van Herfstmaand, met eene redevoering *over de geleerdheid, de voedster van burgerdeugd, vooral in eenen vrijen Staat* (*de eruditione, altrice virtutis civilis, praesertim in civitate libera*). Bij de nederlegging der Rectorale waardigheid, welke hij in het jaar 1794 bekleedde, sprak hij *over Socrates, als burger* (*de Socrate cive*). In den jare 1796, vonden Curatoren der Hoogeschool geraden, hem, als bekend voorstander der dus genaamde *aristocratische* partij, van zijnen post, als onderwijzer der Vaderlandsche Historie, te ontslaan; 't welk ten gevolge had, dat hij ook van zijne betrekking, als Hoogleeraar der Grieksche taal, afstand deed. In den jare 1802, werd hij insgelijks, op eene vereerende wijze, onder den titel van Hoogleeraar der beschaafde Letteren, aan de Hoogeschool teruggegeven, doch mogt aan dezelve niet zeer lang tot nut en sieraad strekken, daar hij, op den 12 van Louwmaand des jaars 1807, mede omkwam bij de schrikkelijke uitbarsting van buskruid, welke, op dien dag, binnen Leiden de schromelijkste verwoestingen aanrigtte. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 239, de *Aanspraak* van denzelfden, als Voorzitter der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, gedrukt in hare *Handelingen* voor het jaar 1807, bl. 8—11, en 's mans, door mij gesteld, *Levensberigt* in *Leidens ramp door Mr.* W.

BILDERDIJK en M. SIEGENBEEK, alwaar ook zijne beeldtenis, door L. PORTMAN gegraveerd, voorkomt.

CCXXVII. CHRISTIAAN HENDRIK DAMEN, werd, in den jare 1785, tot Hoogleeraar in de hoogere Wiskunde, de krijgs- en burgerlijke Bouwkunde en de Waterweegkunde benoemd, en hield, ter aanvaarding van dien post, den 5 van Slagtmaand, eene redevoering *over den pligt van een' Wiskundige, in het onderwijzen der gronden van zijne wetenschap* (*de officio Mathematici in tradendis disciplinae suae fundamentis*). Daarna ook tot het onderwijs der Natuurkunde benoemd, sprak hij, op den 29 van Herfstmaand des jaars 1787, *over de juiste waardering der proefnemingen in de Natuurkunde* (*de experimentorum in Physicis pretio rite constituendo*). Hij overleed op den 3 van Grasmaand des jaars 1793. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 239.

CCXXVIII. SEBALD JUSTINUS BRUGMANS, geboren te Franeker, den 24 van Lentemaand des jaars 1768, werd van de Franeker Hoogeschool, waar hij het Hoogleeraarambt in de Natuurlijke Wijsbegeerte bekleedde, tot Hoogleeraar in de laatstgenoemde wetenschap herwaarts geroepen, en aanvaardde dien post, op den 28 van Wijnmaand des jaars 1786, met eene redevoering *over het hoogst aanbevelingswaardige van eene naauwkeuriger kennis der inlandsche planten* (*de accuratiore plantarum indigenarum notitia maxime commendanda*). In het volgende jaar, tot Hoogleeraar der Natuurlijke Historie aangesteld, hield hij, op den 18 van Zomermaand, eene redevoering *over de natuur, eene juiste evenredigheid tusschen de dieren bewarende* (*de natura, justam inter animalia proportionem conservante*). In den jare 1791, werd hij tot lid der Geneeskundige Faculteit benoemd; en, in het

jaar

jaar 1800, werd hem mede het onderwijs der Scheikunde opgedragen; bij welke gelegenheid hij, op den 1 van Slagtmaand, sprak *over de verdiensten van* H. BOERHAAVE *omtrent de Scheikunde* (*de* H. BOERHAAVII *meritis in Chemiam*). In den jare 1796, voerde hij het Rectoraat, en hield, bij de nederlegging dier waardigheid, eene redevoering *over den wijzen en gematigden ijver voor het nieuwe, vooral in de Geneeskunst* (*de sapienti et moderato studio novitatis, praesertim in Medicina*). In het jaar 1810, op nieuw met de Rectorale waardigheid bekleed, werd hij, na onze noodlottige inlijving in het Fransche Keizerrijk, in dat jaar voorgevallen, en de daarop gevolgde inrigting van het openbaar onderwijs op den Franschen voet, tot Rector der Academie van Leiden, als onderdeel der Universiteit van Frankrijk, benoemd, en bewees, in die hoedanigheid, blijkens het vermelde in het I Deel dezer *Geschiedenis*, aan de Hoogeschool de belangrijkste diensten. De hoop, dat hij der, in den jare 1815, luisterrijk herstelde Hoogeschool nog lang tot nut en sieraad strekken mogt, werd, op den 22 van Hooimaand des jaars 1819, door zijn, na eene ziekte van weinige dagen, gevolgd overlijden, op het droevigst, verijdeld. Zie over hem de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 239 et 240, de *Aanspraak* van denzelfden, als Voorzitter van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gedrukt in hare *Handelingen* voor 1820, bl. 2—6, de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar DU PUI, in de *Annales* dezer Academie voor het jaar 1819—1820, p. 12—19, de *Lofredenen op* BRUGMANS van de Heeren H. C. VAN DER BOON MESCH en CAPADOSE, in het VII Deels 2e stuk van de *Werken der Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen*, en het *Algemeen Woor-*

denboek voor Kunsten en Wetenschappen door G. NIEUWENHUIS. Behalve zijn portret, in jongere jaren te Parijs, *en physionotrace*, zoo als men het noemt, vervaardigd, waarnaar dat van A. TARDIEU gevolgd is, bezitten wij twee voortreffelijke afbeeldingen van hem, de eene door W. VAN SENUS gegraveerd, de andere door L. SPRINGER gesteendrukt. *

CCXXIX. SEBALD FULCO JOHANNES RAU, op den 16 van Wijnmaand des jaars 1765 te Utrecht geboren, was, met grooten lof van welsprekendheid, Predikant bij de Fransche Hervormde Gemeente te Leiden, toen Curatoren der Hoogeschool, in den jare 1788, wijselijk begrepen hem het Hoogleeraarambt der Godgeleerdheid te moeten opdragen. Hij aanvaardde dien post, op den 12 van Grasmaand, met eene redevoering *over 't geen aangenaam is in de studie der Godgeleerdheid* (*de eo, quod jucundum est in studio Theologico*). In den jare 1794, werd hem mede het onderwijs der Oostersche talen en Hebreeuwsche Oudheden toevertrouwd; waarvan hij, op den 18 van Wijnmaand, een' aanvang maakte met het uitspreken van eene redevoering *over de voortreffelijkheid der Hebreeuwsche Poëzij boven de Arabische, een bewijs zoo van de waarheid, als van de Goddelijke majesteit der Godsdienst in het O. V. medegedeeld* (*de Poëseos Hebraicae prae Arabum Poësi praestantia, tam veritatis quam Divinae majestatis Religionis, in Veteri Codice Sacro traditae, argumento*). Daar het besluit tot zijne aanstelling met eene betwistbare meerderheid genomen was, werd hetzelve, kort na de omwenteling van het jaar 1795, door de toen aangestelde Curatoren te gereeder voor nietig verklaard, omdat de Heer RAU, wegens zijne bekende gehechtheid aan het Stadhouderlijke huis, bij de toenmalige bewindvoerders in on-

ongunst was. In den jare 1799, werd echter dit leed voor hem vergoed door een nieuw besluit van de Verzorgers der Hoogeschool, waarbij hem de toen weder openstaande leerstoel der genoemde Talen en Oudheden werd opgedragen. In datzelfde jaar, werd hij ook tot Hoogleeraar der gewijde Dichtkunst en Welsprekendheid benoemd, en aanvaardde dien post, op den 22 van Zomermaand, met eene redevoering *over de uitmuntendheid en volmaaktheid van het dichterlijk vermogen, beschouwd in de drie Hoofddichters, in den schrijver van Job, in Homerus en Ossian* (*de poëticae facultatis excellentiâ et perfectione, spectata in tribus Poëtarum principibus, scriptore Jobi, Homero et Ossiano*). Twee malen, met name in de jaren 1797 en 1804, met de Rectorale waardigheid bekleed, sprak hij, bij de nederlegging daarvan, *over het allervolmaaktste karakter van Jezus Christus, door vergelijking met dat van den Apostel Paulus opgehelderd* (*de Jesu Christi ingenio et indole perfectissimis, per comparationem cum ingenio et indole Pauli Apostoli illustratis*), en *over de Natuur, de beste leermeesteresse der gewijde Welsprekendheid* (*de natura, optima Sacrae Eloquentiae magistra*). Tot leedwezen van allen, die echte beschaafdheid en bondige geleerdheid op prijs stellen, werd hij, reeds op den 1 van Wintermaand des jaars 1807, door eene korte, maar hevige ziekte, in den bloei zijns levens, naar het graf gerukt. Zie over hem de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 240 et 241; de *Lofrede*, op hem gehouden door mijnen geachten behuwdbroeder en vriend, J. TEISSÈDRE L'ANGE en, met eenen *Treurzang* op zijn overlijden door Mr. W. BILDERDIJK, in het licht gegeven; 's mans lofspraak door zijnen ambtgenoot VAN DER PALM, in de *Gedenkschriften van de Koninklijke Orde der Unie*, bl. 149—152, en het

Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen door G. NIEUWENHUIS, VI D. bl. 18—20. Er bestaat van hem eene groote en zeer schoone afbeelding in zwarte kunst door C. H. HODGES, en eene kleinere door L. PORTMAN. *

CCXXX. NICOLAAS SMALLENBURG, den 1 van Wintermaand des jaars 1761 te Nootdorp geboren, werd, in den jare 1790, van Franeker, waar hij Hoogleeraar in de Regten was, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt in het Burgerlijke Regt, herwaarts geroepen, en aanvaardde zijnen post, op den 1 van Slagtmaand, met eene redevoering *over de voornaamste hulpmiddelen tot eene bevallige behandeling der Romeinsche Regtsgeleerdheid (de praecipuis elegantioris Jurisprudentiae Romanae subsidiis)*. Het door hem, in de jaren 1795, 1805 en 1820, gevoerde Rectoraat leide hij neder met eene redevoering *over den regtvaardigen man, den braafsten en gelukkigsten burger (de viro justo, civium optimo ac felicissimo)*; *over hetgeen schoon is in de studie van het Romeinsche Regt (de eo, quod pulchrum est in studio Juris Romani)* en *over hetgeen der Hoogeschool in het afgeloopen jaar wedervaren is (narratio eorum, quae Acad. L. B. anno praeterito evenere)*, welke laatste in de *Annales* van dat jaar is opgenomen. Op den 18 van Wijnmaand des jaars 1805, sprak hij, als Promotor van den Heer VAN LYNDEN, met voorvaderlijke plegtigheid tot de waardigheid van Doctor in de Regten bevorderd, eene op de gelegenheid allezins toepasselijke redevoering uit.

CCXXXI. MEINARD SIMON DU PUI, geboren te Enkhuizen, op den 21 van Lentemaand des jaars 1754, werd, in den jare 1791, van Alkmaar, waar hij *Professor honorarius* der Ontleed-, Heel- en Verloskunde was, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Verloskunde en praktische Heelkunde herwaarts

ge-

geroepen, en aanvaardde dien post, op den 27 van Herfstmaand, met eene redevoering *over de kracht en den aard van de wetten der natuur, ten nutte der Heel- en Verloskunde voorzigtig aangewend* (*de legum naturalium vi et ratione, in usum artis Chirurgicae atque Obstetriciae prudenter adhibitis*). In den jare 1795, tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, hield hij, op den 7 van Slagtmaand, eene redevoering *over de laatste vorderingen, die de Heel- en Verloskunde hebben opgehelderd* (*de novissimis, quae artem Chirurgicam et Obstetriciam illustrarunt, incrementis*). In den jare 1801, mede tot Hoogleeraar der Geneeskunst benoemd, sprak hij, den 26 van Herfstmaand, *over die bijzonderheden, welke, bij de oefening der Geneeskunst, eene nuttige en noodzakelijke verbindtenis van alle deelen toelaten, of verbieden* (*de iis quae in exercenda Praxi Medica omnium partium utile ac necessarium connubium admittunt, vel prohibent*). In de jaren 1799 en 1819 voerde hij het Rectoraat, en sprak, bij de nederlegging daarvan, *over de ware ondervinding der Geneesheeren* (*de vera, quae Medicorum est, experientia*) en *over de voor- en tegenspoedige lotgevallen der Hoogeschool in het jaar* 1819—20 (*de prosperis atque adversis, quae Acad. L. B. anno elapso contigerunt*), welke laatste redevoering in de *Annales* van het jaar 1819—1820 gedrukt is. Bij de plegtige bevordering van den Heer HÖLSCHER tot Doctor *More majorum*, tijdens het Eeuwfeest in 1825, hield hij, op den 9 van Sprokkelmaand, eene aanspraak, in de *Annales* van het jaar 1824—1825 opgenomen. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 241 et 242.

CCXXXII. PIETER NIEUWLAND, op den 5 van Slagtmaand des jaars 1764, in de Diemermeer bij Amsterdam geboren, was Lector in de Wis- en Zee-

vaart-

vaartkunde bij de Doorluchtige School der genoemde stad, toen hij, in den jare 1793, tot Hoogleeraar der Natuurkunde, hoogere Wiskunde, Burgerlijke en Krijgs-Bouwkunde, Waterweeg- en Sterrekunde werd aangesteld. Hij aanvaardde dien post, op den 28 van Herfstmaand, met eene redevoering *over den aard der Natuurkundige wetenschappen, met dien der fraaije letteren, zoo als zij genoemd worden, vergeleken, en uit beider natuur opgehelderd* (*de ratione disciplinarum Physicarum, cum ratione elegantiorum, quae vocantur, literarum comparata, et ex utrarumque natura illustrata*). Doch deze, in alle opzigten, uitmuntende en zeldzame man werd aan de Hoogeschool, het Vaderland en de geletterde wereld, slechts voor een' korten tijd, als 't ware vertoond, en ging, reeds op den 14 van Slagtmaand des jaars 1794, naar een' volmaakteren staat over. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 242 et 243, en de aldaar aangehaalde schriften, bijzonderlijk de schoone *Lofrede* op hem gehouden door zijnen beroemden leermeester J. H. VAN SWINDEN, en het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen door* G. NIEUWENHUIS, IV D. bl. 115—119. R. VINKELES en W. VAN SENUS hebben beide, door hun stift, zijne gelaatstrekken voor ons bewaard. *

CCXXXIII. EVERARD SCHEIDIUS, op den 24 van Wintermaand des jaars 1742, te Arnhem geboren, kwam, in den jare 1793, van de Harderwijksche Hoogeschool, waar hij het Hoogleeraarambt in de Oostersche en Grieksche talen bekleedde, herwaarts ter aanvaarding van den hem opgedragenen post van Hoogleeraar der Oostersche talen en Hebreeuwsche Oudheden; 't welk hij, op den 19 van Wijnmaand, deed met eene redevoering *over 't geen de Schultensen, na hunne onsterfelijke verdiensten omtrent de*

Oos-

Oosterscha letteren, *aan de nakomelingschap te doen hebben overgelaten* (*de eo, quod Schultensii, post immortalia erga literas Orientales merita, posteris agendum reliquerint*). Doch de Hoogeschool mogt van 's mans onvermoeide werkzaamheid en uitgebreide geleerdheid geen lang genot hebben, daar hij, reeds op den 27 van Grasmaand des jaars 1794, uit het leven scheidde. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, pag. 243, en het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. p. 219—223. *

CCXXXIV. JAN VALCKENAER, op den 12 van Louwmaand des jaars 1759 te Franeker geboren, waar hij, eenige jaren, het Hoogleeraarambt in de Regten bekleedde, werd, in den jare 1795, tot Hoogleeraar in het Staats- en bijzondere Regt benoemd, en aanvaardde dien post, den 10 van Wijnmaand, met eene redevoering *over den pligt van een' Bataafsch burger in tijden van burgerlijke beroerten* (*de officio civis Batavi in Republica turbata*). Doch reeds in het volgende jaar tot vertegenwoordiger van het volk van Nederland, en later tot afgezant van den Staat aan het Hof van Spanje benoemd, verwierf hij van Curatoren een eervol ontslag, met behoud van zitting en rang in den Academischen Senaat; van welk voorregt hij later ook somwijlen gebruik maakte, doch zonder ooit zijn onderwijs te hervatten. Zijne verdere loopbaan ligt buiten ons bestek; alleen zij nog gemeld, dat hij, op den 25 van Louwmaand des jaars 1821, uit het leven scheidde. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, p. 243 et 244, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. p. 430 et 431, de *aanteekeningen* van den Hoogleeraar DE WAL, achter zijne *Oratio de claris Frisiae Jureconsultis*, p. 352—365 et 454, en het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, VIII D. bl. 275.

bl. 275. Hij is, *en phijsionotrace*, te Parijs, door QUENEDEY afgebeeld geworden.

CCXXXV. JOHAN HENDRIK VAN DER PALM, die, op den 17 van Hooimaand des jaars 1763, te Rotterdam het licht zag, werd in den jare 1796, als Hoogleeraar der Oostersche talen en Hebreeuwsche Oudheden, herwaarts geroepen, en aanvaardde dien post, op den 11 van Zomermaand, met eene redevoering *over de opluistering der Hebreeuwsche letteren* (*de literis Hebraicis exornandis*). Bij de nederlegging van het Rectoraat, in den jare 1798 door hem gevoerd, sprak hij *over Mohammed, den stichter van de Ismaelitische Godsdienst en het Saraceensche rijk* (*de Mohammede, religionis Ismaeliticae et imperii Saracenici conditore*). In den jare 1799, verliet hij de Hoogeschool, met vrijheid echter, om zijne betrekking tot dezelve, zulks geraden vindende, te hervatten, en vertrok naar 's Gravenhage, ter aanvaarding der hem opgedragene waardigheid van Agent van Nationale opvoeding, en werd later lid van den Raad van Binnenlandsche zaken. In den jare 1806, herwaarts teruggekeerd, aanvaardde hij, volgens eene vriendelijke schikking, tusschen hem en zijnen opvolger RAU gemaakt, den post van Hoogleeraar der gewijde Dichtkunst en Welsprekendheid, en hield, bij die gelegenheid, op den 28 van Herfstmaand, eene redevoering *over den gewijden redenaar, den uitlegger der H. Schrift* (*de Oratore sacro, literarum divinarum interprete*). Na het overlijden van RAU, tegen het einde des jaars 1807, trad hij weder als Hoogleeraar der Oostersche talen en Hebreeuwsche Oudheden op, en werd tevens door den toenmaligen Koning van Holland tot Academieprediker aangesteld; welke beide posten hij nog heden, tot nut en luister der Hoogeschool, vereenigt, en, naar wij hopen, nog lang zal blij-

blijven vereenigen. Voorts zij nog gemeld, dat hij de Rectorale waardigheid, door hem, in den jare 1818 bekleed, nederleide met eene redevoering *over den Veldheer Ali, zoon van Abu-Taleb, den grootsten der Saraceensche Vorsten* (*de imperatore Ali, Abu-Talebi filio, Saracenorum Principum maximo*), welke in de *Annales* van het jaar 1818—1819 gedrukt is. Zie, onder anderen, over hem TE WATERS *Narratio*, p. 244, *de Galerie Historique des Contemporains*, T. VII, Brux. 1819, p. 359 et 360, en den, op bl. 79 dezer *Toevoegselen en Bijlagen*, door ons vermelden, *Protestant*, N°. 14. Middelmatige afbeeldingen van hem zijn ons, in de gravure, door F. C. BIERWEILER, in steendruk door L. SPRINGER, voortreffelijke, daarentegen, door P. VELIJN in het koper, en A. JOBARD in steendruk, geleverd.

CCXXXVI. SIMON SPEYERT VAN DER EYK, geboren in den Briel, den 26 van Lentemaand des jaars 1771, werd, in den jare 1796, tot Lector in de Natuurkunde en hoogere Wiskunde benoemd, en aanvaardde dien post, op den 8 van Wijnmaand, met eene redevoering *over het vermogen der hoogere Wiskunde, zigtbaar in de volmaking der Natuurkunde, der Sterrekunde en van andere Wetenschappen en Kunsten* (*de vi Matheseos sublimioris, quae cernitur in Physica, Astronomia, aliisque disciplinis et artibus perficiendis*). In den jare 1797 tot buitengewoon' Hoogleeraar bevorderd, sprak hij, op den 18 van Wijnmaand, *over het belang om de studie der Waterweegkunde, vooral in ons Gemeenebest, te bevorderen* (*de studio Hydraulices inprimis in nostra Republica excolendo*). Bij zijne benoeming tot gewoon' Hoogleeraar in den jare 1799, sprak hij, op den 27 van Herfstmaand, *over het nut en de voordeelen, uit eene zorgvuldige beoefening van de wetenschap der Wis-*

Wis- en Natuurkunde voor het gemeene leven ont-spruitende (*de utilitate et commodis, e diligentius culta Matheseos et Physices disciplina in vitam communem redundantibus*). Bij de nederlegging van het Rectoraat, in den jare 1807 door hem gevoerd, sprak hij een Latijnsch dichtstuk uit *over de voortreffelijkheid en schranderheid van den menschelijken geest, zigtbaar in verscheidene kunsten en wetenschappen, vooral die tot de Wis-, Natuur- en Sterrekunde betrekking hebben* (*de ingenii humani praestantia et sagacitate, in variis artibus et disciplinis, maxime in Mathematicis, Physicis atque Astronomicis, conspicua*). Op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1816, las hij, na de voleindigde redevoering van den aftredenden Rector J. M. KEMPER, een Latijnsch dichtstuk voor, tot de jongste gebeurtenissen in Europa en ons Vaderland betrekking hebbende. In den jare 1817, op nieuw, met de Rectorale waardigheid bekleed, sprak hij, bij de nederlegging daarvan, een Latijnsch dichtstuk uit *ter aanwijzing, dat niets in de natuur ons ten volle bekend is, of over de enge grenzen, welke aan de menschelijke kennis van allerlei zaken gesteld zijn* (*de nihilo nobis penitus cognito in rerum natura, sive de arctis, qui humanae quarumvis rerum cognitioni positi sunt, limitibus*), gedrukt in de *Annales* voor 1817—1818. Zie over hem de *Narratio* van TE WATER, p. 245.

CCXXXVII. EDUARD HAGEMAN, geboren te Amsterdam op den 20 van Slagtmaand des jaars 1749, werd, in den jare 1797, van Harderwijk, waar hij het Hoogleeraarambt in de Regten bekleedde, tot Hoogleeraar in het Staats- en bijzondere Regt herwaarts geroepen, en opende zijne lessen, op den 22 van Herfstmaand, met eene redevoering *over de eigenaardige afscheiding van Kerk en Staat* (*de Ecclesia a Republica separatas rationes habente*). In de jaren 1801

en

en 1810 met de Rectorale waardigheid bekleed, sprak hij *over het hoogst moeijelijk ambt van een' volmaakt' Academisch' leeraar van het Staatsregt* (*de perfecti Doctoris Academici Juris Publici officio difficillimo*) en *over F. W. Pestel en deszelfs verdiensten omtrent het Staatsregt* (*de F. G. Pestelio, ejusque meritis in Jure publico*). In den jare 1819 werd hem, als zeventig-jarig grijsaard, eene eervolle rust verleend, van welke hij tot het jaar 1827 genot mogt hebben, toen hij op den 20 van Slagtmaand uit het leven scheidde. TE WATERS *Narratio* vermeldt hem op p. 245. Zie voorts over hem de Rectorale *Oratio* van C. WTTEWAALL in de *Annales Acad.* 1827—1828, p. 19, 20. Hij is door L. SPRINGER in steendruk afgebeeld.

CCXXXVIII. MATTHIJS SIEGENBEEK, op den 23 van Zomermaand des jaars 1774 te Amsterdam geboren, werd, in den jare 1797, toen hij Predikant bij de Doopsgezinden te Dokkum was, herwaarts geroepen, om, als buitengewoon Hoogleeraar, den nieuw opgerigten leerstoel der Nederduitsche Welsprekendheid te bekleeden, en aanvaardde dien post, op den 23 van Herfstmaand, met eene redevoering *over het openbaar onderwijs in de Nederduitsche Welsprekendheid.* In den jare 1799, tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, sprak hij, op den 28 van Herfstmaand, *over Pieter Corneliszz. Hooft, beschouwd als Dichter en Geschiedschrijver.* Den vrede van Amiens, in den jare 1802 gesloten, vierde hij, op verzoek van Curatoren, den 16 van Zomermaand, met eene Latijnsche redevoering, welke op hunne kosten gedrukt werd. In den jare 1811, werd hem ook de titel van Hoogleeraar in de geschiedenis der nieuwere Letterkunde toegevoegd, en, na de herstelling der Hoogeschool in den jare

 1815,

1815, insgelijks het onderwijs der Vaderlandsche Historie opgedragen. In de jaren 1809 en 1823 met de Rectorale waardigheid bekleed, leide hij dezelve neder met eene redevoering *tot lof van Jan van der Does*, onder den titel van *Laudatio Jani Dousae*, met breede aanteekeningen, in het licht gegeven, en *over de uitstekende verdiensten van Laurens Pieter van de Spiegel*, *laatsten Raadpensionaris van Holland, omtrent de Letteren en den Staat* (*de Laurentio Petro Spiegelio*, *postremo Hollandiae Consiliario*, *in Literas et Rempublicam optime merito*), welke in de *Annales* voor het jaar 1823—1824 gedrukt is. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 245.

CCXXXIX. DANIEL WYTTENBACH, die te Bern, op den 7 van Oogstmaand des jaars 1746, het licht zag, was eerst Hoogleeraar bij het Seminarium der Remonstranten te Amsterdam, daarna, eerst in de Wijsbegeerte, later in de Grieksche en Romeinsche Letterkunde, bij de Doorluchtige School aldaar. In den jare 1799, liet hij zich, na herhaalde aanzoeken, eindelijk bewegen, om, op vereerende en voordeelige voorwaarden, herwaarts te komen ter aanvaarding van het Hoogleeraarambt in de Grieksche en Latijnsche Letteren, de algemeene Geschiedenis en die der Wijsbegeerte, de Welsprekendheid, Dichtkunde en Oudheden. Hij deed zulks, op den 4 van Bloeimaand, met eene redevoering *over de jongelingschap van David Ruhnkenius*, *aan de Nederlandsche jongelingen*, *die zich op de beschaafde Letteren toeleggen*, *tot een voorbeeld voorgesteld* (*de adolescentia Davidis Ruhnkenii*, *in exemplum proposita adolescentibus Batavis*, *bonarum literarum studiosis*). Daarenboven was hem het toezigt der openbare Boekerij aanbevolen. Sedert

strek-

strekte hij, door zijn onderwijs en geleerde schriften, der Hoogeschool tot nut en sieraad tot het jaar 1817; toen hij, ten gevolge der verordeningen op het hooger onderwijs, als zeventig-jarige grijsaard, eene eervolle rust bekwam. Hij overleed op den 17 van Louwmaand des jaars 1820. Zie verder de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 246, het *Onomast. Liter.* van SAXE, P. VIII. p. 333—338 et 445, het voorwerk der *Annales* onzer Hoogeschool over de jaren 1820—1821, p. 17—19, de *Vita Danielis Wyttenbachii* van zijnen waardigen leerling, den toen Gentschen, nu Leidschen Hoogleeraar, G. L. MAHNE, en de daaruit ontleende beschrijving van zijn leven, in het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, VII D. bl. 665—672. Hij is meer dan eenmaal in steendruk afgebeeld geworden. *

CCXL. JOANNES VAN VOORST, op den 17 van Lentemaand des jaars 1757 te Delft geboren, en, verscheidene jaren achtereen, Hoogleeraar der Godgeleerdheid aan de Hoogeschool te Franeker, werd, in den jare 1799, toen hij Predikant te Arnhem was, tot Hoogleeraar in de Christelijke Oudheden en de Geschiedenis der leerstukken herwaarts geroepen en, als zoodanig, onder de leden van de Faculteit der Wijsbegeerte geplaatst. Hij aanvaardde dien post, op den 1 van Zomermaand, met eene redevoering *over het belang om de studie der oude Christen-Schrijvers voorzigtig en vrijmoedig te behartigen* (*de Scriptorum veterum Christianorum studio prudenter et liberaliter excolendo*). In den jare 1800, werd hij ook met het onderwijs der Uitlegkunde van het N. V. belast. Drie jaren later, werd hij in de Faculteit der Godgeleerdheid, wier voortdurend bestaan toen verzekerd was, overgebragt. Bij de nederlegging der Rectorale waar-

 dig-

digheid, in de jaren 1803, 1809 en 1816 door hem bekleed, sprak hij *over J. A. Ernesti, den besten leidsman en leermeester der Uitleggers van het N. V. na Huig de Groot* (*de J. A. Ernesti, optimo post Hugonem Grotium duce et magistro interpretum N. Foederis*); *over de noodzakelijkheid, om het populair onderwijs der Christelijke Godsdienst voornamelijk uit de bron eener behoorlijke verklaring der H. Schrift te putten* (*de populari Religionis Christianae disciplina, ex legitimae Sacrorum Librorum interpretationis fonte praecipue hauriendea*), en *over de voordeelen en nuttigheden, welke men uit de zonderlinge overeenkomst der Vorsten van Europa in het heden ten dage openlijk belijden der Christelijke Godsdienst hopen en voorspellen mag* (*de commodis atque emolumentis, quae e singulari Principum Europaeorum, in Religione Christiana his temporibus profitenda, consensu sperare et augurari liceat*). Bij de bevordering tot *Doctores More Majorum* van de Heeren J. DERMOUT en J. J. BURGERHOUDT, op den 9 van Sprokkelmaand 1825, hield hij eene toepasselijke Latijnsche aanspraak, in de *Annales* van het jaar 1824—1825 voorhanden. In den jare 1827, werd hem, wegens zeventig-jarigen ouderdom, eene eervolle rust verleend. Sedert bleef hij nog ten nutte der Hoogeschool werkzaam, en mogt, op den 11 van Wijnmaand des jaars 1828, het zeldzame voorregt genieten van zijne vijftig-jarige dienst, als Evangelieprediker en Academisch onderwijzer, met eene plegtige Latijnsche redevoering te vieren, welke, onder den titel van J. VAN VOORST *Oratio, qua memoriam beneficiorum Dei, in munere publico, cum Ecclesiastico tum Academico, decem lustra, feliciter gesto, in se collatorum, solenniter celebravit*, en afzonderlijk, en in de *Annales* voor het jaar 1828—1829,

in

in het licht verscheen. Zie over hem kortelijk TE WATERS *Narratio* etc. p. 246. Hij is door J. W. CASPARI gegraveerd, en door L. SPRINGER in steendruk afgebeeld.

CCXLI. JAN FREDERIK VAN BEECK CALKOEN, op den 5 van Bloeimaand des jaars 1772, te Groningen geboren, werd, in den jare 1800, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Natuurlijke Wijsbegeerte en Wiskunde benoemd; welken post hij, op den 5 van Wijnmaand, aanvaardde met eene redevoering *over de bevalligheid en nuttigheid der Mathematische leerwijze, naar de Natuur ingerigt* (*de rationis Mathematicae, ad naturam conformatae, elegantia atque utilitate*). Daarna tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, hield hij, op den 10 van Lentemaand des jaars 1804, eene redevoering *over de nieuwste uitvindingen in de Sterrekunde* (*de novissimis in Astronomia inventis*). In het volgende jaar besloot hij deze Hoogeschool te verlaten, om zijne dienst aan die van Utrecht te wijden, waar hij op den 25 van Lentemaand des jaars 1811 overleed. Zie TE WATERS *Narratio* etc. p. 246, het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, III D. bl. 19—21, en het schoone stukje *ter* zijner *Nagedachtenisse* uitgekomen, Utrecht 1813, waarvóór zijne afbeelding, door W. VAN SENUS gegraveerd, gevonden wordt.

CCXLII. GERARD SANDIFORT, geboren te Leiden, den 31 van Louwmaand des jaars 1779, werd, reeds op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1799, aan zijnen vader E. SANDIFORT, onder den titel van Prosector bij het Theatrum Anatomicum, toegevoegd, en, in den jare 1801, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Ontleedkunde aangesteld; bij welke gelegenheid hij, op den 21 van Herfstmaand, eene redevoering

hield *over de naauwkeurige en diep doordringende studie der Ontleedkunde, den Geneesheeren en Heelmeesteren ten hoogste aan te bevelen* (*de accuratioris et subtilioris Anatomes studio, Medicis et Chirurgis maxime commendando*). In den jare 1812, verkreeg hij eindelijk de verdiende bevordering tot gewoon' Hoogleeraar der Ontleed-, Genees- en Heelkunde, hem door Curatoren, reeds voor verscheidene jaren, toegedacht. Bij de nederlegging van het door hem gevoerde Rectoraat, op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1825, viel hem de eer te beurt van het tweehonderdvijftig-jarig feest van de oprigting der Hoogeschool te vieren; eene eer, welke reeds voor de derde maal aan een' Hoogleeraar der Geneeskunde ten deel werd, en, bij de tegenwoordige verdeeling van het onderwijs in vijf Faculteiten, voor altijd aan die Faculteit verbonden is. Zie over hem de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, p. 246 et 248.

CCXLIII. SAMUEL JOANNES VAN DE WIJNPERSSE, geboren te Groningen, den 11 van Zomermaand des jaars 1759, vroeger Hoogleeraar in de Wijsbegeerte aan de Hoogeschool zijner geboortestad, later Predikant te Amsterdam, werd, in den jare 1803, onder den titel van buitengewoon' Hoogleeraar, aan zijnen hoogbejaarden vader in het onderwijs der Wijsbegeerte toegevoegd, en aanvaardde zijnen post, op den 12 van Slagtmaand, met eene redevoering *over de liefde van God tot zichzelven, de bron van alle regt onder de menschen en van alle onze pligten* (*de amore Dei erga se ipsum, omnis inter homines juris omniumque nostrorum officiorum fonte*). In den jare 1805, tot gewoon' Hoogleeraar der Redeneer-, Bovennatuurkunde en Zedekunde bevorderd, hield hij, op den 20 van Herfstmaand, eene redevoering *over de kracht*

en

en het vermogen der gewoonte (*de vi et efficacia consuetudinis*). In den jare 1822, verkreeg hij, wegens ligchaamszwakheid, eene eerlijke rust, waarvan hem, bij merkelijke verbetering zijner gezondheid, nog het genot vergund is. Er bestaat van hem eene gegraveerde afbeelding.

CCXLIV. JAN MELCHIOR KEMPER, geboren te Amsterdam, den 26 van Grasmaand des jaars 1776, vroeger Hoogleeraar in de Regten aan de Hoogeschool te Harderwijk, daarna bij de Doorluchtige School te Amsterdam, aanvaardde, op den 13 van Bloeimaand des jaars 1809, den hem opgedragenen post van gewoon' Hoogleeraar in het Natuur- en Volkenregt en de burgerlijke Geschiedenis van Europa sedert Maximiliaan I, met eene redevoering *over de waardigheid der zedelijke wetenschappen, bij de overige wetenschappen vergeleken* (*de Disciplinarum moralium dignitate ad caeteras disciplinas comparata*). Op den 6 van Slagtmaand des jaars 1815, vierde hij, als Rector der Hoogeschool, hare luisterrijke herstelling door onzen geëerbiedigden Koning, met eene Nederduitsche redevoering, welke in het I Deel van hare *Annales* gedrukt is. Op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1816, leide hij de Rectorale waardigheid neder met eene redevoering *over de lotgevallen van onzen leeftijd, een voorbeeld, dat door de volken, en inzonderheid de Nederlanders, nimmer moet veronachtzaamd worden* (*de aetatis nostrae fatis, exemplo gentibus, ac praesertim Belgis, numquam negligendo*), mede in het genoemde Deel gedrukt. Onder de Fransche overheersching enkel met het onderwijs der Lijfstraffelijke Regtsgeleerdheid en van het Wetboek van Koophandel belast, werd hem, bij de herstelling der Hoogeschool, nevens het eerstgenoemde, ook weder-

om dat van het Natuur- en Volkenregt opgedragen, door de Fransche Staatkunde, als schadelijk, van het Academisch onderrigt uitgemonsterd. Bij de openbare en plegtige bevordering van den Heer DE GAIFFIER tot Doctor in de Regten, hield hij, den 20 van Zomermaand des jaars 1820, eene redevoering *over de hoogst belangrijke pligten, welke uit de tegenwoordige gesteldheid der openbare zaken voor de Regtsgeleerden inzonderheid ontsproten zijn* (*de gravissimis, quae ex praesenti publicarum rerum conditione Jurisconsultis praecipue nata sunt, officiis*). Hij zette het hem opgedragen onderwijs tot nut en luister der Hoogeschool, te midden zijner Staatkundige werkzaamheden, met ijver voort tot zijn ontijdig overlijden, op den 20 van Hooimaand des jaars 1824. Zie *het Geschied- en Redekunstig Gedenkschrift van Nederlands Herstelling*, door J. H. VAN DER PALM, mijne *Memoria* J. M. KEMPERI, *publica lectione celebrata*, de Lofrede, op hem gehouden door den eerstgenoemden Hoogleeraar, welke, met de dichtstukken van de Heeren H. H. en B. KLIJN, onder den titel *de nagedachtenis van* J. M. KEMPER *door* H. H. KLIJN, J. H. VAN DER PALM *en* B. KLYN, is in het licht gegeven, de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar G. SANDIFORT in de *Annales* voor het jaar 1824—1825, p. 24—28 et pag. 41—44, en mijne *Aanspraak tot opening der Jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, voor het jaar 1825, bl. 32—42. Er bestaat van hem eene gegraveerde afbeelding door J. E. MARCUS, en eene min gelukkige allegorie met zijn afbeeldsel door VAN DER MEULEN. *

CCXLV. HERMAN TOLLIUS, die, op den 28 van Sprokkelmaand des jaars 1742, te Breda het licht zag, eerst Hoogleeraar in de Geschiedenissen,

Wel-

[illegible]

Welsprekendheid en Grieksche taal te Harderwijk, daarna te Amsterdam, en later onderwijzer der zonen van Prins WILLEM V, Erfstadhouder der Nederlanden, werd, na eene langdurige uitlandigheid, in den jare 1808, door den toenmaligen Koning van Holland, edelmoedig bedacht, om alle mannen van uitstekende bekwaamheden rondom zich te verzamelen, aan het Vaderland teruggegeven, en, in het volgende jaar, tot gewoon' Hoogleeraar der Statistiek en Diplomatie bij deze Hoogeschool aangesteld. Hij aanvaardde dien post, op den 10 van Zomermaand, met eene redevoering *over het doeleinde der hedendaagsche Statistiek, zoo als men haar noemt* (*de fine Statistices, quae vocatur, hodiernae*). Onder de Fransche heerschappij werd hij met het onderwijs der Grieksche taal belast, en, bij de herstelling der Hoogeschool in het jaar 1815, verwisselde hij zijn' vroegeren post met dien van Hoogleeraar der Grieksche en Latijnsche Letterkunde. Zijn zeventig-jarige ouderdom ontsloeg hem echter van de verpligting, tot het houden van geregelde lessen; doch, niettemin, bleef hij ten nutte van leergierige jongelingen nog gaarne werkzaam. Hij overleed op den 29 van Grasmaand des jaars 1822. Zie het berigt van zijn leven in de *Aanspraak* van den Hoogleeraar J. W. TE WATER, bij de opening der Jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, voor het jaar 1822, bl. 18—32, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. pag. 303 et 304, het *Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, VII D. bl. 138—143, en de opgave zijner schriften achter de Rectorale *Oratio* van C. EKAMA in de *Annales Acad.* 1822—1823, p. 41, 42. *

CCXLVI. HENDRIK WILLEM TYDEMAN, op

den 25 van Oogstmaand des jaars 1778, te Utrecht geboren, eerst Hoogleeraar in de Regten te Deventer, daarna te Franeker, werd, na de vernietiging der laatstgenoemde Hoogeschool onder de Fransche overheersching, tot Hoogleeraar van het Wetboek Napoleon bij deze Hoogeschool benoemd en, na hare herstelling in den jare 1815, in zijne waardigheid, als lid der Regtsgeleerde Faculteit, bevestigd. Bij de plegtige bevordering van eenige uitstekende jongelingen tot de Doctorale waardigheid, door welke de feestviering van het tweehonderdvijftig-jarig bestaan dezer Hoogeschool werd opgeluisterd, hield hij, op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1825, eene redevoering *over het belang van het onderwijs der Staatkundige Wetenschappen, vooral op de Nederlandsche Hoogescholen* (*de doctrinis Politicis in Academiis, maxime Belgicis, docendis*), welke in de *Annales* voor het jaar 1824—1825 gedrukt is. Zie over hem VAN ECK en BOSSCHA, *het tweede Eeuwf. van het Dev. Athenaeum*, bl. 126, 127.

CCXLVII. JOAN KAREL KRAUSS, den 6 van Wijnmaand des jaars 1759 te Oettingen geboren, werd, na de vernietiging der Harderwijksche Hoogeschool, waar hij het Hoogleeraarambt in de Geneeskunst bekleedde, ter waarneming van denzelfden post herwaarts geroepen, en kweet zich van de daaraan verbondene pligten, zoo veel zijne zwakke gezondheid toeliet, met veel ijver tot het jaar 1824, toen hem, om de genoemde reden, eene eervolle rust vergund werd. Hij overleed op den 21 van Lentemaand des jaars 1826. Zie de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar L. SURINGAR in de *Annales* voor het jaar 1826—1827, pag. 22—24, et 35, 36. Hij is door DIETRICH in plaat gebragt.

CCXLVIII. ADOLPH YPEIJ, in den jare 1749 te Fra-

Franeker geboren, was, verscheidene jaren achtereen, Hoogleeraar in de Geneeskunst en daaraan verwante wetenschappen aan de Hoogeschool zijner geboortestad, en werd, in den jare 1811, in dezelfde betrekking herwaarts geroepen, waar hij door zijne uitgebreide kundigheden der studerende jeugd geen gering nut toebragt. Hij overleed op den 28 van Sprokkelmaand des jaars 1820, en vond in zijnen ouden ambtgenoot, den Hoogleeraar SMALLENBURG, een' waardig vereerder van zijne nagedachtenis. Zie deszelfs Rectorale redevoering, door hem zelven *Narratio* getiteld, in de *Annales* voor het jaar 1820 — 1821, pag. 11 — 16, en een zeer belangrijk levensberigt van hem in het *Woordenb. van Kunst. en Wet. door* G. NIEUWENHUIS, VIII D. blz. 16 — 20. L. PORTMAN heeft hem in het koper gebragt.

CCXLIX. CORNELIS EKAMA, op den 31 van Lentemaand des jaars 1773 te Paesens, een dorp in Vriesland, geboren, werd, na de vernietiging der Franeker Hoogeschool, waar hij het Hoogleeraarambt in de Redeneer-, Bovennatuur- en Sterrekunde bekleedde, in den jare 1811, mede herwaarts geroepen, om, als Hoogleeraar, in de Wis- en Sterrekunde onderwijs te geven. Omtrent vijftien jaren was hij, met ongemeenen ijver, in die betrekking ten nutte der Hoogeschool werkzaam, toen eene hevige ziekte, onder wier aanval zijn anders vast en sterk ligchaamsgestel bezweek, hem, op den 24 van Sprokkelmaand des jaars 1826, tot droefheid van de zijnen en zijne talrijke vrienden en vereerders, uit het leven rukte. Nog zij hier gemeld, dat hij, op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1823, als Rector aftredende, eene redevoering hield *over de grondslagen der aanzienlijke vorderingen, welke in de Sterrekunde gemaakt zijn, door de grootste mannen in het vak der Wis- en Sterrekunde, deels*

in

in de zestiende, maar vooral in de zeventiende eeuw reeds voornamelijk gelegd (de insignium, qui in Scientia Astronomica facti sunt, progressuum fundamentis, a summis in re Mathematica et Astronomica viris, partim decimo sexto, maxime decimo septimo seculo, jam praecipue jactis). Zijne nagedachtenis werd, op eene hartelijke wijze, vereerd door den Hoogleeraar L. SURINGAR in deszelfs Rectorale Oratie, te vinden in de *Annales* voor het jaar 1826—1827, pag. 18—22 et pag. 34.

CCL. JOAN HENDRIK REGENBOGEN, die, op den 9 van Wintermaand des jaars 1769, te Schuttorp in het Graafschap Bentheim het licht zag, werd mede van de ingetrokkene Franeker Hoogeschool, waar hij in de Godgeleerdheid en daaraan verwante wetenschappen onderwijs gaf, in den jare 1811, herwaarts overgebragt, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt in de Historien, waartoe hij zijne bevoegdheid door zijne geleerde Latijnsche Verhandeling *over de voordeelen der Kruistogten* bewezen had. Doch de Leidsche Hoogeschool mogt van zijn onderwijs geen lang genot hebben, daar hij, reeds op den 22 van Sprokkelmaand des jaars 1814, uit het leven scheidde. Zie de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar KEMPER in het I D. der *Annales*, pag. 141 et 147.

CCLI. JOHANNES ARENT FAS, in Oogstmaand des jaars 1742 geboren, werd, reeds in den jare 1763, tot Lector in de Wiskunde, welke hij in het Nederduitsch onderwijzen moest, aangesteld, en opende zijne lessen, op den 28 van Slagtmaand, met eene redevoering *over het heilzame oogmerk van Maurits, Prins van Nassau, bij de instelling van het ambt van Lector in de Wiskunde.* In den jare 1796, werd hem mede het onderwijs der Sterre- en Zee-

vaart-

vaartkunde in de moedertaal opgedragen. Bij de vereeniging der Leidsche Academie met de Keizerlijke Universiteit van Frankrijk, werd hij met den titel van buitengewoon' Hoogleeraar (*Professeur adjoint*) vereerd, en in die waardigheid, na de herstelling der Hoogeschool, bevestigd. Hij bleef ten haren nutte ijverig werkzaam tot aan zijn overlijden, 't welk op den 15 van Slagtmaand des jaars 1817 plaats had. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 248, en de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar SPEIJERT VAN DER EYK, in de *Annales* voor het jaar 1817 — 1818, p. 7 et 8.

CCLII. ELIAS ANNES BORGER, op den 26 van Sprokkelmaand des jaars 1784, te Joure, een dorp in Vriesland, geboren, en kweekeling der Leidsche Hoogeschool, had zich, gedurende zijn verblijf aan dezelve, zoo grooten roem van ongemeene schranderheid en geleerdheid verworven, dat Curatoren, dadelijk na zijne openbare bevordering tot Doctor in de Godgeleerdheid, te rade werden, hem, op een' vereerenden voet, aan dezelve te verbinden. Hij werd dan, reeds in den jare 1807, tot Lector der gewijde Uitlegkunde benoemd, en aanvaardde dien post, op den 5 van Wintermaand, met eene redevoering *over den zedigen en voorzigtigen uitlegger der H. Schrift* (*de modesto ac prudenti S. S. interprete*). In den jare 1811, onder den titel van buitengewoon' Hoogleeraar (*Professeur adjoint*) in zijnen post bevestigd, viel hem, eerst in den jare 1814, de lang verdiende bevordering tot gewoon' Hoogleeraar der Godgeleerdheid te beurt. In den jare 1817, verwisselde hij dezen post met dien van Hoogleeraar der Grieksche Letterkunde en algemeene Historie, welken hij, op den 27 van Herfstmaand, aanvaardde met eene redevoering *over den lee-*

leeraar der Geschiedenis, den dienaar der Goddelijke Voorzienigheid (de Historiae Doctore, Providentiae divinae administro). Hij werd, tot groote droefheid van alle hoogschatters van zeldzame begaafdheden en uitgebreide geleerdheid, reeds op den 12 van Wijnmaand des jaars 1820, in den bloei zijner jaren, uit het leven gerukt, en vond een' waardig' vereerder van zijne nagedachtenis in den Hoogleeraar VAN DER PALM, wiens Nederduitsche Lofrede op hem, met een dichtstuk ter zijner eere van den beroemden dichter TOLLENS, uitgegeven, en aan niemand onbekend is. Zie ook de schoone *redevoering over het leven van* E. A. BORGER, van den Hoogleeraar P. HOFMAN PEERLKAMP (*Oratio de Vita* ELIAE ANNEI BORGERI) in het III D. der *Commentationes Latinae* van de derde Klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, en de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar SMALLENBURG, in de *Annales* voor het jaar 1820—1821, pag. 5—10. Zijn gelaat is door R. VINKELES, door J. W. CASPARI, maar het best, door P. VELIJN in plaat gebragt. *

CCLIII. MEINARD TYDEMAN, die, op den 20 van Lentemaand des jaars 1741, te Zwol het licht zag, en vroeger aan de Harderwijksche en Utrechtsche Hoogeschool tot sieraad strekte, stond, reeds sedert het jaar 1801, tot deze Hoogeschool in betrekking, als belast zijnde met het in orde brengen van hare Boekerij, en het opmaken eener naauwkeurige lijst van dezelve, toen hij, in Grasmaand des jaars 1814, bij besluit van onzen geëerbiedigden Koning, toen Souvereinen Vorst der Nederlanden, tot gewoon' Hoogleeraar bij dezelve benoemd werd. De nieuwe wet op het onderwijs, na welker plegtige invoering hij in de Faculteit der Bespiegelende Wijsbegeerte en Letteren geplaatst werd, ontsloeg hem, als

bo-

boven de zeventig jaren oud zijnde, van de verpligting tot het houden van geregelde lessen; doch zijn onvermoeide ijver, om zijne groote kundigheden ten algemeenen nutte aan te wenden, deed hem vrijwillig het onderwijs der Romeinsche Oudheden op zich nemen, waarin hij volhardde tot kort voor zijn overlijden, 't welk op den 1 van Sprokkelmaand des jaars 1825 plaats had. Zie de *Narratio* etc. van den Hoogleeraar TE WATER, pag. 80, het *Onomast. liter.* van SAXE, P. VIII. pag. 242—244, mijne *Aanspraak tot opening der Jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden* voor het jaar 1825, gedrukt in hare *Handelingen*, bl. 4—31, en de Rectorale Oratien der Hoogleeraren G. SANDIFORT en Mr. H. W. TYDEMAN, gedrukt in de *Annales* dezer Hoogeschool voor de jaren 1824—1825, pag. 29, en 1825—1826, pag. 5—7, et 19—24. L. SPRINGER heeft eene lithographische schets van hem vervaardigd. *

CCLIV. JOANNES CLARISSE, den 19 van Wijnmaand des jaars 1770 te Schiedam geboren, werd, na vroeger, eenige jaren, het Hoogleeraarambt in de Godgeleerdheid aan de Hoogeschool te Harderwijk bekleed te hebben, tegen het einde des jaars 1814, toen hij Predikant te Rotterdam was, tot Hoogleeraar in die wetenschap alhier benoemd, en aanvaardde dien post, op den 12 van Bloeimaand des jaars 1815, met eene redevoering *over den waarlijk liberalen Godgeleerde* (*de Theologo vere liberali*). In den jare 1822 hield hij, als aftredende Rector, eene redevoering *over het belang, om in de beoefening van allerlei wetenschappen, ook der Godgeleerdheid, de historische en wijsgeerige kennis te vereenigen* (*de conjungenda, in quarumvis doctrinarum, etiam Theologiae, studio,*

cog-

cognitione historica et philosopha), welke in de *Annales* van 1821—1822 gedrukt is. In het tusschenvak tusschen het overlijden van den Hoogleeraar BRUGMANS in 1819 en de komst van deszelfs opvolger, den Hoogleeraar REINWARDT, vervulde hij ook met lof den leerstoel der Natuurlijke Historie. Er bestaat van hem eene afbeelding in steendruk.

CCLV. LUCAS SURINGAR, die, op den 22 van Wintermaand des jaars 1770, te Leeuwarden het licht zag, werd mede, tegen het einde des jaars 1814, tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid bij deze Hoogeschool benoemd, welke waardigheid hij vroeger, een aantal jaren, te Lingen bekleed had. Hij aanvaardde dezelve, op den 13 van Bloeimaand 1815, met eene redevoering *over de voortreffelijkheid van het ambt der uitleggeren van de Christelijke leer, door toekomende Godsdienstleeraars naar eisch te waarderen* (*de muneris doctrinae Christianae Interpretum praestantia, a futuris Religionis doctoribus rite aestimanda*). Bij de openbare en plegtige bevordering van den Heer J. HOOG op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1825, hield hij eene toepasselijke Latijnsche rede, welke in de *Annales* voor het jaar 1824—1825 te vinden is.

CCLVI. JAN AARNOUT BENNET, geboren te Breda, den 20 van Wintermaand des jaars 1758, en vroeger reeds door de Verzorgers dezer Hoogeschool tot Hoogleeraar der Staats-Huishoudkunde bestemd, werd, kort na hare herstelling in den jare 1815, ter bekleeding van den nieuw opgerigten leerstoel der Land-Huishoudkunde benoemd. Dan, hoezeer hij zich tot aanneming van dezen post, met zijne geliefkoosde letteroefeningen bijzonder strokende, liet overhalen, belette hem echter zijne zwakke en wankelende gezondheid dien dadelijk te aanvaarden; weshalve hij, bij Koninklijk besluit van den 18 van Sprokkelmaand

des

des jaars 1817, op zijn verzoek, daarvan eervol ontslagen werd. Hij overleed op den 9 van Herfstmaand des jaars 1828, den roem achterlatende van een' der ijverigste en kundigste beoefenaars der Natuurkundige Wetenschappen geweest te zijn. Zie de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar BAKE, in de *Annales* voor 1828—1829, pag. 25 et 26, den *Algemeenen Konst- en Letterbode* voor 1828, II D. bl. 179 en 180, en het *Levensberigt*, door den Hoogleeraar J. VAN DER HOEVEN van hem geleverd in *de Bijdragen tot de Natuurkundige Wetenschappen*, uitgegeven door H. C. VAN HALL, W. VROLIK en G. J. MULDER, IV D. N°. 1. 1829, bl. 97—104. Hij is in steendruk afgebeeld geworden.

CCLVII. JOHN BAKE, die, den 1 van Herfstmaand des jaars 1787, te Leiden het licht zag, werd, in den jare 1815, tot buitengewoon' Hoogleeraar der Grieksche en Latijnsche Letterkunde benoemd, en aanvaardde dien post, op den 25 van Slagtmaand, met eene redevoering *over de verdiensten der voornaamste Treurspeldichters, inzonderheid van Euripides* (*de principum Tragicorum meritis, praesertim Euripidis*). In den jare 1817 tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, sprak hij, op den 14 van Zomermaand, *over de bewaring der oude geleerdheid en bevalligheid, den voornaamsten pligt van den Letterkunstige* (*de custodia veteris doctrinae et elegantiae, praecipuo Grammatici officio*). Beide Redevoeringen zijn in de *Annales*, de eerste in die van 1815—1816, de tweede in die van 1817—1818, gedrukt. Bij de plegtige bevordering van den Heer NAUTA op den 9 van Sprokkelmaand 1825 tot *Doctor more Majorum*, hield hij eene aanspraak, in de *Annales* van het jaar 1824—1825 voorhanden.

CCLVIII. CHRISTIAAN FREDERIK KLEIJNHOFF VAN ENSPIJK, op den 19 van Lentemaand des jaars 1761 te Batavia geboren, aanvaardde, op den 10 van Bloeimaand des jaars 1817, den hem opgedragen' post van Hoogleeraar der Landhuishoudkunde met eene Nederduitsche redevoering *over de waarde van het hedendaagsch leerstellig onderwijs der Landhuishoudkunde, als wetenschap beschouwd*, te vinden in de *Annales* voor het jaar 1817—1818. Doch de Hoogeschool mogt van zijn onderwijs geen lang genot hebben, daar hij, reeds op den 5 van Grasmaand des jaars 1819, uit het leven scheidde. Zie de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar DU PUI, in de *Annales* voor het jaar 1819—1820, pag. 10.

CCLIX. HENDRIK ARENT HAMAKER, geboren te Amsterdam, den 25 van Sprokkelmaand des jaars 1789, werd, in den jare 1817, van Franeker, waar hij Hoogleeraar der Oostersche talen was, herwaarts geroepen ter bekleeding van het buitengewoon Hoogleeraarambt in die talen, en dat van Uitlegger van het Legaat van Warner. Hij aanvaardde zijnen post, op den 11 van Wijnmaand, met eene redevoering *over de Mohammedaansche Godsdienst, een krachtig hulpmiddel tot opwekking van krijgsdeugd bij de Oosterlingen* (*de Religione Mohammedica, magno virtutis bellicae apud Orientales incitamento*). In den jare 1822 tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd, hield hij, op den 28 van Herfstmaand, eene redevoering *over het leven en de verdiensten van William Jones* (*de vita et meritis Gulielmi Jonesii*), welke in de *Annales* van 1822—1823, gelijk de eerste in die van 1817—1818, gedrukt is.

CCLX. JOSEPHUS CHRYSOSTOMUS BER-

NAR-

NARDUS BERNARD, den 25 van Grasmaand des jaars 1774 te Haarlem geboren, werd, in den jare 1818, tot Hoogleeraar der Geneeskunde benoemd, en aanvaardde dien post, op den 7 van Lentemaand, met eene redevoering *over de geneeswijze van Hippocrates, in onze dagen niet minder aanbevelingswaardig, dan in die van Boerhaave* (*de ratione Hippocratica, nostra non minus quam Boerhavii aetate, commendanda*). Na een zes-jarig onderwijs, moest de Hoogeschool hem aan het Vaderland afstaan, daar hij door onzen geëerbiedigden Koning, in den jare 1824, tot Inspecteur-Generaal van de Geneeskundige dienst bij de Land- en Zeemagt benoemd werd, met behoud nogtans van zijnen rang als Hoogleeraar, en vrijheid, om, zulks geraden vindende, zijn Academisch onderwijs te hervatten.

CCLXI. CASPAR JAKOB CHRISTIAAN REUVENS, geboren in 's Hage, den 22 van Louwmaand des jaars 1793, kwam, in den jare 1818, van Harderwijk, waar hij het Hoogleeraarambt der Grieksche en Latijnsche Letterkunde bekleedde, herwaarts, ter aanvaarding van den post van buitengewoon' Hoogleeraar der Archaeologie; 't welk hij, op den 24 van Wijnmaand, deed met het houden eener redevoering *over den lof der Archaeologie* (*de laudibus Archaeologiae*). Thans heeft hij de waardigheid van gewoon' Hoogleeraar.

CCLXII. GEORGIUS JOANNES VAN DER BOON MESCH, die, op den 18 van Wintermaand des jaars 1786, te Delft het licht zag, oefende aldaar de Geneeskunst, toen hij, in den jare 1819, als buitengewoon Hoogleeraar der Landhuishoudkunde, herwaarts geroepen werd; welken post hij, op den 2 van Wijnmaand, aanvaardde met eene redevoering *over het*

regte Academische onderwijs der Landhuishoudkunde, met de overige Natuurkundige wetenschappen zoo naauw verwant, dat zij elkanderen eene wederkeerige en noodzakelijke hulp toebrengen (*de recta Academica Oeconomiae Ruralis institutione, cum caeteris disciplinis Physicis tam arcte conjuncta, ut mutuam et necessariam opem sibi ferant*), in de *Annales* voor het jaar 1819—1820 gedrukt. Doch de Hoogeschool mogt van het onderwijs van dezen jeugdigen en veelbelovenden Leeraar slechts kort genot hebben, daar hij, reeds den 5 van Grasmaand des jaars 1822, uit het leven gerukt werd. Zie de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar EKAMA, in de *Annales* voor het jaar 1822—1823, pag. 24, 25, et 41.

CCLXIII. JAKOB DE GELDER, den 22 van Slagtmaand des jaars 1765 te Rotterdam geboren, aanvaardde, op den 6 van Slagtmaand des jaars 1819, den hem opgedragen' post van buitengewoon' Hoogleeraar der Wiskunde, met eene redevoering *over de voordeelen en nuttigheden, door hen te verkrijgen, die de Wis- en Natuurkundige studien met de beoefening der Beschaafde Letteren gelukkig weten te vereenigen* (*de commodis atque emolumentis, ab iis consequendis, qui Mathematum ac rerum naturalium perscrutandarum studia cum litterarum humaniorum cultu feliciter conjunxerint*). In den jare 1824, tot gewoon' Hoogleeraar der Wis- en Natuurkunde bevorderd, hield hij, op den 2 van Wijnmaand, eene redevoering *over God, den schepper en regeerder van het heelal, uit die wetten der Natuur, door welke de hemelsche ligchamen bestuurd worden, ten duidelijkste te kennen* (*de Deo, totius mundi conditore et moderatore, ex illis naturae legibus, quibus coelestia regun-*

guntur, quam evidentissime cognoscendo). Beide redevoeringen zijn gedrukt in de *Annales*, met name in die voor het jaar 1819 — 1820, en voor het jaar 1824 — 1825.

CCLXIV. CORNELIS JACOBUS VAN ASSEN, geboren te Harlingen, den 24 van Oogstmaand des jaars 1788, werd, in den jare 1821, tot gewoon' Hoogleeraar in het Romeinsche en hedendaagsche Regt bij deze Hoogeschool benoemd, en aanvaardde dien post, op den 29 van Herfstmaand, met eene redevoering *over de noodzakelijkheid, om de studie van het Romeinsche Regt juist in dezen tijd zorgvuldig te handhaven* (*de studio Juris Romani, hoc ipso tempore diligenter tuendo*), welke in de *Annales* voor 1821 — 1822 geplaatst is.

CCLXV. JAKOB NIEUWENHUIS, die, op den 26 van Wijnmaand des jaars 1777, te Alkmaar het licht zag, werd, in den jare 1822, van Deventer, waar hij Hoogleeraar in de Wijsbegeerte en Wiskunde was, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt der Bespiegelende Wijsbegeerte herwaarts geroepen, en aanvaardde dien post, op den 15 van Zomermaand, met eene redevoering *over de voortreffelijkheid der Bespiegelende Wijsbegeerte, zigtbaar in de verschillende gevoelens der Wijsgeeren* (*de praestantia Philosophiae Theoreticae, in dissensu philosophorum conspicua*), te vinden in de *Annales* voor het jaar 1822 — 1823.

CCLVI. PETRUS HOFMAN PEERLKAMP, geboren te Groningen, den 2 van Sprokkelmaand des jaars 1786, werd, in den jare 1822, toen hij Rector der Latijnsche Scholen te Haarlem was, tot gewoon' Hoogleeraar der Oude Letterkunde en algemeene Geschiedenis bij deze Hoogeschool benoemd, en aan-

vaardde dien post, op den 15 van Zomermaand, met eene redevoering *over den pligt van den leeraar der geschiedenis, om hare voornaamste wet, die van de Goddelijke Voorzienigheid, in acht te nemen* (*de praecipua lege divinae Providentiae ab historico Doctore observanda*). Op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1825, vierde hij, op verzoek van Curatoren, het tweehonderdvijftig-jarig bestaan der Hoogeschool met een Latijnsch dichtstuk, 't welk in hare *Annales* voor 1824—1825, gelijk de straks gemelde redevoering in die voor 1822—1823, gedrukt is.

CCLXVII. GERARD WTTEWAALL, die, op den 26 van Grasmaand des jaars 1776, te Utrecht het licht zag, werd mede, in den jare 1822, herwaarts geroepen ter bekleeding van den post van gewoon' Hoogleeraar der Landhuishoudkunde, en aanvaardde denzelven, op den 30 van Slagtmaand, met eene redevoering *over de Landhuishoudkunde, uit hoofde van hare belangrijkheid, de bescherming van 's Rijks Regering waardig*, welke in de *Annales* der Hoogeschool voor 1822—1823 te lezen is.

CCLXVIII. CASPAR GEORGE KAREL REINWARDT, den 3 van Zomermaand des jaars 1773, te Luttringhausen in het Bergsche geboren, werd, in den jare 1822, tot opvolger van BRUGMANS in het gewoon Hoogleeraarambt der Schei-, Kruidkunde en Natuurlijke Historie benoemd, in welke vakken hij vroeger te Harderwijk, en daarna te Amsterdam, op openbaar gezag, onderwijs gegeven had. Na zijne terugkomst uit Java, waar hij zich, ten tijde zijner benoeming, ter volvoering eener wetenschappelijke zending, hem door de hooge Regering opgedragen, onthield, aanvaardde hij zijnen post, op den 3 van Bloeimaand des jaars 1823, met eene redevoering *over de aanwinst, welke de*

Na-

Natuurlijke Historie door het onderzoek van Indie verkregen heeft (*de augmentis, quae Historiae Naturali ex Indiae investigatione accesserunt*), welke in de *Annales* voor het jaar 1823—1824 geplaatst, en door mij in de moedertaal overgebragt is. De *Allgem. Deutsche Real-Encyclopaedie*, VII Ausg. IX B. s. 155., vermeldt, in het kort, zijne levensbijzonderheden. R. VINKELES heeft eene afbeelding van hem gegraveerd.

CCLXIX. NICOLAAS CHRISTIAAN KIST, die, op den 11 van Grasmaand des jaars 1793, te Zalt-Bommel ter wereld kwam, aanvaardde, op den 11 van Wijnmaand des jaars 1823, den hem opgedragenen post van buitengewoon' Hoogleeraar der Kerkelijke Geschiedenis en Historie der Christelijke leerstellingen, met eene redevoering *over den voortgang van het menschelijk verstand, waar te nemen in de Geschiedenis der Christelijke leerstellingen* (*de progressione ingenii humani, in Dogmatum historia Christianorum animadvertenda*), welke in de *Annales* voor het jaar 1823—1824 gedrukt is. Thans bekleedt hij het ambt van gewoon' Hoogleeraar.

CCLXX. MICHAEL JACOB MACQUELYN, den 10 van Herfstmaand des jaars 1771, te Delft geboren, werd, in den jare 1824, ter bekleeding van het gewoon Hoogleeraarambt in de Geneeskunde herwaarts geroepen, en aanvaardde hetzelve, op den 9 van Wijnmaand, met eene redevoering *over den leeraar der practische Geneeskunde, den getrouwen verklaarder van de geschiedenis zijner kunst* (*de Medicinae Practicae doctore, fideli artis historico*).

CCLXXI. CORNELIS PRUYS VAN DER HOEVEN, die, op den 13 van Oogstmaand des jaars 1792, te Rotterdam het licht zag, aanvaardde, op den 4 van Wintermaand des jaars 1824, den hem op-

opgedragen' post van buitengewoon' Hoogleeraar der Geneeskunde met eene redevoering *over het groote belang, dat de beoefenaars der Geneeskunst hun gevoel voor het eenvoudige opscherpen* (*de simplicis sensu, Medicinae cultoribus inprimis excolendo*). Later werd hij, naar verdiensten, tot gewoon' Hoogleeraar bevorderd.

BIO-

BIOGRAPHISCHE LIJST

DER

LECTOREN BIJ DE LEIDSCHE HOOGESCHOOL.

I. HUBERTUS STURMIUS begon, met verlof van Curatoren, tegen het einde des jaars 1579, voorlezingen over de Godgeleerdheid te houden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 95, en deze *Toevoegselen* enz. bl. 62.

II. JOHANNES MAKOLO verkreeg, op den 20 van Slagtmaand des jaars 1597, ten gevolge van zijn verzoek, de vrijheid, om op buitengewone dagen ('s Woensdags namelijk en 's Zaturdags, wanneer gewoonlijk geene lessen gehouden werden) het *Organon* van ARISTOTELES in het openbaar te verklaren. Zijne dienst schijnt echter slechts kort te zijn geweest. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 99.

III. GERARDUS JOHANNES VOSSIUS begon, in Herfstmaand des jaars 1599, met toestemming van Curatoren, openbare voorlezingen over de Natuurkunde te houden, doch zette die slechts tot het volgende jaar voort, toen hij, tot Rector der Latijnsche Scholen te Dordrecht benoemd, op eene vereerende wijze ontslagen werd. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 99, en de *Toevoegselen* enz. bl. 110 en 111.

IV. JOHANNES MURDISONIUS verkreeg, na VOSSIUS, vergunning om over de Wijsbegeerte te lezen. Zie SOERMANS, bl. 99 en de *Toevoegselen* enz. bl. 83.

V. FERDINANDUS PHILIPPUS, zoo als SOERMANS in zijn *Acad. Register*, bl. 101, zijn naam opgeeft, of, volgens 't geen ik in de *Handelingen* van Curatoren vond, FERDINANDUS NEOPHITA, een Pool van afkomst, werd, in den jare 1599, op eene proeve voor zes maanden aangenomen tot het geven van onderwijs in de Arabische taal. Later in dat zelfde jaar werd deze aanneming nog voor drie jaren verlengd. Verder heb ik van hem geene melding aangetroffen.

VI. WILLEBRORDUS SNELLIUS VAN ROYEN werd, op den 7 van Bloeimaand des jaars 1600, gemagtigd, om, op buitengewone dagen, lessen over de Wiskunde te houden. Zie SOERMANS *Acad. Register*, bl. 99 en de *Toevoegselen* enz. bl. 101 en 102.

VII. OTTO HEURNIUS werd, in Bloeimaand des jaars 1600, op eene jaarlijksche vereering van *f* 170 aangenomen tot het geven van onderwijs in de Redeneerkunde. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 86.

VIII. ADRIANUS SMOUTIUS bekwam, in Wijnmaand des jaars 1601, vrijheid, om, op buitengewone dagen, voorlezingen over de Redeneerkunde te houden. Sedert werd hij Predikant, eerst te Rhoon, en laatstelijk te Amsterdam. Hij overleed, in 1646, te Rotterdam. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 99. en H. CROESE *Register der Gereformeerde Predikanten te Amsterdam*, bl. 44 en 45.

IX. DANIEL HEINSIUS verkreeg, toen hij nog student was, in Bloeimaand des jaars 1602, verlof tot het verklaren van eenige beroemde Latijnsche Dich-

dichters. Zie SOERMANS *Acad. Register*, bl. 102, en de *Toevoegselen* enz. bl. 90—92.

X. GILBERTUS JACCHAEUS verkreeg, in Herfstmaand des jaars 1603, verlof, om, op buitengewone dagen, de schriften van PORPHYRIUS te verklaren. Zie SOERMANS, *Acad. Register*, bl. 99, en de *Toevoegselen* enz. bl. 92 en 93.

XI. JOHANNES LINDERSHAUSEN bekwam, in Wijnmaand des jaars 1603, de toelating tot het houden van voorlezingen over de Regten op buitengewone dagen. Reeds vroeger had hij de *Topica van Cicero* verklaard, waarvoor hem, in het genoemde jaar, eene vereering werd toegelegd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 95, waar ik verzuimd heb te verwijzen tot de *Athenae Batavae* van MEURSIUS, pag. 349, en het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 48 en 96.

XII. HENRICUS SALOMONS werd mede, in Wijnmaand des jaars 1603, toegelaten tot het geven van lessen over de kunst van uitlegging (*ars interpretandi*) op buitengewone dagen. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 99.

XIII. PETRUS CUNAEUS hield, terwijl hij nog student was, reeds voorlezingen over *Horatius*, waarvoor hem, in den jare 1611, eene vereering werd toegelegd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 98—100.

XIV. JOHANNES ANTHONIDES werd, in het begin des jaars 1612, aangenomen, om, op eene proeve, lessen over de Arabische taal te geven. Na daarmede een jaar bezig te zijn geweest, verkreeg hij een eerlijk afscheid. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 102.

XV. NICOLAUS HASIUS werd, in den jare 1613, aangenomen, om, op de proef, over de Wijsbegeerte voorlezingen te houden. Zie het *Acad. Register* van

SOER-

SOERMANS, bl. 88 en 99, waar hij ook onder de buitengewone Hoogleeraren vermeld en gezegd wordt, in 1615, vertrokken te zijn.

XVI. ADRIANUS VAN VALCKENBURG,
XVII. HUBERTUS RYKIUS,
XVIII. HENRICUS FLORENTIUS,
werden, in Slagtmaand des jaars 1617, gelijkelijk gemagtigd, om ten nutte der studenten ontledingen te doen. Alleen de eerste ging hiermede, onder een' Academischen titel, voort. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 97, en de *Toevoegs.* enz. bl. 113.

XIX. ARNOLDUS VINNIUS werd, in Bloeimaand des jaars 1618, gemagtigd tot het houden van voorlezingen over de Regten. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 49, 85 en 96, en de *Toevoegs.* enz. bl. 118.

XX. .... SUTHOLD verkreeg, volgens SOERMANS in zijn *Acad. Register*, bl. 96, den 6 van Herfstmaand des jaars 1620, vrijheid, om openbare lessen over de Regten te houden.

XXI. HENRICUS DELMANHORST verkreeg, in den jare 1620, van Curatoren de vergunning, om, op de proef, voorlezingen, zoo ik meen, over de Redekunst te houden. Het schijnt echter, dat hij daarmede weinig genoegen gaf; althans vinde ik, dat, in den jare 1623, zijn verzoek werd afgeslagen, om, in plaats van den overledenen H. BREDIUS, tot Hoogleeraar in de Rhetorica benoemd te worden.

XXII. MARCUS ZUERIUS BOXHORN werd, in den jare 1632, voor den tijd van één jaar, toegelaten, om, op de proef, openbare lessen over de Dichtkunde en Redekunst te geven. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 118 en 119.

XXIII.

XXIII. JOHANNES WALAEUS verkreeg, den 16 van Slagtmaand des jaars 1632, van Curatoren verlof, om, voor den tijd van één jaar, op buitengewone dagen, voorlezingen over de Geneeskunst te houden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 56, 87, 97, en 98, en de *Toevoegselen* enz. bl. 119 en 120.

XXIV. ANTONIUS THYSIUS verkreeg, in den jare 1635, vrijheid tot het houden van openbare lessen over de Dichtkunst. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 121 en 122.

XXV. FRANCISCUS DU BAN werd mede, in den jare 1635, gemagtigd tot het houden van voorlezingen en Disputatien over de Redeneerkunde. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 63, 88 en 99, en de *Toevoegselen* enz. bl. 121.

XXVI. JACOBUS MAESTERTIUS werd, op den 8 van Slagtmaand des jaars 1635, door Curatoren gemagtigd, om zijne lessen over het Leenregt, op buitengewone dagen, voort te zetten. In het volgende jaar, werd die magtiging ook tot andere takken der Regtsgeleerdheid uitgebreid. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 49, 86 en 96, en de *Toevoegselen* enz. bl. 122.

XXVII. ALBERTUS KYPERUS verkreeg, den 18 van Herfstmaand des jaars 1643, eene magtiging tot het houden, op buitengewone dagen, van lessen over de Geneeskunst, en het voorzitten bij Disputatien, de Natuurkunde betreffende. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 56 en 98, en de *Toevoegselen* enz. bl. 130.

XXVIII. JOHANNES BOTESIUS verwierf, op den 29 van Wintermaand des jaars 1643, de noodige vergunning, om, voor een' tijd, voorlezingen over de Wijsbegeerte te houden, en bij Disputatien daarover

voor

voor te zitten. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 100.

XXIX. JOHANNES KLENCK werd, op den 24 van Bloeimaand des jaars 1644, gemagtigd, om, bij voorraad, bij openbare Disputatien over onderwerpen, de Zedekunde betreffende, het toezigt te voeren. Naderhand werd hij tot Hoogleeraar in de Wijsbegeerte bij de Doorluchtige School te Amsterdam benoemd. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 100.

XXX. PETRUS JARRIGIUS verkreeg, in den jare 1649, het noodige verlof, om, bij voorraad en op eene proeve, tweemalen in de week, openbare lessen over de Welsprekendheid te houden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 100.

XXXI. SIMON VINNIUS, zoon van den, op bl. 118. dezer *Toevoegselen*, vermelden Hoogleeraar A. VINNIUS, verwierf, op begeerte van zijn' vader, in den jare 1650, vrijheid, om, op buitengewone dagen, openbare lessen over de Regten te houden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 96.

XXII. JOHANNES DE RAEY werd, op den 22 van Lentemaand des jaars 1651, gemagtigd, om, op buitengewone dagen, *Problemata* van *Aristoteles* te verklaren. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 100, en de *Toevoegselen* enz. bl. 132 en 133.

XXXIII. STEPHANUS MARCHANT verkreeg, den 8 van Oogstmaand des jaars 1658, vergunning, om openbare voorlezingen over het Regt te houden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 96, en de *Toevoegselen* enz. bl. 138.

XXXIV. DAVID STUART werd, op den 10 van Zomermaand des jaars 1661, gemagtigd, om, bij voorraad, openbare voorlezingen over de Wijsbegeerte te houden, en bij openlijke Disputatien voor te zitten.

Na

Na den dood van den Hoogleeraar HEEREBOORT, werd hem, op den 8 van Bloeimaand des volgenden jaars, het onderwijs der Redeneerkunde aanbevolen. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 100, en de *Toevoegselen* enz. bl. 138.

XXXV. ARNOLDUS GEULINCX verkreeg, in den jare 1662, vrijheid tot het geven van onderwijs in de Wijsbegeerte. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 100, en de *Toevoegselen* enz. bl. 139.

XXXVI. LUCAS SCHACHT verwierf, in den jare 1663, de vergunning, om over de Geneeskunst en Wijsbegeerte voorlezingen te houden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 98 en 100, en de *Toevoegselen* enz. bl. 142.

XXXVII. GERARDUS VAN DER MEULEN, Theol. Dr., werd, in den jare 1667, gemagtigd tot het geven van onderwijs in de Godgeleerdheid en het presideren bij Disputatien over onderwerpen, die wetenschap betreffende; van welke magtiging hij echter niet lang gebruik maakte. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 95.

XXXVIII. JACOBUS GAILLARD werd, tegen het laatst van 1667, tot Lector in de Godgeleerdheid benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 156.

XXXIX. WOLPHERDUS SENGUERDIUS werd, op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1669, benoemd, om, op eene proeve, onderwijs in de Wijsbegeerte te geven. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 100, en de *Toevoegselen* enz. bl. 151.

XL. CAROLUS DEMATIUS verkreeg, op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1669, eene aanstelling, om, op eene proeve, lessen over de Scheikunde te houden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 98, en de *Toevoegselen* enz. bl. 147.

XLI.

XLI. JOHANNES VAN DER DOES werd, op den 13 van Wintermaand des jaars 1669, tot Lector in de Regten benoemd. Later werd hij tot eersten Hoogleeraar der Regten te Harderwijk aangesteld, van waar hij, na een verblijf van anderhalf jaar, naar Gouda vertrok, ter aanvaarding van de hem opgedragene waardigheid van Raad en Pensionaris dier stad. Hij overleed op den 3 van Grasmaand des jaars 1704. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 96 en 97.

XLII. GEORGIUS CONRADUS CRUSIUS werd ter zelfder tijd, als de laatst voorgaande, tot Lector in de Regten benoemd. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 97, en de *Toevoegselen* enz. bl. 148.

XLIII. HIERONYMUS HARDERUS werd mede, ter zelfder tijd, als de twee laatstgenoemden, gemagtigd tot het houden van openbare lessen over de Arabische en andere Oostersche talen. Twee jaren later, werd hij met den titel van buitengewoon' Hoogleeraar vereerd, en kreeg verlof, om, tot uitbreiding van zijne kundigheden, naar het Oosten te reizen, waartoe hij van een loffelijk getuigschrift voorzien werd; doch op de tijding, dat hij zijne reize gestaakt had, werd zijn lastbrief als Hoogleeraar eerlang ingetrokken. Dus verbetere men, op gezag der Handelingen van Curatoren, het gemelde in het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 102.

XLIV. JOHANNES CONRADUS NUBERUS werd, op den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1672, tot Lector der beschaafde Letteren (*Literarum humaniorum*) aangesteld. Zie SOERMANS, *Acad. Register*, bl. 101, en de *Toevoegselen*, bl. 149.

XLV. JOHANNES SWARTENHENGST kreeg, mede op den straksgenoemden tijd, vergunning, om bij wijsgeerige Disputatien te presideren. In den jare 1675

1675 werd hem echter deze vrijheid, ja zelfs het verkeer aan de Academie ontzegd, omdat hij de Cartesiaansche Wijsbegeerte onderwezen, en die van Aristoteles in minachting had zoeken te brengen. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 101.

XLVI. GERARDUS DE VRIES, den 15 van Oogstmaand des jaars 1648 te Utrecht geboren, werd, in den jare 1673, tot Onderregent van het Staten-Collegie benoemd, en kreeg tevens verlof, om bij openbare Disputatien over wijsgeerige onderwerpen voor te zitten. Doch zijn ijver tegen de leer van Descartes stelde hem daarbij aan onaangenaamheden bloot; 't geen misschien onder de redenen was, dat hij, met afwijzing van het hem aangeboden Hoogleeraarambt in de Wijsbegeerte, in den jare 1674, de roeping ter bekleeding van dat ambt aan de Hoogeschool van Utrecht verkoos te volgen. Hij overleed op den 1 van Wintermaand des jaars 1704. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 101 en 125; en de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar J. HERINGA ELZ., in de *Annales* der Utrechtsche Hoogeschool voor het jaar 1824—1825, pag. 140 et 141 et p. 171 et 172.

XLVII. WILHELMUS WILHELMIUS, die den voorgaanden, in het jaar 1674, als Onderregent van het Staten-Collegie, opvolgde, verkreeg tevens dezelfde vrijheid, als zijn voorganger. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 101, en de *Toevoegselen* enz. bl. 152.

XLVIII. JOHANNES SEELMATTER werd, op den 28 van Sprokkelmaand des jaars 1675, tot het geven van onderwijs in de Wijsbegeerte gemagtigd, doch maakte daarvan geen lang gebruik. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 101.

XLIX. JOHANNES BAPTISTA DE ROCCOLÉS

werd, op den 17 van Bloeimaand des jaars 1677, tot Lector in de Regten aangesteld; doch verliet niet lang daarna dien post en de Hoogeschool. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 97.

L. CAROLUS SCHAAF werd, in den jare 1680, toegelaten als onderwijzer der Hebreeuwsche en andere Oostersche talen. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 182 en 183.

LI. JACOBUS LE MORT verkreeg, op den 28 van Wintermaand des jaars 1694, eene magtiging tot het houden van openbare lessen over de Scheikunde. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 98, en de *Toevoegselen* enz. bl. 164 en 165.

LII. JOHANNES BROEN werd, ten zelfden dage, aangesteld tot Lector in de Geneeskunst, maar maakte van deze vergunning niet lang gebruik, daar hij naar Engeland vertrok, en daar stierf. Zie SOERMANS, *Acad. Register*, bl. 98.

LIII. HERMANNUS BOERHAAVE werd, in den jare 1701, tot Lector der Geneeskunst aangesteld. Zie SOERMANS, *Acad. Register*, bl. 98 en de *Toevoegselen* enz. bl. 169—171.

LIV. HENRIK COETS, tot Lector der Wiskunde en Krijgskunde, om die in de moedertaal te onderwijzen, benoemd, aanvaardde dien post, op den 20 van Zomermaand des jaars 1701, met eene redevoering *tot lof der Wiskunde*. Hij overleed, zoo ik meen, in het jaar 1734. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 247. en het aldaar aangehaalde *Woordenboek* van de CHALMOT, Dl. VII. blz. 163.

LV. JACOBUS BERNARD werd, in den jare 1705, tot Lector in de Wijsbegeerte en Wiskunde aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 171 en 172.

LVI. JOHANNES JACOBUS RAU werd, in den jare

jare 1705, door Curatoren gemagtigd tot het ontleden van lijken op het Anatomisch Theater der Academie. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 173 en 174.

LVII. BERNHARDUS SIEGFRIED ALBINUS werd, op den 2 van Oogstmaand des jaars 1719, tot Lector der Ontleed- en Heelkunde benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 183 — 185.

LVIII. SIGEBERTUS HAVERKAMP werd, in den jare 1720, tot Lector der Grieksche taal aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 185 en 186.

LIX. ADRIANUS VAN ROIJEN kreeg, op den 12 van Lentemaand des jaars 1729, eene aanstelling als Lector in de Kruidkunde. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 187 en 188.

LX. HIERONYMUS DAVID GAUBIUS werd, in den jare 1731, tot Lector in de Scheikunde benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 191 — 193.

LXI. JOANNES CONRADUS RÜCKER werd, in den jaae 1733, tot Lector in het Burgerlijke Regt aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 191.

LXII. WILHELMUS LA BORDUS aanvaardde zijnen post als Lector der Wiskunde, in het Nederduitsch te onderwijzen, op den 23 van Wijnmaand des jaars 1734, met eene Redevoering *over het nut en de noodzakelijkheid om de Wiskunde, hier te lande, in de moedertaal te behandelen.* Hij scheidde, in den jare 1757, uit het leven. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 247. Zijn geschilderd portret is op de Academische Bibliotheek.

LXIII. JOACHIMUS SCHWARTZ werd, in den jare 1737, tot Lector in het Burgerlijke Regt benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 198 en 199.

LXIV. FRIDERICUS BERNHARDUS ALBINUS werd, in den jare 1745, tot Lector der Ontleed-

en Heelkunde aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 202 en 203.

LXV. DAVID RUHNKENIUS werd, in den jare 1757, tot Lector der Grieksche taal benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 206—208.

LXVI. ADRIANUS CUIJPERS aanvaardde, op den 5 van Zomermaand des jaars 1758, den hem opgedragenen post van Lector der Wiskunde in de Nederduitsche taal met eene redevoering *over de vermakelijkheid der Wiskunde.* Hij overleed op den 9 van Grasmaand des jaars 1759. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, p. 248.

LXVII. PIBO STEENSTRA, opvolger van den laatstgenoemden, opende zijne lessen, op den 30 van Wijnmaand des jaars 1759, met eene Nederduitsche redevoering. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 248 en, kortelijk, VAN KAMPEN, *Gesch. der Lett. en Wet. in de Nederlanden*, III Dl., bl. 271.

LXVIII. JOHANNES ARENT FAS werd, in den jare 1763, tot Lector der Wiskunde in het Nederduitsch benoemd. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 248, en de *Toevoegselen* enz. bl. 252 en 253.

LIX. JOANNES LE FRANCQ VAN BERKHEY, den 23 van Louwmaand des jaars 1729, te Leiden geboren, werd, in den jare 1773, tot Lector der Natuurlijke Historie benoemd; welken post hij, op den 1 van Slagtmaand, aanvaardde met eene redevoering *over de oude en edele Stad van Leiden, door hare ligging voor de genoegens der Natuurlijke Historie en hare beoefening uitnemend geschikt* (*de antiqua et nobili urbe Lugduno Batavorum, suo situ ad Historiae Naturalis delicias et exercitium opportunissima*). Hij overleed op den 13 van Lentemaand des jaars 1812. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 248, den *Geest der geschriften van wijlen* JOANNES LE FRANCQ

VAN

VAN BERKHEY, *door* A. LOOSJES PZ., het *Woordenboek der Nederduitsche Dichters* door WITSEN GEYSBEEK, I Dl., bl. 280—291, en het *algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen door* G. NIEUWENHUIS, I Dl. bl. 288—290. Zijne beeldtenis is door J. HOUBRAKEN, en vóór het aangehaalde geschrift van A. LOOSJES, door R. VINKELES, uitgevoerd geworden.

LXX. SIMON SPEIJERT VAN DER EYK werd, in den jare 1796, tot Lector der Natuurkunde en hoogere Wiskunde benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 239 en 240.

LXXI. GERARD SANDIFORT werd, den 8 van Sprokkelmaand des jaars 1799, tot Prosector bij het Anatomisch Theater aangesteld; bij welke gelegenheid de Academische Senaat begreep, hem den rang en de voorregten van Lector te moeten toekennen. Zie de *Narratio* etc. van TE WATER, pag. 248, en de *Toevoegselen* enz. bl. 245 en 246.

LXXII. ELIAS ANNES BORGER werd, in den jare 1807, tot Lector der gewijde Uitlegkunde aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 253 en 254.

LXXIII. DAVID PIERRE GIOTTIN HUMBERT DE SUPERVILLE werd, in den jare 1815, tot Lector der Fransche en Italiaansche Taal- en Letterkunde aangesteld, en tevens met het toezigt der Academische verzameling van oude Pleisterbeelden belast. Sedert werd hem ook het beheer der Academische prentverzameling opgedragen.

LXXIV. HENRY TAYLOR verkreeg, mede in den jare 1815, eene aanstelling tot Lector der Engelsche Taal- en Letterkunde; welken post hij echter later te rade werd te verlaten.

LXXV. CHRISTIAN FRIEDRICH RÜPPE, geboren, in 1753, te Saalsund in het Hertogdom Saxen-

Meinungen, sedert verscheidene jaren Kapelmeester bij de Hoogeschool, werd, in den jare 1816, tot Lector in de Toonkunde bij dezelve benoemd. Hij overleed op den 25 van Bloeimaand des jaars 1826.

LXXVI. NICOLAAS GODFRIED VAN KAMPEN, geboren te Haarlem, den 15 van Bloeimaand des jaars 1776, werd, in den jare 1816, tot Lector in de Hoogduitsche Taal en Letterkunde aangesteld. Thans bekleedt hij, zoo als bekend is, sedert 1829, den post van Hoogleeraar der Nederlandsche Letterkunde en Vaderlandsche Geschiedenis bij de Doorluchtige School te Amsterdam. Zie over hem de *Galerie Historique des Contemporains, ou Nouv. Biogr.* T. VI. (Brux. 1819) p. 3.

LXXVII. PIETER JOANNES UYLENBROEK, geboren te Amsterdam, den 25 van Slagtmaand des jaars 1797, werd, in den jare 1822, tot Lector in de Sterrekunde benoemd, en aanvaardde dien post, op den 2 van Slagtmaand, met eene redevoering *over den toestand der Sterrekunde bij de Arabieren en andere Oostersche volken der midden-eeuwen* (*de Astronomiae conditione apud Arabes aliasque medii aevi gentes Orientales*). Later werd hij tot buitengewoon Hoogleeraar, met zitting en stem in den Academischen Senaat, bevorderd; doch, daar deze bevordering eerst na het jaar 1825 plaats had, kon hij, volgens het bestek dezer *Geschiedenis*, niet op de lijst der Hoogleeraren gebragt worden.

BIO-

BIOGRAPHISCHE LIJST

VAN DE

BIBLIOTHECARISSEN DER HOOGESCHOOL.

I. JAN VAN DER DOES (JANUS DOUSA) werd, in den jare 1585, met het toezigt over de openbare Boekerij belast; van welken post hij zich, in den jare 1593, toen hij, als Raadsheer in den Hoogen Raad, zijn verblijf in 's Hage moest houden, ontsloeg. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 2 en 3.

II. JAN VAN DER DOES *de jonge*, zoon van den voorgaanden, geboren den 16 van Louwmaand des jaars 1571, volgde, in den jare 1593, zijnen vader in het beheer der Bibliotheek op. Hij werd, reeds in den aanvang des jaars 1597, tot leedwezen van alle hoogschatters van uitmuntende gaven en ongemeene kundigheden, nog geen volle 26 jaren oud zijnde, uit het leven gerukt. Zie de Aanteekeningen op mijne *Laudatio* JANI DOUSAE etc. pag. 126—133. Zijne afbeelding komt in de *Alma Acad. Leidensis* voor, en in MEURSII *Athenae Batavae.*

III. PAULUS MERULA werd, in den jare 1597, tot Bibliothecaris aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 76 en 77.

IV. DANIEL HEINSIUS werd, in den jare 1608,

met het toezigt over de openbare Boekerij belast. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 90—92.

V. ANTONIUS THYSIUS, reeds in den jare 1653 den hoog bejaarden HEINSIUS in het beheer der Bibliotheek toegevoegd, werd, na deszelfs overlijden in den jare 1655, tot zijnen opvolger daarin benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 107.

VI. JOHANNES FREDERICUS GRONOVIUS werd, in den jare 1665, met het beheer der openbare Boekerij belast. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 135 en 136.

VII. FREDERIK SPANHEIM werd, in den jare 1672, tot opzigter over de Bibliotheek benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 142 en 143.

VIII. WOLFERDUS SENGUERDIUS werd, in den jare 1701, tot Bibliothecaris aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 151.

IX. PETRUS BURMANNUS werd, in den jare 1724, tot opvolger van SENGUERDIUS in het beheer der Bibliotheek benoemd. Zie het II Boek dezer *Geschiedenis*, bl. 41—46, en de *Toevoegselen* enz. bl. 177 en 178.

X. ABRAHAM GRONOVIUS, in den jare 1694 te Leiden geboren, zoon van den vermaarden JACOB, en kleinzoon van den nog vermaarderen J. F. GRONOVIUS, beiden onder de Leidsche Hoogleeraren (N°. CXV en CXLV) vermeld, wier voorbeeld hij door de uitgave van verscheidene Grieksche en Latijnsche Schrijveren loffelijk volgde, werd, in den jare 1741, tot Bibliothecaris aangesteld. Hij bekleedde dien post tot aan zijn overlijden, 't welk in den jare 1774 voorviel. Zie over hem het *Onomast. liter* van SAXE, P. VI. pag. 313 et 314, en het *Alg. Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* door G. NIEUWENHUIS, III D. bl. 318.

XI.

XI. DAVID RUHNKENIUS, reeds in den jare 1770 aan den hoog bejaarden GRONOVIUS toegevoegd, werd, na diens overlijden, in 1774 tot Bibliothecaris aangesteld. Zie het II Boek dezer *Geschiedenis*, bl. 51 — 56, en de *Toevoegselen* enz. bl. 206 — 208.

XII. DANIEL WIJTTENBACH werd, in den jare 1799, tot opvolger van RUHNKENIUS ook in het toezigt over de Bibliotheek benoemd. Zie het II Boek dezer *Geschiedenis*, bl. 57 — 61, en de *Toevoegselen* enz. bl. 242 en 243.

XIII. JOANNES VAN VOORST werd, na, reeds sedert het jaar 1816, den hoog bejaarden WIJTTENBACH in het beheer der openbare Boekerij behulpzaam te zijn geweest, in den jare 1820, onder den titel van eersten Bibliothecaris, tot deszelfs opvolger aangesteld. Zie het II Boek dezer *Geschiedenis*, bl. 61 en 62, en de *Toevoegselen* enz. bl. 243 — 245.

XIV. JACOBUS GEEL, geboren te Amsterdam, den 12 van Slagtmaand des jaars 1789, werd, in den jare 1822, ten gevolge van de aanzienlijke uitbreiding der Bibliotheek, en de menigvuldige werkzaamheden, aan haar beheer verbonden, onder den titel van tweeden Bibliothecaris, aan den Heer VAN VOORST toegevoegd. Later verkreeg hij den titel van *Professor honorarius*. Zie het II Boek dezer *Geschiedenis*, bl. 62.

BIOGRAPHISCHE LIJST

DER

REGENTEN EN ONDERREGENTEN VAN HET STATEN-COLLEGIE.

REGENTEN.

I. JOHANNES CUCHLINUS, in den jare 1546 te Wetterau in Hessen geboren, en Predikant te Amsterdam, kwam in den jare 1592 herwaarts, om het nieuw opgerigte Collegie, door hem op den 6 van Wijnmaand plegtig ingewijd, voor een' tijd althans te besturen. Doch, daar de Amsterdamsche Gemeente zijne dienst niet wilde missen, keerde hij, reeds in Lentemaand des jaars 1593, tot dezelve terug. Zie MEURSII *Athenae Batavae*, p. 181—184, het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 117 en 118, H. CROESE, *Kerkelijk Register der Gereformeerde Nederduitsche Predikanten te Amsterdam*, bl. 17—19, en DE CHALMOT *Woordenboek*, VIII Dl., bl. 107 en 108. Zie bij MEURSIUS zijne afbeelding, welke ook nog door C. F. FRITSCH en door J. HOUBRAKEN (voor WAGENAARS *Gesch. van Amsterdam*) in het koper gebragt is.

II. JEREMIAS BASTINGIUS, in den jare 1554 te Calais in Frankrijk geboren, en, in den jare 1575, te

te Heidelberg tot Doctor in de Godgeleerdheid bevorderd, kwam, na het overgaan van Antwerpen aan den Prins van Parma, in den jare 1585 te Dordrecht, waar hij eerlang tot Predikant benoemd werd. Van daar werd hij, in den jare 1593, naar Leiden beroepen, om het bestuur van het Staten-Collegie te aanvaarden. Doch, wegens ontstane onlusten in het Collegie, leide hij hetzelve, den 15 van Louwmaand des jaars 1595, neder, om als Hoogleeraar der Godgeleerdheid bij de Hoogeschool op te treden. Sedert bekleedde hij dien post tot aan zijn overlijden, op den 16 van Wijnmaand des jaars 1598. Hij had derhalve op de lijst der Hoogleeraren, en wel op bl. 81, onmiddellijk achter GOMARUS, moeten geplaatst zijn geworden. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 35, en 117 en 118, en de aldaar aangehaalde schrijvers, vooral MEURSII *Athenae Batavae*, p. 189, 190. Aldaar komt ook zijne afbeelding voor.

III. JOHANNES CUCHLINUS werd, den 1 van Zomermaand des jaars 1595, door de Staten van Holland op nieuw tot Regent van hun Theologisch Collegie benoemd, en aanvaardde dien post, na verkregen ontslag van zijne predikdienst te Amsterdam, thans voor zijn leven. Hij overleed op den 3 van Wijnmaand des jaars 1606.

IV. PETRUS BERTIUS volgde, na eerst eenige jaren Onderregent te zijn geweest, zijnen overledenen schoonvader CUCHLINUS, in het jaar 1606, als Regent van het Collegie op, en bekleedde dien post tot het jaar 1614, toen hij tot gewoon' Hoogleeraar der Zedekunde werd aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 84 en 85.

V. GERARDUS JOHANNES VOSSIUS kwam, den jare 1614, van Dordrecht, waar hij Rector der

La-

Latijnsche Scholen was, herwaarts, ter aanvaarding van den hem opgedragen' post van Regent van het Staten-Collegie, en bekleedde dien tot het jaar 1619, toen hij genoodzaakt werd daarvan afstand te doen. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 110 en 111.

VI. FESTUS HOMMIUS, een geleerd en hevig voorvechter der Dortsche regtzinnigheid, werd, op den 31 van Oogstmaand des jaars 1619, tot opvolger van VOSSIUS benoemd, en bekleedde dien post, te gelijk met dien van Predikant te Leiden, tot zijn overlijden op den 5 van Hooimaand des jaars 1641, in het 65ste jaar zijns ouderdoms. Hij werd namelijk den 10 van Sprokkelmaand des jaars 1576 te Hielsum (*) in Vriesland geboren. Zie MEURSII *Athenae Batavae*, pag. 306—313, en het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 119 en 120. Hij is bij MEURSIUS, voorts door W. DELFF en (en daarnaar, door R. VINKELES voor KOKS *Woordenboek*), maar vooral, in zijnen ouderdom, voortreffelijk door C. VAN DALEN, in het koper gebragt.

VII. JACOBUS REVIUS (DE REVES), in den jare 1586 te Deventer geboren, die, als Godgeleerde, Historieschrijver en Dichter, zoo in het Latijn als Nederduitsch, zich een' grooten naam verwierf, kwam, in den jare 1641, van zijne geboortestad, waar hij het Predikambt bekleedde, ter aanvaarding van het Regentschap herwaarts, en voerde hetzelve tot aan zijn overlijden, op den 15 van Slagtmaand des jaars 1658. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 120 en 121, SAXII *Onomast. liter.* P. IV. pag. 267 et 268, en mijne *Beknopte Geschiedenis der Nederlandsche Let-*

(*) Zoo schrijft MEURSIUS. Het zal Hieslum bij Workum zijn.

Letterkunde, bl. 133 en 134; met de door SAXE en mij aangehaalde schrijvers. Hij is meesterlijk door J. SUIJDERHOEF in plaat gebragt.

VIII. PETRUS CABELJAUW, geboren te Leiden, den 17 van Wintermaand des jaars 1610, was Predikant te dier stede, toen hij, in den jare 1659, tot Regent van het Staten-Collegie werd aangesteld. Hij bleef in die bediening tot zijn overlijden, op den 20 van Lentemaand des jaars 1668. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 121.

IX. ANTHONIUS HULSIUS werd, in den jare 1668, tot opvolger van CABELJAUW in het bestuur van het Staten-Collegie benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 141 en 142.

X. MARCUS VAN ES, geboren te Gorinchem, den 19 van Sprokkelmaand des jaars 1634, had reeds eenige jaren, met den post van Predikant te Leiden, dien van Onderregent van het Staten-Collegie bekleed, toen hij, in den jare 1685, tot Regent van hetzelve werd aangesteld. Hij overleed op den 19 van Zomermaand des jaars 1699. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 121.

XI. HERMANNUS WITSIUS, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid alhier, werd, op den 22 van Herfstmaand des jaars 1699, mede tot Regent van het Staten-Collegie benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 163 en 164.

XII. PETRUS HOLLEBEEK, in den jare 1646 te Leiden geboren, en Predikant te dier stede, werd, na sedert het jaar 1685 den post van Onderregent bekleed te hebben, in den jare 1707, tot opvolger van den, op zijn verzoek, ontslagenen Regent WITSIUS gekozen, en bekleedde dien post tot zijn overlijden in

den

den jare 1709. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 125.

XIII. ROBERTUS AEMILIUS, te Oud-Beijerland, in den jare 1663, geboren, was mede Predikant te Leiden, en sedert het jaar 1707 Onderregent van het Theologisch Collegie, toen hij, in den jare 1709, tot opvolger van den overledenen Regent HOLLEBEEK benoemd werd, en bekleedde dien post tot zijnen dood, in den jare 1729. Zie DE CHALMOT *Woordenb.* I Dl., bl. 80—82.

XIV. ALBERTUS SCHULTENS werd, in den jare 1729, van Franeker herwaarts geroepen ter bekleeding van den post van Regent van het Staten-Collegie. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 188 en 189.

XV. JAN JACOB SCHULTENS werd, in den jare 1750, ook als Regent van het Theologisch Collegie, tot opvolger van zijnen vader benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 204 en 205.

XVI. CAROLUS BOERS werd, in den jare 1779, zoo tot Regent van het Staten-Collegie, als tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid aangesteld. Na het hem in den jare 1795 gegeven ontslag, werd die post aan den door vele schriften vermaarden IJ. VAN HAMELSVELD opgedragen; doch, daar deze weigerde dien te aanvaarden, bleef dezelve tot aan de vervanging van het Collegie door Lands beurzen, welke in den jare 1801 haar beslag kreeg, onvervuld. Zie verder over BOERS de *Toevoegselen* enz. bl. 224.

On-

ONDERREGENTEN.

I. PETRUS BERTIUS verkreeg, op den 11 van Hooimaand des jaars 1593, zijne aanstelling tot Onderregent van het Theologisch Collegie. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 84 en 85, en bl. 283.

II. JUSTUS BULAEUS werd, in den jare 1606, toen hij Predikant te Warmond was, tot opvolger van BERTIUS in de genoemde betrekking gekozen, en bleef daarin werkzaam tot het jaar 1617, 't welk waarschijnlijk dat van zijn overlijden was. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 122.

III. CASPAR BARLAEUS werd, in den jare 1612, tot Onderregent benoemd, en nam dien post waar tot het jaar 1619, toen hij, als bekend aanhanger van ARMINIUS, daarvan ontzet werd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 104—106.

IV. DANIEL SINAPIUS werd, op den 31 van Oogstmaand des jaars 1619, in plaats van BARLAEUS, tot Onderregent aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 120 en 121.

V. DANIEL DAMMIUS (VAN DAM), in den jare 1594 te Witmarsum in Vriesland geboren, werd, in 1639, van Franeker, waar hij het Hoogleeraarambt in de Redeneerkunde bekleedde, als Onderregent herwaarts geroepen, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden, op den 12 van Zomermaand des jaars 1641. Kort voor zijnen dood, werd hij door Curatoren tot Hoogleeraar der Godgeleerdheid benoemd, waarvan een

een der Burgemeesteren aan zijne weduwe en kinderen kennis gaf. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 123 en 124, VRIEMOETS *Athenae Frisiacae*, pag. 257—259, en het *Woordenboek* van DE CHALMOT, VIII D. bl. 198, 199.

VI. ADRIANUS HEEREBOORT werd, op den 9 van Sprokkelmaand des jaars 1642, tot Onderregent benoemd; welken post hij tot het laatst des jaars 1653 bekleedde, toen hij daarvan, op zijn verzoek, een eerlijk ontslag verkreeg. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 122 en 123.

VII. MARTINUS UBBENIUS, Predikant te Leiden, werd, in den jare 1654, tot opvolger van HEEREBOORT, als Onderregent van het Staten-Collegie, benoemd, en bekleedde dien post tot zijn overlijden, in den jare 1661.

VIII. FRANCISCUS BURMANNUS, in den jare 1628 te Leiden geboren, werd, op den 17 van Herfstmaand des jaars 1661, toen hij Predikant bij de Nederlandsche Gemeente te Hanau was, tot Onderregent aangesteld. In het volgende jaar, vertrok hij, ter bekleeding van het Hoogleeraarambt der Godgeleerdheid, naar de Hoogeschool van Utrecht, waar hij, op den 11 van Slagtmaand des jaars 1679, overleed. Zie het *Onomast. liter.* van SAXE, P. V. pag. 71 et 72, en de Rectorale Oratie van den Hoogleeraar J. HERINGA, ELZ., gedrukt in de *Annales* der Utrechtsche Hoogeschool voor het jaar 1824—1825, pag. 139. Hij is door J. MUNNIKHUISEN, door BUSCH en door VAILLANT in plaat gebragt.

IX. GODEFRIDUS SPINAEUS werd, na een' tusschentijd van eenige jaren, gedurende welken de post van Onderregent, wegens het mindere getal der Bursalen, onvervuld bleef, op den 15 van Oogstmaand des

des jaars 1668, tot die waardigheid benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 142.

X. THEODORUS CRANEN werd, in den jare 1670, tot Onderregent gekozen, en bekleedde dien post tot het jaar 1673, toen hij, bij zijne benoeming tot Hoogleeraar der Geneeskunst, denzelven nederleide. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 144.

XI. GERARDUS DE VRIES werd, op den 3 van Wintermaand des jaars 1673, tot Onderregent benoemd, en bekleedde dien post tot het jaar 1674, toen hij, tot Hoogleeraar der Wijsbegeerte te Utrecht aangesteld, op zijn verzoek een eerlijk ontslag verkreeg. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 273. Hij is door P. VAN GUNST in plaat gebragt.

XII. WILHELMUS WILHELMIUS werd, in den jare 1674, tot Onderregent herwaarts geroepen. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 152.

XIII. MARCUS VAN ES werd, in den jare 1677, tot Onderregent benoemd. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 285.

XIV. PETRUS HOLLEBEEK. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 285.

XV. ROBERTUS AEMILIUS. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 286.

XVI. JOHANNES VAN ROUVEROY, Predikant te Leiden, werd, in den jare 1709, bij de bevordering van AEMILIUS tot Regent, tot Onderregent van het Theologisch Collegie aangesteld, en bekleedde dien post tot het jaar 1720, 't welk dat van zijn overlijden was.

XVII. DAVID KNIBBE, de zoon, mede Predikant te Leiden, werd, in den jare 1720, met de bekende waardigheid bekleed, welke hij, zoo ik meen, tot zijn afsterven, in den jare 1748, behield.

XVIII. PIETER COUWENBURG DU BOIS,

Predikant te Leiden, werd, in den jare 1748, tot Onderregent benoemd; welken post hij, in den jare 1762, met dien van Hoogleeraar der Godgeleerdheid verwisselde. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 208.

XIX. ADRIANUS MUNNEKEMOLEN, mede Predikant te Leiden, werd, in den jare 1762, tot opvolger van DU BOIS in het Onderregentschap gekozen, en bekleedde dien post tot het jaar 1787, toen hij uit het leven scheidde.

XX. WILLEM TE WATER, geboren te Zaamslag, den 21 van Louwmaand des jaars 1757, was Predikant te Hulst in het voormalige Staats-Vlaanderen, toen hij, in den jare 1788, tot Onderregent van het Staten-Collegie benoemd werd. Hij bekleedde dien post tot aan de vernietiging van dat Collegie in het jaar 1801. Sedert werd hij aangesteld tot Opziener der studien van die jongelingen, die met de daarvoor in plaats gestelde Landsbeurzen begiftigd waren, en bleef in die bediening tot zijn overlijden, op den 14 van Wintermaand des jaars 1831.

BIO-

BIOGRAPHISCHE LIJST

DER

REGENTEN VAN HET WALSCHE COLLEGIE.

I. DANIEL COLONIUS, Fransch Predikant te Leiden, waar hem, in den jare 1612, ook de predikdienst bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente werd opgedragen, was eerste Regent van het genoemde Collegie, en werd, als zoodanig, op den 30 van Bloeimaand des jaars 1606, plegtig ingehuldigd en bevestigd. Hij bekleedde dien post tot zijn overlijden, in den jare 1635. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 128, en het *Woordenboek* van DE CHALMOT, VII D. bl. 202—204.

II. LUDOVICUS DE DIEU, geboren te Vlissingen, den 7 van Grasmaand des jaars 1590, die zich, als Oostersch, bijzonder als Hebreeuwsch taalkenner, roem verwierf, werd, na reeds eenigen tijd aan zijn oom D. COLONIUS, in het bestuur van het Collegie, toegevoegd te zijn geweest, na deszelfs dood, tot zijnen opvolger benoemd, en bleef in die bediening, waaraan hij het Predikambt in de Nederduitsche Hervormde Gemeente te Leiden paarde, tot aan zijn overlijden, op den 23 van Wintermaand des jaars 1642. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 128, PAQUOT *Mémoires* etc. T. I. p. 103—111, het *Onomast.*

liter. van SAXE, P. IV. pag. 329 et 330, en het *Woordenboek* van DE CHALMOT, VIII D. bl. 259—265. Er bestaan van hem twee voortreffelijke afbeeldingen, door A. VAN ZIJLVELT en J. SUIJDERHOEF gegraveerd.

III. DANIEL MASEYS werd, in den jare 1643, tot opvolger van DE DIEU gekozen, en bekleedde dien post tot aan zijn overlijden, in den jare 1668. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 128.

IV. JACOBUS GAILLARD werd, in den jare 1670, tot Regent van het Collegie aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 156 en 271.

V. PETRUS DE VILLEMANDIE, Franschman van geboorte en, uit hoofde der vervolgingen in zijn vaderland, waar hij het laatst het Hoogleeraarambt in de Wijsbegeerte bij de Hoogeschool te Saumur bekleedde, herwaarts gevlugt, werd, in den jare 1688, tot Regent van het Collegie aangesteld. Hij overleed den 6 van Lentemaand des jaars 1703, en was, zoo ik meen, de laatste Regent van het sedert geheel vervallen Collegie. Zie het *Acad. Register* van SOERMANS, bl. 128.

BIJ-

Bijlage I.

I D. bl. 15.

Octrooi, op naam van PHILIPS, *tot stichting der Hoogeschool.*

Phillips, bij der graatien Goodes Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van Naverre, van Napels, van Cicilien, van Maillorque, van Sardeyne, van den eylanden Indiën, ende vasten Landen der Zee Oeceane; Eertzhertoge van Oistenrijck, Hertoge van Bourgongien, van Lothier, van Brabant, van Limborch, van Luxemburch, van Gelre, ende van Milanen; Grave van Habsburch, van Vlaenderen, van Arthoys, van Bourgongien Palsgrave, ende van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, van Namen ende Zutphen, Prince van Zwaven, Marcgrave des heylichs Rijcx, Heere van Zalins, van Mechelen, van der Stadt, Steden ende landen van Uuytrecht, Overijssel, Groningen ende Dominateur in Asia ende Affricque. Alsoe wy bevinden, dat mits die jegenwoordige, ende langduyrige Crychsberoerten binnen onzen Lande ende Graefschape van Hollant, ende Zeelant, alle goede institutie, leringe ende stichtinge des Jeuchs, ende de oeffeninge der zelver in scientie

ende vrije consten geheel ende al in vergeten, ende nu eenige Jaeren achter rugge gestelt es, ende dat d' ingeseten der selver landen vresende eensdeels de zware oncosten, eensdeels de periculen, daer inne zyluyden ende heure Kinderen souden mogen geraecken, indien zy luyden de zelve haire kinderen tot eenige studie, ende ter scholen zouden moeten zeynden in eenige Universiteyten van andere onze landen ende provinchien, zonderlinge mits de verscheydentheit, ofte onderscheyt van der religie, ende d' oeffeninge van dien, de welcke aengaende de voorsz. van Hollant, ende Zeelant mit den anderen provinchien niet al verdragende ofte over een comende zijn. Behalven ooc dat alle onvrede, twist ende vyantschappe bij den Hertoge van Alva mit zijnen anhangeren, vianden der landen van Hollant ende Zeelant, tusschen den ingesetenen van den voorsz. onsen landen ende provinchien ten weder zijden geconciteert ende gemaect, niet zoe haest beslicht ofte wechgenomen en sal konnen werden ten genougen van eenen yegelijcken, in der vougen dat bij lange ophout, ende gebreck van goet onderwijs, leringe, discipline, ende oeffeninge der Jongeren in de voorsz. onse landen van Hollant, ende Zeelant alle zedicheyt, scientie, ende geleertheyt vergaen, ende te niet comen soude, tot verminderinge van de eere Godes, ende grote quetse van den gemeenen staet, policie ende regieringe der selver Landen; daer toe, als in alle goede Republycke, bequame per-

persoonen van scientien van noode zijn gebruyct te werden, ofte zouden deselve van Hollant ende Zeelant veroorzaect worden hem te vervougen, ofte heure jongeren ende Kinderen te verzeynden in andere vuytheemsche Schoolen, ende Universiteyten buyten onsen Landen, ende gebiet, van eender religie mit hem wesende, 't welck wy om zeeckere insichten willen verhoeden. Desen aengemerct, ende dat wij verstaen die conservatie van den Staet, ende politie der Landen van Hollant ende Zeelant, t' onzer hoocheyt ende Heerlicheyt zeer dienlicke te zijn, hebben daeromme, ende omme andere redenen ons bewegende, ende zunderlinge oock dat wij gantselicken geneycht zijn onse Stadt van Leyden mit den burgeren, ende innewoonderen van dien, ten ansien van den grooten lasten, ende noot van den Krijch, bij hemluyden in alder getrouwicheyt gesustineert, ende gedragen, bij alle wegen ende middelen te gratificeren ende te vorderen. Bij rype deliberatie, ende advys van onsen lieven Neve, Ridder van onser ordere, Wilhem Prince van Oraignie, Grave van Nassou etc. Stadthonder, ende Capiteyn Generael voor ons, over Hollant, Zeelant, Westvrieslant, ende Utrecht, mit die van den Raide provinciael van Hollant, ende van den gemeene Staten van Hollant ende Zeelant, binnen de voorsz. Stede van Leyden geordonneert ende opgerecht een vrije openbare Schoole ende Universiteyt, ghelijck wij die zelve aldaer ordonneeren, ende oprechten bij desen,

 om-

omme in de selfde Schoole, ende Universiteyt vrijelick ende openbaerlick de scientien der Godtheyt, in de Rechten, ende Medicinen, mitsgaders der Philosophien, en alle andere vrye consten, ooc de taelen, Latijn, Greke, ende Hebraicke, gecondicht, gelesen ende geleert te werden bij Doctoren ende Leeraers daer toe gequalificeert, ende aen te nemen: dewelcke ooc auctoriteyt ende macht zullen hebben inde voorsz. scientien, openbare oeffeningen, ende disputatien te houden, ende naer behoorlicke exsaminatie ende ondersouck, titulen van Doctoren, ende Meesters in de voorsz scientien, ende consten te verleenen onder behoorlicke letteren, ende brieven daartoe dienende, die wij willen van zulcken effect, ende cracht te zijn, ende gehouden te worden, als die in andere gemeene Schoolen ende Universiteyten verleent, ofte gegeven mogen zijn: Auctoryserende alsulcx den voornoemden onsen lieven neve, ende Stadthouder van onsentwegen tot vorderinge der voorsz. Universiteyt van alle goede policie, regieringe, ende ordeninge van dien, mitsgaders totten onderhout van den Doctoren ende Leraers voorsz. te maecken alsulcke ordonnantien ende statuten als daer toe nodich ende dienlick zullen mogen zijn, bij advys van de Staten der voorsz. landen van Hollant ende Zeelant, alle welcke Ordonnantien, ende Statuyten, mit 't gunt daer aen dependerende is, wy willen onderhouden ende achtervolcht te werden, als of die van ons uytgegaen waeren, gelyck wy deselve ooc voor i u alsdan, ende dan als nu houden bij ons bevesticht, ende bevesti-

geu

gen bij desen, zonder dat wy nochtans willen eenige andere gelycke Schole tot eeniger tijt in Hollant, ofte Zeelant gefundeert, ofte opgerecht te werden: 't welc wy voor ons, ende onsen successeurs expresselicken verboden hebben, ende verbieden by desen. Hebben voorts gegunt ende geoorloft, gunnen, ende oorloven by desen den Burgermeesteren ende Regierders der voorsz. Stede van Leyden, den selven oock gevende volcomen macht, ende auctoriteyt, voor zo vele des noot zy, totter plaetse van de voorsz. Schoole t' allen tyden te mogen aenvaerden, gebruycken, ende eygenen alsulcke gemene ofte privaete plaetse ende huysinge, als hemluyden goetduncken sal, deselve tot de voorsz. Schole accommoderende, ende timmerende, ooc veranderende, ende getimmerde demolierende, ende afwerpende, zulcxs zij luyden bevinden zullen totten bequaemheyt, niet alleenlick der selver schoole, mer ooc tot commoditeyt, ende stichtinge van eenige der Doctoren, ofte Studenten woonplaetsen, ofte Collegien, mitsgaders tot ciraat der zelver, ende recreatie der Studenten eenichsins dienlick te wesen: behoudelick dat sy luyden gehouden worden den particulieren eygenaers, ofte besitters van de privaete huysen, alleenlicken te vernuegen tot schattinge van Schepenen, na de Keure ende Ordonnantien derselver Stede, niet tegenstaende eenige appellatie, ofte tegenseggen van yemant. Ontbieden daer omme onsen neve ende Stadthouder, mitsgaders die van den Rade, ende Staten van Hollant, ende Zeelant,

bevelende ooc allen onsen Justicieren, ende Officieren, Regierders, ende Wethouders der Steden van den selven Landen, mitsgaders van de voorsz. Universiteyt toecomende, ende alle andere dien dit eenichsins angaen mach, dat zy luyden, ende elck van hem in sijn regardt dese onze ordonnantie, institutie, ende Octroye naer heure forme ende innehouden volcomen, ende doen volcomen, ende de voornoemden van Leyden daer van volcomelicken te laeten genieten ende gebruycken, zonder hemluyden daer inne te doen, ofte laeten geschien eenige verhindering, ofte belet, maer ter contrarie alle vorderingen ende onderstandt des verzocht, ofte van node zijnde, want onse meeninge zulcx es.

Gegeven tot Delff, onder onsen Zegel aen desen gehangen, den zesten January, in 't Jaer ons Heeren duysent vijffhondert vier ende tzeventich, Stilo Curie Hollandie (*). Van onsen Rijcken, te weeten van Spaengien, Sicilien etc. 't XXe. ende van Napels 't XXIIe.

Opte plycke stont geschreven :

Bij den Coninck, ter relatie van den Stadthouder ende Capiteyn generael.

Onder stont geteyckent,

A. GENIETS.

(*) Men herinnere zich hierbij, dat, naar den stijl van het Hof, het jaar eerst met Paschen een' aanvang nam. Volgens onze wijze van berekening, moet men dus hier het jaar 1575 lezen.

BIJ-

Bijlage II.

I D. bl. 30.

Statuten der Universiteit, door WILLEM I *vastgesteld.*

Den 2 Junij 1575.

Wilhelm, by der gratien Gods Prince van Oraignien, Grave van Nassau, van Catzenellebogen, van Vianden, van Dietz, van Bueren, van Leerdam etc. Heere ende Baron van Breeda, van Diest, van Grimbergen, van Arlay, van Nozeroy etc. Borchgrave van Antwerpen, ende van Besanchon, Stadthouder, ende Capiteyn Generael over Hollandt, Zeelandt, Westvrieslandt, ende Uytrecht; Allen ende eenen yegelijken die desen jegenwoordige eenichsins aengaen, zien, oft hooren lesen sullen, saluyt. Alsoo onlancx van wegen den Coninck van Spaingnen, onsen genadichsten Heere, geordonneert is, als dat binnen der Stede van Leyden eene openbaere schoole, Universiteyt, ofte Academie geërigeert, ende geinstitueert soude worden, alwaer de jeucht, zoo van Hollandt, Zeelandt, als van de omliggende Landen, in alle vrye

con-

consten ende scientien geleert, geoeffent, ende opgevoedt souden mogen werden, naer breeder vermelden der brieven, institutie, ende Octroye den Magistraet der selver Stede tot dien eynde verleent, ende dat dien volgende de institutie ofte inauguratie der selver Universiteyt, opten VIIIen February lestleden, gedaen, ende gecelebreert is, ende dat volgende de voorschreven brieven van Octroy, ofte institutie ons incumbeert alsulcken ordonnantien, ende statuyten te maecken, als wy tot vorderinghe, ende regeeringhe der zelver Universiteyt bevinden souden te dienen, ende noodich te zijn, nae den welcken den Rechtoor, Proffesseurs, Studenten, ende andere Lidtmaten der selver Universiteyt hen souden hebben te reguleren. Soo is 't, dat wy gesien ende gevisiteert hebbende, zeeckere Ordonnantie ende Statuten by den Professoren, zoo die op te erectie ofte inauguratie van dezelve Universiteyt geweest zijnde, als andere, die daer naer gecomen syn 't samentlyck metten Magistraet der zelver Stede geconcipieert, tot vorderinghe der selver Universiteyt dienende, ende op alles gehadt 't advys van den Gedeputeerden van den Staten van Hollandt, ende Zeelandt, geordonneert, ende gestatueert hebben, ordonneren ende statueren de poincten ende articulen hier nae volgende.

Dat 't lichaem der voorschreven Universiteyt staen, ende gerepresenteert sal worden by den Recktoor, Doctoren, ende Professoren in den zelven daer-

daertoe gestipendieert ende dienende, mitsgaders de Doctoors, ende Magistri, die in der selver Universiteyt gegraduëert zullen zijn, ende aldaer haere residentie zullen houden, d' welcken zullen zijn van den Raedt, ofte Senaet der selver Universiteyt, ende gelyckelyck 't lichaem der selver representeren, ende t' allen tyden gehouden zijn te vergaderen, als zy van wegen den Rectoor geroepen ende geinsinueert sullen worden.

Die electie, ofte creatie van den eersten Rectoor ende Assesseurs hebben wy behouden aen ons ordonnantie, sulcxs voor dit jegenwoordige loopende jaer tot Rectoor Meester Petrum Thyaram, ende tot Assesseurs, Meester Johan Feugeret, Doctoor in de Godtheyt, Cornelys de Groot, Rechtgeleerde, Geraert Bonte, Medecyn, Basilium Pithopeum, Latijnsche Professeur.

Dat opten eersten February by de meeste stemmen van den Raedt, ofte Senaet der voorschreven Universiteyt, drye van Duytsche spraicken sullen worden gedenomineert, uyten welcken by ons, ende in onser absentie, bij die van den Raide van Hollant, by advys van Burgermeesteren der Stede van Leyden, een gecreëert sal worden, tot Rectoor, die zyne dienste ende officie innegaen, ende beginnen zal den VIIIen February, daer aen volgende, wel verstaende, dat in de voorsz. denominatie mede wezen zal die gheenen, die jegenwoordelyck in den selven staet zal zyn, sulcx dat oock d' zelve sal mo-

mogen worden gecontinueert, indien 't goedt bevonden wordt. Ende zal den voorsz. Rectoor in syne absentie, ofte zieckte eenen Vicarius moghen kiesen by consent van zyne Assesseurs.

Dat den Rectoir zal hebben vier Assesseurs, te weten: uyt elcken faculteyt eenen, als eenen Theologum, eenen Jurisperitum, een Medicum, ende een Philosophum ofte Liberalium artium Professorem, van den welcken alle jaeren voorsz. den achtsten February twee vernyeuwt, ende bij de meeste stemmen van de Doctoren, ende Professooren der zelver Universiteyt, ende anderen die 't lichaem van dien representeren, als vooren, gecoren sullen worden, d' welck gesamentlyck metten Rectoor op alle vervallende zaeicken sullen disponeren, ende over gewichtighe ende zwaere zaicken roupen de Curateurs van der Universiteyt.

Dat de Rectoir de zaicken in deliberatie van de Assesseurs zal leggen, de opinien colligeren, ende nae 't meerdeel resolveren.

Dat by 't overlyden, ofte onbequaemheyt van den Rectoir, Assesseur, ofte Assesseurs een, ofte meer andere zullen worden gedenomineert, ende ghecreëert als boven: ende zal aengaende de onbequaemheyt, toesicht genomen worden by den voornoemden Curateurs.

Datter voor 't eerste wesen zullen twee Professeurs in Theologia, twee in Jurisprudentia, een in Medicina, een in Logica, een in Phisica, een in Ma-

Mathematica, een Professeur Latine Lingue, een Grece, een Hebraice, de welcke, nae dat het getal der Studenten in elcken faculteyt vermeerderen zal, oyck vermeerdert sullen moghen worden metter tijt.

Wat Autheur, bouck, ofte materie elck Professeur lesen ofte tracteren sal, sal by den tegenwoordigen Rector, Assesseurs ende Curateurs gheresolveert worden, waer nae een yegelyck van hemluyden hem zal hebben te reguleren.

Dat elcks van den Professeuren voorsien zal worden van behoorlycke salarys, zulcxs de Curateurs, ofte toesienders van de Universiteyt gesaementlyck mette Burgermeesteren der voorsz. Stede met hemluyden sullen connen accorderen uyte goeden daer toe by den Staeten gedestineert, ende geaccordeert, ofte als noch t' accorderen, al volgende den staet ende authorisatie den zelven Burgermeesteren ende Curateurs daer aff gegeven.

Dat de Professoren elcke drie maenden een vierde paert van haeren salarys ontfanghen zullen vuyt handen van een zeeckere Rentmeester insonderheyt daertoe gestelt of te stellen.

Dat de Recthoor zal hebben eenen Bodel, ende de Professeurs in 't gemeen eenen, die tot redelyckheyt gestipendieert sullen worden als vooren.

Dat by den Rectoor, Assesseurs, ende Curateurs, den Secretarys van der Universiteyt zal werden gecoren, die register houden zal van alle de resolutien van den Rectoir, Assesseurs ende oock van naemen

ende

ende toenaemen van de Studenten, die gheimmatriculeert sullen werden, annoterende den dach van haerlieder compste, ende Stede ofte Vlecke van daer zy zijn.

Dat de selve Secretarys oock 't Rentmeesterschap zal bedienen, ende zulcx alle des Universiteyts penningen, incomsten, ende gerechticheden ontfangen, ende de zelve expediëren ter ordinantie van den Rectoor, ende Assesseurs, ende alle jaer reeckeninghe doen den Rectoor ende Raedt voorsz.

Dat alle Studenten commende tot de Universiteyt, gehouden zullen zijn terstont hen te vinden by den Rectoir, ende hen te laeten inmatriculeren, ende daer vooren te betaelen, tot behouffe van de Universiteyt XV. stuyvers: zulcxs oock gehouden zijn te doen, alle die hen tegenwoordelyck, ende van nu voort aen voor Lidtmaeten van de Universiteyt willen houden.

Dat oock alle jaeren, als een nieuw Rectoir gecoren zal zijn, alle Studenten, ende Lidtmaeten van der Universiteyt haeren naem binnen veerthien daegen sullen laeten aenteeckenen, daer voor betaelende een stuver ten behonffve van Rectoor ende Secretarys.

Die Recthoir zal zweeren aen handen van de voorsz. Curateurs, ten bywesen van de Burgermeesteren der Stede van Leyden, desen ende alle andere Statuten, ende Ordonnantien van de Universiteyt naer heure forme, ende inhouden te onderhouden,

en-

ende te doen onderhouden sonder daer tegens te doen of te laeten geschien in eenigerwijs, ende dat hy naer alle zyne vermogen sal beletten, alle 't gundt hy bevinden zal tot verachteringhe der zaicken van de Universiteyt te wesen; maer contrarie met alle vlijt, naersticheyt ende sorghe vervorderen 't gundt eenichsins tot voordeel, eere, ende gemeene welvaert van dezelve Universiteyt, mitsgaders van de Lidtmaten ende Studenten van dyen, mit onderhoudt ende vermeerderingche van den dienst, ende Glorie Gods, van alle goede discipliene dienlyck zal mogen sijn, sonder in desen te gebruycken eenighe affectie, gunste, ofte ongunste, nochte insichte te hebben op eygen bate ofte schade, ende voorts al te doen, dat een goed Rectoir des Universiteyts schuldich is ende behoort te doen.

Die Assesseurs sullen sweeren, dat zy den Rectoor van de Universiteyt in officio wesende, sullen hebben in eere, ende aensien, ende voor soo veel henluyden aengaen mach d' ordonnantien ende statuten derselver Universiteyt wel ende ter goeder trouwen onderhouden, naircommen, ende helpen voorstaen, den voorgenoemden Rectoor assisterende in alle voorvallende saecken des by hem vermaent ofte geroepen zijnde met ghoeden raedt, ende advys, zulcx zyluyden in oprechter conscientie naer Gods woordt, midtsgaders allen rechten, ende equiteyt, ende tot vorderinghe zoo wel van de zaicken der Universiteyt, ofte als tusschen eenighe partyen oock tot oor-

baer van de Litmaten, ende Studenten derselver Universiteyt bevinden sullen te behooren.

Die Studenten zullen zweeren den Rectoir metten raidt, ende Senaet der Universiteyt met al der reverentie ende eerbiedinghe te erkennen, den selven in 't effectueren ende volbrengen der Statuten van de zelfde Universiteyt, midtsgaders in alle heure wettelycke geboden [en] verboden te gehoorsaemen, ende zoo zyluyden bevinden zullen, ofte tot heure kennisse commen zal yet den zelven 't lichaem ende gerechticheyt van de Universiteyt prejudiciabel ofte jegens zijnde, dat zyluyden 't zelve den Curateurs van deselve Universiteyt, ofte den Rectoor in der tijt, sullen te kennen geven, sonder de Universiteyt, ofte Officiers van dyen in eenigen heuren rechten te defrauderen, ofte yet te onthouden, nochte oock eenige leeringhe aen te hangen, ofte te volgen, dan die in dezelve Universiteyt geprofesseert zal worden, zoo langhe zy in de zelve Universiteyt hem onthouden zullen.

Dat in dese Universiteyt nyet en sullen werden gecreëert dan Magistri in artibus, ende Doctores in de ander faculteyten, ende dat de creatie by den Rectoor ter presentie van den Professeurs ende Raidt geschieden zal, nae voorgaende legittime examinatie, ende presentatie gedaen by den Professeurs van die faculteyt, daer inne hy gecreëert zal werden: wel verstaende dat in de voorsz. examinatie, ende creatie by den voornoemden Rectoir, ende Profes-

seurs

seurs oock regard genomen zal worden op de deuchde, 't leven, ende bequaeme ouderdom van de persoonen, omme niet toegelaten te worden den genen die van eenich quaet, ende onmanierlyck leven, ofte zeer jonck van jaeren mogen zyn.

Dat een die Doctoir in Theologia, Jurisprudentia, aut Medicina gecreëert zal worden tot behouff van de Rectoir, Assesseurs, ende ander van 't lichaem van de Universiteyt, sal betaelen de somme van twintich gulden, ende tot behouff van de Universiteyt de somme van vijfthien gulden; ende die Magister in artibus zal gecreëert werden, sal betaelen tot behoeff als boven, de somme van twaelff gulden, ende tot behouff van de Universiteyt de somme van acht gulden, ende zal al 't selffde recht onder den Reetoor, ende anderen boven verhaelt by der examinatie, ende creatie present geweest zijnde, onder hemluyden gelijckelyck gedeelt worden, behoudelyck dat den Rectoir dubbelde portie zal genieten, ende daer voor by den gecreëerden Doctoor, ofte Magister, brieff ende zegel van zijn creatie leveren zal; voor de expedicie van de welcke, boven 't gundt voorsz. is betaelt zal worden by den gecreërden Doctoir twee guldens, by den Magister artium XXIIII. stuyvers, die drie deelen van dezelve expedicie tot behouff van den Secretarys, ende 't vierde part voor de Bodel, of Bodellen.

De tegenwoordighe Reetoor met die andere van de Universiteyt, sullen concipieeren de forme van de exa-

minatie, die men observeren sal voor 't creëeren van een Doctoor, ofte Magister, die ceremonien die men in 't creëeren gebruycken zal, de forme van 't zegel van de Universiteyt, 't welck den Rectoor in zijn bewaernisse zal hebben, met wat habyten ende ornamenten, zoo den Rectoir ende Raden, als die ghene die gecreëert zal werden ten zelven tyde gecleet ende verciert zullen moeten zijn, omme voorder daer inne gestatueert, ende by ons daer op confirmatie verleent te werden naer behooren.

Dat elck van de tegenwoordighe Professooren aengenomen zijnde, met alsulcke ornamenten sullen voor 't eerste als nu gegratificeert werden.

Dat by de Staten van Hollandt twee oft dry gequalificeerde ende bequaeme persoonen zullen geordonneert werden tot patroonen, Curateurs, ofte toesienders van der Universiteyt, die gehouden zullen zijn te besorghen, ende beneerstigen alle 't gundt hemluyden gesaementlyck metten Rectoir, ende zyne Assesseurs, noodich ende oorbaerlyck duncken zal, omme de Universiteyt te vorderen, ende doen floreren, dewelcke daeromme tot allen tyden vryen inganck hebben zullen in de vergaderinghe van den Rectoor, ende Assesseurs, ofte die van de Universiteyt voornoemt, ende mede opineren mogen in allen voorcomende saecken, der welcker offitie altijt dueren zal, ende zal by 't overlyden van yemanden, een ander in de plaetse by den Staten gestelt werden, ende zullen de voornoemde Curateurs, omme

heu-

heure last ende dienst te volcommen heure convocatie en saemen comst mogen houden ende maecken daer, ende alzoo hem dat goetduncken zal.

Dat de Rectoor ende alle Professeurs, mitsgaders d' Officiers van de voorsz. Universiteyt, ende voorts alle de Doctoren, ende Magistri aldaer geereëert, hem in de zelve Universiteyt, ende in Studiis onthoudende ende continuerende, sonder eenigherhande neeringhe ofte hanteringe te doen, sullen voor heur huys ende huysgesinne vry ende ontledicht zijn van eenighe soldaten, ofte gevolghe van den hove, ofte van eenige personaige te logeeren ofte te ontfanghen. Item van alle dagelycxe gesetten, dach ende nachtwachten, oock van contributien tot alle gemeene der Stede wercken, ofte fortification, welcke exemptie oock ghenyeten zullen alle vreemde Studenten voor heure persoonen, ten waere omme den noot, ofte redene by den Rectoor met die van de Universiteyt voornoemt anders bewillicht, ende geordonneert werde.

Dat alle Studenten, Officieren, Bodellen, Secretarius ende diergelijcke van de Universiteyt, zoo wel in Civile als Criminale saecken, 't zy of zy ageren, ofte geconveniëert mogen worden, te rechte zullen staen, voor den Rectoor ende zyne Assesseurs metten Burgermeesteren, ende twee schepenen Meesters derzelver Stede, 't zy oft de selve met Studenten, oft met Borgeren te doen mochten hebben: behoudelyck dat partyen, aleer zy in 't recht sullen

V 3 com-

commen, voor den Rectoor ende Assesseurs ontboden zullen worden, die hemluyden accorderen zullen, zoo verre het doenlycken is, ende zullen den voornoemden Rector, Professores, Doctores, ende Magistri, in der eerste instantie geconveniëert worden voor den hove van Hollant, ende zyluyden agerende, gehouden zijn heure partye te roupen voor zyne competente Rechtere. Des en zal van de sententie by den voorsz. Rectoor, Assesseurs, Burgermeesteren, ende Schepenen voorsz. gegeven, geen appellatie toegelaten worden; ende dit al by provisie, ende tot anders zal mogen wesen geordonneert.

Ende en zal den Officier van der Stadt niemandt, Student, ofte lidtmaedt van der Universiteyt zijnde, in apprehensie mogen nemen dan nae voorgaende resolutie van den Rector ende Burgermeesteren, alleen uytgeseyt den ghenen die hy in zwaere, ende enorme delicten opt feyt bevinden sal.

Dat de Rector, zyne Assesseurs, ende Curateurs voornoemt mit advyse van de ander lidtmaeten der voorsz. Universiteyt, is 't noot, sullen vermogen te maecken alle alsulcke vorder ordonnantie ende statuten als tot vordernisse ende voortganck derzelver Universiteyt eenichsins dienen zullen, mitz. dat zy approbatie der selver aen ons, midtsgaders aen den Staeten verzoucken zullen; behoudelyck oock, dat zy geen statuyten, eenichsins streckende tot achter deel van de Burgeren, ofte inwoonders der voorsz. Stede, ofte de zelve eenichsins aengaende maecken

en

en zullen, dan by advys ende voorgaende communicatie metten Burgermeesteren, ende Regeerders der voorsz. Stede van Leyden. Des zoo en zullen oock die van de Magistraet geen Statuten, ofte Ordonnantie maecken tot achterdeel, of eenichsins aengaende die van der Universiteyt, dan by gelijcke advys ende communicatie van den Rectoor, Assesseurs, ende Curateurs voorsz.

Den tijt van te lesen ende doceren, Item van de ferien, ende vacantien, die by den Professoren sullen worden geobserveert, ende onderhouden, zullen by den Rectoor, Assesseurs, ende Curateurs geraemt, ende gestelt werden met advys van de voornoemde Burgemeesteren.

Alle Studenten zoo wel vreemde als binnenlandtsche, sullen, in 't commen ende wederkeeren tot der selver Universiteyt, vry zijn van allen tollen aengaende heure boucken, kleederen, ende andere meubelen, ende voorts gebruycken alle privilegien ende vryheden nae beschreven rechten hen competerende, voor zoo veel die by desen jegenwoordigen statuten ende ordonnantien specialycken niet en zijn gederogeert.

Alle welcke voorsz. ordonnantien, ende statuten wy willen, binnen de voorsz. Universiteyt by den Rectoor, Assesseurs, Professeurs, Curateurs, Studenten ende andere Lidtmaten der selver Universiteyt voor 't eerste ende voor desen tijt achtervolcht ende onderhouden te worden: ordonnerende eenen

yegelyck van hemluyden in zijn regard, midtsgaders den Magistraet der Stede van Leyden, ende allen anderen die den voorsz. Statuten eenichsins mogen aengaen, hem hiernae te reguleeren, behouden aen ons de vermeerderinge, verminderinge, ofte veranderinge, ende interpretatie der zelver. 't Oorconden dese met onse handt en zegel bevesticht den tweeden Juny, anno XV^c. tseventich ende vyffte.

Onder de pleycke stont:

GUILLAUME DE NASSAU.

Opte plycke stont:

By mijn Heere de Prince

J. DE .....

Ende was besegelt mit een root wasse zegel, gesloten in een blecken doose hangende aen eenen dobbelen franzynen staerte.

Op ten rugge stont:

Naer dat dese opene brieven ten burele van der Camere van der reeckeninghe in Hollandt zijn gevisiteert ende deurlesen, soo zijn de zelve aldaer, ter ordonnantie van den luyden der zelver reeckeninghe geinterineert, geregistreert in 't witte register met die roode roose, beginnende met ten jaere XV^c. LXXXVI. fol. XL. verso. Actum ten buerele voorsz. den IIII^en. Martii, anno XV^c. acht ende tachtich.

My jegenwoordich,

Ende was ondertecyckent:

J. VAN DER GOES.

In

In vervolg van tijd, werd het raadzaam en noodzakelijk gekeurd, in deze eerste Statuten der Universiteit eenige veranderingen te maken. Ten gevolge hiervan werd door de Staten van Holland en Westvriesland, op den 1 van Wijnmaand des jaars 1631, een nieuw zamenstel van *Wetten en Statuten van de Universiteit te Leyden* vastgesteld, 't welk in de *Handvesten enz. der Stad Leyden* door F. VAN MIERIS, bl. 536 en volgg. in zijn geheel te vinden is. Wij achten het voor ons oogmerk voldoende, hier de voornaamste veranderingen op te geven, welke daardoor in het vroegere zamenstel gebragt werden.

Bij Art. I wordt bepaald, dat de staat, het ligchaam der Universiteit representerende, zal bestaan uit twaalf ordinaris Professoren, te weten uit iedere Faculteit drie, als drie Theologen, drie Regtsgeleerden, drie Medicijnen, en drie Philosophen, onder welke ook de Professoren van de talen en goede konsten worden begrepen; met vrijlating nogtans aan Curatoren, om dit getal, uit hoofde van eenige gewigtige oorzaken, naar gelegenheid, te verminderen of te vermeerderen, doch niet te boven gaande het getal van vijftien.

Het tweede Art. bevat mede eene belangrijke afwijking van het vroeger vastgestelde. Was toch de Senaat, bij de vorige Statuten, gelast, den aftredenden Rector, t' elken jare, op nieuw met nog twee anderen ter verkiezing voor te stellen, bij de tegenwoordige werd bepaald, dat hij niet, dan na verloop van vier jaren, op het drietal ter keuze van een' nieuwen Rector zou mogen gebragt worden.

Opmerkelijk is eindelijk ook het twintigste Art., behelzende een geheel nieuw bijvoegsel tot de vroegere Statuten, waarvan de ondervinding de noodzakelijkheid had doen kennen. Bij hetzelve wordt geboden, dat de

Studenten zich niet zullen vervorderen, eenige Collegien, die van eene stad, provincie of natie zijn, onder elkanderen op te rigten, of die voor dezen opgerigt zijn, te onderhouden, of lidmaten daarvan te zijn, om, uit kracht van eenige aangenomen wetten, malkanderen tot plegtige bijeenkomsten te verbinden, onder wat voorwendsel het ook zou mogen zijn, dat zij mede niemand maaltijden, symposia, geld, of iets anders, regtstreeks, of zijdelings, zullen afeischen, of doen geven, noch ter oorzake van inkomst, welkom, adieu, of vertrek, noch van Promotiën, Oratiën, Propositiën, of andere plegtige handelingen en oefeningen, die in de Academie gepleegd worden, hoedanig die ook zouden mogen zijn, veelmin zich verstouten de genen, die zulks weigeren, in eenige openbare oefeningen uit te kloppen, of op eenige manieren lastig te vallen, of zelfs iemand daarover te dreigen, en dit alles op zoodanige straffe, als, bij Plakaat van den 27 van Herfstmaand 1629, daartoe gesteld is.

BIJ-

Bijlage III.

I D. bl. 43.

S. P.

Filium meum Mauricium, Viri clarissimi ac doctissimi, Leidam mitto, ut istic majores in bonis literis faciat progressus, et moribus ad me aliquando, ita Deo bene volente, redeat ornatior. Quoniam autem vestro partim exemplo et partim cura diligentiaque Vestra illud me consequi posse spero, omittere non potui, quin meis ad vos literis illum commendarem, a vobisque peterem, ut quantum ad eum bene informandum, cum bonis literis, tum praeclaris moribus conferre potestis, tantum velitis impendere, quo iis rebus, vestra opera instructus, quae sunt necessariae, aliquando Reip:. Universae inservire possit magno totius Reip:, praesertim Hollandiae bono et cum aliqua nominis dignitate. Etsi autem non ignorabam, quantum in me meosque sitis propensi, mei tamen esse officii putavi id a vobis efflagitare, quod eratis mihi ultro concessuri. Quod vero ex me saepius audivistis, id vobis persuasum esse cupio, Academiam Vosque ipsos mihi esse commen-

mendatissimos; atque id quidem vel ex eo intelligere potestis, quod istuc hisce de causis filium meum miserim. A Deo peto, Viri Clarissimi ac doctissimi, ut vobis, universaeque Academiae velit benedicere. Valete XV Julii Vlissingae A°. M. D. LXXXII.

Vobis Amicitia Singulari
addictus

(sign.) GUILIELMUS A NASSAU.

Inscriptio erat
Clariss. et Doctissimis Viris
Rectori ac Caeteris Academiae
Leydensis Professoribus.

Bijlage IV.

I D. bl. 46.

MAURICIUS *Comes Nassoviae, Catmelibocorum, Viandae etc.*

Gratius equidem aut acceptius, Viri Amplissimi, nihil mihi accidere potuisset, quam rebus meis hic quomodocunque compositis, ilico Lugdunum ad almae Academiae Vestrae, tamquam ad matris dulcis-

si-

simae gremium potuisse reverti, et tam ei quam vobis ob accepta benivolentiae officia debitas gratias agere. Postea vero quam Amplissimis patriae nostrae Ordinibus visum est me hic remorari, quo facilius ac promtius illis in praesenti onere, quod pro aris et focis susceperunt, mea quantulacunque opera adesse possim, ideoque facultas explendi tam justi desiderii mihi sit ademta, facere non potui, quin A. V. candidum animum meum erga vos et almam Vestram Academiam hisce saltem literis, dum aliter non licet, affirmarem. Scio praesentia vestra in me beneficia. Expertus sum in dies singularem benevolentiam, assiduum studium et amorem in me Vestrum. Etsi vero et facultates et fortunae meae eo in loco sint, ut aequam vobis talionem reddere nequeam, persuasum tamen habeatis volo, memoriam eorum omnium mihi, quoad spiritum duxero, fore gratissimam, meque et opera et studio meo, licet tenui, numquam vobis defuturum. Valete, Viri Amplissimi, meque solito posthac amore semper complexum tenete. Delphis XIX Septembris Anno M. D. LXXXIIII.

A. V. deditissimus
(sign.) MAURICIUS COMES A NASSAU.

Superscriptio erat
Amplissimis ac Doctissimis Viris
Domino Rectori et caeteris Almae Lugdunensis
Academiae Professoribus apud Batavos.

Bijlage V.

I D. bl. 66.

Voorregtsbrieven, door HENRIK IV *en* LODEWYK XIII, *Koningen van Frankrijk, aan de Leidsche Hoogeschool verleend.*

Henry, par la grace de Dieu Roy de France et de Navarre, a tous presens et a venir, salut. Les Roys noz predecesseurs, qui ont esté desireux de perpetuer leur nom et recommander leur memoire a la posterité par leurs actions vertueuses, ont entre autres choses recherché la restauration et protection des Artz et des sciences, comme la chose du monde qui leur pouvoit apporter le plus de gloire et contentement. De la est venu que tant de beaux Colleges, Seminaires et Universitez ont esté fondez pour l'instruction et edification de la jeunesse, qui ont produict de grandz et excellentz personnages en toutes sortes de sciences et doctrines, dont ce Royaulme a surpassé les autres Estatz de la Chrestienté, et parce que les dictz Roys nos predecesseurs ne sont pas seullement contentez d'estendre leurs bonnes intentions pour l'acroissement des dictes sciences en ce Royaulme; mais ont conceddé aus-

ausdictz Colleges Francois, et aux Universitez estaplies en plusieurs Royaulmes et pays estrangers plusieurs grandz droitz, preëminences et previlleges.

Nos treschiers et grandz amys les Seigneurs Estatz generaulx des Provinces Unies de pays bas de Flandres, nous ont supplié, qu'en faveur des lettres, et en continuant en la mesme volonté et inclination, que les ditz Roys noz predesesseurs ont eu a l'acroissement d'icelles, il nous plérest accorder aux Escolliers, Estudians, en l'Universitè de Leyden pareilz previlleges en notre Royaume desqu'elz jouissent en icelluy les escolliers des autres Universitez estrangeres. Scavoir faisons, que nous desirans en toutes choses bien et favorablement traiter les dicz Seigneur Estatz et leur tesmoigner combien leur affection et bonne volonté en notre endroit nous est chere, et recommandée, de l'advis de notre conseil, et de notre grace specialle, plaine puissance et autorité Royalle. Nous avons accordé et accordons par noz presentes aus dictz Escolliers Estudians en la dicte Université de Leyden pareilz droictz, previleges, preëminences, exemptions et immunitez en cestuy notre Royaume, des quelz jouissent en icelluy les Escolliers des autres Universitez Estrangiers, sans quil soit besoing declarer et speciffier particullierement les dictz droictz, previleges, preëminences, exemptions, et immunitez, et lesquelz nous y tenons speciffiez et declarez. Voul-

Voullans, et ordonnans, qu'ilz en jouissent plainement et paisiblement, sans qua ceste occasion il leur soit faict, mis ou donne ores ny à l'advenir par quelques personnes et pour quelque cause et occasion que ce soit aucun trouble, destourbier, ou empechement. N'entendons toutes fois, que les Docteurs en droit Canon, Theologiens ny Medecines puissent lire publicquement en cestuy notre dict Royaume soubz couleur de la presente concession, si ce n'est en vertu de noz lettre de permission. Si donnons en Mandement à noz amiz et feaulx les gens tenans noz Courtz de parlement, Chambre de nos comptes, Courtz de noz aydes, Baillifz, Senechaux, et a tous noz autres justiciers et Officiers qu'il apparteindra, que ces presentes ilz facent lire, publier, et enregistrer en leurs registres, et du contenu d'icelles jouyr et user les diz Escolliers, Estudians en la dicte Universite de Leyden. Cessans et faisans cesser tous troubles et empeschement au contraire, car tel est notre plaisir.

Et affin que ce soit chose, ferme et stable a tousjours, nous avons signé ces dictes presentes, et a icelles faict metre et apposer notre scel, sauf en autres choses notre droict, et l'autruy en toutes.

Donné a Rouen au moys de Janvier l'an de grace

Mil

Mil Vc. quatre vingtz dixsept, et de notre reigne le huictiesme.

Was getekend,

HENRY.

Op de vouwe stont geschreeven,

Par le Roy

DENEUFUIZZE (*).

Was versterkt door een groot zegel in groene wassche, aan zyden snoeren van groen en rood uithangende, hebbende ook een contra Zegel met de drie Lelien enz.

Men ontdekt uit den inhoud van dezen Voorregtsbrief, op bl. 66 van het I. D. minder naauwkeurig door mij opgegeven, dat, behalve de Godgeleerdheid en geestelijke regten, ook het oefenen der Geneeskunde daarbij was uitgezonderd. Deze laatste uitzondering werd door LODEWIJK XIII, op verzoek van den Nederlandschen Gezant, ADRIAAN PAUW, die tevens Curator der Hoogeschool was, in den jare 1624, opgeheven bij een nieuwen voorregtsbrief, waarbij hij de vroeger verleende gunstbewijzen van zijnen vader volkomen bevestigde. Ook dezen brief achte ik van belang hier woordelijk te laten volgen.

» Louis, par la grace de Dieu Roy de France et » de Navarre, a tous presens et a venir, salut. » Com-

(*) Dus staat de naam geschreven bij VAN MIERIS en VAN ALPHEN, II D. bl. 563. Misschien echter moet men daarvoor DENEUFVILLE lezen.

„Comme ainsy soit, que les Roys noz predecesseurs ayan esté curieux d'establir et entretenir les bonnes Lettres en ce Royaume, avec la decoration de plusieurs beaux privilleges en iceulx augmenté de temps en temps selon quilz ont recongnu l'utilité qui en est provenue par le progrez de grandz personnaiges tirez de ceste pepiniere a la gloire immortelle de la France, pour la manutention et affirmissement de notre estat, en la conservation de noz bons amis, alliez, et confederez, entre lesquelz nous sont recommandables les Seigneurs les estatz Generaulx des provinces Unyes du Paysbas, et notre intention estant telle, non seulement de tenir la main a ce quilz jouissent inviolablement et paisiblement des libertez et prerogatives qui leur ont esté concedez liberalement, par le feu Roy, Henry le grand, notre tres honneré Seigneur et pere: notammant par ses lettres patantes cy attachées soubz le contresceel de notre canchellerye données a Rouen, au mois de Janvier, mil cinq cens quatre vingtz dix sept, par les quelles desirant traicter favorablement les dictz Seigneurs Estatz en toutes choses, il auroit accordé aux Escoliers Estudians en l'Université de Leyden parailz droictz, privillegies, preëminances, exemptions, et immunitez en cettuy notre Royaume, desquelz jouissent en iceluy les Escoliers des aultres Universitez estrangeres, à l'exception, que les „Doc-

» Docteurs en droit Canon, Theologiens ny Medici» nes, de la dicte Universite de Leyden ne pourront » lire publicquement en cettuy notre Royaume, si» non en vertu d'aultres noz lettres de permission et » approbation: Mais d'abondant voulens leur faire » paroistre, plus particulierement en quelque sorte » notre continuelle affection au bien de leur Repu» blicque, et l'estime que nous faisons de la remon» strance qui nous a esté faicte par l'un de leurs » Ambassadeurs extraordinaires; qui a esté deux fois » deputé vers nous en la dicte qualité, le Seigneur » Adrian Pauw, Chevallier, Seigneur de Heemste» de, et Curateur de la dicte Université de Leyden, » sur la dicte exception, au regard de la concession » restraincte, par les dictes Lettres, pour navoir » lieu, que conformement aux droictz accordez aux » aultres Universitez estrangeres dont les privillegies » sont incongnuz a la dicte Université, et partant in» fructueux à l'esgard aussy de la privation du bene» fice du Doctorat de Medicine en notre Royaume, » du quel l'estude est plus frequente en la dicte » Université, et considerable au soullagement de noz » subjectz: au moin de la quelle exception notre » gratitude est demeurée sans aucun effect à la dicte » Université de Leyden, jusques à present, Nous » avons de notre certaine sciance, plaine puissance, » et auctorité Royaulle, dict et declaré disons et de» clarons par ces presentes lignees de notre main

» voulons, et nous plaïst, que les Escoliers, Estu-
» dians, et prenans leurs degrez en l'Université de
» Leyden, en tous artz, sciances et facultez de Me-
» dicine ou aultres, excepté toutes fois la Theologie,
» et le droict Canon, jouissent indifferement de pareilz
» privillegies, franchises, immunitez, prerogatives,
» et droictz que les escoliers des aultres Universitez
» estrangeres par nous approuvées et advouées, en
» prenant lettres d'approbation et consentement des
» Docteurs des dictes facultez. Si donnons en Man-
» dement a noz amez et feaulx Cours, les gens (*),
» tenans noz courtz de parlemens, chambres de noz
» Comptes, courtz des aydes, Baillifz, Seneschaux,
» et a tous noz aultre Justiciers, et Officiers, quil
» appartiendra, que ces presentes ilz facent lire,
» publier, et enregistrer en leurs registres et du
» contenu d'icelles jouir et user les dicts Escoliers
» Estudians en la dicte Université de Leyden, cessans,
» et faisans cesser tous troubles et empeschemens au
» contraire, car tel est notre plaisir.

» Et affin que ce soit chose ferme, et stable a
» tousjours, nous avons faict mettre notre seel
» a ces dicts presentes, sauf en aultres choses
» notre droict, et l'aultruy en toutes.

» Don-

(*) Ou Conseilliers le sieurs tenans.

» Donné a Compiegne au mois de Juin, l'an de » de grace mil six cens vingt quatre, et de notre » reigne le quinzieme.

» *Was getekend*,

LOUIS.

» *Op de vouwe stond geschreeven.*

» Par le Roy,

» *En getekend*,

» COLLEST."

Bijlage V*.

I D. bl. 162.

Brieven van en aan DESCARTES.

Inscriptio.

Nobilissimis atque Amplissimis
Dominis Illustris Academiae
Lugduno Batavae Curatoribus.

Nobilissimi et Amplissimi Domini!

Si mea duntaxat interesset, ut ea, quae scripturus sum, intelligatis, minus libere vos hisce literis interpellarem, sed cum etiam referre arbitrer ad

ad existimationem et famam ejus Academiae, cujus curam geritis, eas vobis gratas fore confido. Gaudebam nuper, cum mihi diceretur, Theses quasdam Theologicas fuisse Lugduni ventilatas, in quibus aliquid ex meis scriptis impugnabatur et ego nominatim designabar; existimabam enim, me hoc pacto ad honestum ingeniorum certamen invitari, atque, etiamsi de ejus, qui Theses istas defendit, eruditione nihil antea audivissem; quia tamen primariae harum Provinciarum Academiae Primarius Professor esse dicebatur, non indignum fortasse adversarium fore arbitrabar. Sed cum ipsas Theses vidi, fateor, me et indignatum fuisse et doluisse. Indignatum quidem, quod non opiniones ullae meae refutarentur, sed ego ipse odiosissimi et legibus quam maxime puniendi criminis, blasphemiae scilicet, insimularer: — Doluisse vero, quia, cum putarem officii mei esse, tantam injuriam, tam publice mihi illatam, publico aliquo scripto repellere, non videbam me id posse, primariumque Theologum tam apertae atque inexcusabilis calumniae coram toto terrarum orbe reum facere, quia inde magnum dedecus redundaret in Vestram Academiam, cujus honori, quantum in me est, consultum velim, et in qua multi sunt Professores Viri eximii, quos ut amicissimos colo. Atque idcirco, ut quam mitissimas vias sequar, nolo quicquam tale suscipere, quin prius omnem rem vobis exposuerim, conatusque sim ab humanitate et prudentia vestra obtinere, ut de injuriis,

riis, quas narrabo, curetis, mihi, ut par est, satisfieri, provideatisque, ne novae deinceps exsurgant, vel certe, si alias postea existimationis meae tuendae vias inire cogar, id aequi bonique consulatis. — Cum maximam injuriam mihi factam esse viderem ab hominibus, quibus nunquam, ne per somnium quidem, nocueram, putavi alias forte istius mali esse radices, et de iis omnibus, quae contra me apud vos acta fuerant, inquirenti, nunciatum est, trimestre fere esse, ex quo Regens Collegii Vestri Theologici disputationes quasdam instituere coepit sub titulo *Analectorum Theologicorum de Cognitione Dei, et de Deo ut est ens a se*, in quibus *Meditationes* meas tanquam ex professo impugnat, atque in ipso disputandi actu rejectis ac post terga repositis Bibliis, solummodo laboratum fuisse in contradictionibus Metaphysicae Cartesianae ventilandis, atque hoc fuisse actum impetu satis vehementi; fuisse vero, qui Praesidem μεταβαίνειν εἰς ἀλλογένος docuerint, quod de re Philosophica sub titulo disputationis Theologicae ageret. Sed hoc leve est; alios enim non praeflorare, sed deflorare castitatem mearum *Meditationum* (disp. 21. Th. 2.) ostendisse, dum rationum nexum non comprehendens in periodos quasdam et clausulas argutatur strenue; denique non neminem ignorantiae aut malae fidei convicisse ex Th. 13. Disp. 23, ubi verba citavit ex pag. 55 *Meditationum* mearum, quae non habentur et quorum sensus plane est alius. Cum enim Pelagianis-

 mum

mum elicuisset ex verbis pag. cit. *sola est voluntas sive arbitrii libertas, quam tantam in me experior, ut nullius majoris ideam apprehendam*; hoc modo, si nullius majoris rei ideam apprehendo, ergo ne quidem idea Dei erit major ideâ meae Libertatis, consequenter liberum meum arbitrium erit majus Deo; rogatus fuit reverenter ab opponente, ut antecedentia et consequentia legeret et Grammatice construeret adjectivum *nullius majoris* cum suo substantivo, quod deprehendit non esse rei, sed *facultatis* vel *libertatis*, unde opponens eum ex defectu vel scientiae vel charitatis, quod pejus est, istic loci argumentari probavit. Haec acta esse dicuntur disputationibus quatuor, quarum Theses his literis adjungo, ut si ipsas inspicere dignemini, measque etiam *Meditationes* forte aliquando legeritis, evidenter videatis quam vera sint, quae ab ipsis studiosis de illo Regente animadversa sunt, eique publice inter disputandum exprobrata. Sed et longe plura, si operae pretium est, ut notas meas istis Thesibus, in lucem editis, adjungam, facile demonstrabo, ex quibus quam malae fidei et quam futilis verborum meorum interpres ubique fuerit agnoscetur. Videtur autem ille per gradus ad calumniam adscendere voluisse; in tribus enim primis Thesium libellis nomen meum non expressit, atque in primo conatus est duntaxat persuadere me mihi ipsi contradicere, in 2° me falsum testimonium dixisse, in 3° me esse plus quam Pelagianum et demum in 4° nomen meum expressit.

Qui-

Quibus praeludiis in collegio peractis, atrocissima omnium calumniarum in ipsa Academia sequuta est, quippe Theses aliae editae sunt sub praesidio primarii Theologi defendendae, in quibus haec verba pro 7° corollario respondentis continentur: *Internum S. Spiritûs testimonium de certitudine salutis ad tempus negare sub quocunque praetextu non licet, multo minus ipsum Spiritum Sanctum (seu ipsum Deum, ut male Cartesius) pro impostore ac deceptore habere seu fingere; quod plane blasphemum est:* atque hae Theses ad diem 27 Martii paratae erant, sed audio, ad 6 Aprilis earum disputationem fuisse dilatam. Cujus rei causam quaerenti nuntiatum est, Dominum Heereboord, Professorem Philosophiae, et ejus, qui quater antea contra me disputaverat, in regimine collegii Theologici collegam, cum forte vidisset istud Corollarium, monuisse primo respondentem, ut caveret ab illo defendendo, ratione cujus a me posset in jus vocari, et ei ostendisse loca mearum *Meditationum*, in quibus plane contrarium ejus, quod ibi mihi affingitur, expressissimis verbis affirmo, simulque (ut debuit, nempe in eodem collegio habitantem, et suae curae commissum) objurgasse, quod, tam contra intentionem et conclusionem meam, mihi homini Christiano plane contrariam mentem affingeret; ad haec autem illum respondisse, non ista sibi praevisa aut praemeditata esse, sed se gratias agere quod monuisset, et se hoc acturum, ne defenderetur tale Corollarium, authoribus Regente Collegii et Dis-

putationis Praeside hoc fuisse actum. Mihi etiam nuntiatum est, D. Heercboord paulo post adiisse disputationis praesidem, ut cum ipso eadem de re loqueretur: et cum Praeses inter caetera diceret se majorem Corollarii posuisse, nempe *eum esse blasphemum, qui Deum pro deceptore habet*, non autem minorem, *ut male Cartesius*, profitereturque, se meas Meditationes numquam legisse, regessit D. Heereboord (saltem ut mihi nuntiatum est, vos, an haec omnia vera sint, ab ipso potestis inquirere), illum tam teneri ad minorem quam ad majorem, quia minor expressis verbis habetur, et quamvis diceretur esse Corollarium respondentis, non Praesidis, illum tamen praesidium suum non minus commodare Corollariis quam Thesibus, ac praeterea respondentem sibi significasse, illud Corollarium authore Praeside positum esse: denique post varia colloquia Praeses rogavit D. Heereboord, ut liceret respondenti, quandoquidem Theses nondum essent distributae, ut deleret Corollarium, quia nollet defendere; sed nihilominus post paucos dies, mutata iterum sententia, Theses cum corollario defendit, et in tota illa disputatione de nulla alia re est actum, quam de istius Corollarii minore, nempe an Cartesius esset blasphemus, atque an ad istius Praesidis tribunal pertineret ejus rei cognitio: ubi cum ex una parte respondens, histrionice vibratis brachiis, in me ac meas *Meditationes* inveheretur, et Praeses, cum multis vociferationibus, horrendam, impiam, blasphemam

meam

meam Metaphysicam esse pronuntiaret, ex alia parte duo primum doctissimi juvenes suis argumentis, ac deinde etiam D. Heereboord (cui sane maximas ob id factum gratias debeo) seria et gravi admonitione veritatis et innocentiae patrocinium susceperunt. At quamvis egregios habuerim defensores, quamvis causa mea per se fuerit manifesta, an, quaeso, aequum fuit, me absentem, nunquam monitum, et eorum quae fiebant, plane ignarum, ad Tribunal inquisitorium primarii vestri Theologi sic trahi, ut me criminis quam maxime execrandi convictum esse fingeret, atque horrendum, impium, blasphemum altissima voce damnaret? Causabitur fortasse Academiarum libertatem, quodque ibi non de personis, sed de opinionibus duntaxat unusquisque judicet pro captu suo, non ut quemquam offendat, vel ea, quae dicit, tamquam si a legitimis judicibus decreta essent, velit rata esse. Quae excusatio in alia regione, atque in calumnia minus evidenti, minus scelerata et ad ipsam Academiarum libertatem extinguendam non parata, facile aliquem inveniret locum; sed calumnia tam evidens, tam praemeditata, tam atrox, nullibi gentium, in his autem Provinciis nulla quantumvis exigua, quae ab isto genere hominum venit, est ferenda. Ut autem quanta ista calumnia fuerit appareat, hic adhuc dicam mihi nuntiatum esse, cum inter disputandum opponens Praesidem et respondentem interrogaret, ex quo loco scriptorum meorum possent probare, me Deum pro deceptore habere,

pri-

primum locum quem citaverunt (et ad quem referuntur alia omnia, quae pro hac re attulerunt,) hunc fuisse; In Med. p. 13. *supponam igitur non optimum Deum, fontem veritatis, sed Genium aliquem malignum, eundemque summe potentem et callidum, omnem suam industriam in eo posuisse, ut me falleret* etc. ubi cum opponens ostenderet, me expresse ibi distinxisse inter *optimum Deum, fontem veritatis* et *malignum Genium*, atque negasse me velle, imo etiam me posse (addidi enim fontem esse veritatis, ut ostenderem istud ejus attributum cum deceptione pugnare) illum optimum Deum pro deceptore non dicam habere (qua de re nulla ibi quaestio erat) sed supponere, atque istam suppositionem in malum Genium transtulisse, responderunt me vocare illum deceptorem *summe potentem*: talem autem nullum esse nisi verum Deum, cujus responsionis occasione possem exclamare, illos hoc pacto omnia daemonia, omnia idola, omnia Gentilium numina pro vero Deo, vel veris Deis habere, quia nulla sunt, in quorum descriptione aliquod attributum, soli Deo in rei veritate conveniens, non contineatur. Merito etiam adderem hoc esse *horrendum, impium, blasphemum*, praesertim quia non supponitur duntaxat, sed affirmatur expressissimo exemplo, in publico auditorio juventus docetur, et quidem ad calumniam instruendam; sed dicam tantum me, cum scirem *bonum esse ex integra causa, malum autem ex quovis defectu*, et locus exigeret, ut potentissimum aliquem de-

deceptorem supponerem, ibi distinguendo inter bonum Deum et malum Genium docuisse, si per impossibile talis potentissimus deceptor daretur, illum tamen non fore bonum Deum, quoniam in eo esset defectus, quem deceptio involvit, sed tantummodo habendum fore pro maligno aliquo Genio. Nec dici potest ad impugnandam suppositionem, qua ibi usus sum, *non esse facienda mala, ut eveniant bona*; talis enim suppositio nullam in se habet malitiam vel bonitatem moralem, nisi ratione finis, ad quem refertur, quia est actio intellectus, non voluntatis, magisque ostendit nos nec credere vel credi velle: finis autem meus optimus fuit, quia non usus sum ista suppositione, nisi ut melius everterem scepticismum atque Atheismum, probaremque, Deum non esse deceptorem, atque hoc ipsum pro omnis humanae certitudinis fundamento statuerem; adeo ut ausim gloriari, neminem esse mortalium, de quo minus juste minusque probabiliter fingi possit, illum habere Deum pro deceptore quam de me, quia nemo ante me (saltem cujus scripta habeamus) tam expresse, tam serio et tam diligenter verum Deum deceptorem non esse demonstravit. Mirarerque profecto istud genus calumniae tam impudens, et nullum unquam ejus exemplum visum fuisse arbitrarer, nisi recentissimum haberem in aliis ejusdem farinae, qui me Atheismi accusarunt, non alio id probantes argumento, quam quod scripsissem contra Atheos; cumque considero multa alia esse in meis scriptis, quae

me-

meliore jure reprehendere potuissent, vel ubi calumnia minus apparuisset, rationesque examino, cur ista potissimum eligerint, duas tantum possum reperire. Una est, quod hoc pacto duo crimina quam maxima, et legibus quam maxime punienda, blasphemiam et Atheismum, objecerint; altera, quod videantur velle ostendere, se non curare, ut probabilia sint ea quae affirmant, quia nullam habent spem in suis rationibus, sed solis clamoribus, authoritate, supercilio, praejudiciis, superiores se fore confidunt. Sic accusationum suarum acerbitate volunt alios perterrefacere, ut Academiarum ingeniorumque libertatem plane tollant: nam sane, si jus, si aequitas, si rationis evidentia contra inconditas istorum hominum vociferationes nihil prodest, quid opus est Academiis ad naturale lumen ingenii excolendum, et quid superest, nisi ut, rejecto omni ratiocinio, id est ipsa humanitate exuta, clausis oculis, quidquid homines isti dictabunt, amplectamur, impotentibusque eorum affectibus inhonestissime serviamus? Nunc vero quod in his Provinciis potissimum hoc genus maledicendi per disputationes et Theses quam maxime sit periculosum, non opus est ut probem: vos ista melius me cognoscitis; sed omittere non debeo, cur mihi potius quam plerisque aliis, cum ista ratione perstringor, tacere non conducat: nempe paratum habeo accusatorem G. Voetium, primarium etiam alterius Academiae Theologum (quod in ordinis infamiam dictum nolim, alios enim etiam novi doctos, probos, hones-

nestos, moderatos) mihi autem tam infensus est, ut Schoockius in legitimo judicio Groningae declaraverit, se ab illo et a Dematio fuisse sollicitatum, ut falsum testimonium scriberet, quo Voetius in alio judicio contra me uteretur, hocque illis evidentissime probavit variis actis, a Voetio et Dematio scriptis, quorum praecipua pars ipsorum judicum authoritate in *bonae fidei Sacro* typis exscripta est, adeo ut jam dubitare non debeam, quin ille idem, qui tam sollicite falsa testimonia quaesivit, quibus me conaretur evertere, publica ista Disputationum ac Thesium, in quibus *plus quam Pelagianus et Blasphemus dicor*, avidissime sit arrepturus, nisi mature ipsa refutem; non dubitandum etiam, quin, ut istorum testimoniorum authoritatem augeat, cum multis amplificationibus dicturus sit illum, qui me blasphemum judicavit, esse primarium Academiae Vestrae Theologum, alium autem, qui me plus quam Pelagianum vocavit, esse Regentem vestri Collegii Theologici, atque etiam unum fuisse ex delegatis ad versionem Bibliorum, dicatque neminem debere dubitare, quin valde fideliter et perite verba mea sit interpretatus, vel putare illum esse maledicum, cujus curae commissa est omnis juventus, quae a vobis in eam spem educatur, ut concionatores fiant, et non modo eruditione, sed etiam praecipue charitate, integritate aliisque virtutibus suis hasce Provincias informent. Interim scripta mea in hominum manibus versantur, et ex iis solis, quamvis tacerem, quamvis

vis opprimerer, aequitas causae meae omni tempore in multis partibus orbis terrarum cognoscetur; quae utrum in laudem Academiae vestrae cessura sint, vestrum est examinare, sed enixissime vos rogo, et quanto possum, cum affectu obtestor, ut, dum illi consulitis, mihi etiam a duobus vestris Regente Collegii et Professore Theologiae primario curetis ita satisfieri, ut deinceps vereri non debeam, ne illorum maledictis in praejudicium contra me inimici mei uti possint. Id agentes, summo beneficio afficietis,

Nobilissimi et Amplissimi Domini,

Vestri observantissimum

(sign.) DESCARTES.

Egmundae 4 Maji
1647.

Verder staet:

Nobilissimi et Amplissimi Domini!

Sinite, quaeso, ut hic adhuc expressius vos rogem, ne causam hanc meam ad ullum vestrorum Theologorum judicium remittatis, primo, quia ego ea spe hic vivens, quod frui possim libertate religionis, illorum arbitriis subjici non debeo, deinde quia nullum vel minimum verbum continetur in meis scriptis, quod ad controversias religionum spectat, denique quia non de blasphemia, vel Pelagianismo, vel ul-

ulla alia re, ad doctrinam pertinente, quaestio est, sed an non sint atroces et plane inexcusabiles calumniae, prima quod vester Primarius Theologiae Professor affirmet, me Deum pro impostore ac deceptore habere, cum e contra illud ipsum, nempe Deum esse deceptorem, ac etiam fingi posse deceptorem, in omnibus meis scriptis negem magis expresse, quam ullus umquam alius scriptor negaverit; altera, quod Regens vestri Collegii Theologici fingat in sua Disp. 2 §. Th. 13 me scripsisse in *Meditationum* mearum pagina 55, nos liberi nostri arbitrii ideam habere formaliter ac praecise majorem quam sit imago Dei; cujus impiae absurditatis nullum vel minimum vestigium in pagina citata, nec in ullo alio meorum scriptorum loco reperitur. Hae sunt tantum quaestiones facti; in his solis omnis causa versatur; has rogo vos etiam atque etiam ut examinare dignemini, et pro tam gravibus injuriis satisfieri curetis,

Nobilissimi et Amplissimi Domini,

Vestri observantissimo

(sign.) DESCARTES.

Inscriptio.
Nobilissimo Doctissimoque Viro Domino Cartesio, Mathematico eximio.

Egmondam. —

Nobilissime Doctissimeque Vir!

Simul ac literas, quas ad nos, quarto hujus mensis, Egmundae dederas, accepimus, Magnificum Academiae Rectorem et facultatis Theologicae ac Philosophicae Professores, ut et Collegii Theologici Rectores, nobis stitimus, eosque omnes et singulos tui, vel opinionis tuae in suis lectionibus, disputationibus, aut aliis id genus exercitiis Academicis in posterum mentionem vel minimam facere serio vetuimus ac monuimus, altumque iis ea de re silentium imposuimus. Qua in re cum nos desiderium tuum explevisse intelliges, nulli dubitamus, quin voto quoque nostro abunde responsurus sis; ea igitur, qua par est, contentione a te petimus, ne ab opinione, quam a Professoribus Academiae et Regente Collegii impugnatam retulisti, ulterius ventilanda urgendave abstinere graveris, ob ea, quae nobis et vobis inde timemus incommoda, quibus obviam ire e republica ac nostrarum partium esse arbitramur. Deum denique rogamus, ut te Spiritu suo regere et incolumem praestare velit. Dabantur Lugduni Batavorum, XIII Kalendas Junias CIↃ IↃC XLVII,

A Curatoribus Academiae et Consulibus Urbis Leydensis.

ex eorumdem mandato.

In-

Inscriptio.
Nobilissimis, Amplissimis, Spectatissimis D. D. Curatoribus Academiae et Consulibus Urbis Lugduno Batavae.
Lugdunum.

Nobilissimi et Amplissimi Domini!

Ut mihi maximo honori duco, quod literarum mearum habere rationem ac perhumaniter ad illas respondere dignati sitis; ita etiam summopere admiror, quod vel sensum Vestrum non percipiam, vel certe quae a Vobis petieram satis clare exponere non potuerim, ut a Vobis perciperentur; petitis enim ut ego ab ea opinione, quam a duobus vestris Theologis impugnatam retuli, ulterius ventilandâ urgendâve abstineam. At ego non retuli ullam meam opinionem ab illis impugnatam, ullamve quam unquam ventilarim vel urserim; sed conquestus sum, quod per atrocem et plane inexcusabilem calumniam, ex praemeditato consilio, ea in Thesibus suis mihi affinxerint, quae numquam scripsi nec cogitavi. Nempe scripsi, Deum esse quam maximum et absque comparatione majorem omnibus creaturis; contra autem Regens vester fingit, me scripsisse ideam nostri liberi arbitrii esse majorem quam sit idea Dei, sive liberum nostrum arbitrium esse majus Deo, ex qua puerili maledicentia mihi plus quam Pelagianismum affingit. Praeterea scripsi, Deum non esse deceptorem, imo etiam repugnare ut possit es-

esse deceptor. Primarius autem vester Theologus affirmat, me Deum pro impostore ac deceptore habere, atque ideo blasphemum esse pronuntiat. De his vero conquestus sum, non quod nolim meas opiniones a Vestris Professoribus aliisve quibuslibet examinari; quin imo, dum illas publici juris feci, rogavi omnes eruditos, ne ipsas examinare graventur, ut vel errores meos non doceant, vel certe, si vera scripsi, non invideant. Cum autem viderem vestros illos Theologos non opiniones ullas meas repugnare, sed eas, a quibus quam maxime sum alienus, mihi affingere, judicavi quidem me jure posse publico scripto illis respondere, sicque ipsorum crimen omnibus notum facere. Nec enim eo superbiae ipsos processisse mihi persuadeo, ut sibi velint licere aut saltem licuisse publicis scriptis nos aggredi summisque injuriis afficere, nobis autem miseris ne mutire quidem liceat ad justam et legitimam honoris nostri defensionem: hoc esset contra omne jus gentium; hoc nullis in saeculis, nulla umquam in gente (saltem, quae liberam se jactet) est auditum, ut uni possint publice calumniari, aliis autem eos publice calumniae accusare non liceat. Verum quia tam ineptos calumniatores negligere potuissem, nisi iis muneribus apud vos fungerentur, quae illis dant aliquid authoritatis; atque ideo, si quid scriberem, non propria eorum nomina (quae per me numquam fient celebriora, ne forte alios amore poenae ad similem maledicentiam invitem) sed ea, quae dant ip-

ipsis aliquam authoritatem, in scriptis meis essent designanda, credidi hoc Academiae vestrae honorificum esse non posse, atque ideo malui vos praemonere, non meâ causâ, quippe cui semper facillimae ac justissimae viae sunt, ad tales injurias ulciscendas, sed ut de Vobis bene mererer, atque ostenderem post tam graves injurias me etiam mediocri satisfactione fore contentum, modo tantum talis daretur, ut honore salvo id possem. Nunc autem (quod cum pace Vestra dictum sit) nullam satisfactionis umbram ex literis Vestris possum deprehendere. Nam scribitis Vos serio vetuisse omnes et singulos vestros Professores, mei, vel opinionis meae in exercitiis suis in posterum mentionem vel minimam facere. At non ita me de vobis meritum esse putavi, non opinionem ullam meam adeo abominandam, et, quod ultimum, est adeo infandam esse suspicatus sum, vel ab aliis pro tali habitam fuisse unquam audivi, ut de ipsa loqui non liceret. Soli sunt omnium sceleatissimi, qui nefarii vel nefandi appellantur, de quibus ne fari quidem licet. An ergo me pro tali deinceps a Professoribus Vestris habendum esse judicatis? Non possum adhuc animum inducere ut id credam, sed literarum vestrarum sensum a me non percipi mihi potius persuadeo. Ita etiam, cum petitis, ut ab ea opinione, quam dicitis a Vestris impugnatam, ulterius ventilandâ urgendâve abstineam, capere non possum; an ergo nolitis me habere Deum pro majore quam sint omnes creaturae, et qui nullo modo

 sit

sit deceptor; haec enim fuit semper mea opinio, hanc solam ea de re ventilavi vel ursi hactenus. An vero nolitis me ventilare vel urgere ulla opinionum portenta, quae mihi ab istis Vestris fuerant afficta: cum autem ab iis semper fuerim quam maxime alienus, peti non potest, ne ulterius illas ventilem vel urgeam. Rogo itaque Vos cum quanta possum observantia, ut, si literarum Vestrarum sensum non percipio, benignitate Vestra tarditati meae subveniatis; si vero petitionem meam non satis antea explicui, eam nunc intelligere ne gravemini; et ne ex hoc ipso quod de injuriis mihi allatis apud Vos conquestus sum, novas et graviores injurias me pati aequum judicetis. Petitio autem mea non alia est, quam ut duo illi Vestri Theologi cogantur ad Palinodiam sive recantationem atrocium et plane inexcusabilium calumniarum quas notavi, atque ita de illis mihi, ut par est, satisfaciant. Et notate, quaeso, non hic esse quaestionem ullam de doctrina, sed de facto duntaxat, an scilicet ea, quae fingunt a me scripta esse, in meis scriptis habeantur, nec ne; qua de re quilibet, qui linguam latinam intelligit, potest judicare. Notate etiam, me non curare, si mei deinceps in Academia Vestra mentio fiat aut non fiat, opiniones autem meas (cum nullas nisi verissimas habere studeam, omnemque cognitam veritatem numerem inter meas opiniones,) non putare ab ullo loco posse exulare, nisi ex quo veritas etiam exulabit, et non posse prohiberi ne qui de homine aliquo

be-

bene sentiunt, bene de illo loquantur, nisi ab iis, qui hominem istum pro nefario habent et summâ cum injuriâ summâque ignominiâ volunt afficere. Denique, quia non ita me de Vobis meritum esse certo scio, aliam, si placet, literarum Vestrarum interpretationem a vestra humanitate, aliamque acceptarum injuriarum satisfactionem ab adversariis exspectabo, et ero semper,

Nobilissimi et Amplissimi Domini,
Vestri Observantissimus

(sign.) DESCARTES.

Egmondae 6 Kal. Junias 1647.

Bijlage VI.

I D. bl. 176.

Besluit van de Staten van Holland tegen het vermengen van de Theologie en Philosophie.

De Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, rypelyck ende aendachtelyck overwoghen hebbende seekere Gravamen, by de Classe van 's Graven-Hage op den acht en twintichsten Aprilis deses loopenden jaers geformeert, en jegens de jonghst ge-

houdene ordinaris Synode van Zuydt-Hollandt uytgeschreven, daer by in bedencken wort ghestelt of de gemelte Christelycke Synodus niet geraden, en oock noodig soude vinden op bequame middelen te dencken, dewelcke dienstich soude zyn, om dat onwaerschijnlyck ende onschriftmatich dryven ende schryven, dat by 't voornoemde Gravamen ghenoteert wordt, soo vinnigh aen te gaen, met den eersten te steuyten, ten eynde de eygenschap ende kracht van de Heylighe Schriftuyre niet verder worde gekrenckt, de Leeraers ende Professoren van een ende de selve ofte verscheyden Academiën ende Hooge Schoolen in verdeeltheden getrocken, de jonge Studenten in sulcke meyninge ghevoedet, ende Godes Kercke thans of morgen met de selve niet versuyrt, de vromen meerder bedroeft ende hare wederparthyen de mondt tot vreughde, ende tot lasteren geopent werde; oock daer benevens gelet op de naerdere Resolutie des gemelten Classis in date den derden July laetstleden, tot verklaeringe en elucidatie van 't voor geroerde Gravamen ghenomen, daer by de meer gemelte Classe betuyght noyt gedachten tot praejuditie van de liberteyt in 't philosopheren, ofte het ooge op d'een of d'ander in 't particulier gehadt te hebben, maer alleen noodigh geacht te vigileren, dat de principien, die van veele met hevigheyt worden gedreven, niet en worden gheappliceert op de Theologie, tot praejuditie van de selve, of krenckinge van de kracht der Heyliger Schriftuyre; Ende daer

op

op gehoort, eerst de consideratien van de Heeren Curateuren van de Universiteyt tot Leyden, ende Burgemeesteren der selver stede, die daer op hadde genomen het bericht van den Rector ende andere Ledematen, constituerende den Senaet van de ghemelte Universiteyt; Ende vervolgens mede het Advis der Professoren van de Theologische Faculteyt in deselve Universiteyt, alles in ghevolge ende tot voldoeninge van haer Edele Groot Mo. successive Resolutien in dates den veertienden, twintichsten ende vijf en twintichsten July voorsz. oock 't reguardt genomen op den brief van dancksegginge ende aenmaninge, by die van de voorsz. Zuyt-Hollandtsche Synodus op den acht en twintichsten der selver maendt over 't voor geroerde subject aen haer Edele Groot Mo. geschreven; hebben naer rype deliberatien ende communicatien daer op gehouden, noodigh geacht door behoorlycke wegen ende middelen te voorsien, dat door de liberteyt van Philosopheren ofte misbruyck van dien, de ware Theologie, ende de Heylige Schriftuyre niet ghekrenckt en werde, ende ten dien fine verklaert, geordonneert ende gestatueert, ghelijck haer Edele Groot Mo. by eenparige advisen van alle de Leden verklaren, ordonneren ende statueren by desen, dat nademael alle Faculteyten en scientien ende sulcx mede de Theologie en Philosophie hebben haer eygen ende gesette Palen ende Limiten, binnen de welcke de selve respectivelyck, om alle confusie te vermyden, moeten

worden gecontinueert, sonder d' een in d' ander in te schryven; Derhalven de wel gemelte Heeren Curateuren en Burgemeesteren der voorsz. Stede sal worden gelast ende geordonneert, gelijck henluyden gelast ende geordonneert wort by desen sorgvuldelyck te letten ende te praecaveren aen de eene zyde, dat de materien ende questien die de Theologie eygen zyn, ende alleen door openbaringe uyt Godes Heylige woord bekent worden, als t' eene mael onderscheyden van de questien die uyt de natuyre door de reden konnen en moeten ondersocht en geweten worden; De Theologien alleen worden gelaten, sonder dat anderen, ende namentlyck mede niet de Philosophen in Lessen en de Disputatien haer de selve eenighsints komen aen te matighen; Ende aen de andere zyde, dat de materien en questien die de Philosophie eyghen zyn, ende principalyck door het gebruyck van de natuyrlycke reden, ende de rechte conduicte ofte applicatie van de selve bekent ende geresolveert konnen worden, insgelijcx mede den Philosophen alleen gelaten ende door de Theologien of andere in haer Lessen ofte Disputatien niet verhandelt worden; Edoch dewyle omtrent de Theologische materien veele termen en expressien ghebruyckelyck zijn die uit andere scientien ende wetenschappen ontleent worden, ende in veel dingen geen kleyne openinge ofte licht geven konnen; Dat de Philosophen, dien d' onderwysinghe van de kracht ende 't recht verstant van soodanighe termen ende

ex-

expressien incumbeert, daer door gheene occasie moghe nemen, om de Theologische materien selfs te verhandelen; maer sich te vreden houden soodanige termen, regulen, canones ende distinctien te verklaren, midtsgaders het gebruyck daer van door exempelen, soo in jure ende medicina, als oock in de Heylige Schrifture, ende der deftighste en meest van alle aengenomene Theologische Schriften, doch met voorsichtige matigheyt, aen te wysen, Soo nochtans, dat oock de Theologien vry stae, de Theologische materien sonder die termen ende Philosophische expressien alderbest ende eenvoudichst uyt de Heylige Schrifture, naer vereisch ende de natuyre der saecken, uyt te drucken; Ende wat belanght de materien, die, hoewel zy mede behooren tot het Geloove, nochtans oock uyt de natuyrlycke reden konnen ondersocht ende geweten worden, dat daarin wel onderscheyden worde 't geene Godts Woordt daer van leert (ten welcken aensien sy zijn het object ofte voorwerp van 't Geloove) van 't geene de menschelycke reden daervan kan naervorschen, op dat die dinghen door de Philosophen niet op die wyse, nochte soo breet en werde gehandelt, als wel van de Theologien geschiet, met bewysen uyt de Heylige Schriftuyre, uytlegginge van Texten, wederlegginge van oude ende hedensdaeghsche Ketteryen etc. Verstaen haer Edele Groot Mo. dat alhoewel die dinghen, die Godt in sijn woordt van sich selven ende eenighe sijnder wercken gheopenbaert heeft, oock uyt

uyt de natuyre d' eene wel meer als d' andere konnen bekent worden, de selve nochtans veel eerder, liehter, seeckerder ende veyliger uyt Godes Woordt selfs konnen verstaen ende begrepen worden, als door ende uyt de natuyrlycke reden, ende by aldien eenige questien mochten voor-vallen, tegens de welcke de Heylige Schriftuyre als tegenstrydigh soude konnen ingevoert worden, dat als dan de Philosophen sich niet en sullen onderwinden de Heylige Schriftuyre uyt te leggen naer hare principien, maer boven al voor den oppersten regel houden, dat 't geene de menschen van Godt de Heere door de Heylige schriften is gheopenbaert, als 't alderseeckerste voor vast ende indubitabel gehouden moet worden; Ende of wel het natuyrlyck lieht ofte de menschelycke reden, hoe klaer ofte evident de selve oock souden moghen wesen, mochte schynen yets anders te dicteren, dat men niet te min meerder gheloof aen de Goddelycke authoriteyt alleen als aen 't menschelycke oordeel heeft te attribuëren; Ende dat dien volgens de Philosophen haer van soodanige zaecken, die tegens die Heylige Schrifture stryden, sullen afhouden, om die te verdedigen of voort te stellen, dat men oock om vrede ende gerustheyts wille de Philosophemata, die uyt de Philosophie van D Cartesius ghetrocken, nu ter tijdt by eenige offensie geven, sal naer laten voort te setten; Ende ten eynde 't effect of d'executie van de voorsz. generale positiven des te beter ende seeckerder moge worden bekomen, dat derhalven

me-

mede de meergemelte Heeren Curateuren ende Borgemeesteren der voorsz. Stede sal worden belast ende bevoolen, gelyck henluyden belast ende bevoolen wort by desen, soo veel in haer is te besorgen, dat de Philosophen de voor-geroerde vryheyt niet komen te misbruycken, tot quetsinge van de liefde ende vruntschap, die tusschen de Professoren onderlingh als Leden van een ende 't zelve Lichaem behoort te wesen, maer dat syluyden voortaen in goedt ende onderlingh verstant met elckanderen mogen leven, geen dingh doende door twistinge ofte ydele eere, den anderen niet tergende of beroepende, daer syluyden van eene opinie zijn, naer denselven regel wandelende, ende daer sy anders in gevoelen malkanderen verdragende, bereyt zijnde oock daer in d' een van d' ander te leeren, ende alsoo in 't ondersoecken van alles het goede alleen te behouden; Dat zy dien volgende in haer Lessen ende Disputatien haer sorghvuldelyck onthouden van alle invectiven, ende alle directe ofte indirecte benamingen van d' een of d' ander parthye, te vreden zijnde, dat sy 't geen sy oordeelen de waerheyt te wesen, eenvoudighlyck voorstellen, om in dier voegen alle Factie ende schijn van Secte te voorkomen, ende opdat alsoo blycke dat zy in alle hare actien niet anders voor en hebben als de ondersoeckinge van de waerheyt, ende de ontdeckinge ofte uytvindinge van de eygenschappen ende ware oorsaecken der dingen; Voornamentlyck dat sy in hare dispuyten ende cor-

ro-

rolarien sich abstinere van alle odieuse sugillatien, convitien en exaggeratien van des eenes of des anders gevoelen, geene bitterheyt in desen gebruyckende, ofte door hatelycke consequentien d' een d' ander beswarende, of oock yets met opset stellende, 't welck sy voor'shants weten den andere aenstotelyck te sullen wesen; Doende sy Heeren Curateuren en Burgemeesteren voornoemt, tot meerder seeckerheyt van 't gene voorsz. staet, de Professores, soo Theologie als Philosophie, aen henlieden met hanttastinge op haren eedt belooven, dat sylieden respectivelyck haer naer alle 't gene voorsz. staet, praeciselyck sullen reguleren, ende in gevalle yemandt, des niet tegenstaende, naermaels bevonden mochte worden de voorsz. gedane beloften te hebben ghecontravenieert, denselven casserende, ten minsten suspenderende van synen staet ofte professie, alles in dien verstande, dat by-aldien hier naermaels yemandt over 't gene voorsz. is eenige klachten mochten hebben tegens eenen anderen in te brengen, dat hy de selve den Rectori in der tijdt sal gehouden zijn te openen ten eynde de selve ofte alleen, ofte met assesseuren, of met den senaet, of, soo de noodt sulcx vereysschen sal, met d' opghemelte Heeren Curateuren ende Burgemeesteren sulcx in deliberatie leggen, ende ten besten van de Universiteyt afdoen moge. Dan op dat door 't gene voorsz. is, of door de voorgeroerde vryheyt in 't Philosopheren niemandt sich moge komen te imagineren, daermede van de De-

Decreten ende Resolutien der meergemelte Heeren Curateuren ende Burgemeesteren, of van publycque ende gerecipieerde maniere van doceren ghedispenseert ofte geëximeert te wesen; Soo verklaren haer Edele Groot Mog. oock mits desen, door yets van 't gunt voorsz. staet ende in specie door 't geene aengaende de vryheyt van Philosopheren in desen is begrepen, geene de alderminste gedachten te hebben, om te luxeren ofte enerveren, de voornoemde Decreten ofte Resolutien by de meer-gemelte Heeren Curateuren ende Burgemeesteren successivelyck, ende van tijdt tot tijdt dien-aengaende gemaeckt, veel min omme hiermede authorisatie te verleenen, dat de boecken ofte schriften D. Cartesy voornoemt by de Professoren van haer lessen souden worden voorgelesen, gedoceert ofte geëxpliceert, latende al het selve op den voet ende ordre dien-aengaende by de voorsz. Resolutien ende Decreten der Heeren Curateuren ende Burgemeesteren voornoemt gepraescribeert; voorts worden de Heeren Praesident ende Raden van den Hove, midts desen, mede versocht ende gelast eenige ordre te beramen, ende een placcaet te concipieren tegens het gepassioneerde ende vinnigh schryven, in den beginne deses geroert, met insertie van behoorlycke praecautien ende poenen, ende hetselve concept haer Edele Groot Mo. te laten toekomen, omme sulcx ghesien zijnde, als dan naerder dien-aengaende gedelibereert, ende naer

exi-

exigentie van saecken daer op geresolveert te worden. — Actum in den Hage den 30e September 1656.

Na de uitgave van het I D. mijner *Geschiedenis* zijn mij, door de vriendelijke bezorging van den Heer Curator H. Baron COLLOT D'ESCURY *van Heinenoord*, nog eenige kortelings tot H. H. Curatoren gekomene stukken, de Leidsche Hoogeschool betreffende, ter hand gesteld. Onder deze vond ik ook eenige brieven van den Raadpensionaris J. DE WITT aan den Hoogleeraar HEYDANUS, rakende de geschillen en klagten, die tot het voorschrevene besluit der Staten aanleiding gaven, en de overleggingen, daaromtrent gehouden. Zoo wel de vermaardheid van den schrijver, als de geest van wijsheid en gematigdheid, daarin kennelijk, doet mij vertrouwen, dat de mededeeling der twee volgende brieven aan mijne lezers niet ongevallig zal wezen.

Myn here,

De missive by UEd. aen my int particulier affgesonden neevens die van de faculteyt in dato des 24 deser lopende maendt aen Heeren Staten geaddresseert, is my noch denselven avondt wel ter handen gecomen; en heeft my ten hoochsten bedroeft, oock niet weynich becommert, dat ick daerinne bespeurde, dat by uwe faculteit geen eenparich advis geformeert hadde connen werden, daeraen ick nochtans oordeele voor de ruste vant landt, eñ om alle andere divisien voor te comen, ten allerhoochsten te zijn gele-

legen. Ick hadde oock wel gewenscht, dat het advis van UEd. faculteyt wat naeder expressie hadde gegeven van materien, die den philosophen te tracteren ongeoorloft sal zijn; dat oock gedacht hadde geweest op middelen, waerdoor men van practycque, eñ executie der generaele positiven in 't voors. advis vervat soude mogen gerust gestelt werden, 't zy van belofte by Professoren aen Curateurs te doen op haeren eedt van zich daernaer te zullen reguleren, eñ van poene van suspensie, oft cassatie van contraventeurs, ofte andersins; dat mede yets voorgeslaegen hadde gewerden tegens het twistschryven, sonder naem, ofte oock met expressie van naemen, doch contrarieren de fondamenten by 't voors. advis geleydt. Ick wil oock hoopen, dat D. Hoornbeeck door diergelyke ampliatien, mogelijck noch gebracht sal connen werden tot eenpaericheyt met syne confraters; eñ tendeert ten selven eynde de resolutie, copielijck hiernevens gevoegt. Ick kan oock niet zien, als het fondament, *naementlijck de liberteyt van Philosopheren*, onbeweecht blijfft, dat er vele swaricheyt is om D. Hoornbeeck wat te gemoedt te comen, mits dat oock niemandt in 't particulier werde beswaert, gelijck de Classis van den Haege wel ex professo poseert sulx haere intentie niet geweest te zyn.

De form by D. Hoornbeeck gebruyckt is misprijsselijck, maer en laet daerom de ontdeckte discrepantie niet veel quaets te baeren.

De subscriptie onder den brieff, op den naem van der faculteyt overgesonden, hadde onder reverentie moeten weesen dese naevolgende

Uwer Ed. Groot Mo. onderdanige Dienaers

Die van Theologische faculteyt inde Universiteyt tot Leyden

Uit den naem en van wegen derselve,

A. HEYDANUS, p. t.
Decanus.

Welcken volgends ick ten spoedichsten een gelijckluyden brieff als de voorgaen met alsulcker subscriptie als boven sal te gemoedt sien, opdat daerdoor d' intentie van haer Edele Grootmo. werde voldaen.

Ende dese tot geenen anderen eynde dienende sal hiermede eyndigen, en verblyven

Myn Heer

UEdls oodtmoedige Dienaer

Haege den 26 July
1656.

JOHAN DE WITT.
1656.

Men ziet duidelijk uit dezen brief, dat DE WITT het advis terugzond in de hoop, dat HEYDANUS, door zijnen raad te volgen, zijn' ambtgenoot HOORNBEEK zou kunnen overhalen, om zich met de overige leden der Faculteit te vereenigen. Die hoop werd ook vervuld,

vuld, blijkens den volgenden brief, weinige dagen later door DE WITT aan HEYDANUS geschreven.

Myn Heer,

UEds. missive van dato den 27 deser lopeñ maendt, mitsgaders het consonant advis vañ faculteyt daernevens gevoegt, heeft my bysonder vreugde toegebracht, eñ wil ick vastelick vertrouwen, dat daer mede seer veel sal connen werden gecontribueert, omme alle dissentien, die jegenwoordich binnen deze provincie, eñ verder in haere geboorte schynen te staen, t'assopieeren, en meer andere int toeccomende voor te comen eñ af te snyden; ick oordeele, dat yeder een die rust eñ vrede lieff heeft, eñ naer jaecht, gelijck alle oprechte Christenen behoorẽn te doen, met singuliere danckbaerheyt sal moeten erkennen de goede conduite, ende voorsichtige moderatie, die UEd. in de voors. saecke bygebracht heeft, immers ick vinde my voor mijn particulier verplicht, myne schuldige danckbaerheyt by desen daerover aen UEd. te betuygen. Het voorgenoemde advis gelesen zijnde, hebben d' Heeren Gedeṗden der stede Leyden daer van versocht copye, omme de selve te mogen communiceeren aen de Heeren haer principaelen, eñ dat sulx de deliberatien dien aengaeñ te houden mochten werden uytgestelt tot dat zy den last vañ gem. Heeren haere principaelen daerop souden hebben ontfangen, 't welck naer style in gelijcke gelegentheyt gereeipieert niet

Z 2 heeft

heeft connen werden geweygert; in dier voege dat de voorsz. saecke niet eerder dan in de toecomende weecke weder opt tapijt gebracht sal connen werden. Ondertusschen waer het wel te wenschen dat d' Heeren van Leyden mochten gelast werden het voorsz. advis als het leydt te amplecteeren; immers in geene essentieele poincten daervan te dissentieeren, alsoo op haere Achtb., als hebbeñ d' Universiteyt binnen der selver stadt, in deser materie by anderen al wat reflectie werdt gemaeckt, ende in cas eenige goede vrienden daertoe wat conden contribueeren, sulx soude, mijns bedunckens, seer dienstich sijn.

Ick twijffele niet oft UEd. sal al voor de receptie deses gedient zijn vant gene opt bekeñ gravamen gisteren in Synodo is voorgevallen, eñ oft mogelick sulx tot UEdls kennisse noch niet mochte wesen gecomen, soo sal UEd. uyt de bygaeñ extracten gelieven af te nemen, wat my dien aengaeñ noch ten selven daege van daer is toegecomen.

Ende dese hiermede besluytende sal blyven

Myn Heer,

UEdls oodtmoedige Dienaer

Haege den 29 July
1656.

JOHAN DE WITT.
1656.

De

De geest van wijsheid, gematigdheid en eene betamelijke zorg voor de handhaving der vrijheid van filosoferen, in de beide voorgaande brieven duidelijk zigtbaar, vertoont zich mede in twee latere brieven van denzelfden Staatsman, in hetzelfde jaar geschreven, zoo aan zijnen neef, den toenmaligen Rector der Hoogeschool, JACOBUS GOLIUS, als aan den Hoogleeraar HEYDANUS, waarbij hij dezen kopij van den eerstgemelden toezendt. Beide brieven hebben betrekking tot zekere *Theses*, onder het opzigt van den Hoogleeraar HEEREBOORT, dien wij in het vorige Deel als niet vrij van drift leerden kennen, verdedigd, en eenige al te vinnige uitdrukkingen tegen zijne partijen, de tegenstanders der Cartesiaansche Wijsbegeerte, behelzende, waardoor DE WITT met reden oordeelde, dat aan de goede zaak eener redelijke vrijheid meer nadeel, dan voordeel, werd toegebragt. Wij hebben gemeend deze brieven, waarvan het onderwerp in naauw verband staat met dat van het in deze Bijlage medegedeelde besluit der Staten van Holland, hier insgelijks te moeten laten volgen. Ziet hier, in de eerste plaats, dien aan HEYDANUS, ten geleide dienende der hem toegezondene kopij van den brief, door DE WITT aan den Rector GOLIUS afgevaardigd.

Myn Heere,

Het heeft my bedroeft uit de jongst uitgegaene Theses van Dom. Heereboord te bemercken, dat luyden, die professie doen van waere philosophie, eñ sulx liefhebbers behooren tez ijn van wijsheyt eñ waerheyt, door haeren onmatigen yver haer selven, en de saecke, die sy willen voorstaen, tegens haer

eygen begeerte meer nadeel toebrengen, als die gene die ter contrarie geporteert wesende sulx gaerne sien, eñ van herten wenschen. Ick hebbe my verplicht gevonden, daerover te schryven aen den heere Rector Magnificus in soodaenige termen als UEd. uit d'ingeleyde copye sal gelieven te bemercken, die ick oock goedt gedacht hebbe UEd. by desen te communiceren, niet twijffelende oft UEd. sal soodanige imprudentie mede desavoueren, eñ met gevoechlijckheyt helpen rechten, opdat de onvoorsichticheyt van den man, die sich uitgeeft als defenseur vañ rechte liberteyt in 't philosopheren, by anderen niet en moge werden gebruyckt tot een wapen, omme daermede alle rechte philosophie in hare vryheyt te vercorten. Waertoe dese alleen dienende sal hiermede afbreecken, eñ verblyven,

Myn Heere,

U Ed^ts oodtmoedige Dienaer,

Hage den 22 Novemb.
1656.

JOHAN DE WITT.

1656.

De kopij van den brief aan den Rector Magnificus, bij dezen ingesloten, luidt, als volgt.

Myn Heere eñ veelwaerde Neve,

Huyden zyn my alhier ter handen gecomen seeckere gedruckte Theses, die eenen Jacobus Hoochcamer van voornemen is op den 25 deser lopende maendt

maendt (gelijck het afdrucksel in den hoofde medebrengt) onder het presidium van den Professor Heereboord aldaer publice te defenderen, ende doorgesien hebbende de corollaria, mitsgaders het byvoechsel van noch drie arten achter de voors. Theses gestelt, heeft my den innehoude vañ selve bewogen, omme daerover by desen aen UEd. myne becommerlijcke consideratien te gemoedt te voeren, vertrouwende dat daeromtrent door UEd[ts] voorsichtige directie, naer desselfs gewoonlijcken yver tot ruste, eñ vrede, soo veel ofte albereyts sal wesen, ofte noch sal connen werden te wege gebracht, dat den beswaerlycken uytslach, die ick van soodaenige procedùren apprehendeer, geprevenieert, eñ alsulcke ofte onvoorsichticheyt, ofte malitie voort toecomende naegelaeten sal werden, opdat de gemoederen, die albereyts (Godt betert) niet dan te veel van den anderen vervremt sijn, eñ tot welckers reconciliatie ofte consolidatie (mijns oordeels eñ oock naer de intentie vañ Heeren Staten) met alle mogelijcke middelen, eñ door alle bedenckelijcke devoiren moet werden gearbeydt, niet tot meerder verbitterheyt verweckt, eñ tot een openbare scheuringe gebracht werden. Boven eñ behalven de voorgementioneerde corollaria, daerinne, mijns bedunckens, vele in dese tijts gelegentheyt, voorsichtiger hadden naegelaeten geweest, soo vinde ick dat in de voorgeroerde bygevoechde arten, naer mijn oordeel, in geenen deele is geobserveert geworden soodaenige tempe-

rantie eñ moderatie, als haer Ed. Grootmo. by derselver bekende resol. van dato den 30 September lestleden wel expresselijk injungeren gebruyckt te werden.

Ende in den eersten dat niet en werdt geabstineert van alle *invectiven*, *bitterheyt* en *convitien*, soo generaelijk in alle de voors. drie arten, als voornaementlijk in 't laetste van dien, daer geseyt wordt: *assero illos homines esse factiosos* etc.

Ten tweeden, dat aldaer niet en werdt geabstineert van *alle directe ofte indirecte benaeminge*, *ofte designatie van d' een oft d' ander parthye;* maer dat soodaenige indirecte benaeminge, ofte designatie in de twee laetste der voorsz. arten en de directe benaeminge int eerste art. wel uytdruckelijck werdt bevonden.

Ten derden, dat de voors. arten niet t' eenemael vry sijn van *odieuse sugillatien*, eñ *exaggeratien van een anders gevoelen;* oock niet van *haetelijcke consequentien;* gelyck dus het posityff van 't eerste der voorsz. drie art., naementlijck, *quod Aristotelis aucthoritas sit inimica Deo*, et *quod ejus philosophia Deo detrahat* etc., mijns bedunckens, van *sugillatie*, eñ *exaggeratie* niet t' eenemael kan worden geexcuseert, eñ veel min van *haetelijcke consequentie* de conclusie daerop gemaeckt, te weten: *quod talis philosophia Christiano philosopho non sit recipienda;* zijnde, mijns oordeels, niet alleen odieus, maar ook seer absurd een gansche philosophie

te

te condemneren op de allegatie van eene particuliere dwaelinge, die daerinne werdt bevonden.

Ten vierden schijnt my toe handttastelyck te wesen in alle de voors. drie arten *met opseth te wesen gestelt, 't welck men voor 's handts wiste anderen aenstotelijck te sullen wesen.*

Ten vijfden dunckt my oock, dat de verhandelinge van het meerendeel der voors. Corollarien, ende van alle de voorseyde bygevoechde arten is een transgressie vañ limiten, binnen dewelcke de voorgeroerde haer Ed. Grootmo. resolutie eenen ygelijcke is bepaeleñ, connende deselve *cum Exercitatione Ethica* gansch niet over een gebracht werden, gelijck oock den auctheur *syne impertinentie* selfs aenwijst door de superscriptie, ofte titul vañ meergeroerde drie arten.

Ick wete wel, dat UEd. over voors. saecke sal hebben salutairder concepten als ick deselve van hier soude connen suppediteren, eñ dat UEd. het werck van naeby, eñ van binnen besiende beter sal connen oordeelen, oft tselve genegligeert, dan oft yets eñ wat daeromtrent gecontribueert soude dienen te werden, eñ hebbe my niettemin wel soo verre durven emanciperen van UEd. by desen in bedencken te geven, oft niet dese saecke daertoe soude connen, eñ behooren te werden gedirigeert, dat door UEdn bemiddelinge, ofte opt goedtvinden van den Senaet, den Professor Heereboordt vooriñ. als Preses van den defendent, oft UEd. als Rector Magnificus, voort aengaen van de disputatie, publice in auditorio op de beschey-

denste wijse souden denoncieren, dat een ygelijck wilde verdacht sijn jegens de meergeroerde drie art[en] ofte eenich van deselve niet te opponeren, eñ dat om goede consideratien den innehoude vañ selve in de voorgeroerde disputatie niet en soude werden geventilleert, opdat daerdoor geprevenieert werde aen de eene zyde dat sich in deselve disputatie over de voors. art[en] geene scherpicheden ofte hevige altercatien en comen te openbaeren, eñ aeñ andere zyde dat hier namaels by andere Professores, die haer doort gene verboden is, geprovoceert souden mogen houden, geene contrarie positien by haer disputatien voorgestelt, eñ alsoo de gemoederen in meerder eñ meerder verdeeltheden getrocken werden. Edoch de redenen, die den voorñ defendent, ofte den Professor Preses tot het stellen van soodaenige art[en] souden mogen meynen te dienen (alhoewel my toeschijnt dat geene daertoe suffisant connen bedacht werden) by my niet gehoort, ofte geexamineert wesende, soo gevoel ick oock wel dat my, naer den bekenden regel, niet toestaet daerinne yets seeckers te determineren, eñ referere my derhalven int geheel tot UEd[ts] wyse eñ voorsichtige directie, die ick Godt den Heer Almachtich bidde tot bevestinge van ruste eñ vrede ten besten te willen leyden. Verblyveñ etc.

Hage den 22 November,
1656.

BIJ-

Bijlage VII.

I D. bl. 229.

Lijst van voor goddeloos verklaarde stellingen.

1. Patribus Veteris Testamenti ante ultima tempora non fuisse collata vera et permanentia bona, ipsamque salutem non fuisse ipsis reapse patefactam.
2. Habuisse Spiritum servitutis, versatos semper in trepidatione et metu, quod pro peccatis ipsorum nondum esset satisfactum.
3. Non potuisse habere conscientiam tranquillam.
4. Spiritum Sanctum in ipsis non produxisse effectus, Deo ut patre dignos, nec ipsis ut filiis dignos.
5. Obnoxios per omnem vitam fuisse imperio Diaboli et metui mortis.
6. Solum Decalogum fuisse foedus gratiae in Veteri Testamento. Inscriptionem vero legis in cordibus fidelium non esse inter bona Veteris Testamenti.

7.

7. In rebus fidei normam et mensuram veritatis esse claram et distinctam perceptionem.

8. Scripturam loqui secundum erronea vulgi praejudicia.

9. Omnipraescientiam Dei esse efficacissimam Dei voluntatem, quâ omnia sustentat ac gubernat, explicandam ab operatione, qua extra se aliquid producit.

10. Angelos posse esse praesentes in spatiis discrtis in iisque simul operari.

11. Omnem philosophiam esse religionis expertem, summumque hominis bonum esse animum sua sorte contentum.

12. Mundum esse ortum ex seminibus.

13. Extensione infinitum esse, ita ut impossibile sit dari plures mundos.

14. Animam hominis nil nisi cogitationem esse, eaque sublata posse hominem vivere et moveri.

15. Nihil ad humanam naturam facere praeter cogitationem.

16. Voluntatem hominis absolute liberam esse et indeterminatam, ac aeque infinitam esse ratione objectorum, ac est Dei voluntas.

17. Deum posse fallere, si velit.

18. Habere nos facultatem, qua cavere possumus, ne umquam erremus. Errorem vero tantum esse in voluntate.

19. De omnibus rebus esse dubitandum, etiam de Dei existentia, et ita dubitandum, ut habeantur pro falsis.

20. Homines habere ideam adaequatam de Deo.
21. Philosophiam esse Sacrae Scripturae interpretem.

Bijlage VIII.

I D. bl. 245.

Concept-reglement voor de Regtsgeleerde studiën.

Edele Groot Achtbare Heeren!

Omme aan UE Groot Achtb. kortelijk te deduceren de redenen, welke wy onderscheidene Professoren constitueerende de Juridische faculteyt in de Academie alhier sustineren onder anderen te zijn de oorsake van 't verval in de studien en wel speciael van die in de Regten, soo dunkt ons onder correctie

Vooreerst een van de principale oorsaken daar van te zijn de al te licentieuse en weelderige opvoeding van de ouders omtrent hare kinderen, dat de kinderen oft met al te veel indulgentie geoordeelt of eens geimbueert sijnde in de opinie van haer ouders vermogen, rijckdom en goederen, en konnen met geen oft weynigh lust om te studeren bevangen worden, als meynende de studien maar alleen voor die geen te

te sijn, die niet en hebben om van te leven en gansch geen reden te zijn om moeyten te doen tot het verkrygen van 't geene sy meynen noyt van doen te sullen hebben.

De tweede oorsake dunckt ons dat toe te schryven is de al te groote faciliteyt, die gebruyckt wort in 't promoveren van jongelingen uyt de Triviale schoolen tot de Academie, en dat doorgaans eer sy nog de Latijnsche taal grondelijck kunnen verstaan.

De derde ons bedunckens is, dat de soodanige komende eerst op d' Academie, datelijck haer begeven tot d' een oft d' ander faculteyt, sonder alvoorens te frequenteren Collegia Philosophica, oft Collegia Historiarum, oft sonder haer alvoorens eenigsints in 't Grieks te exerceren, dat nogtans voor een student in de regten nootsakelijck is, als sijnde de Novellen al te maal in 't Grieks geschreven, de leges Modestini in Digestis en daer en boven verscheyden en seer veel van de Leges Justiniani in Codice.

De vierde ons bedunckens is, om dat sodanige studente komende op de Academie, en soo haest als mogelijck soeckende haer promotie te bevorderen, nergens anders na omsien, als na soodanige praeceptores, die haer op de alderfacielste en ligtste manier beloven te sullen tot haer promotie bequaem maken, sijnde daer toe niet alleen hier, maar bykans in alle steden soodanige te vinden, die haer vanteren yemant binnen een jaer tijts bequaem te sullen maecken om Advocaet te konnen werden.

En-

Ende wat aengaet deze vier pointen, deselve sijn 't waer in wy onderschreve alle vier in over een komen, sijnde vorder een yeder sijn particuliere consideratiē aen een syde gestelt.

Omme nu omtrent dit alles eenig redres in 't werck te stellen, was ons bedunckens seer nootsakelijck,

Voor eerst, dat omtrent de Triviale schoolen soodanige voorsieninge werd gedaen, dat daer uyt niet mogten gepromoveert worden als de soodanige, die grondigh de Latijnsche tael verstonden en oock in de Griecksche tael zich soo veel mogelijck hadden geëxerceert.

Ten anderen dat verboden wierden de particuliere institutien in de regten van die geenē die geen professoren en sijn, ende was te wenschen, dat, gelijck als Justinianus in Constituenda ratione docendi Jus ad Antecessores eertijts verboden heeft dat men de regten op de boete van tien gouts niet en sou mogen doceren als op drie plaetsen onder zijn gebiedt, te Romen, te Berytus en te Constantinopolen, alsoo oock onder het gebiedt van haer Ed. Groot Mog. de regten niet en mogten worden gedoceert als alleen hier op de Academie, en dat van Professoren van UE Gr. Agtb. daartoe beroepen.

Ten derden, soo dunct ons allen, dat niet quaet sou sijn, dat by U Ed. Gr. Agtb. bepaelt oft beraemt of vastgestelt wierd seeckeren tijt, die by de studenten in de regten, alvoorens tot haer promotie

te

te komen, in de studie in de regten sou moeten worden geemployeert en dat met soodanigen bepalinge, die dus van d' een oft d' ander, zelfs oock niet van professoren illusoir zou konnen worden gemaect.

Gevende niettemin UE Gr. Agtb. in bedencken, hoe men zich zal hebben te gedragen in dien geval omtrent studenten, die van andere Academien alhier zullen komen om haer alhier te laten promoveren.

Aldus onder ons onderschreven geadviseert ende overdragen op den eersten July 1692. Was geteyckent ANTON. MATTHAEUS, JOHANNES VOET, P. R. VITRIARIUS, GERARD NOODT.

De Staten van Hollandt ende West-Vrieslant.

Edele, Erentfeste, wyze, voorsienige, discrete, lieve getrouwe. Wy senden UL. hier nevens toe by extract authentycq ons geresolveerde sub dato deses, daer by wy hebben verstaen, dat UL. de propositie van de Heeren Gedeputeerden der Stadt Leyden, ten aensien van het verval van de studien ende insonderheyt die van de Regten op onze Universiteyt binnen de voorschreve stadt examineren ende een project tot redres dienaengaende formeren sul-

sullen, omme te strekken tot UE. narigtinge; daermede wy UE de bescherminge Godes bevelen. geschreven in den Hage den 18 November 1692. Onderstont: Ter Ordonn. van de Staten. Get. SIMON VAN BEAUMONT.

het opschrift is:

Edele, erentfeste, wyse, voorsienige discrete, onse lieve getrouwe,

De Curateuren van onse Universiteyt tot Leyden.

Resolutie.

Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollandt ende West Vrieslant in haer Ed. Gro. Mog. Vergaderinge gehouden op

Dinsdag den 16 November 1692.

De Heeren Gedeputeerden der stadt Leyden hebben uyt den name ende van wegen de Heeren hare principalen ter deze vergaderinge voorgedragen, dat aengezien de studien in het generael, ende specialijck die in de Regten tot een groot verval ende merckelijcken nadeele ende ondienste van den Lande eenigen tijt herwaerts waren gekomen, een spoedig redres en serieuse applicatie van de vereiste remedien omtrent het selve verval ende declin ten alderuytterste en teenemael nootsakelijck was, dat ge-

melte Heeren hare principalen genegen wesende dat gebreck gebetert, ende die breucke soo veel doenlijck geheelt te zien; derhalven goedtgevonden hadden haer toevlugt te nemen tot haer Ed. Gro. Mog. met versoeck dat deselve haer de voorsz. saecke soude willen ter herte laten gaen, ende soodanigen voorsieninge doen, als waer door de voorsz. studien in 't gemeen ende die in de Regten int bysonder, ten respecte van het considerabel interest hetwelck deze provintie met relatie tot deselve was hebbende, te ernstiger betragt, te beter waergenomen ende met meerder luyster opgebout soude mogen werden.

Waer op gedelibereert sijnde, is goedtgevonden ende verstaen dat het voorsz. geproponeerde gestelt zal worden in handen van de Heeren Curateuren van haer Ed. Gro. Mog. Universiteyt tot Leyden, omme naer rype overweginge van den inhoude van dien te formeren een project reglement tot redres van 't verval der voorsz. studien ende de vergaderinge op alles te dienen van hare consideratien en advis. Onderstond: accord. met de voorsz. resolutien. Get. SIMON VAN BEAUMONT.

Advijs.

Edele Groot Mogende Heeren!

Ingevolge ende tot voldoeninge van UEd. Gro. Mog. resolutie van den 18 der voorleden maent, heb-

hebben wy naer ingenomen consideratien van den Rector ende Senaet van UEd. Gro. Mog. Universiteyt, mitsgrs de Juridique faculteyt aldaer in 't particulier, serieuselijck overwogen, door hoedanige middelen het verval van de studien ende in 't bysonder in die van de Regten na behooren geredresseert zoude kunnen worden Wy hebben ook ten dien eynde geformeert een concept-reglement hiernevens gaende, 't welck by UEd. Gro. Mog. by provisie gearresteert ende naer ondervindinge van de effecten van dien, oock namaels met meerder ingredienten geamplieert soude konnen worden. Dan op dat UEd. Gro. Mog, te meerder geinformeert mogen zijn, van de nut en nootsaeckelijckhyt van 't geene in het voorsz. concept-reglement by ons is vervat, sullen wy UEd. Groot Mogende de oorsaken van het voorsz. verval (immers soo veel wy geinformeert sijn) representeren ende daer benevens mede de tegenwoordigen ordinare cours van de studien ende particulierlijck die van de regten. Wy hebben daer omtrent ondervonden dat al van langer hant het voorsz. declin veroorsaeckt is eygentlijck minder door manquement van applicatie tot de soo genaemde faculteyten self, als door het niet cultiveren naer behooren van de studien in 't gemeyn vereyst tot preparatie van deselve faculteyten, en zonder dewelcke deselve niet als op een zeer complete wyse begrepen, en ook met weynig succes tot gebruyck werden gebragt, met een woort, dat onder

den naem van de goede konsten van outs werd gecomprehendeert. Het is dienaangaande bekent, dat dezelve goede konsten voor de herstellinge van de Roomsche oude Grieksche litterature, in de voorige Eeuw, voornamentlijck, soo niet in 't geheel, bestonden in Scholastique Philosophie: tegens de solider wetenschappen in de meeste Roomsgesinde Universiteyten opgeregt, heeft men sick tot een voornaam object daer ontrent, ende onder de soo genaemde konsten, voorgestelt het cultiveren van de gemelte goede litterature, die reeds doenmaels in deze gewesten eenige opgang hadde genomen: met dat oogmerck heeft men de aldervermaertste mannen in die soorten van studien beroepen, uyt alle quartieren van Europa: de voorsorge ende d'expensen daertoe aangewent, en die seer groot waren, na de gelegentheyt van die dificile tyden, sijn oock geweest van dat succes, dat de reputatie van de gemelte nieuwe Universiteyt in weynige jaren zeer overtrof de outste, ende de aldergerenomeerste in fundatie ende privilegien. Dog de voornaemste vrugt van die goede directie is geweest, dat uyt de voorsz. Universiteyt sijn voortgekomen in alle soorte van wetenschappen, soo uitmuntende luyden, dat deze landen lange sijn geagt geweest voor een stoel van de solide geleertheyt, en wat de voorsz. studie in de regten in 't bysonder belangt, deselve hebben alhier immers soo seer gefloreert, als eenige andere. Soo wanneer men

nu

nu op dese groote avantages voor het publijcq reflecteert, men zal bevinden (buyten de middelen, welcke van andere natuur sijn, ende niet raken de constitutie van de Universiteyt) dat niets meer gecontribueert heeft tot het geluckigh handelen van alle de studien, ende in 't bysonder die van de voorsz. regten, dan de hulpen van de voorsz. goede litteraturen: de applicatie tot de voorsz. goede litterature heeft gepersuadeert, dat men deselve regten niet konde verstaen in sijn wairagtige gronden, dan geholpen sijnde door de kennisse der historien van de Republijcque ende Monarchie van Romen, in welcken deselve seer veele Eeuwen aen den anderen door de exercitie van dien ende de applicatie van de groote personagien, werden geperfectioneert, om niet te spreecken van Republijcque, van dewelcke deselve originelijck ontleent ende afgekomen waren; de gronden ende de overblijfsels oock van dat alles ende specialijck van de voorsz. historie der Republijcque ende Monarchie van Romen, derselver onderscheydene Legislatie, haer differente Magistraturen, de manier van regtsplegingе ende van het geheele private leven, ende van de gewoontens der Romeynen soo seer werden bevonden verspreyt te zijn door 't geheele besz. regt, dat het onmogelijck schijnt, sonder kennisse van dien te reusseren, ofte in de interpretatie van het zelve regt, of oock in regtsinnige applicatie van dien ontrent het administreren van de Justitie; niet omtrent de interpretatie,

door dien daer van consteert uyt het weynig eclair-cissement den voorsz. regten toegebragt, in de voorsz. ignorante Eeuwen, geduyrende welcke tijt egter geen wetenschap oyt met meer applicatie ende grooter recompenste als de voorsz. regten sijn gestudeert; omme niet te spreecken van soo veel erreurs, soo veel indecise controversien, die niet als door onkunde van de waere gronden van het voorsz. Regt sijn geboren, ende die veroorsaeckt hebben, dat men voor de reden en de waerheyt de gemeyne opinien der doctoren heeft aengenomen; ende wat de applicatie van het voorsz. Regt belangt, 't is een ontwijffelbare waerheyt, dat in de administratie van Justitie, geen gebruyck ofte applicatie van het zelve regt is te maken, immers niet met de noodige securiteyt, ten sy de kennisse van het voorsz. regt geillustreert werde door de meergemelte subsidien der goede litterature: de dagelijckse ervarentheyt kan 't selve genoegsaem leeren, ende het is mede ligtelijck af te nemen, alleenlijck by reflectie op de concurrentie van raisonnementen, meenigmael in de Regtsaken van de eene syde gefundeert op eenige maximes van het besz. Regt ende aen d' ander syde over de nationale gewoontens, waer omtrent de vereyste seeckerheyt in het decideren beswaerlijck is te treffen, als by discernement, ofte de maxime van het Roomsche Regt een gevolg is van een particuliere Roomsche Legislatie ofte gewoonte, resulterende uyt de maniere van de

Ro-

Romeynen ende in de hedendaagsche practijcque niet aengenomen, ofte wel een gevolg van de universele reden, die altijt deselve is: men gaet voorby hoe meenigmael in importante materie gecontroverteert is, ofte een Roomsche wet geappliceert mogt werden, dan oft deselve verstaen moste werden, alleen geconstitueert te zijn in bysondere tyden en occasien, ende sulx niet als gevaerlijck tot andere tyden en saecken buyten speciale ordonnantie van den Souvereyn te wesen extensibel; ontrent alle het welck, sonder kennisse ten minste van de historien ende het gouvernement van de Republijcq ende Monarchie van Romen geen behoorlijck discernement is te maken. Edog het geene mede van geen geringe importantie is te agten, soo komt by alle hetselve nog dese reflectie, dat wanneer de jeugt het voorsz. Regt alleen studeert op de wette van de voors. onwetende tyden ende sonder de goede litterature, dat deselve daer van geen ander gebruyck kan maken als alleen om te strecken tot een behulp ontrent de dagelijkse regtsplegingе, een oeffeninge, welcke ontbloot van liberale studien, immers soo veel aenleydinge kan geven tot het acquireren van qualiteyten weynig recommandabel, als wel om de voorsz. Jeugt na behooren te formeren: integendeel wanneer de voorn. Regtsgeleertheyt soodanig wert gecultiveert, als immediatelijck na de fundatie van UEd. Gro. Mog. Universiteyt wierde gedaen, heeft men altijt geoordeelt dat deselve konde strecken,

ende om de regtsplegingе te exerceren op een honorable wyse, ende bovendien tot een seer convenable preparatie tot alle soorten van employen in de Republijcque, het ware oogmerck van de fundatie der Universiteyten. Het soude een al te opereusen detail sijn aen te wysen, dat de andere Faculteyten voor de herstellinge van de Roomsche ende Grieckse litterature even ongeluckigh sijn gehandelt, ende waer omme dat deselve met een seer groot succes ter contrarie gedoceert sijn, na dat deselve Litterature weder geresusciteert is; het zelve by comparatie alleen van de tyden oock genoegsaem kennelijck wesende. En al hoe wel men oversulx op alle het selve reflexie makende hadde konnen verwagten, dat de studien van de goede Litterature van soo grooten behulp ende nootsaeckelijckheyt, by continuatie meer en meer gecultiveert soude sijn geworden, soo is ter contrarie, het verval van dien van tijt tot tijt aengegroeyd. Mogelijck heeft daer toe gecontribueert, dat de applicatie van geleerde luyden meerder heeft gegaen tot de critique ontrent de emendatie, mitsgaders curieuse interpretatie van de antiquiteyten, dan wel om de Jeugt een solider gebruyck te doen maken van de herstelde ende geeclaircisseerde Autheurs, daer toe dien arbeyd egter aengeleydt wierde. Mogelijck heeft tot het zelve verval nog gecontribueert het min frequente gebruyck, ende zulx de minder nootsakelijckheyt van een exacte kennisse van de Latijnsche tale, voor dese de universele tale van

com-

communicatie; dan hoe het zy, het voorsz. declin heeft van tijt tot tijt toegenomen; ende genoegsaem van al het geene onder de konsten begrepen is er niet ten goede verandert dan de studie van Philosophie, de lecture van overgebleve originele boecken van de Ouden, het weder ophale en cultivere van de Mathematische Wetenschappen een universele veragtinge voor de Scholastique Philosophie hebbende gebaert. Edog gelijck men voor een grond in 't Philosopheren heeft genomen alleen het gebruyck der gesonde redene, met verwerping van alle authoriteyt, ende dat by de ouden ontrent de Philosophie geen groot progres scheen gedaen te sijn, soo is by veelen ontstaen een algemeene preventie tegens de geheele Philosophie der Ouden, ende vervolgens ook een negligentie in het studeren van derselver schriften, alhoewel veel deelen van de Philosophie, ende veele van de goede konsten, specialijck die geen, dewelcke het meeste rapport hebben tot de studie van Regten, ende de employen, welcke aen luyden van die studien in 't gemeyn gedefereert worden, tot de uytterste perfectie sijn gebragt geweest. Uyt dit alles is dan geresulteert, dat de gemeyne staet van de studie ende van de jeugt, gedestineert tot de Regtsgeleertheyt (omme te blyven by het geene UEd. Gro. Mog. van ons by de gemelte Resolutie hebben gerequireert) doorgaens alleen bestaet in eene matige, ende in 't gemeyn seer superficiele kennisse van de Latijnsche tale met eenige geringe lecture

van de oude historie, daer by ordinaris gevoegt werd, eenige teinture van Philosophie, en tot preparatie van dien min ofte meerder applicatie tot de Mathematique, ende komende tot de faculteyt van de Regten; contenteert men sigh met een cours van dien te doen; doorgaens alleen bestaende in lectuur van eenige compendia, gefurneert om de beginselen ende de generale gronden van het Regt te verstaen, sonder verdere lecture van solide schriften, welcke tot eclaircissement ende perfectie van deselve studien vereyst werden. Op sodanige wyse dan de Jeugt de cours hunner studien hebbende voltrocken, word aan de selve de vereyste gradus in utroque Jure geaccordeert, sonder dat doorgaens eenige kennisse genomen werdt van het soo genaemde Canonijcq Regt, selfs niet in die deele, waerin het zelve van nootsaeckelijckheyt ende ontwijffelbare nuttigheyt moet worden gehouden: ook werdt ten meesten deele geen kennisse genomen van het Feudale, ende andere daer toe relative Regten, uyt een andere source als het besz Roomsche regt gesproten, ende welcke kennisse tot het begrip van het publijcque ende privative Regt alomme in deze gewesten van Europa plaets hebbende, nootsakelijck is, ende buyten studien op de wyze der Universiteyten gedirigeert selden grondig werden verstaen: nog minder werd van de Jeugt haer sullende nemen eenige preuven gevordert van kennisse ofte ervarentheyt in goede konsten, selfs niet van die geene, welcke tot

het

het doen van eenige professie noodsaeckelijck zijn te agten. De ervarentheyt doet dan vervolgens oock sien het nadeel resulterende uyt soo onvolkomen studien, dewyle het meerderdeel der jonge luyden uyt de beste familien, tot geen andere professie opgebragt, by faute van dezelve studie geapprofondeert, ofte de utiliteyt van dien gesmaeckt te hebben, dezelve in 't geheel abandonneeren, begevende hen tot ledigheyt, meenigmael met gering gevoelen van de studie, ende beklag van geen andere professie gevolgt te hebben, ofte anders hun contenterende met de bloote oeffeninge der practijcq, gedestitueerd van solider en liberaler kennisse. Dit is Ed. Gro. Mog. Heeren het gunt wy van het verval der studien in het gemeyn, ende die van den regten in 't bysonder mitsgaders de oirsaken van dien hebben konnen vernemen. Ende wat nu aengaet de remedie die tot redres van 't selve verval soude konnen werden geadhibeert, souden wy meynen, dat de saken op de gemelte UEd. Gro Mog. Universiteyt met alle doenelijcke voorsorge ende applicatie daer heene behoorden te werden gedirigeert, dat benevens complete studien in de respective faculteyten insonderheyt behoorde gecultiveert te werden alle dat geene, 't welck onder de naem van de goede konsten in 't gemeyn werd begrepen, yder gedeelte van dien, min en meerder naer de professie respectivelijck, tot welcke de Jeugt op de voorsz. Universiteyt studerende, werd gedestineert; dat men

wy-

wyders ten opsigte van studie der Regten in 't particulier, de jonge luyden, daer omtrent versererende, soude tragten te imbueren met alle dat geene, het welck tot grondig verstant van het Roomsche beschreven Regt als boven gemeld vereyst werd: specialijck met een grondige kennisse van historie van de Republijcq ende de Monarchie van Romen, de forme van beyde die regeeringe ende de veranderingen successivelijck daerinne gevallen, hare differente Legislatie, Magistrature ende wat dies meer is, ende in 't gemeyn van de Outheyt, voor soo veel deselve tot voldoening aen het voorsz. UEd. Gro. Mog. oogmerck vereyst wert. Dat by het voorsz. studie van het beschreve Regt ook behoort gevoegd te werden de kennisse van het nodige omtrent het soo genaemde Canonijck, Feudael ende verder Regt van een ander origine als het Roomsche, met sommiere applicatie van de historie daer toe vereyst: ende laetstelijck dat alle hetselve besloten behoorde te werden met de nodige kennisse vereyst tot de exercitie van de eloquentie. Wy konnen, voor soo veel ons aengaet, het gemelte goede oogmerck niet anders bevorderen dan door 't aenstellen en encourageren van eminente luyden tot de respective professien ende het verdelen van convenable departementen onder deselve, alles na de staet van de finantie van de gemelte UEd. Gro. Mog. Universiteyt, ende voorts by opweckinge van de jeugt door erkentenisse van eere, ende wat dies meer is van middelen van die soorte.

Edog

Edog in het excessive verval der studien, is van alle het selve geen groote vrugt te gemoet te zien, sonder eenige nootsakelijckheyt voor eerst aen de Jeugt op te leggen. Op die grond hebben wy het reglement, by de gemelte UEd. Gro. Mog. Resolutie gerequireert, gedaen formeren: de ingredienten, in het selve vervat buyten het geene de Regten selfs concerneert, hebben wy tot examinatie van de Candidati soodanigh verkooren, dat aen de een syde de examinatie preciselijck maer soude gaen over het noodwendige, sulx dat deselve examinatie niet al te dificil soude werden gemaeckt, ende dat aen de ander zyde egter de ingredienten van de examinatie ook supponeerden een meerder etendue van studien, voor die geene dewelcke door beter motif, als om preciselijck maer aen het examen te voldoen, haer self sullen willen instrueren, als comprehenderende het voorsz. reglement oock eeniger maten een voet om de studien te dirigeren naer de voorgestelde professie van de Regten, sonder sig self ontydig te belasten met saken tot deselve professie van geene ofte immers geringe utiliteyt. Edog dewijl van het voorsz. concept-reglement alleen geen sonderling effect tot het gerequireerde redres der studien, soude sijn te wagten, maer veel eer, dat daer door aenleydingh soude worden gegeven, omme de promotien op andere Universiteyten te gaen soecken, ten ware oock daer tegens by UEd. Gro. Mog. wierde voorsien, soo souden wy meynen daar toe geen billijcker nog convenabelder

der middel te sijn, dan indien UEd. Gro. Mog. geliefte waren, by resolutie vast te stellen, dat in toecomende geen van UEd. Gro. Mog. ingesetenen, inboorlingen wesende van Holland ende Westvrieslant, soude werden geadmitteert als advocaten voor de hoven van Justitie of eenige Collegien van Judicature binnen deselve Landen, ten sy deselve hun gradum van Doctor ofte Licenciaet in de regten bekomen op UEd. Gro. Mog. Universiteyt ende zulx voldoen aen het gunt in het voorsz. Concept-reglement is begrepen, ende dat daervan by de brieven van promotie speciale verklaringe worde gegeven: dat wyders oock geene persoonen inboorlingen sijnde van den gemelten Lande als vooren tot eenige staten ofte bedieninge (tot welcke vereyst worde de voorsz. qualiteyt van doctor ofte Licentiaet in de Regten) sullen worden genomineert ofte verkooren, ten sy deselve hunne gradum van Doctor ofte Licentiaet op de gemelte UEd. Gro. Mog. Universiteyt onder voldoeninge aen het voorsz. Reglement als vooren sullen hebben geobtineert, latende egter aen allen ende een yeder, geen inboorlingh sijnde van Holland ende Westvrieslant, de vryheyd, omme hunne gradum op andere Universiteyten aengenomen hebbende, voor de gemelte hoven van Justitie ende elders in den selven landen, de functie van advocaet te mogen exerceren, als voor heenen; dat oock wyders alle persoonen, geen inboorlinge van Hollandt ende Westvrieslant sijnde, hunne gradum van Doctor ende

Li-

Licenciaet in de regten sullen mogen versoecken ende obtineren op de gemelte UEd. Groot Mog. Universiteyt, sonder dat deselve gehouden zullen zijn aen het gemelte Reglement te voldoen, maer volstaen mogen met een examinatie enckelijck over de Regten, gelijck tot nog toe aldaer gebruyckelijck is geweest, waermede wy meynen aen de gemelte UEd. Gro. Mog. resolutie te hebben voldaen ende verblyven,

Edele Groot Mogende Heeren,

het opschrift was: Edele Groot Mog. Heeren, De Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant. In den Hage.

UEd. Gr. Mog. Dienstwillige Dienaren,
De Curateuren van UEd. Gro. Mog. Universiteyt binnen Leyden ende Burgerm̃. derselver stadt.
Ter Ord^e^ van deselve
get. JOHAN VAN DEN BERGH.

CONCEPT-REGLEMENT.

De Staten van Hollant ende West-Vrieslant.

Alsoo wy in ervaringe komen, dat 't sedert eenige jaren herwaerts, de studien onder de jeugt, welcke op onse Universiteyt binnen Leyden geleerd ende opgevoert word, merckelijck sijn komen te vervallen, ende dat het voorsz. verval insonderheydt ontstaen

staen is ontrent de studien in de Regten, streckende het selve tot merckelijcke prejuditie van de gemeyne sake, mitsgaders tot nadeel van de goede familien, welcke hunne kinderen door de gemelte studien ende particulierlijck in den Regten, met het geen tot de kennisse en het gebruyck derselver word vereyst, ten dienste van den Lande ende andere eerlijcke beroepinge tragten bequaem te maken: ende nademaal by de Statuten over de gemelte onse Universiteyt, onder andere wel is geordonneert op hoedanigen wyse de promotien tot het Doctoraet ende Licentiaetschap in de respective faculteyten moeten geschieden; dog naerdien by deselve Statuten tot nog toe niet gereguleert is, ofte eenige examinatie, ende hoedanige examinatie behoort gedaen te worden over de kennisse in de goede konsten ende Philosophie, aen soodanige persoonen, dewelcke alleen haer promotie tot het voorsz. Doctoraet ofte Licentiaetschap in een der andere faculteyten buyten de voorsz. Philosophie en de goede konsten, ende specialijck in die van de Regten komen te versoecken, 't werk egter tot het redres in het gemelte verval van groote nootsakelijckheyt is, soo hadden de Curateuren over de gemelte onse Universiteyt ende Burgermeesters der voorsz. stadt Leyden met communicatie van den Rector, Assessores, ende Senaet derselver Universiteyt, uyt kragte van de authorisatie aen deselve Curateuren ende Burgermeesters verleent by de eerste Statuten over de meergemelte Universiteyt, ende

by

by onse nader resolutie van den 19 December des jaers 1619, mitsgaders de Statuten des jaers 1631, by forme van Ampliatie der voorsz. statuten, beraemt seeckere pointen ende articulen tot het redres van 't voorsz. verval dienende, versoeckende daer op onse approbatie, soo ist dat wy de voorsz. pointen en articulen gesien ende overwogen hebbende, deselve hebben geapprobeert ende voor goet gekeurt, ordonnerende, dat de Statuten over de gemelte onse Universiteyt daermede sullen werden geamplieert in maniere hier naervolgende.

I.

Dat de Curateuren voor onse Universiteyt gestelt, mitsgaders Burgermeesters der stadt Leyden, soo veel doenlijck, sullen besorgen, ende by alle convenable middelen tragten te doen effectueren dat, benevens complete studien in de respective faculteyten van de Theologie, de Regten, ende Medicynen, oock insonderheyt gecultiveert werde alle dat geene, 't welck onder de naem van Konsten ende Philosophie is begrepen ende specialijck de goede Litterature, yeder gedeelte van de selve goede konste, Philosophie ende Litterature min ofte meerder na de professie, tot dewelcke de jonge-luyden op de voorsz. Universiteyt studerende werden gedestineert.

II.

Dat voortaen aen niemandt de gradus van Doctor ofte Licentiaet in de Regten sal worden geaccordeert, sonder alvoorens door behoorlijcke applicatie tot de gemelte studien sigh bequaem gemaekt te hebben, ende sullen de Curateuren over de gemelte onse Universiteyt, mitsgaders Burgermeesters der voorsz. stadt Leyden besorgen, dat de examinatie der studenten tot het obtineren van gemelte gradus zal geschieden met alle doenlijcke exactitude, sonder te gedogen dat daeromtrent eenige faveur ofte indulgentie aen yemant sal werden gedaen. Dat ook, boven ende behalven het Roomsche Regt, de persoonen de gemelte gradus acquirerende, sullen werden geëxamineert over het gemeyne Feudale regt, mitsgaders over het soo genaemde Canonycq regt, ten minsten over soodanigh gedeelte ofte titulen van dien, als in de administratie van de Justitie voor onsen Hove van Justitie ende andere Collegien van Judicature van nut, ofte nootsakelijckheid is te agten.

III.

Dat wyders de personen, de gemelte gradus van Doctor ofte Licentiaet in de Regten op de voorsz. onse Universiteyt requirerende, boven de voorsz. examinatie in de voorsz. Regten henselven nog sullen

len onderwerpen aen een tweede examinatie over de navolgende saecken.

Over de Historie van de Republycque ende Monarchie van Romen, beginnende ab Urbe Condita tot op de tijt der compilatie van 't gemelte Roomsche Regt onder de regeeringe van den Keyser Justinianus, gevende goede preuves van hare kennisse ende ervarentheyt in de voorsz. historie, mitsgaders van hun verstant ende ervarentheyt in de Autheuren, welkers lecture sy ten dien fine sullen hebben gedaen: Waer omtrent, voor soo veel doenlijck ende convenabel sal sijn, geobserveert sal werden, dat de studente de originele historien selfs zullen moeten hebben gehoude, sonder te mogen volstaen met compendia van jonger tyden; by welck examen over de voorsz. roomsche historien nog sal gevoegd werden eenigh sommier examen van de Historien, 't sedert het verval van de Roomsche monarchie in het westen, ten minsten voor soo veel het vereyst wert tot te beter kennisse van het voorsz. Feudael ende soo genaemde Canonyck regt.

Dat wyders de voorsz. persoonen, de gemelte gradus requirerende, sullen betoonen te verstaen, by examinatie als vooren, de forme van de regeeringe van de voorsz. Republycque ende Monarchie met de veranderingen daer inne gevallen, mede ab Urbe Condita tot de tijt van de gemelte compilatie van het voorsz. Roomsche regt, mitsgaders van de on-

derscheidene Legislatie ende differente Magistrature van de eene ende de andere der voorsz. twee Regeeringe ende het gunt verders tot het regte verstant van het voorsz. Roomsche regt zal werden gerequireert.

IV.

De persoonen, versoekende de voorsz. gradus van Doctor ofte Licentiaet in de Regten, sullen oock hun werck gemaekt moeten hebben in Rhetoricis met het geen daertoe specteert, betoonende by examinatie als vooren, niet alleen de regulen van dien te verstaen, maar oock een convenable Lecture gedaen te hebben van de Orateuren; tot welcken eynde deselve gehouden sullen sijn, in de voorsz. examinatie, by applicatie van voorsz. regulen over eenige Oratie der Ouden ofte by een Analysis van soodanigen Oratie preuve van hunne kennisse in dien deele te geven, mitsgaders by applicatie van een Oratie te bewysen in soodanige lecture te zijn geverseert, alles ter discretie van de examinateurs.

V.

Laetstelijck sullen de persoonen, de gemelte gradus requirerende, behoorlijck gestudeert moeten hebben in de morale Philosophie op goede ende solide gronden, gevende insgelijx by examinatie als vooren, blycken van derselver kennisse daer omtrent, mitsga-

gaders van deselve fundamenten met applicatie van soodanige pointen uyt andere deelen der Philosophie in 't gemeyn, als daertoe nodig werden geoordeelt, sonder dat tot het obtineren van de voorsz. gradus preciselijck gerequireert werde eenige breeder uytbreydinge van de examinatie over de voorsz. andere deelen der Philosophie.

VI.

De Studenten zullen vryheyt hebben omme tot het voorsz. tweede examen geadmitteert te werden, ofte voor de examinatie in de Regten ofte naer de selve, ende dat beyde by soodanigen interval van tyden, als de voorsz. Studenten sullen requireren, ten fine deselve tot de studien daertoe vereyst de bequamen tijt hebben, sonder deselve studien te veel te precipiteren, ten welcken eynde van 't doen van 't examen, wanneer yemant daer aen ten genoegen van de Professoren in de Faculteyt van den Regten, ten reguarde van het eerste, ofte van de Professoren in de Philosophie ende goede konsten, ten reguarde van het tweede examen voldaen sal hebben, by den Secretaris van den Senaet notitie gehouden ende een provisionele acte aen den Candidatus sal werden geextradeert; omme by vervolg te konnen dienen als naer behooren.

VII.

Wanneer de voorsz. Studenten haer sullen willen presenteren tot het voorsz. tweede examen, by ons buyten het examen van de Regten geordonneert; sullen deselve haer addresseren aan twee Professoren, d' eene in de Philosophie ende d' andere in de historien ende eloquentie, ende van hen luyden begeeren tot een heymelijck ondersoek toegestaen te werden, conform het gestatueerde in het 22 art. van de Statuten omtrent de respective faculteyten, regulerende voorts de examinatie ter presentie van de Professoren in de Philosophie ende goede konsten te doen naer den innehoude van het 23 ende 24 art. der selver Statuten, mitsgaders naer het 29 art. derselver ten opsigte van het gunt aen de Professoren voor extraordinaris moeyten aldaer is toegevoegt.

Ende ten eynde dese onze ordonnantie te beter moge werden geexecuteert, hebben wy de Curateuren van onse Universiteyt geauthoriseert, om tot yeder van de voorsz. twee onderscheydene examinatien een particulier ende behoorlijck Reglement, naer ingenomen advys van den Rector, Assesseurs ende Senaet der voorsz. Universiteyt, te formeren, op dat in het een ende 't ander een vaste ende eenparigen voet gehouden ende geobserveert moge werden, gelijck dan oock wy de gemelte Curateuren ende

ende Burgermeesters der voorsz. Stadt gelasten die voorsieninge te doen, dat aen henluyden van de te doene examinatien successivelijck in tijts kennisse werd gegeven, omme by goede gelegenheyt aldaer mede present te konnen sijn, sullende de bovengemelte pointen ende articulen by de Statute van de gemelte onse Universiteyt gevoegd ende naer gewoonte aldaer gepubliceert werden.

Bijlage IX.

I D. bl. 270.

MEMORIE tot het Rapport van den Secretaris VAN ROYEN, als hebbende ingevolge de Resolutie van H. H. Curateuren en Burgermeesteren van den 22e April 1738 gelast geweest d' Heer BOERHAVEN te spreken over de capaciteit van die geenen, welke hem zouden kunnen succederen.

De zelfde dag acces versogt door een brieff uit name van Curateuren en Burgermeesteren, tegen vier uuren geadmitteert.

Geproponeert: »Dat onnut was de Heer Boerhaven

» by introductie van de agting van de H. H. Curateuren en Burgermren te willen verzekeren:

» Dat die Commissie uyt hooge agting van zyne » merites voortquam: ende dat de gevoeligheyt van » Curateuren en Burgermeesteren over syne zeer » ongemakkelyke toestandt, niet minder was als » de veneratie voor syne gedistingueerde diensten.

» Dat de gemeene beschryvingh van zijn onge» mak mede bragt een bekommerlykheyt, of het » Godt behagen zoude hem by 't leven te behou» den, off anders van hem te disponeren.

» Dat men wel niet gewoon was zulx aan een » Patient voor te houden: maar dat men geconsi» dereert hadt, dat de speculatien over de nietig» heyt van 's menschen leven, welke hem duizend » malen waren voorgekomen, ende de Christelyke » Philosophie, welke hy in zijn leven daar op » geoeffend hadt, zyne ziel genoeg gesterkt hadt, » om in dit voorstel niets ongevoegelijx te vinden.

» Dat het ongemak daar zijnde, Curateuren en » Burgermeesteren Godt wel baden deze omstan» digheyt ten besten te schikken, dogh dat, inge» valle het Godt anders behaagden, dat door zijn » overlyden de Universiteit een irreparabele schade » zoude lyden: Dat daarom Curateuren en Bur» germeesteren willende voorsien, voor zoo ver het » aan hun Ed. Gr. Achtb. ende de menschelyke » wijsheidt gepermitteert was, goedgevonden had» den my te gelasten:

» Hem

„Hem te versoeken, omme de H. H. Curateu-„ren en Burgermeesteren volgens syne gewoone „opregtigheidt en hartelyke lieffde voor het welsijn „van de Universiteit te willen adviseren, wie hy „oordeelde, dat tot de meeste celebriteit van „d' Academie na hem zijn plaets zoude kunnen „vervullen.

„Want dat Curateuren en Burgermren begre-„pen, dat ingevallen men met waarheidt zeggen „kon, dat hy zijn successeur hadt gerecomman-„deert, dat zulx een groote avantagie zoude „zijn.

„Ende voor zo verre zodanigh een Declaratoir „niet gedaan kon werden, off het zoude moeten „occasie geven omme van deese off geenen anders „te spreken, als zijn gewoonte altydt geweest was, „te weten met zo veel mogelijk van alle het goede „te gedenken:

„Dat ingevalle hy zulkx requireerde, men sijn „openhartigh advis met secretesse zoude bedek-„ken."

De Heer Professor Boerhaven antwoordt, en dankt voor de betuyging van agtingh, en het toegenegen gevoel over zijn quael: maer zegt daer by, dat hy oud geworden, en een langduurige gezondheidt genoten hadt, dat hy daer over erkentenis aan God schuldig was, dat sijn gesondheyt en vlijt in de 37 jaeren dienst aen d' Academie hem gelegenheidt gegeven hadt om in syne functie eenige

zaeken tot welsijn van syne studien te ondernemen: dat hy boven zyne verwagting daervan succes gezien hadt; dat hy ook altijd gehonoreert was geweest met de hooge genegentheyt ende goed vertrouwen van de H. H. Curateuren en Burgermeesteren, waer over hy altijdt een dankbare erkentenis als ook over veele genoten weldaden zoude behouden. Dat hy particulierlijk gehouden was aen den Heer van den Bergh, als welke hem aen de Universiteit hadt gebragt etc.

Dat hy wel begreep de ongemakkelijkheyt van de voorgestelde vraegh te beantwoorden, dogh dat de situatie van sijn ongemak, 't welk na syne geringe kennis ende konst niet veel betering beloofde, hem vrymoedigheyt geven ende de gesteltheyt van sijn dienst hem met verzekertheyt zoude doen adviseren.

Want dat hy in de jaeren syner functie het geluk hebbende gehadt, dat, de H. H. Curateuren en Burgermeesteren hem adviserende in sijn faculteit, het genoegen hadt van op sijn aenprysing te zien drie H. H., welke zyne Auditoren geweest waren, ende dat die drie H. H.: te weten Albin, van Royen en Gaubius, zo wegens hunne fundamenteele studien als bisondere gaven om faciel te doceren, ten eenemael hadden voldaen aen de verwagting, welke hy had durven opvatten: zoo dat men in die drie hadt de verzekerde verwagting gezien beantwoord, zo dat men gerust kon zijn nopens die Heeren, van het gunt men met andere moest zoeken ende probee-

heeren: want dat niet de veelheidt van Professoren, maer de geleerdtheidt en methode van onderwijs, de celebriteit van de Academie, en van deze faculteit zoude kunnen staende houden.

Dat de Heer Oosterdijk een man van geconsumeerde studie, en van een grondige kennis in de practycq door een boven gelooflijk getal van siektens welke gelukkiglijk behandelt hadt, veel kan contribueeren.

Dat wat aenging den Heer Albin, dat Professor Chirurgie en Anatomices was en geen Professor in de Medicynen.

Dat wat aenging den Hr van Royen, dat hy Professor in de Medicynen zijnde, de Botanie juist zo veel tijdt niet behoeffde weg te nemen, en dat hy, indien hy genegen was sich daertoe te appliceren, niet twyfelde aen succes.

Dat wat aenging den Heer Gaubius, hy daer van alle goede hoop van succes hadt.

Dienvolgende dat oordeelden, dat die Heeren de celebriteit van d' Academie wel zoude staende houden, voornamentliik indien voortgegaen wierdt op die voet, als waar op hy sijn Collegie-boeken, begrypende het zekere der oude Medici, had ingesteld, en welke die H. H. tot fondament hunner studien hadden gelegt; want dat de Italiaensche methode vervallen was. Dat de Carthesiaense jegenwoordigh geen ingressie hadt; Dat de Phantastique Chemische studie niets geestimeert wierdt.

En dat daerom meende, dat om de continuatie der

toe-

toevloet te behouden, niet qualijk zoude doen van op syne geleyde gronden voorttegaen. Voornament-lijk dat er wel agt genomen wierdt om het manquement, dat nu onlangh gebetert was, niet weer te doen inkruypen, maar zorgh te dragen, dat de demonstratien in het Gasthuys wierden gecontinueert, waer toe den Heer Albin off van Royen geemplojeert werden.

Dat wat aenging sijn advis, hij meende het gefondeert te zijn: want dat men van dese H. H. zeggen kon drie zaken: te weten, studie, kennis en methode van doceren, dat men van geen Professor buyten deze Academie zeggen kon; dat te Utrecht meer Professoren in de Medicyne waeren als Studenten, zo dat van haere qualiteiten of celebriteit niet kon zeggen: dat van de Medicijnsche Professoren te Harderwyk, Franequer en Groningen niets dorst affirmeren; dat het waer was, dat de Hr. de Gorter nu meer studenten in de Medicyne aen die Universiteit hadt als er oit daer geweest waeren, dogh dat, om opregt te spreken, hy ver na zoo veel fondamenteele studie niet en hadt als de H. H. Albin, van Royen ende Gaubius.

Det wat aenging Duytsland, dat men van die luyden zo luttel kan affirmeren, alsoo hunne celebriteit wel schijnt te vermeerderen, als sy, zo ras wat naem krygen, by de een off andere Furst Medici worden, dogh dat sy daer door, zo van het doceren

ren aff raken, dat dikwijls niet meer als tien off twaelff lessen op een gansch jaer doen.

Dat hy nogh wel een excellent discipul gehadt had, welke Tronchein geheeten was, doch dat deselve sigh geheel en all overgegèven hadt aen de practijk tot Amsteldam, en daer van geobrueert was, behalven dat van derselver succes in het doceren weder niets dorst affirmeeren.

Zoo dat moest besluyten, dat de medicijnsche studie alhier wel door de H. H. Oosterdijck, Albin, van Royen ende Gaubius zoude gesouteneert werden.

BIJ-

Bijlage X.

I D. bl. 408.

Naamlijst der Heeren Studenten, welke de Leidsche Compagnie Jagers hebben uitgemaakt.

NAMEN.	VAK VAN STUDIE.	GEBOORTEPLAATS.
Sergeant Major.		
Seerp Brouwer.	Geneeskunde.	Leeuwarden.
Sergeanten.		
Jan Molenaar.	» »	Alkmaar.
G. J. D. de Roock.	» »	Sneek.
W. C. Amersfoordt.	» »	Amsterdam.
J. Bogaard.	» »	Oudbeijerland.
Fourier.		
M. Siderius de Wal.	Godgeleerdheid.	Leeuwarden.
Corporaals.		
P. Stoop.	Regtsgeleerdheid.	Dordrecht.
J. F. H. Nedermeyer von Rosenthal.	» »	Cuilenburg.

NAMEN.	VAK VAN STUDIE.	GEBOORTEPLAATS.
L. Brederode.	Godgeleerdheid.	Goosen (Gelderland).
D. J. Wolterbeek.	» »	Amsterdam.
M. Tak.	Geneeskunde.	Middelburg.
W. H. van Vloten.	Regtsgeleerdheid.	Berbice.
J. P. van Heukelom.	» »	Leiden.
A. C. v. d. Minne.	Geneeskunde.	Brielle.
Flankeurs.		
J. van Dyk Marijt.	» »	Boskoop.
J. van der Plaat.	» »	Haarlem.
J. Landt.	» »	Rotterdam.
P. S. Scheers.	» »	Nijmegen.
P. E. Camphuijsen.	Regtsgeleerdheid.	Schiedam.
A. van Eck.	Godgeleerdheid.	Deventer.
N. Carbasius.	Regtsgeleerdheid.	Hoorn.
G. W. van Balveren.	» »	Nijmegen.
A. Knappert.	Geneeskunde.	Schiedam.
B. Mogge Pous.	» »	Zierikzee.
P. Feytama Tjallingi.	» »	Harlingen.
J. A. Æ. W. van Rappard.	Regtsgeleerdheid.	Arnhem.
B. Vels.	Godgeleerdheid.	Arnhem.
W. L. Diemont.	Regtsgeleerdheid.	Giessen Nieuwkerk.
A. T. Potgieter.	Geneeskunde.	Leiden.
M. van Puttkammer.	Regtsgeleerdheid.	Leiden.
J. A. Kouwens.	» »	Dordrecht.
J. G. Rosenberg.	Geneeskunde.	Gorinchem.
N. A. Blaauw.	Godgeleerdheid.	Zierikzee.
J. M. Pama de Kempenaer.	Regtsgeleerdheid.	Leiden.
F. J. Dozij.	Geneeskunde.	Alphen.

NAMEN.	VAK VAN STUDIE.	GEBOORTEPLAATS.
J. E. Steinigeweg.	Godgeleerdheid.	Rotterdam.
J. P. Munting.	» »	Brielle.
G. Engberts.	» »	Almelo.
O. W. Falck.	Regtsgeleerdheid.	Amsterdam.
J. A. van Dijk.	» »	Delft.
G. J. Sieburgh.	» »	Haarlem.
John Brown.	Letterkunde.	Arnhem.
G. van Massow.	Regtsgeleerdheid.	Batavia.
D. Bax.	Godgeleerdheid.	Rotterdam.
A. L. Voordendag.	Geneeskunde.	Zierikzee.
S. Roosendael.	Regtsgeleerdheid.	Dalfse (Overijssel).
P. Buijskes.	» »	de Helder.
J. Fijn van Draat.	Godgeleerdheid.	Harderwijk.
M. J. Vitringa.	Regtsgeleerdheid.	's Gravenhage.
O. Repelaer.	» »	Dordrecht.
J. Adriaans.	Geneeskunde.	Leiden.
H. Sautijn Kluit.	Regtsgeleerdheid.	Leiden.
R. Fontein.	Geneeskunde.	Franeker.
P. H. Gilquin.	» »	Kaap de Goede Hoop.
I. Vosmaer.	Regtsgeleerdheid.	's Gravenhage.
C. van der Hoeven.	Geneeskunde.	Rotterdam.
P. H. Vockestaert.	Godgeleerdheid.	Delft.
W. Best.	Geneeskunde.	Vleuten.
H. J. Borgers.	Letterkunde.	Zwolle.
D. J. Ampt.	Geneeskunde.	Vlissingen.
J. W. Themmen.	Regtsgeleerdheid.	Amsterdam.
A. Stipriaan Luisçius.	Geneeskunde.	Delft.
P. H. Themmen.	Regtsgeleerdheid.	Amsterdam.
C. U. J. Huber.	Geneeskunde.	Leeuwarden.
J. A. Muller.	» »	Leiden.
C. J. van der Veen.	Regtsgeleerdheid.	Leeuwarden.

NAMEN.	VAK VAN STUDIE.	GEBOORTEPLAATS.
J. C. Swart.	Regtsgeleerdheid.	Leiden.
H. Hulstijn.	Godgeleerdheid.	Velp (Gelderland).
A. van IJperen.	Geneeskunde.	Delft.
C. J. van der Palm.	Letterkunde.	Middelburg.
D. Eversdijk Dominicus.	Regtsgeleerdheid.	's Gravenhage.
L. J. A. van Eck.	» »	's Gravenhage.
F. van Heukelom.	» »	Leiden.
R. Regenbogen.	Godgeleerdheid.	Franeker.
G. W. de Bruijn Kops.	Regtsgeleerdheid.	Haarlem.
B. Swart.	» »	Leiden.
L. Knappert.	Geneeskunde.	Schiedam.
A. Boxman.	Regtsgeleerdheid.	Gorinchem.
P. N. Quarles.	» »	Haarlem.
H. C. Hooft Graafland.	» »	IJsselstein.
C. J. Nierstrasz.	» »	Rotterdam.
H. J. van Affelen.	» »	Nieuwkoop.
H. M. Vockestaert.	» »	Delft.

Bijlage XI.

I D. bl. 447.

Ik had deze Bijlage voornamelijk bestemd ter mededeeling van een nog ongedrukt dichtstuk op het Eeuwfeest der Hoogeschool, waartoe ik hoopte, dat mij gelegenheid zou vergund worden; doch die hoop heb ik, tot mijn leedwezen, niet vervuld mogen zien, Thans zal ik deze gelegenheid waarnemen tot herstelling van eenen op bl. 446 beganen misslag. Het vuurwerk namelijk, waarvan daar gewag gemaakt is, werd, niet bij deze gelegenheid, maar bij de inwijding der in 1815 herstelde en verrijkte Hoogeschool, afgestoken. Bij de feestviering, waarvan hier gesproken wordt, had mede wel de afsteking van een prachtig vuurwerk op kosten der Heeren Studenten plaats; doch hetzelve werd op het plein, onder den naam van *Ruine* bekend, ontstoken, waartoe zeker het min gunstig saizoen voor een watervuurwerk het zijne zal hebben toegebragt. De levendiger indruk, dien het eerstgenoemde vuurwerk bij mij heeft achtergelaten, is zeker oorzaak geweest, dat ik hetzelve aan eene latere gelegenheid, dan waartoe het behoorde, heb toegekend.

VER-

VERBETERINGEN

EN

AANVULLINGEN,

OP DE BEIDE DEELEN DEZER GESCHIEDENIS.

I. DEEL.

Bl. 61. r. 1. Het hier gemelde, dat BREDIUS de eerste Onderregent van het Staten-Collegie was, is onnaauwkeurig. Hij was, schoon Hoogleeraar, niet meer dan Oeconomus of Schaftmeester van hetzelve. De eerste Onderregent was P. BERTIUS, die eerst later werd aangesteld. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 287.

— 66. r. 3. en volgg. Het min naauwkeurige, dat hier plaats heeft in de opgave van den inhoud van het door HENDRIK IV verleende privilegie, is reeds verbeterd in de *Toevoegselen* enz. bl. 321.

— 102. r. 12. CORN. BOSCH (SYLVIUS), lees VAN DEN BOSCH.

— 112—116. Bij deze hervorming der Godgeleerde Faculteit en van het Staten-Collegie hielden, zoo de aangeblevene Hoogleeraar POLYANDER, als de nieuw benoemde, WALAEUS en THYSIUS, alsmede de nieuwe Regent, HOMMIUS, en Onderregent SINAPIUS, inaugurele Redevoeringen, welke alle

vijf te zamen, in het volgende jaar 1620, in het licht verschenen.

Bl. 133. r. 2. v. ond. 1819. lees 1619.

— 152. in de noot: Bijl. V. lees Bijl. V°.

— 168. r. 14. Het zal hier de plaats zijn aan te merken, dat de Hoogl. BOXHORN, bij gelegenheid van den onverwachten dood van Prins WILLEM II, des daags na zijne begrafenis, in de groote gehoorzaal, op hoog gezag eene lijkrede uitsprak; gelijk wij vermeld vinden door den Recensent van ons eerste deel, in den *Vriend des Vaderlands*, voor 1830, n°. 1, bl. 11.

— 169. r. 2 en 3. Graaf LODEWIJK HENDRIK *van Nassau*, namelijk: *van Nassau-Dillenburg*.

ald. r. 13 en volgg. Onder de pogingen door Curatoren, ter versterking der Theologische Faculteit aangewend, mag ook gerekend worden, dat zij het oog sloegen op den zoo beroemden SAM. BOCHART. Zulks schijnt ons, trouwens, toe, te moeten opgemaakt worden uit een' zijner brieven, in het jaar 1652 uit Stokholm aan SALMASIUS geschreven, (BOCHARTI Opp. L. B. 1712. Vol. I. p. 1166). Om welke redenen de pogingen, om dezen geleerde, die toenmaals op verzoek van Koningin CHRISTINA naar Zweden gereisd was, aan onze Hoogeschool te verbinden, zonder voortgang bleven, hebben wij niet kunnen ontdekken.

— 192. r. 11. De straks vermelde Rec. in den *Vriend des Vaderlands*, bl. 11, 12, vermeldt de Redevoering, welke de Student JOHANNES STIPHOUT, in het begin van Bloeimaand des jaars 1672, in de Academische Gehoorzaal, ten aanhooren van Curatoren, Rector en Senaat, en een' grooten toevloed van hoorderen hield, tot aanvuring der Nederlandsche

krijgs-

krijgslieden, welke zich naar het oorlogstooneel begeven zouden (*J. S. Oratio. De Virtute Batavica allocutio ad milites Batavos, cum Gallis et Britannis, pro aris et libertate bellaturos.*)

Bl. 228. r. 5. v. ond. Met uitzondering van een *drietal* — lees: *tweetal*.

— 290. r. 2. v. ond. VAN DER MARK, lees VAN of À MARCK.

— 294. r. 15. PITCARNE, liever: PITCAIRNE. Zie II D. T. en B. bl. 160. waar men ook, als bron over dezen vreemdeling, JÖCHERS *Gel. Lexicon*, T. III. s. 1600, had kunnen aanhalen.

— 300. in de noot. Men voege hier bij: zie over de verdiensten van 's GRAVESANDE, als ook over die van BOERHAVE *tot vestiging en uitbreiding van zuivere Grondbeginselen in de beoefening der Natuurkunde*, de voorlezing van Prof. VAN CAPPELLE, in zijne *Bijdr. tot de Gesch. der Wetensch. en Letteren in Nederland*, bl. 273 — 298.

— 316. r. 1 en 2. 'T geen hier omtrent den Hoogleeraar F. B. ALBINUS gemeld wordt, dat hij namelijk *zijn kostbaar Anatomisch Kabinet aan de Hoogeschool ten geschenke naliet*, is met de waarheid minder overeenkomstig. Het Anatomisch Kabinet, waarop hier gedoeld wordt, was dat van zijn' broeder B. S. ALBINUS, en werd door Curatoren ten behoeve der Academie gekocht, zoo als te zien is uit het II Boek mijner *Geschiedenis*, bl. 101 en 102. Het is echter waar, dat F. B. ALBINUS der Hoogeschool een dierbaar aandenken zijner genegenheid naliet, door aan dezelve zijne belangrijke verzameling van *Chirurgicale instrumenten* te vermaken. Zie het a. Boek, bl. 115.

— 396. r. 1 en 2 v. ond. Dat, behalve den Hoogl.

BRUGMANS, ook de Bibliothecaris WIJTTENBACH, zich, wanneer de gelegenheid zich daartoe aanbood, voor de Leidsche Bibliotheek tegen de pogingen van het Fransche bestuur in de bres stelde, blijkt uit een' brief dezes Hoogleeraars aan den Grootmeester DE FONTANES, in WIJTT. *Epp. Sel.* Fasc. 1. p. 91, 92.

Bl. 426. Voor het geen hier, r. 13 en volgg., voorkomt, leze men: » Het voorgestelde intusschen behoort bij de Nederlandsche beoefenaars en onderwijzers der wetenschappen even weinig moedeloosheid voort te brengen, als het in vaderlandsche kooplieden en fabrijkanten zou zijn *goed te keuren*, indien zij enz." Voor *goed te keuren* was hier, door eene druk- of liever schrijffout, *af te keuren* ingeslopen, 't welk een' geheel verkeerden zin levert, zoo als met regt is opgemerkt door den Recensent van mijn werk, in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* voor Augustus 1830.

— 446. r. 18 en volgg. Het hier vermelde vuurwerk behoort tot de feestviering van het jaar 1815, op bl. 418 en volgg. beschreven. Zie de *Toevoegselen* enz. bl. 402.

II. DEEL.

Bl. 136. r. 5. v. ond. *prenten en platen*, lees *platen en portretten.*

TOEVOEGSELEN EN BIJLAGEN.

Bl. 3. Men heeft op deze lijst geenszins gebragt die Curatoren, welke voormaals, in dit Collegie, als Bur-

Burgemeesteren der Stad Leiden, tot den aanvang dezer Eeuw toe, zitting hadden, en die door SOERMANS, in zijn *Acad. Register*, wel met name, tot zijnen tijd toe, vermeld, maar, zonder eenige levensbijzonderheden omtrent hen op te geven, op eene afzonderlijke lijst gebragt zijn. Zie bl. 16—22 van zijn *Reg.*

Bl. 8. r. 3. *Jkhr.* CORN. VAN MIJLE, lees VAN DER MIJLE.

— 12. r. 6. v. ond. *Mr.* JOH. VAN MATHENESSE, lees *Jkhr.* enz.

Bl. 48. r. 10. Het hier gemelde omtrent den Heer Secretaris SMALLENBURG, dat hij namelijk *dien post nog heden waarneemt*, is na het afdrukken van dat blad, door zijn smartelijk overlijden in den bloeijenden leeftijd van weinig meer dan 42 jaren, op den 26 van Bloeimaand des jaars 1832 voorgevallen, onwaar geworden.

— 49. r. 1. Wij willen aan het hoofd dezer Biographische lijst plaatsen den persoon van

HADRIANUS JUNIUS. Deze, op den eersten van Hooimaand des jaars 1511 te Hoorn geboren, was als Geneesheer, Geschiedkundige en Dichter even groot, en verdiende, volgens MEURSIUS, na ERASMUS, de eerste flonkerster van Holland geheeten te worden. Na menigerlei lotwissel werd hij, in zijnen ouderdom, bestemd tot een' der eerste Hoogleeraren aan de pas gestichte Leidsche Hoogeschool, toen hij te Arnemuiden aan de gevolgen van eene verzwering, in den ouderdom van bijna 64 jaren, op den 16 van Zomermaand des jaars 1575, overleed, en te Middelburg ter aarde besteld werd. Zie over zijn leven en talrijke geschriften, vooral MEURSII *Athenae Batavae*, p. 93 — 95 (alwaar ook zijn afbeeldsel

voorkomt), SAXII *Onom. liter.* Part. III. p. 234, 235; VELIUS, *Chron. van Hoorn*, bl. 637—641; *Levensbeschrijving van Nederl. Mannen en Vrouwen*, D. IV. bl. 328 en volgg.; KOK, *Vaderlandsch Woordenboek*, XXI D. bl. 200—203. Hij is, behalve bij MEURSIUS, ook in 't klein door D. COSTER, en in het groot door . . . . . ., met het adres van H. ALLARDT, afgebeeld.

Bl. 115. r. 6 v. ond. 154. lees 254.

— 116. r. 17. Zie vooral ook nog over L'EMPEREUR de lijkrede, door zijn' ambtgenoot J. TRIGLAND op hem gehouden, welke BARKEY in zijne *Bibl. Brem. nova* herdrukt heeft.

— 120. r. 14. J. TRIGLAND, van Amsterdam te Leiden, als Hoogleeraar, beroepen, werd er ook Predikant der Nederduitsch-Hervormde Gemeente. Men zie ook over hem H. CROESE, *Kerk. Reg. der Amsterd. Predd.*, bl. 40—42.

— 128. r. 8. Wij hebben aan HEIDANUS ook eene Redevoering te danken, door hem in Slagtmaand des jaars 1669 gehouden, toen de Leidsche School, ten gevolge der zware pestziekte, van zes harer sieraden beroofd werd; een' slag, waarvan wij reeds boven, D. I. bl. 185, 186, gewaagden. Grootendeels is HEIDANUS Rede aan den lof van COCCEJUS toegewijd.

— 134. r. 13. J. HOORNBEEK werd in hetzelfde jaar, waarin hij Hoogleeraar werd, mede Predikant bij de Nederd. Herv. Gemeente alhier.

— 139. r. 12. GEULINCX. Op den titel van een zijner werkjes wordt zijn naam GEULINCS gespeld.

— 159. r. 12. JOH. à MARCK werd mede alhier Nederduitsch Predikant, in welke betrekking hij echter, in 1712 reeds, zijne dienst nederlegde.

Bl.

Bl. 176. r. 4. Zie over ANT. SCHULTINGH vooral ook de Redevoering van F. SAXE, te Deventer gehouden over *A. S., den tweeden en waren, Nederlandschen Cujacius* (*de A. S., altero genuinoque Batavorum Cujacio*), 1789.

— 194. r. 2. Veel heeft de Hoogl. DE WAL over GERL. SCHELTINGA verzameld in zijne meermalen aangehaalde *Redev. over de Friesche Regtsgeleerden*, p. 64, 365 — 368 et 454.

— 196. r. 13. Zie over J. ESGERS, die te Amsterdam Predikant geweest was, het *Kerk. Register* van H. CROESE, bl. 231 — 233.

— 209. r. 3 v. ond. en volgg. Ter volmaking van het artikel omtrent den Hoogleeraar PESTEL kan ik nog het volgende mededeelen, ter mijner kennisse gebragt door zijnen zoon, den Hoog Ed. Geboren Heer E. VON PESTEL, Regeringsraad van het Koningrijk Hanover, Commandeur van de Orde van den Nederlandschen Leeuw, en Ridder van de Guelphen-Orde. — Zijne verbindtenis aan deze Hoogeschool werd bewerkt door de bijzondere tusschenkomst en aanzoek van Hunne Hoogmogenden, de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, bij den Landgraaf van Hessen-Cassel. Hij bekleedde aan de Hoogeschool te Rintelen, gelegen in het Graafschap Lippe-Schaumburg, niet slechts den post van Hoogleeraar in de Regten, maar ook in de Zedekunde, en was tevens lid van de Landgrafelijke Hessische Regering van het genoemde Graafschap. Tot erkentenis van de belangrijke diensten, door hem in de gemelde betrekkingen bewezen, gelijk ook van die zijner waardige en vermaarde voorouderen, werd hij, benevens zijne wettige nakomelingschap, in den jare 1792, door den Keizer van

het Duitsche Rijk in den Rijks-adelstand verheven. Zijn naam had derhalve FREDRIK WILHEM VAN (of VON) PESTEL moeten geschreven zijn.

Bl. 220. r. 4. v. ond. 148, lees 146.

— 225 en 226. r. 3. van ond. en volgg. Bij het daar vermelde omtrent den Hoogleeraar VOLTELEN zie ik mij, door de verpligtende vriendelijkheid van deszelfs schoonzoon, den Heer Mr. W. H. VAN VOORST, Lid der Regtbank van eersten aanleg te Haarlem, en die van mijnen geëerden ambtgenoot, den Hoogleeraar M. S. DU PUI, die met wijlen dien Hoogleeraar door wederzijdsche hoogachting en vriendschap naauw verbonden was, in staat gesteld nog eenige bijzonderheden te voegen, die ik vertrouw, dat mijnen lezeren te aangenamer zijn zullen, omdat over dien verdienstelijken Geneesheer en Geleerde nergens eenig uitvoerig berigt gevonden wordt.

Van zijne geboorteplaats, de Kaap de Goede Hoop, werd hij, twaalf jaren oud zijnde, naar het vaderland gezonden, ten einde aldaar tot het predikambt, door zijn vader ter genoemder plaatse bekleed, te worden opgeleid. Door bezorging van zijnen beschermer, den Heer Baron VAN REEDE VAN OUTSHOORN, voormaligen Gouverneur van de Kaap, onder wiens geleide hij de reis naar het vaderland gedaan had, werd hij weldra aan de leiding van den Heer DE BOOY, Rector der Latijnsche Scholen te 's Hertogenbosch, toevertrouwd. Na een ruim driejarig onderwijs bekwaam gekeurd, om de Academische loopbaan in te treden, begaf hij zich naar de Hoogeschool te Utrecht, waar hij zich vleijen mogt, meer dan elders, in hem belang stellende vrienden te zullen aantreffen. Eerst nog voor de predikdienst bestemd, genoot hij het onderwijs der

be-

beroemde Hoogleeraren SAXE en SEGAAR, en paarde aan de studie der oude talen en geschiedenissen eene vlijtige beoefening der Wiskunde. Doch zijne overheerschende zucht voor de studie der Geneeskunde boven die der Godgeleerdheid, welke hij, uit vreeze van zijnen, der laatste wetenschap zeer genegenen, beschermer te zullen beleedigen, niet openbaren durfde, deed hem, een' geruimen tijd, in 't geheim, de eerstgenoemde wetenschap beoefenen, tot hij, eindelijk, zijn verlangen zag ingewilligd, om zich daaraan geheel toe te wijden.

Onder het geleide der voortreffelijke Hoogleeraren, OOSTERDIJK SCHACHT, LUCHTMANS en HAHN, maakte hij weldra in alle deelen der Geneeskunde de loffelijkste vorderingen; van welke hij, op den 8 van Zomermaand des jaars 1775, eene schoone proeve gaf, door de openbare verdediging van zijne *Observationes Chemico-medicae de Lacte humano, ejusque cum asinino et ovillo comparatione.* Onder de genoemde Hoogleeraren was VOLTELEN bovenal aan den uitmuntenden HAHN gehecht; weshalve hij, toen deze, in den jare 1775, van de Utrechtsche Hoogeschool naar die van Leiden overging, om het hem aldaar opgedragen Hoogleeraarambt der Scheikunde en praktijk der Geneeskunde te aanvaarden, zijnen geliefden leermeester derwaarts vergezelde. Op den 28 van Louwmaand des jaars 1778, werd hij aan de laatstgenoemde Hoogeschool, met lof, tot Doctor in de Geneeskunde bevorderd, na de verdediging eener belangrijke Dissertatie, getiteld: *Diatribe Medica aditialis, memorabilem septennis Apositiae historiam exhibens.* Nu zette hij zich eerlang, als Geneesheer, te Utrecht neder, in welke stad hij vele betrek-

kin-

kingen en vrienden had, en zich, reeds als student, geene geringe achting had verworven. Hier zag hij zich, binnen kort, met een algemeen vertrouwen vereerd, waarvan, onder anderen, ten bewijze kan strekken zijne benoeming tot Doctor van het Burger-Weeshuis aldaar, welke, in den jare 1781, plaats had. Omtrent dezen tijd, genoot hij ook de eer van door het Geneeskundig Genootschap *Servandis Civibus* te Amsterdam, met een' gouden penning vereerd te worden, wegens zijn antwoord op deszelfs vraag: *zijn er braakmiddelen, die men, in sommige gevallen, boven de Ipecacuana verkiezen moet? zoo ja: welke zijn die middelen, en wanneer komen ze te pas?* welk antwoord, in den jare 1782, in het VII D. der Werken van het genoemde Genootschap in het licht verscheen. Door aanbeveling van zijnen beroemden leermeester en vriend HAHN, werd hij, in den jare 1783, eerst tot buitengewoon' en daarna tot gewoon' Hoogleeraar der Genees- en Scheikunde bij deze Hoogeschool aangesteld. De redevoeringen, bij die gelegenheid door hem gehouden, gelijk mede die, met welke hij het, in den jare 1790, door hem gevoerde Rectoraat nederleide, werden vroeger reeds door mij vermeld. Omtrent de laatste, *over het dierlijk Magnetismus*, zij hier nog gezegd, dat zij met ongemeene toejuiching ontvangen, en door den Rotterdamschen Geneesheer VEIRAC in het Nederduitsch vertaald werd, bij welke vertaling VOLTELEN zelve nog eenige aanteekeningen voegde. Groot was het nut, als onderwijzer door hem gesticht, daar hij aan bondigheid van wetenschap eene uitnemende duidelijkheid van voordragt paarde, en zich aan leergierige jongelingen ook gaarne

in bijzondere gesprekken mededeelde. Algemeen was ook de achting, welke hij, zoo bij de kweekelingen der Hoogeschool, als bij zijne ambtgenooten en verdere medeburgers, genoot. Onder de vele beroemde mannen, die hem met hunne bijzondere vriendschap vereerden, zij het genoeg, nevens den boven reeds vermelden Hoogleeraar HAHN, den, als mensch en geleerde, even uitmuntenden H. A. SCHULTENS te noemen. Zeer diep werd derhalve zijn vroegtijdig overlijden, 't welk op den 2 van Oogstmaand des jaars 1795, toen hij nog geen twee en veertig jaren oud was, ten gevolge eener langdurige teringziekte, plaats had, niet slechts door zijne naaste betrekkingen en vrienden, maar ook door allen betreurd, die den roem der Hoogeschool, aan welke hij tot sieraad strekte, ter harte namen, en zedige en bescheidene verdiensten op prijs wisten te stellen. Het geen zijne ambtgenooten in de Faculteit der Geneeskunde, na zijn overlijden, van hem getuigden, verdient, hoe zeer reeds door den Hoogleeraar TE WATER ter boven aangehaalder plaatse vermeld, hier te worden overgenomen. Hij wordt dan door hen *een man* genoemd, *in de Genees- en Scheikunde zoo zeer, als iemand, ervaren, en die zich omtrent de Academie zoo verdienstelijk gemaakt heeft, dat de Faculteit schier wanhoopt, of het verlies, dat dezelve geleden heeft, wel hersteld zal kunnen worden.* Geen wonder dan ook, dat de geleerde Maatschappijen in ons vaderland, met name de Hollandsche van Wetenschappen te Haarlem, het Provinciaal Utrechtsch Genootschap, en dat van Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam, hem, om strijd, tot haar medelid begeerd hadden. De hooge waarde zijner ge-

geneeskundige lessen, met name die over de *Materies Medica*, deed zijnen ambtgenoot en vriend den Hoogleeraar DU PUI aanraden, om dezelve, ten nutte der wetenschap en ter vereeuwiging van 's mans roem, in het licht te geven. Ten gevolge van den raad van een' zoo allezins bevoegd' regter, die ook de bezorging der uitgave gaarne op zich nam, verschenen dezelve, onder den titel van *Pharmacologia universa*, achtereenvolgens in III Deelen in het licht, waarvan het eerste in 1797, het tweede in 1800, en het derde in 1802 te voorschijn kwam. Gelijk dit werk, naar het oordeel van alle kundigen, een duurzaam gedenkteeken is van VOLTELENS grondige en uitgebreide kennis der Geneeskunde, zoo hadden ook zijne Scheikundige lessen, volgens getuigenis van bevoegde regteren, eene uitstekende waarde. Eerst naar de grondbeginselen van STAHL ingerigt, werden zij later door hem volgens die van LAVOISIER bewerkt, welker hoogere voortreffelijkheid door een' man van zoo helderen en onpartijdigen geest niet miskend kon worden. Van meerdere schriften of verhandelingen, door VOLTELEN in het licht gegeven, hebben wij geen zeker bescheid ontvangen, maar wel dat in verscheidene verhandelingen over bijzondere onderwerpen, de Geneeskunde betreffende, belangrijke waarnemingen, van hem afkomstig, zijn medegedeeld. Doch deze zullen den beoefenaren der Geneeskunde genoeg bekend zijn, en derhalve voor hen geene bijzondere aanwijzing noodig hebben.

Bl. 238. r. 1. Behalve alles wat de Hoogl. DE WAL over J. VALCKENAER in de aangehaalde Redevoering heeft bijeengebragt, verdienen over hem nog nageslagen te worden de *Latijnsche Handelingen der IIIe*

Klas-

Klasse van het Kon. Nederl. Instituut, Vol. III. Amst. 1824. p. XVIII — XXII.

Bl. 245. r. 25. Zie over den Hoogl. VAN BEECK CALKOEN ook de *Oratio* van Prof. HERINGA in de *Ann. Traject.* A. 1825, p. 158 et 163.

— 249 r. 2. v. ond. Men lassche hier in:

GEORG FRIEDRICH CREUZER. Het was in den zomer van ditzelfde jaar 1809, dat deze beroemde Geleerde, te Marburg, den 10 van Lentemaand des jaars 1771 geboren, en zoo wel daar, als vervolgens aan de Hoogeschool te Heidelberg, de oude Letterkunde onderwijzende, door de werkzame pogingen van J. MEERMAN en D. WIJTTENBACH herwaarts overkwam, om den leerstoel der Grieksche letteren, na het overlijden van J. LUZAC, te komen bekleeden. Dan gedurende eenige weken door voortdurende ongesteldheid aangegrepen, meende hij genoodzaakt te zijn, deze zijne betrekking niet te aanvaarden, en, dezelve opgevende, keerde hij, tot geene geringe schade voor onze Hoogeschool, naar zijne laatste standplaats terug, alhoewel zijne intreê-redevoering, *de Civitate Athenarum omnis humanitatis parente*, reeds opgesteld was en ook, in hetzelfde jaar, alhier het licht zag. Hij bekleedt nog heden ten dage te Heidelberg den bovengemelden leerstoel. Zie over hem zijne *Selbstbiographie* in het bekende Tijdschrift, *Zeitgenossen*, XXXI (oder, Neue Reihe, VII) Heft, s. 1—48; de brieven door WIJTTENBACH aan hem geschreven, te vinden in de, door den Hoogl. MAHNE, uitgegevene *Epistt. selectae* D. WIJTTENBACHII, Fasc. II. p. 57—61; en HAMBERGER *und* MEUSEL, *Gelehrtes Teutschland*, vervolgd door LINDNER, IX, XI, XIII,

XIII, XVII u. XXII Bd., in voce. Hij is door PEROUX in een' fraaijen steendruk afgebeeld. Betrekkingen, welke hij altijd met leden onzer Hoogeschool heeft aangehouden, hoopten ons te meer hem alhier niet achterwege te laten.

— 256. r. 6. Wat de Hoogl. CLARISSE bij de aanvaarding dier lessen zeide, is gedrukt geworden in de boven aangehaalde *Lat. Handd. der IIIe Klasse*, Vol. III. p. IX — XV.

— 259. r. 5. v. ond. In plaats van „aldaar" leze men: „te 's Gravenhage."

— 280. r. 7. leze men, in plaats van 107, 121.

Ten slotte zij nog, in het algemeen, vermeld, dat men over eenige der jongere Curatoren en Hoogleeraren, met name, over H. DE BOSCH, P. L. VAN DE KASTEELE, F. G. PESTEL, D. G. VAN DER KEESSEL, E. SANDIFORT, A. KLUIT, J. LUZAC, S. J. BRUGMANS, S. F. J. RAU, P. NIEUWLAND, M. SIEGENBEEK, J. M. KEMPER, H. TOLLIUS, H. W. TIJDEMAN, E. A. BORGER, M. TIJDEMAN en J. CLARISSE, meer of min belangrijke levensberigten aantreft in de, door een' bekenden Noord-Nederlander geschrevene, artikelen hen betreffende, ingelascht in de *Galerie historique des Contemporains ou nouvelle Biographie etc.*, Brux. 1817 — 1820, 8 voll.

RE-

REGISTER

OP DE BEIDE DEELEN DEZER

GESCHIEDENIS,

ALSMEDE OP DE

TOEVOEGSELEN EN BIJLAGEN.

REGISTER.

Waar geen Romeinsch getalmerk voor het Arabische staat, beteekent zulks het Eerste Deel. T. en B. duidt aan de Toevoegselen en Bijlagen achter het Tweede Deel. H. is Hoogleeraar.

A.

B.

Ban-

in

ge-

C.

C.

der

Dau-

Dra-

F.

G.

H.

tijn-

Ho-

I. J.

Ka-

K.

Kruijff

L.

M.

Komt

le-

P.

dra-

R.

S.

Schaep

Wordt

Swar-

T.

Vecht

Vries

Wis-

Y.

Z.

